॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯೇ

ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಪಾಳಿ

೧. ಸಙ್ಗಹವಾರೋ

ಯಂ ಲೋಕೋ ಪೂಜಯತೇ, ಸಲೋಕಪಾಲೋ ಸದಾ ನಮಸ್ಸತಿ ಚ।
ತಸ್ಸೇತ ಸಾಸನವರಂ, ವಿದೂಹಿ ಞೇಯ್ಯಂ ನರವರಸ್ಸ॥

ದ್ವಾದಸ ಪದಾನಿ ಸುತ್ತಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಚ।
ತಂ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಉಭಯಂ, ಕೋ ಅತ್ಥೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಕತಮಂ॥

ಸೋಳಸಹಾರಾ ನೇತ್ತಿ [ನೇತ್ತೀ (ಕ॰)], ಪಞ್ಚನಯಾ ಸಾಸನಸ್ಸ ಪರಿಯೇಟ್ಠಿ।
ಅಟ್ಠಾರಸಮೂಲಪದಾ, ಮಹಕಚ್ಚಾನೇನ [ಮಹಾಕಚ್ಚಾನೇನ (ಸೀ॰)] ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ॥

ಹಾರಾ ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಯೋ, ಸುತ್ತಸ್ಸ ನಯಾ ತಯೋ ಚ ಸುತ್ತತ್ಥೋ।
ಉಭಯಂ ಪರಿಗ್ಗಹೀತಂ, ವುಚ್ಚತಿ ಸುತ್ತಂ ಯಥಾಸುತ್ತಂ॥

ಯಾ ಚೇವ ದೇಸನಾ ಯಞ್ಚ, ದೇಸಿತಂ ಉಭಯಮೇವ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ।
ತತ್ರಾಯಮಾನುಪುಬ್ಬೀ, ನವವಿಧಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯೇಟ್ಠೀತಿ॥

ಸಙ್ಗಹವಾರೋ।

೨. ಉದ್ದೇಸವಾರೋ

೧. ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ? ದೇಸನಾ ವಿಚಯೋ ಯುತ್ತಿ ಪದಟ್ಠಾನೋ ಲಕ್ಖಣೋ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಆವಟ್ಟೋ ವಿಭತ್ತಿ ಪರಿವತ್ತನೋ ವೇವಚನೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಓತರಣೋ ಸೋಧನೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಸಮಾರೋಪನೋ ಇತಿ।

ತಸ್ಸಾನುಗೀತಿ

ದೇಸನಾ ವಿಚಯೋ ಯುತ್ತಿ, ಪದಟ್ಠಾನೋ ಚ ಲಕ್ಖಣೋ।
ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಚ ಆವಟ್ಟೋ, ವಿಭತ್ತಿ ಪರಿವತ್ತನೋ॥

ವೇವಚನೋ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಓತರಣೋ ಚ ಸೋಧನೋ।
ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ, ಸಮಾರೋಪನೋ ಸೋಳಸೋ [ಸೋಳಸ (ಸೀ॰)]॥

ಏತೇ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ, ಪಕಿತ್ತಿತಾ ಅತ್ಥತೋ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಾ।
ಏತೇಸಞ್ಚೇವ ಭವತಿ, ವಿತ್ಥಾರತಯಾ ನಯವಿಭತ್ತೀತಿ॥

೨. ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಪಞ್ಚ ನಯಾ? ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ ತಿಪುಕ್ಖಲೋ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತೋ ದಿಸಾಲೋಚನೋ ಅಙ್ಕುಸೋ ಇತಿ।

ತಸ್ಸಾನುಗೀತಿ

ಪಠಮೋ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ, ದುತಿಯೋ ಚ ತಿಪುಕ್ಖಲೋ।
ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತೋ ನಾಮ, ತತಿಯೋ ನಯಲಞ್ಜಕೋ [ನಯಲಞ್ಛಕೋ (ಸೀ॰)]॥

ದಿಸಾಲೋಚನಮಾಹಂಸು , ಚತುತ್ಥಂ ನಯಮುತ್ತಮಂ।
ಪಞ್ಚಮೋ ಅಙ್ಕುಸೋ ನಾಮ, ಸಬ್ಬೇ ಪಞ್ಚ ನಯಾ ಗತಾತಿ॥

೩. ತತ್ಥ ಕತಮಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾನಿ? ನವ ಪದಾನಿ ಕುಸಲಾನಿ ನವ ಪದಾನಿ ಅಕುಸಲಾನಿ। ತತ್ಥ ಕತಮಾನಿ ನವ ಪದಾನಿ ಅಕುಸಲಾನಿ, ತಣ್ಹಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಲೋಭೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ಸುಭಸಞ್ಞಾ ಸುಖಸಞ್ಞಾ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾತಿ, ಇಮಾನಿ ನವ ಪದಾನಿ ಅಕುಸಲಾನಿ, ಯತ್ಥ ಸಬ್ಬೋ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೋ ಸಙ್ಗಹಂ ಸಮೋಸರಣಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾನಿ ನವ ಪದಾನಿ ಕುಸಲಾನಿ? ಸಮಥೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅಲೋಭೋ ಅದೋಸೋ ಅಮೋಹೋ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾತಿ, ಇಮಾನಿ ನವ ಪದಾನಿ ಕುಸಲಾನಿ, ಯತ್ಥ ಸಬ್ಬೋ ಕುಸಲಪಕ್ಖೋ ಸಙ್ಗಹಂ ಸಮೋಸರಣಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ತತ್ರಿದಂ ಉದ್ದಾನಂ

ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ ಚ, ಲೋಭೋ ದೋಸೋ ತಥೇವ ಮೋಹೋ ಚ।
ಚತುರೋ ಚ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ, ಕಿಲೇಸಭೂಮೀ ನವ ಪದಾನಿ॥

ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ, ಕುಸಲಾನಿ ಚ ಯಾನಿ ತೀಣಿ ಮೂಲಾನಿ।

ಚತುರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಭೂಮೀ ನವ ಪದಾನಿ॥

ನವಹಿ ಚ ಪದೇಹಿ ಕುಸಲಾ, ನವಹಿ ಚ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಾ।
ಏತೇ ಖೋ ಮೂಲಪದಾ, ಭವನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಪದಾನೀತಿ॥

ಉದ್ದೇಸವಾರೋ।

೨. ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ

೪. ತತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ನೇತ್ತಿ ಕಿತ್ತಿತಾ।

ಹಾರಸಙ್ಖೇಪೋ

೧. ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ , ನಿಸ್ಸರಣಮ್ಪಿ ಚ ಫಲಂ ಉಪಾಯೋ ಚ।
ಆಣತ್ತೀ ಚ ಭಗವತೋ, ಯೋಗೀನಂ **ದೇಸನಾಹಾರೋ**॥

೨. ಯಂ ಪುಚ್ಛಿತಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಞ್ಚ, ಸುತ್ತಸ್ಸ ಯಾ ಚ ಅನುಗೀತಿ।
ಸುತ್ತಸ್ಸ ಯೋ ಪವಿಚಯೋ, ಹಾರೋ **ವಿಚಯೋ**ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ॥

೩. ಸಬ್ಬೇಸಂ ಹಾರಾನಂ, ಯಾ ಭೂಮೀ ಯೋ ಚ ಗೋಚರೋ ತೇಸಂ।
ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಪರಿಕ್ಖಾ, ಹಾರೋ **ಯುತ್ತೀ**ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ॥

೪. ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಜಿನೋ, ತಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ।
ಇತಿ ಯಾವ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ, ಏಸೋ ಹಾರೋ **ಪದಟ್ಠಾನೋ**॥

೫. ವುತ್ತಮ್ಹಿ ಏಕಧಮ್ಮೇ, ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ಕೇಚಿ।
ವುತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇ, ಸೋ ಹಾರೋ **ಲಕ್ಖಣೋ** ನಾಮ॥

೬. ನೇರುತ್ತಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮಥ ದೇಸನಾನಿದಾನಞ್ಚ।
ಪುಬ್ಬಾಪರಾನುಸನ್ಧೀ, ಏಸೋ ಹಾರೋ **ಚತುಬ್ಯೂಹೋ**॥

೭. ಏಕಮ್ಹಿ ಪದಟ್ಠಾನೇ, ಪರಿಯೇಸತಿ ಸೇಸಕಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ।
ಆವಟ್ಟತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ, **ಆವಟ್ಟೋ** ನಾಮ ಸೋ ಹಾರೋ॥

೮. ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಭೂಮಿಞ್ಚ ವಿಭಜ್ಜತೇ ಅಯಂ ಹಾರೋ।
ಸಾಧಾರಣೇ ಅಸಾಧಾರಣೇ ಚ ನೇಯ್ಯೋ **ವಿಭತ್ತೀ**ತಿ॥

೯. ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ, ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ ಭಾವಿತೇ ಪಹೀನೇ ಚ।
ಪರಿವತ್ತತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ, ಹಾರೋ **ಪರಿವತ್ತನೋ** ನಾಮ॥

೧೦. ವೇವಚನಾನಿ ಬಹೂನಿ ತು, ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಾನಿ ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ।
ಯೋ ಜಾನಾತಿ ಸುತ್ತವಿದೂ, **ವೇವಚನೋ** ನಾಮ ಸೋ ಹಾರೋ॥

೧೧. ಏಕಂ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ, ಪಣ್ಣತ್ತೀಹಿ ವಿವಿಧಾಹಿ ದೇಸೇತಿ।
ಸೋ ಆಕಾರೋ ಞೇಯ್ಯೋ, **ಪಣ್ಣತ್ತೀ** ನಾಮ ಹಾರೋತಿ॥

೧೨. ಯೋ ಚ ಪಟಿಚ್ಚುಪ್ಪಾದೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಖನ್ಧಾ ಚ ಧಾತು ಆಯತನಾ।
ಏತೇಹಿ ಓತರತಿ ಯೋ, **ಓತರಣೋ** ನಾಮ ಸೋ ಹಾರೋ॥

೧೩. ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಮ್ಹಿ ಪಞ್ಹೇ, ಗಾಥಾಯಂ ಪುಚ್ಛಿತಾಯಮಾರಬ್ಭ।
ಸುದ್ಧಾಸುದ್ಧಪರಿಕ್ಖಾ, ಹಾರೋ ಸೋ **ಸೋಧನೋ** ನಾಮ॥

೧೪. ಏಕತ್ತತಾಯ ಧಮ್ಮಾ, ಯೇಪಿ ಚ ವೇಮತ್ತತಾಯ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ।
ತೇನ ವಿಕಪ್ಪಯಿತಬ್ಬಾ, ಏಸೋ ಹಾರೋ **ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ**॥

೧೫. ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ, ಜನಯನ್ತಿಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಪರಮ್ಪರತೋ।
ಹೇತುಮವಕಡ್ಢಯಿತ್ವಾ, ಏಸೋ ಹಾರೋ **ಪರಿಕ್ಖಾರೋ**॥

೧೬. ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯಂ ಮೂಲಾ, ಯೇ ಚೇಕತ್ಥಾ ಪಕಾಸಿತಾ ಮುನಿನಾ।
ತೇ ಸಮರೋಪಯಿತಬ್ಬಾ, ಏಸ **ಸಮಾರೋಪನೋ** ಹಾರೋ॥

ನಯಸಙ್ಖೇಪೋ

೧೭. ತಣ್ಹಞ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಮ್ಪಿ ಚ, ಸಮಥೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಯೋ ನೇತಿ।
ಸಚ್ಚೇಹಿ ಯೋಜಯಿತ್ವಾ, ಅಯಂ ನಯೋ **ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ**॥

೧೮. ಯೋ ಅಕುಸಲೇ ಸಮೂಲೇಹಿ, ನೇತಿ ಕುಸಲೇ ಚ ಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ।
ಭೂತಂ ತಥಂ ಅವಿತಥಂ, **ತಿಪುಕ್ಖಲಂ** ತಂ ನಯಂ ಆಹು॥

೧೯. ಯೋ ನೇತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹಿ, ಕಿಲೇಸೇ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸದ್ಧಮ್ಮೇ।
ಏತಂ ನಯಂ ನಯವಿದೂ, **ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ** ಆಹು॥

೨೦. ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇಸು ಹಿ ಯೇ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ತಹಿಂ ತಹಿಂ ವುತ್ತಾ।
ಮನಸಾ ವೋಲೋಕಯತೇ, ತಂ ಖು **ದಿಸಾಲೋಚನಂ** ಆಹು॥

೨೧. ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ದಿಸಲೋಚನೇನ, ಉಕ್ಖಿಪಿಯ ಯಂ ಸಮಾನೇತಿ।
ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ, ಅಯಂ ನಯೋ **ಅಙ್ಕುಸೋ** ನಾಮ॥

೨೨. ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಠಮಂ, ದಿಸಲೋಚನತೋ [ದಿಸಲೋಚನೇನ (ಕ॰)] ದಿಸಾ ವಿಲೋಕೇತ್ವಾ।
ಸಙ್ಖಿಪಿಯ ಅಙ್ಕುಸೇನ ಹಿ, ನಯೇಹಿ ತೀಹಿ ನಿದ್ದಿಸೇ ಸುತ್ತಂ॥

ದ್ವಾದಸಪದ

೨೩. ಅಕ್ಖರಂ ಪದಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ, ನಿರುತ್ತಿ ತಥೇವ ನಿದ್ದೇಸೋ।
ಆಕಾರಛಟ್ಠವಚನಂ, ಏತ್ತಾವ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಸಬ್ಬಂ॥

೧೪. ಸಙ್ಕಾಸನಾ ಪಕಾಸನಾ, ವಿವರಣಾ ವಿಭಜನುತ್ತಾನೀಕಮ್ಮಪಞ್ಞತ್ತಿ।
ಏತೇಹಿ ಛಹಿ ಪದೇಹಿ, ಅತ್ಥೋ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ॥

೧೫. ತೀಣಿ ಚ ನಯಾ ಅನೂನಾ, ಅತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಛಪ್ಪದಾನಿ ಗಣಿತಾನಿ।
ನವಹಿ ಪದೇಹಿ ಭಗವತೋ, ವಚನಸ್ಸತ್ಥೋ ಸಮಾಯುತ್ತೋ॥

೧೬. ಅತ್ಥಸ್ಸ ನವಪ್ಪದಾನಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನಪರಿಯೇಟ್ಠಿಯಾ ಚತುಬ್ಬೀಸ।
ಉಭಯಂ ಸಙ್ಕಲಯಿತ್ವಾ [ಸಙ್ಖೇಪಯತೋ (ಕ॰)], ತೇತ್ತಿಂಸಾ ಏತ್ತಿಕಾ ನೇತ್ತೀತಿ॥

ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ।

೪. ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಾರೋ

೧. ದೇಸನಾಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೫. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ದೇಸನಾಹಾರೋ? “ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ”ತಿ ಗಾಥಾ ಅಯಂ ದೇಸನಾಹಾರೋ। ಕಿಂ ದೇಸಯತಿ? ಅಸ್ಸಾದಂ ಆದೀನವಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಫಲಂ ಉಪಾಯಂ ಆಣತ್ತಿಂ। ಧಮ್ಮಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ ಸಾತ್ಥಂ ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಕೇವಲಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಪಕಾಸೇಸ್ಸಾಮೀತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ?

“ಕಾಮಂ [ಕಾಮಮಾದಿಕಾ ಇಮಾ ಛ ಗಾಥಾ ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭೨ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ] ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ಚೇತಂ ಸಮಿಜ್ಝತಿ।
ಅದ್ಧಾ ಪೀತಿಮನೋ ಹೋತಿ, ಲದ್ಧಾ ಮಚ್ಚೋ ಯದಿಚ್ಛತೀ”ತಿ॥

ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಆದೀನವೋ?

“ತಸ್ಸ ಚೇ ಕಾಮಯಾನಸ್ಸ, ಛನ್ದಜಾತಸ್ಸ ಜನ್ತುನೋ।
ತೇ ಕಾಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಸಲ್ಲವಿದ್ಧೋವ ರುಪ್ಪತೀ”ತಿ॥

ಅಯಂ ಆದೀನವೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ?

“ಯೋ ಕಾಮೇ ಪರಿವಜ್ಜೇತಿ, ಸಪ್ಪಸ್ಸೇವ ಪದಾ ಸಿರೋ।
ಸೋಮಂ ವಿಸತ್ತಿಕಂ ಲೋಕೇ, ಸತೋ ಸಮತಿವತ್ತತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ?

“ಖೇತ್ತಂ ವತ್ಥುಂ ಹಿರಞ್ಞಂ ವಾ, ಗವಾಸ್ಸಂ ದಾಸಪೋರಿಸಂ।
ಥಿಯೋ ಬನ್ಧೂ ಪುಥೂ ಕಾಮೇ, ಯೋ ನರೋ ಅನುಗಿಜ್ಝತೀ”ತಿ॥

ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಆದೀನವೋ?

“ಅಬಲಾ ನಂ ಬಲೀಯನ್ತಿ, ಮದ್ದನ್ತೇ ನಂ ಪರಿಸ್ಸಯಾ।
ತತೋ ನಂ ದುಕ್ಖಮನ್ವೇತಿ, ನಾವಂ ಭಿನ್ನಮಿವೋದಕ”ನ್ತಿ॥

ಅಯಂ ಆದೀನವೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ?

> “ತಸ್ಮಾ ಜನ್ತು ಸದಾ ಸತೋ, ಕಾಮಾನಿ ಪರಿವಜ್ಜಯೇ।
> ತೇ ಪಹಾಯ ತರೇ ಓಘಂ, ನಾವಂ ಸಿತ್ವಾವ ಪಾರಗೂ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಫಲಂ?

> “ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿಂ, ಛತ್ತಂ ಮಹನ್ತಂ ಯಥ ವಸ್ಸಕಾಲೇ।
> ಏಸಾನಿಸಂಸೋ ಧಮ್ಮೇ ಸುಚಿಣ್ಣೇ, ನ ದುಗ್ಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ಧಮ್ಮಚಾರೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ಫಲಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಉಪಾಯೋ?

> “ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ”ತಿ…ಪೇ॰…
> “ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ [ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೮] ದುಕ್ಖಾ”ತಿ…ಪೇ॰…
> “ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ”ತಿ, ಯದಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ।
> ಅಥ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ದುಕ್ಖೇ, ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ”ತಿ॥

ಅಯಂ ಉಪಾಯೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಆಣತ್ತಿ?

> “ಚಕ್ಖುಮಾ [ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೪೩] ವಿಸಮಾನೀವ, ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಪರಕ್ಕಮೇ।
> ಪಣ್ಡಿತೋ ಜೀವಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಪಾಪಾನಿ ಪರಿವಜ್ಜಯೇ”ತಿ॥

ಅಯಂ ಆಣತ್ತಿ।

> “‘ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಸ್ಸು,
> ಮೋಘರಾಜಾ’ತಿ ಆಣತ್ತಿ, ‘ಸದಾ ಸತೋ’ತಿ ಉಪಾಯೋ।
> ‘ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಂ ಊಹಚ್ಚ [ಉಹಚ್ಚ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸು॰ ನಿ॰ ೧೧೨೫], ಏವಂ ಮಚ್ಚುತರೋ ಸಿಯಾ’”॥

ಇದಂ ಫಲಂ।

೬. ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ದೇಸಯತಿ, ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಆದೀನವಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ದೇಸಯತಿ, ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದಞ್ಚ ಆದೀನವಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ದೇಸಯತಿ।

ತತ್ಥ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಪುಗ್ಗಲಾ। ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಮನ್ದೋ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಹಿ ನಿಸ್ಸಯೇಹಿ। ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಉದತ್ತೋ [ಉದತ್ಥೋ (ಸೀ॰) ಉ + ಆ + ದಾ + ತ] ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ ಝಾನೇಹಿ ನಿಸ್ಸಯೇಹಿ। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಮನ್ದೋ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಹಿ ನಿಸ್ಸಯೇಹಿ। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಉದತ್ತೋ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ ಸಚ್ಚೇಹಿ ನಿಸ್ಸಯೇಹಿ।

ಉಭೋ ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ರಾಗವಿರಾಗಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ। ಉಭೋ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇ ಸಮಥೇನ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾಯ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಯಾ।

ತತ್ಥ ಯೇ ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ತೇ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೇನ ನಯೇನ ಹಾತಬ್ಬಾ, ಯೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ತೇ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತೇನ ನಯೇನ ಹಾತಬ್ಬಾ।

೭. ಸ್ವಾಯಂ ಹಾರೋ ಕತ್ಥ ಸಮ್ಭವತಿ, ಯಸ್ಸ ಸತ್ಥಾ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸಯತಿ ಅಞ್ಞತರೋ ವಾ ಗರುಟ್ಠಾನೀಯೋ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ಸೋ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಲಭತಿ। ತತ್ಥ ಯಾ ವೀಮಂಸಾ ಉಸ್ಸಾಹನಾ ತುಲನಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ, ಅಯಂ ಸುತಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ। ತಥಾ ಸುತೇನ ನಿಸ್ಸಯೇನ ಯಾ ವೀಮಂಸಾ ತುಲನಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ ಮನಸಾನುಪೇಕ್ಖಣಾ, ಅಯಂ ಚಿನ್ತಾಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ। ಇಮಾಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಪಞ್ಞಾಹಿ ಮನಸಿಕಾರಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಯಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ದಸ್ಸನಭೂಮಿಯಂ ವಾ ಭಾವನಾಭೂಮಿಯಂ ವಾ, ಅಯಂ ಭಾವನಾಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ।

೮. ಪರತೋಘೋಸಾ ಸುತಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ। ಪಚ್ಚತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತಾ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರಾ ಚಿನ್ತಾಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ। ಯಂ ಪರತೋ ಚ ಘೋಸೇನ ಪಚ್ಚತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತೇನ ಚ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ ಭಾವನಾಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ। ಯಸ್ಸ ಇಮಾ ದ್ವೇ ಪಞ್ಞಾ ಅತ್ಥಿ ಸುತಮಯೀ ಚಿನ್ತಾಮಯೀ ಚ, ಅಯಂ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ। ಯಸ್ಸ ಸುತಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ ಅತ್ಥಿ, ಚಿನ್ತಾಮಯೀ ನತ್ಥಿ, ಅಯಂ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ [ವಿಪಚ್ಚಿತಞ್ಞೂ (ಸೀ॰)]। ಯಸ್ಸ ನೇವ ಸುತಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ ಅತ್ಥಿ ನ ಚಿನ್ತಾಮಯೀ, ಅಯಂ ನೇಯ್ಯೋ।

೯. ಸಾಯಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಕಿಂ ದೇಸಯತಿ? ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯಂ ನಿರೋಧಂ ಮಗ್ಗಂ। ಆದೀನವೋ ಚ ಫಲಞ್ಚ ದುಕ್ಖಂ, ಅಸ್ಸಾದೋ ಸಮುದಯೋ, ನಿಸ್ಸರಣಂ ನಿರೋಧೋ, ಉಪಾಯೋ ಆಣತ್ತಿ ಚ ಮಗ್ಗೋ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ಇದಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ।

ಯಥಾಹ ಭಗವಾ – "ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾರಾಣಸಿಯಂ ಇಸಿಪತನೇ ಮಿಗದಾಯೇ ಅನುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತಂ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯಂ ಸಮಣೇನ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ವಾ ದೇವೇನ ವಾ ಮಾರೇನ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ವಾ ಕೇನಚಿ ವಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಸಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ।

ತತ್ಥ ಅಪರಿಮಾಣಾ ಪದಾ, ಅಪರಿಮಾಣಾ ಅಕ್ಖರಾ, ಅಪರಿಮಾಣಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಾ, ಅಪರಿಮಾಣಾ ಆಕಾರಾ ನೇರುತ್ತಾ ನಿದ್ದೇಸಾ। ಏತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಙ್ಕಾಸನಾ ಪಕಾಸನಾ ವಿವರಣಾ ವಿಭಜನಾ ಉತ್ತಾನೀಕಮ್ಮಂ [ಉತ್ತಾನಿಕಮ್ಮಂ (ಕ॰)] ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಇತಿಪಿದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ।

"ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾರಾಣಸಿಯಂ ಇಸಿಪತನೇ ಮಿಗದಾಯೇ ಅನುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತಂ…ಪೇ॰… "ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ…ಪೇ॰… "ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ ಮೇ,

ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾರಾಣಸಿಯಂ ಇಸಿಪತನೇ ಮಿಗದಾಯೇ ಅನುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತಂ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯಂ ಸಮಣೇನ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ವಾ ದೇವೇನ ವಾ ಮಾರೇನ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ವಾ ಕೇನಚಿ ವಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ।

ತತ್ಥ ಅಪರಿಮಾಣಾ ಪದಾ, ಅಪರಿಮಾಣಾ ಅಕ್ಖರಾ, ಅಪರಿಮಾಣಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಾ, ಅಪರಿಮಾಣಾ ಆಕಾರಾ ನೇರುತ್ತಾ ನಿದ್ದೇಸಾ। ಏತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಙ್ಕಾಸನಾ ಪಕಾಸನಾ ವಿವರಣಾ ವಿಭಜನಾ ಉತ್ತಾನೀಕಮ್ಮಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಇತಿಪಿದಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ।

ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸಙ್ಕಾಸೇತಿ, ಪದೇಹಿ ಪಕಾಸೇತಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನೇಹಿ ವಿವರತಿ, ಆಕಾರೇಹಿ ವಿಭಜತಿ, ನಿರುತ್ತೀಹಿ ಉತ್ತಾನೀಕರೋತಿ [ಉತ್ತಾನಿಂ ಕರೋತಿ (ಕ॰)], ನಿದ್ದೇಸೇಹಿ ಪಞ್ಞಪೇತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಚ ಪದೇಹಿ ಚ ಉಗ್ಘಟೇತಿ [ಉಗ್ಘಾಟೇತಿ (ಸೀ॰)], ಬ್ಯಞ್ಜನೇಹಿ ಚ ಆಕಾರೇಹಿ ಚ ವಿಪಞ್ಚಯತಿ, ನಿರುತ್ತೀಹಿ ಚ ನಿದ್ದೇಸೇಹಿ ಚ ವಿತ್ಥಾರೇತಿ। ತತ್ಥ ಉಗ್ಘಟನಾ [ಉಗ್ಘಾಟನಾ (ಸೀ॰)] ಆದಿ, ವಿಪಞ್ಚನಾ ಮಜ್ಝೇ, ವಿತ್ಥಾರಣಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಸೋಯಂ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ ಉಗ್ಘಟೀಯನ್ತೋ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಪುಗ್ಗಲಂ ವಿನೇತಿ, ತೇನ ನಂ ಆಹು "ಆದಿಕಲ್ಯಾಣೋ"ತಿ। ವಿಪಞ್ಚೀಯನ್ತೋ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಪುಗ್ಗಲಂ ವಿನೇತಿ, ತೇನ ನಂ ಆಹು "ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣೋ"ತಿ। ವಿತ್ಥಾರೀಯನ್ತೋ ನೇಯ್ಯಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಿನೇತಿ, ತೇನ ನಂ ಆಹು "ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣೋ"ತಿ।

೧೦. ತತ್ಥ ಛಪ್ಪದಾನಿ ಅತ್ಥೋ ಸಙ್ಕಾಸನಾ ಪಕಾಸನಾ ವಿವರಣಾ ವಿಭಜನಾ ಉತ್ತಾನೀಕಮ್ಮಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಇಮಾನಿ ಛಪ್ಪದಾನಿ ಅತ್ಥೋ। ಛಪ್ಪದಾನಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಅಕ್ಖರಂ ಪದಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಆಕಾರೋ ನಿರುತ್ತಿ ನಿದ್ದೇಸೋ, ಇಮಾನಿ ಛಪ್ಪದಾನಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಧಮ್ಮಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ ಸಾತ್ಥಂ ಸಬ್ಯಞ್ಜನ"ನ್ತಿ।

ಕೇವಲನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ, ನ ಮಿಸ್ಸಂ ಲೋಕಿಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ। **ಪರಿಪುಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಪರಿಪೂರಂ ಅನೂನಂ ಅನತಿರೇಕಂ। **ಪರಿಸುದ್ಧ**ನ್ತಿ ನಿಮ್ಮಲಂ ಸಬ್ಬಮಲಾಪಗತಂ ಪರಿಯೋದಾತಂ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ಸಬ್ಬವಿಸೇಸಾನಂ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ತಥಾಗತಪದಂಇತಿಪಿ ತಥಾಗತನಿಸೇವಿತಂಇತಿಪಿ ತಥಾಗತಾರಞ್ಜಿತಂಇತಿಪಿ, ಅತೋಚೇತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಕೇವಲಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಪಕಾಸೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ।

ಕೇಸಂ ಅಯಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ಯೋಗೀನಂ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ -

"ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ, ನಿಸ್ಸರಣಮ್ಪಿ ಚ ಫಲಂ ಉಪಾಯೋ ಚ।
ಆಣತ್ತೀ ಚ ಭಗವತೋ, ಯೋಗೀನಂ ದೇಸನಾಹಾರೋ"ತಿ॥

ನಿಯುತ್ತೋ ದೇಸನಾಹಾರೋ।

೨. ವಿಚಯಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೧೧. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವಿಚಯೋ ಹಾರೋ? "ಯಂ ಪುಚ್ಛಿತಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಞ್ಚಾ"ತಿ ಗಾಥಾ, ಅಯಂ ವಿಚಯೋ ಹಾರೋ।

ಕಿಂ ವಿಚಿನತಿ? ಪದಂ ವಿಚಿನತಿ, ಪಞ್ಹಂ ವಿಚಿನತಿ, ವಿಸಜ್ಜನಂ [ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ವಿಚಿನತಿ, ಪುಬ್ಬಾಪರಂ ವಿಚಿನತಿ, ಅಸ್ಸಾದಂ ವಿಚಿನತಿ, ಆದೀನವಂ ವಿಚಿನತಿ, ನಿಸ್ಸರಣಂ ವಿಚಿನತಿ, ಫಲಂ ವಿಚಿನತಿ, ಉಪಾಯಂ ವಿಚಿನತಿ, ಆಣತ್ತಿಂ ವಿಚಿನತಿ, ಅನುಗೀತಿಂ ವಿಚಿನತಿ, ಸಬ್ಬೇ ನವ ಸುತ್ತನ್ತೇ ವಿಚಿನತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ ಭವೇ, ಯಥಾ ಆಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋ ಪಾರಾಯನೇ ಭಗವನ್ತಂ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ -

“ಕೇನಸ್ಸು [ಪಸ್ಸ ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೮] ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ, [ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋ,]
ಕೇನಸ್ಸು ನಪ್ಪಕಾಸತಿ।
ಕಿಸ್ಸಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಸಿ, ಕಿಂ ಸು ತಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ”ನ್ತಿ॥

ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಪುಚ್ಛಿತಾನಿ, ಸೋ ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಏಕವತ್ಥು ಪರಿಗ್ಗಹಾ, ಏವಞ್ಹಿ ಆಹ “ಕೇನಸ್ಸು ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ”ತಿ ಲೋಕಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪುಚ್ಛತಿ, “ಕೇನಸ್ಸು ನಪ್ಪಕಾಸತೀ”ತಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಪ್ಪಕಾಸನಂ ಪುಚ್ಛತಿ, “ಕಿಸ್ಸಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಸೀ”ತಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಭಿಲೇಪನಂ ಪುಚ್ಛತಿ, “ಕಿಂಸು ತಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ”ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಲೋಕಸ್ಸ ಮಹಾಭಯಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಲೋಕೋ ತಿವಿಧೋ ಕಿಲೇಸಲೋಕೋ ಭವಲೋಕೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಲೋಕೋ।

ತತ್ಥ ವಿಸಜ್ಜನಾ -

“ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ, [ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ,]
ವಿವಿಚ್ಛಾ [ವೇವಿಚ್ಛಾ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೯)] ಪಮಾದಾ ನಪ್ಪಕಾಸತಿ।
ಜಪ್ಪಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಮಿ, ದುಕ್ಖಮಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ”ನ್ತಿ॥

ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಪದೇಹಿ ವಿಸಜ್ಜಿತಾನಿ ಪಠಮಂ ಪಠಮೇನ, ದುತಿಯಂ ದುತಿಯೇನ, ತತಿಯಂ ತತಿಯೇನ, ಚತುತ್ಥಂ ಚತುತ್ಥೇನ।

“ಕೇನಸ್ಸು ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ”ತಿ ಪಞ್ಹೇ “ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ”ತಿ ವಿಸಜ್ಜನಾ। ನೀವರಣೇಹಿ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ, ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾ ಹಿ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ। ಯಥಾಹ ಭಗವಾ “ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬಪಾಣಾನಂ ಸಬ್ಬಭೂತಾನಂ ಪರಿಯಾಯತೋ ಏಕಮೇವ ನೀವರಣಂ ವದಾಮಿ ಯದಿದಂ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾ ಹಿ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ। ಸಬ್ಬಸೋವ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿರೋಧಾ ಚಾಗಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾ ನತ್ಥಿ ಸತ್ತಾನಂ ನೀವರಣನ್ತಿ ವದಾಮೀ”ತಿ। ತೇನ ಚ ಪಠಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ವಿಸಜ್ಜನಾ ಯುತ್ತಾ।

“ಕೇನಸ್ಸು ನಪ್ಪಕಾಸತೀ”ತಿ ಪಞ್ಹೇ “ವಿವಿಚ್ಛಾ ಪಮಾದಾ ನಪ್ಪಕಾಸತೀ”ತಿ ವಿಸಜ್ಜನಾ। ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನೀವರಣೇಹಿ ನಿವುತೋ, ಸೋ ವಿವಿಚ್ಛತಿ। ವಿವಿಚ್ಛಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ಸೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛನ್ತೋ ನಾಭಿಸದ್ದಹತಿ, ನ ಅಭಿಸದ್ದಹನ್ತೋ ವೀರಿಯಂ ನಾರಭತಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ। ಸೋ ಇಧಪ್ಪಮಾದಮನುಯುತ್ತೋ ವಿಹರತಿ ಪಮತ್ತೋ, ಸುಕ್ಕೇ ಧಮ್ಮೇ ನ ಉಪ್ಪಾದಿಯತಿ, ತಸ್ಸ ತೇ ಅನುಪ್ಪಾದಿಯಮಾನಾ ನಪ್ಪಕಾಸನ್ತಿ, ಯಥಾಹ ಭಗವಾ -

“ದೂರೇ ಸನ್ತೋ ಪಕಾಸನ್ತಿ [ಪಕಾಸೇನ್ತಿ ಧ॰ ಪ॰ ೩೦೪], ಹಿಮವನ್ತೋವ ಪಬ್ಬತೋ।
ಅಸನ್ತೇತ್ಥ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ರತ್ತಿಂ ಖಿತ್ತಾ [ರತ್ತಿ ಖಿತ್ತಾ (ಸೀ॰), ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೩೦೪] ಯಥಾ ಸರಾ।
ತೇ ಗುಣೇಹಿ ಪಕಾಸನ್ತಿ, ಕಿತ್ತಿಯಾ ಚ ಯಸೇನ ಚಾ”ತಿ॥

ತೇನ ಚ ದುತಿಯಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ವಿಸಜ್ಜನಾ ಯುತ್ತಾ।

“ಕಿಸ್ಸಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಸೀ”ತಿ ಪಞ್ಹೇ “ಜಪ್ಪಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಮೀ”ತಿ ವಿಸಜ್ಜನಾ। ಜಪ್ಪಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ ತಣ್ಹಾ। ಸಾ ಕಥಂ ಅಭಿಲಿಮ್ಪತಿ? ಯಥಾಹ ಭಗವಾ -

“ರತ್ತೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ರತ್ತೋ ಧಮ್ಮಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ।

ಅನ್ಧನ್ತಮಂ [ಅನ್ಧತಮಂ (ಕ॰)] ತದಾ ಹೋತಿ, ಯಂ ರಾಗೋ ಸಹತೇ ನರ"ನ್ತಿ॥

ಸಾಯಂ ತಣ್ಹಾ ಆಸತ್ತಿಬಹುಲಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ "ಏವಂ ಅಭಿಜಪ್ಪಾ"ತಿ ಕರಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ಲೋಕೋ ಅಭಿಲಿತ್ತೋ ನಾಮ ಭವತಿ, ತೇನ ಚ ತತಿಯಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ವಿಸಜ್ಜನಾ ಯುತ್ತಾ।

"ಕಿಂ ಸು ತಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ "ದುಕ್ಖಮಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ"ನ್ತಿ ವಿಸಜ್ಜನಾ। ದುವಿಧಂ ದುಕ್ಖಂ - ಕಾಯಿಕಞ್ಚ ಚೇತಸಿಕಞ್ಚ। ಯಂ ಕಾಯಿಕಂ ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ, ಯಂ ಚೇತಸಿಕಂ ಇದಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ। ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಹಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಉಬ್ಬಿಜ್ಜನ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ಭಯಂ ದುಕ್ಖೇನ ಸಮಸಮಂ, ಕುತೋ ವಾ ಪನ ತಸ್ಸ ಉತ್ತರಿತರಂ? ತಿಸ್ಸೋ ದುಕ್ಖತಾ - ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾ। ತತ್ಥ ಲೋಕೋ ಓಧಸೋ ಕದಾಚಿ ಕರಹಚಿ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾಯ ಮುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾಯ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಹೋನ್ತಿ ಲೋಕೇ ಅಪ್ಪಾಬಾಧಾಪಿ ದೀಘಾಯುಕಾಪಿ। ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ಪನ ಲೋಕೋ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಮುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ ದುಕ್ಖಂ ಲೋಕಸ್ಸಾತಿ ಕತ್ವಾ ದುಕ್ಖಮಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯನ್ತಿ। ತೇನ ಚ ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ವಿಸಜ್ಜನಾ ಯುತ್ತಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ"ತಿ।

ಸವನ್ತಿ ಸಬ್ಬಧಿ ಸೋತಾ, [ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋ,]
ಸೋತಾನಂ ಕಿಂ ನಿವಾರಣಂ।
ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಹಿ, ಕೇನ ಸೋತಾ ಪಿಧೀಯರೇ [ಪಿಥೀಯರೇ (ಸೀ॰), ಪಿಧಿಯ್ಯರೇ (ಕ॰), ಪಸ್ಸ ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೦]॥

ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಪುಚ್ಛಿತಾನಿ। ತೇ ದ್ವೇ ಪಞ್ಹಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಇಮೇಹಿ ಬಹ್ವಾಧಿವಚನೇನ ಪುಚ್ಛಿತಾ। ಏವಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಏವಂ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸ್ಸ ಕಿಂ ಲೋಕಸ್ಸ ವೋದಾನಂ ವುಟ್ಠಾನಮಿತಿ, ಏವಞ್ಚ ಆಹ।

ಸವನ್ತಿ ಸಬ್ಬಧಿ ಸೋತಾತಿ। ಅಸಮಾಹಿತಸ್ಸ ಸವನ್ತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾಬ್ಯಾಪಾದಪ್ಪಮಾದಬಹುಲಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಯಾ ಅಭಿಜ್ಝಾ ಅಯಂ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ, ಯೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಅಯಂ ದೋಸೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ, ಯೋ ಪಮಾದೋ ಅಯಂ ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ತಸ್ಸೇವಂ ಅಸಮಾಹಿತಸ್ಸ ಛಸು ಆಯತನೇಸು ತಣ್ಹಾ ಸವನ್ತಿ ರೂಪತಣ್ಹಾ ಸದ್ದತಣ್ಹಾ ಗನ್ಧತಣ್ಹಾ ರಸತಣ್ಹಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬತಣ್ಹಾ ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾ, ಯಥಾಹ ಭಗವಾ -

"**ಸವತೀ**"ತಿ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಛನ್ನೇತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಂ ಆಯತನಾನಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಚಕ್ಖು ಸವತಿ ಮನಾಪಿಕೇಸು ರೂಪೇಸು, ಅಮನಾಪಿಕೇಸು [ಅಮನಾಪಿಯೇಸು (ಕ॰)] ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ। ಸೋತಂ...ಪೇ॰... ಘಾನಂ... ಜಿವ್ಹಾ... ಕಾಯೋ... ಮನೋ ಸವತಿ ಮನಾಪಿಕೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಮನಾಪಿಕೇಸು ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಾ ಚ ಸವತಿ, ಸಬ್ಬಥಾ ಚ ಸವತಿ। ತೇನಾಹ "ಸವನ್ತಿ ಸಬ್ಬಧಿ ಸೋತಾ"ತಿ।

"ಸೋತಾನಂ ಕಿಂ ನಿವಾರಣ"ನ್ತಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನವಿಘಾತಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಇದಂ ವೋದಾನಂ। "ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಹಿ, ಕೇನ ಸೋತಾ ಪಿಧೀಯರೇ"ತಿ ಅನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಇದಂ ವುಟ್ಠಾನಂ।

ತತ್ಥ ವಿಸಜ್ಜನಾ -

"ಯಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, [ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ,]
ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣಂ।
ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮಿ, ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ"ತಿ॥

ಕಾಯಗತಾಯ ಸತಿಯಾ ಭಾವಿತಾಯ ಬಹುಲೀಕತಾಯ ಚಕ್ಖು ನಾವಿಞ್ಛತಿ ಮನಾಪಿಕೇಸು ರೂಪೇಸು, ಅಮನಾಪಿಕೇಸು ನ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ, ಸೋತಂ...ಪೇ°... ಘಾನಂ... ಜಿವ್ಹಾ... ಕಾಯೋ... ಮನೋ ನಾವಿಞ್ಛತಿ ಮನಾಪಿಕೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು, ಅಮನಾಪಿಕೇಸು ನ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ? ಸಂವುತನಿವಾರಿತತ್ತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ । ಕೇನ ತೇ ಸಂವುತನಿವಾರಿತಾ? ಸತಿಆರಕ್ಖೇನ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ - "ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣ"ನ್ತಿ।

ಪಞ್ಞಾಯ ಅನುಸಯಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಅನುಸಯೇಸು ಪಹೀನೇಸು ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ। ಕಿಸ್ಸ [ತಸ್ಸ (ಸೀ°)], ಅನುಸಯಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ? ತಂ ಯಥಾ ಖನ್ಧವನ್ತಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನವಸೇಸಮೂಲುದ್ಧರಣೇ ಕತೇ ಪುಪ್ಫಫಲಪಲ್ಲವಙ್ಕುರಸನ್ತತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾ ಭವತಿ। ಏವಂ ಅನುಸಯೇಸು ಪಹೀನೇಸು ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಸನ್ತತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾ ಭವತಿ ಪಿದಹಿತಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ। ಕೇನ? ಪಞ್ಞಾಯ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ"ತಿ।

"ಪಞ್ಞಾ ಚೇವ ಸತಿ ಚ, [ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋ,]
ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ಮಾರಿಸ।
ಏತಂ ಮೇ ಪುಟ್ಠೋ ಪಬ್ರೂಹಿ, ಕತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತೀ"ತಿ॥

"ಯಮೇತಂ ಪಞ್ಹಂ ಅಪುಚ್ಛಿ [ಮಂ ಪುಚ್ಛಿ (ಕ°), ಪಸ್ಸ ಸು° ನಿ° ೧೦೪೩], ಅಜಿತ ತಂ ವದಾಮಿ ತೇ।
ಯತ್ಥ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಅಸೇಸಂ ಉಪರುಜ್ಝತಿ।
ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ, ಏತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತೀ"ತಿ॥

ಅಯಂ ಪಞ್ಹೇ [ಪಞ್ಹೋ (ಸೀ° ಕ°) ನೇತ್ತಿವಿಭಾವನೀ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ] ಅನುಸನ್ಧಿಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಅನುಸನ್ಧಿಂ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ ಕಿಂ ಪುಚ್ಛತಿ? ಅನುಪಾದಿಸೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಂ। ತೀಣಿ ಚ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸಙ್ಖತಾನಿ ನಿರೋಧಧಮ್ಮಾನಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯೋ ಮಗ್ಗೋ, ನಿರೋಧೋ ಅಸಙ್ಖತೋ। ತತ್ಥ ಸಮುದಯೋ ದ್ವೀಸು ಭೂಮೀಸು ಪಹೀಯತಿ ದಸ್ಸನಭೂಮಿಯಾ ಚ ಭಾವನಾಭೂಮಿಯಾ ಚ। ದಸ್ಸನೇನ ತೀಣಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಹೀಯನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ, ಭಾವನಾಯ ಸತ್ತ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಹೀಯನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ರೂಪರಾಗೋ ಅರೂಪರಾಗೋ ಮಾನೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅವಿಜ್ಜಾವಸೇಸಾ [ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ನಿರವಸೇಸಾ (ಸೀ° ಕ°)]। ತೇಧಾತುಕೇ ಇಮಾನಿ ದಸ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಞ್ಚೋರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ ಪಞ್ಚುದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ।

೧೨. ತತ್ಥ ತೀಣಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾಯ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಸತ್ತ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ರೂಪರಾಗೋ ಅರೂಪರಾಗೋ ಮಾನೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅವಿಜ್ಜಾವಸೇಸಾ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾಯ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಯಂ ಪನ ಏವಂ ಜಾನಾತಿ "ಖೀಣಾ ಮೇ ಜಾತೀ"ತಿ, ಇದಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ। "ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾ"ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಇದಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಂ। ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತತ್ಥ ಯಞ್ಚ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಯಞ್ಚ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಇಮಾನಿ ಅಗ್ಗಫಲಂ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣನ್ತಸ್ಸ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಯಞ್ಚ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ಯಞ್ಚ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಂ, ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ಏಕಪಞ್ಞಾ।

ಅಪಿ ಚ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕೇತೇನ ದ್ವೇ ನಾಮಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, "ಖೀಣಾ ಮೇ ಜಾತೀ"ತಿ ಪಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಖಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ನಾಮಂ ಲಭತಿ, "ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾ"ತಿ ಪಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣನ್ತಿ ನಾಮಂ ಲಭತಿ। ಸಾ ಪಜಾನನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾ, ಯಥಾದಿಟ್ಠಂ ಅಪಿಲಾಪನಟ್ಠೇನ ಸತಿ।

೧೩. ತತ್ಥ ಯೇ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ, ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ। ತತ್ಥ ಯೇ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ಇದಂ ನಾಮಂ। ಯಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪಾನಿ, ಇದಂ ರೂಪಂ। ತದುಭಯಂ ನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧಂ ಭಗವನ್ತಂ

ಪುಚ್ಛನ್ತೋ ಆಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋ ಪಾರಾಯನೇ ಏವಮಾಹ -

"ಪಞ್ಞಾ ಚೇವ ಸತಿ ಚ, ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ಮಾರಿಸ।
ಏತಂ ಮೇ ಪುಟ್ಠೋ ಪಬ್ರೂಹಿ, ಕತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತೀ"ತಿ॥

ತತ್ಥ ಸತಿ ಚ ಪಞ್ಞಾ ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಸತಿ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ, ಪಞ್ಞಾ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ। ಯಾ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಸದ್ದಹನಾ ಓಕಪ್ಪನಾ, ಇದಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತತ್ಥ ಯಾ ಸದ್ಧಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ, ಅಯಂ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ। ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತಾಯ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಬಲೇನ ವಾ ಭಾವನಾಬಲೇನ ವಾ, ಇದಂ ಪಹಾನಂ। ತತ್ಥ ಯೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಾ ಸರಸಙ್ಕಪ್ಪಾ, ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ। ಇತಿ ಪುರಿಮಕೋ ಚ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ, ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನತಾಯ ಚ ಪಹಾನಂ ಇಮೇ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾ, ತದುಭಯಂ ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಂ ಭಾವೇತಿ ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ವಿರಾಗನಿಸ್ಸಿತಂ ನಿರೋಧನಿಸ್ಸಿತಂ ವೋಸ್ಸಗ್ಗಪರಿಣಾಮಿಂ। ತತ್ಥ ಯಾ ವೀರಿಯಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ, ಅಯಂ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿ…ಪೇ॰… ತತ್ಥ ಯಾ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ, ಅಯಂ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿ…ಪೇ॰… ತತ್ಥ ಯಾ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ, ಅಯಂ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿ। ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತಾಯ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಬಲೇನ ವಾ ಭಾವನಾಬಲೇನ ವಾ, ಇದಂ ಪಹಾನಂ। ತತ್ಥ ಯೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಾ ಸರಸಙ್ಕಪ್ಪಾ, ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ। ಇತಿ ಪುರಿಮಕೋ ಚ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿ, ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನತಾಯ ಚ ಪಹಾನಂ ಇಮೇ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾ, ತದುಭಯಂ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಂ ಭಾವೇತಿ ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ವಿರಾಗನಿಸ್ಸಿತಂ ನಿರೋಧನಿಸ್ಸಿತಂ ವೋಸ್ಸಗ್ಗಪರಿಣಾಮಿಂ।

೧೪. ಸಬ್ಬೋ ಸಮಾಧಿ ಞಾಣಮೂಲಕೋ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿ।

ಯಥಾ ಪುರೇ ತಥಾ ಪಚ್ಛಾ, ಯಥಾ ಪಚ್ಛಾ ತಥಾ ಪುರೇ।
ಯಥಾ ದಿವಾ ತಥಾ ರತ್ತಿಂ [ರತ್ತಿ (ಕ॰) ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಥೇರಗಾ॰ ೩೯೭ ದಿಸ್ಸತಿ], ಯಥಾ ರತ್ತಿಂ ತಥಾ ದಿವಾ॥

ಇತಿ ವಿವಟೇನ ಚೇತಸಾ ಅಪರಿಯೋನದ್ಧೇನ ಸಪ್ಪಭಾಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಭಾವೇತಿ। ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕುಸಲಾನಿ ಚಿತ್ತಸಹಭೂನಿ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಚಿತ್ತೇ ನಿರುಜ್ಝಮಾನೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಹೇತುಕಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೇನ ಹೇತು ಉಪಚ್ಛಿನ್ನೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಾಹಾರಂ ಅನಭಿನನ್ದಿತಂ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಂ ತಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ನಾಮರೂಪಮಪಿ ಅಹೇತು ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಪುನಬ್ಭವಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತಯತಿ [ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯತಿ (ಕ॰)]। ಏವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧಾ ಪಞ್ಞಾ ಚ ಸತಿ ಚ ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

"ಯಮೇತಂ ಪಞ್ಹಂ ಅಪುಚ್ಛಿ, ಅಜಿತ ತಂ ವದಾಮಿ ತೇ।
ಯತ್ಥ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಅಸೇಸಂ ಉಪರುಜ್ಝತಿ।
ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ, ಏತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತೀ"ತಿ॥

"ಯೇ ಚ [ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೪ ಅಞ್ಞಥಾ ದಿಸ್ಸತಿ] ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮಾಸೇ, [ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋ]
ಯೇ ಚ ಸೇಕ್ಖಾ ಪುಥೂ ಇಧ।
ತೇಸಂ ಮೇ ನಿಪಕೋ ಇರಿಯಂ, ಪುಟ್ಠೋ ಪಬ್ರೂಹಿ ಮಾರಿಸಾ"ತಿ॥

೧೫. ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಪದಾನಿ ಪುಚ್ಛಿತಾನಿ, ತೇ ತಯೋ ಪಞ್ಹಾ। ಕಿಸ್ಸ? ಸೇಖಾಸೇಖವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಪ್ಪಹಾನಯೋಗೇನ, ಏವಞ್ಹಿ ಆಹ। "ಯೇ ಚ ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮಾಸೇ"ತಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪುಚ್ಛತಿ, "ಯೇ ಚ ಸೇಖಾ ಪುಥೂ ಇಧಾ"ತಿ ಸೇಖಂ ಪುಚ್ಛತಿ, "ತೇಸಂ ಮೇ ನಿಪಕೋ ಇರಿಯಂ, ಪುಟ್ಠೋ ಪಬ್ರೂಹಿ ಮಾರಿಸಾ"ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಪಹಾನಂ ಪುಚ್ಛತಿ।

ತತ್ಥ ವಿಸಜ್ಜನಾ -

"ಕಾಮೇಸು ನಾಭಿಗಿಜ್ಝೇಯ್ಯ, [ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ]
ಮನಸಾನಾವಿಲೋ ಸಿಯಾ।
ಕುಸಲೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ, ಸತೋ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಬ್ಬಜೇ"ತಿ॥

ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿ, ಸಬ್ಬಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿ, ಸಬ್ಬಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿ। ಅತೀತೇ ಅಂಸೇ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣದಸ್ಸನಂ, ಅನಾಗತೇ ಅಂಸೇ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣದಸ್ಸನಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಅಂಸೇ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣದಸ್ಸನಂ।

ಕೋ ಚ ಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತೋ? ಯಂ ಅನಿಚ್ಚೇ ದುಕ್ಖೇ ಅನತ್ತನಿ ಚ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅದಸ್ಸನಂ, ಅಯಂ ಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತೋ। ಯಥಾ ಇಧ ಪುರಿಸೋ ತಾರಕರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ನೋ ಚ ಗಣನಸಙ್ಕೇತೇನ ಜಾನೇಯ್ಯ, ಅಯಂ ಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತೋ।

ಭಗವತೋ ಪನ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣದಸ್ಸನಂ, ಅನಾವರಣಞಾಣದಸ್ಸನಾ ಹಿ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ। ತತ್ಥ ಸೇಖೇನ ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಿತ್ತಂ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ಗೇಧಾ ಚ ರಜನೀಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು, ದೋಸಾ ಚ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನೀಯೇಸು। ತತ್ಥ ಯಾ ಇಚ್ಛಾ ಮುಚ್ಛಾ ಪತ್ಥನಾ ಪಿಯಾಯನಾ ಕೀಳನಾ, ತಂ ಭಗವಾ ನಿವಾರೇನ್ತೋ ಏವಮಾಹ "ಕಾಮೇಸು ನಾಭಿಗಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾ"ತಿ।

"ಮನಸಾನಾವಿಲೋ ಸಿಯಾ"ತಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನವಿಘಾತಂ ಆಹ। ತಥಾ ಹಿ ಸೇಖೋ ಅಭಿಗಿಜ್ಝನ್ತೋ ಅಸಮುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಕಿಲೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಕಿಲೇಸಂ ಫಾತಿಂ ಕರೋತಿ। ಯೋ ಪನ ಅನಾವಿಲಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅನಭಿಗಿಜ್ಝನ್ತೋ ವಾಯಮತಿ, ಸೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ವಾಯಮತಿ ವೀರಿಯಂ ಆರಭತಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಪದಹತಿ। ಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ವಾಯಮತಿ ವೀರಿಯಂ ಆರಭತಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಪದಹತಿ। ಸೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ವಾಯಮತಿ ವೀರಿಯಂ ಆರಭತಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಪದಹತಿ। ಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಠಿತಿಯಾ ಅಸಮ್ಮೋಸಾಯ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ವಾಯಮತಿ ವೀರಿಯಂ ಆರಭತಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಪದಹತಿ।

೧೬. ಕತಮೇ [ಕತಮೇ ಚ (ಅಟ್ಠ॰)] ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ? ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ, ಇಮೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ। ಕತಮೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ? ಅನುಸಯಾ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ಇಮೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ। ಕತಮೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ? ಯಾನಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಇಮೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ। ಕತಮೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ? ಯಾನಿ ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಇಮೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ।

ಯೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ವಾರೇತಿ, ಇದಂ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಯೇನ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಂ ವಾರೇತಿ, ಇದಂ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಯೇನ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಂ ವಾರೇತಿ, ಇದಂ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ।

ಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನೇ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಜಹತಿ ವಿನೋದೇತಿ ಬ್ಯನ್ತೀಕರೋತಿ ಅನಭಾವಂ ಗಮೇತಿ ನಾಧಿವಾಸೇತಿ, ಇದಂ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಯಾ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಸದ್ದಹನಾ ಓಕಪ್ಪನಾ, ಇದಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ।

ತತ್ಥ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ? ಚತೂಸು ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗೇಸು। ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ? ಚತೂಸು ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಸು। ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ? ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು। ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ? ಚತೂಸು ಝಾನೇಸು। ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ? ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು। ಏವಂ ಸೇಖೋ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ವುತ್ತೋ ಭಗವತಾ ಅನಾವಿಲತಾಯ ಮನಸಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ ‘‘ಮನಸಾನಾವಿಲೋಸಿಯಾ’’ತಿ।

೧೭. ‘‘ಕುಸಲೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನ’’ನ್ತಿ ಲೋಕೋ ನಾಮ ತಿವಿಧೋ ಕಿಲೇಸಲೋಕೋ ಭವಲೋಕೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಲೋಕೋ। ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸಲೋಕೇನ ಭವಲೋಕೋ ಸಮುದಾಗಚ್ಛತಿ, ಸೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾ ಭವತಿ। ಸಾ ದುವಿಧೇನ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ ದಸ್ಸನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಚ ಭಾವನಾಪರಿಞ್ಞಾಯ ಚ। ಯದಾ ಹಿ ಸೇಖೋ ಞೇಯ್ಯಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ತದಾ ನಿಬ್ಬಿದಾಸಹಗತೇಹಿ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರೇಹಿ ನೇಯ್ಯಂ ಪರಿಞ್ಞಾತಂ ಭವತಿ। ತಸ್ಸ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಕೋಸಲ್ಲಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ - ದಸ್ಸನಕೋಸಲ್ಲಞ್ಚ ಭಾವನಾಕೋಸಲ್ಲಞ್ಚ।

ತಂ ಞಾಣಂ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂಃ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಪರಿಞ್ಞಾ ಪಹಾನಂ ಭಾವನಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ? ಯಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲಕ್ಖಣೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಚ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಚ, ಅಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಪರಿಞ್ಞಾ? ಏವಂ ಅಭಿಜಾನಿತ್ವಾ ಯಾ ಪರಿಜಾನನಾ ‘‘ಇದಂ ಕುಸಲಂ, ಇದಂ ಅಕುಸಲಂ, ಇದಂ ಸಾವಜ್ಜಂ, ಇದಂ ಅನವಜ್ಜಂ, ಇದಂ ಕಣ್ಹಂ, ಇದಂ ಸುಕ್ಕಂ, ಇದಂ ಸೇವಿತಬ್ಬಂ, ಇದಂ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬಂ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಏವಂಗಹಿತಾ, ಇದಂ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ [ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪೇನ್ತಿ (ಕ॰)], ತೇಸಂ ಏವಂಗಹಿತಾನಂ ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ’’ತಿ, ಅಯಂ ಪರಿಞ್ಞಾ।

ಏವಂ ಪರಿಜಾನಿತ್ವಾ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಅವಸಿಟ್ಠಾ ಭವನ್ತಿ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ ಚ। ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾ? ಯೇ ಅಕುಸಲಾ। ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ? ಯೇ ಕುಸಲಾ। ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ? ಯಂ ಅಸಙ್ಖತಂ। ಯೋ ಏವಂ ಜಾನಾತಿ ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ಥಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮಕುಸಲೋ ಕಲ್ಯಾಣತಾಕುಸಲೋ ಫಲತಾಕುಸಲೋ, ಆಯಕುಸಲೋ ಅಪಾಯಕುಸಲೋ ಉಪಾಯಕುಸಲೋ ಮಹತಾ ಕೋಸಲ್ಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ, ತೇನಾಹ ಭಗವಾ ‘‘ಕುಸಲೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನ’’ನ್ತಿ।

‘‘ಸತೋ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಬ್ಬಜೇ’’ತಿ ತೇನ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಂ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇ ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇ ಆಲೋಕಿತೇ ವಿಲೋಕಿತೇ ಸಮಿಞ್ಜಿತೇ [ಸಮ್ಮಿಞ್ಜಿತೇ (ಸೀ॰)] ಪಸಾರಿತೇ ಸಙ್ಘಾಟಿಪತ್ತಚೀವರಧಾರಣೇ ಅಸಿತೇ ಪೀತೇ ಖಾಯಿತೇ ಸಾಯಿತೇ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಕಮ್ಮೇ ಗತೇ ಠಿತೇ ನಿಸಿನ್ನೇ ಸುತ್ತೇ ಜಾಗರಿತೇ ಭಾಸಿತೇ ತುಣ್ಹಿಭಾವೇ ಸತೇನ ಸಮ್ಪಜಾನೇನ ವಿಹಾತಬ್ಬಂ। ಇಮಾ ದ್ವೇ ಚರಿಯಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾ ಭಗವತಾ ಏಕಾ ವಿಸುದ್ಧಾನಂ, ಏಕಾ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತಾನಂ। ಕೇ ವಿಸುದ್ಧಾ? ಅರಹನ್ತೋ। ಕೇ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತಾ? ಸೇಕ್ಖಾ। ಕತಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹಿ ಅರಹತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಯಂ ಬೋಜ್ಝಂ, ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೇನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇನ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯೇನ, ಇದಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಬೋಜ್ಝಂ ಯೋ ಏವಂ ಜಾನಾತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸತೋ ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ ಸತೋ ಪಟಿಕ್ಕಮತಿ ಖಯಾ ರಾಗಸ್ಸ ಖಯಾ ದೋಸಸ್ಸ ಖಯಾ ಮೋಹಸ್ಸ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ ‘‘ಸತೋ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಬ್ಬಜೇ’’ತಿ, ತೇನಾಹ -

“ಕಾಮೇಸು ನಾಭಿಗಿಜ್ಝೇಯ್ಯ, [ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ]
ಮನಸಾನಾವಿಲೋ ಸಿಯಾ।
ಕುಸಲೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ, ಸತೋ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಬ್ಬಜೇ”ತಿ॥

ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಏವಂ ವಿಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಸುತ್ತಸ್ಸ ಚ ಅನುಗೀತಿ ಅತ್ಥತೋ ಚ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಚ ಸಮಾನೇತಬ್ಬಾ [ಸಮಾನಯಿತಬ್ಬಾ (ಸೀ॰ ಕ॰)]। ಅತ್ಥಾಪಗತಂ ಹಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪಂ ಭವತಿ। ದುನ್ನಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಪದಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಅತ್ಥೋಪಿ ದುನ್ನಯೋ ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನೂಪೇತಂ ಸಙ್ಗಾಯಿತಬ್ಬಂ। ಸುತ್ತಞ್ಚ ಪವಿಚಿನಿತಬ್ಬಂ। ಕಿಂ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಆಹಚ್ಚ ವಚನಂ ಅನುಸನ್ಧಿವಚನಂ ನೀತತ್ಥಂ ನೇಯ್ಯತ್ಥಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ? ಕುಹಿಂ ಇಮಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾನಿ, ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನೇತಿ? ಏವಂ ಸುತ್ತಂ ಪವಿಚೇತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ - “ಯಂ ಪುಚ್ಛಿತಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಞ್ಚ, ಸುತ್ತಸ್ಸ ಯಾ ಚ ಅನುಗೀತೀ”ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ವಿಚಯೋ ಹಾರೋ।

೩. ಯುತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೧೮. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಯುತ್ತಿಹಾರೋ? “ಸಬ್ಬೇಸಂ ಹಾರಾನ”ನ್ತಿ, ಅಯಂ ಯುತ್ತಿಹಾರೋ। ಕಿಂ ಯೋಜಯತಿ [ಯೋಜೇತಿ (ಸೀ॰)]? ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಪದೇಸಾ ಬುದ್ಧಾಪದೇಸೋ ಸಙ್ಘಾಪದೇಸೋ ಸಮ್ಬಹುಲತ್ಥೇರಾಪದೇಸೋ [ಸಮ್ಬಹುಲ... (ಕ॰)] ಏಕತ್ಥೇರಾಪದೇಸೋ। ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಪದೇಸಾ, ತಾನಿ ಪದಬ್ಯಞ್ಜನಾನಿ ಸುತ್ತೇ ಓತಾರಯಿತಬ್ಬಾನಿ, ವಿನಯೇ ಸನ್ದಸ್ಸಯಿತಬ್ಬಾನಿ, ಧಮ್ಮತಾಯಂ ಉಪನಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಕತಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಓತಾರಯಿತಬ್ಬಾನಿ? ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು। ಕತಮಸ್ಮಿಂ ವಿನಯೇ ಸನ್ದಸ್ಸಯಿತಬ್ಬಾನಿ? ರಾಗವಿನಯೇ ದೋಸವಿನಯೇ ಮೋಹವಿನಯೇ। ಕತಮಿಸ್ಸಂ [ಕತಮಿಯಂ (ಸೀ॰)] ಧಮ್ಮತಾಯಂ ಉಪನಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾನಿ? ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇ। ಯದಿ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಅವತರತಿ, ಕಿಲೇಸವಿನಯೇ ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿ , ಧಮ್ಮತಞ್ಚ ನ ವಿಲೋಮೇತಿ, ಏವಂ ಆಸವೇ ನ ಜನೇತಿ। ಚತೂಹಿ ಮಹಾಪದೇಸೇಹಿ ಯಂ ಯಂ ಯುಜ್ಜತಿ, ಯೇನ ಯೇನ ಯುಜ್ಜತಿ, ಯಥಾ ಯಥಾ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಂ ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

೧೯. ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛಿತೇನ ಕತಿ ಪದಾನಿ ಪಞ್ಹೇತಿ ಪದಸೋ ಪರಿಯೋಗಾಹಿತಬ್ಬಂ ವಿಚೇತಬ್ಬಂ? ಯದಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪದಾನಿ ಏಕಂ ಅತ್ಥಂ ಅಭಿವದನ್ತಿ, ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋ। ಅಥ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಏಕಂ ಅತ್ಥಂ ಅಭಿವದನ್ತಿ, ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋ। ಅಥ ತೀಣಿ ಪದಾನಿ ಏಕಂ ಅತ್ಥಂ ಅಭಿವದನ್ತಿ, ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋ। ಅಥ ದ್ವೇ ಪದಾನಿ ಏಕಂ ಅತ್ಥಂ ಅಭಿವದನ್ತಿ, ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋ। ಅಥ ಏಕಂ ಪದಂ ಏಕಂ ಅತ್ಥಂ ಅಭಿವದತಿ, ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋ। ತಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಮಾನೇನ ಅಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಕಿಂ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ನಾನತ್ಥಾ ನಾನಾಬ್ಯಞ್ಜನಾ, ಉದಾಹು ಇಮೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನನ್ತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ ಭವೇ? ಯಥಾ ಸಾ ದೇವತಾ ಭಗವನ್ತಂ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ।

“ಕೇನಸ್ಸುಬ್ಭಾಹತೋ [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೬೬] ಲೋಕೋ, ಕೇನಸ್ಸು ಪರಿವಾರಿತೋ।
ಕೇನ ಸಲ್ಲೇನ ಓತಿಣ್ಣೋ, ಕಿಸ್ಸ ಧೂಪಾಯಿತೋ ಸದಾ”ತಿ॥

ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಪುಚ್ಛಿತಾನಿ। ತೇ ತಯೋ ಪಞ್ಹಾ ಕಥಂ ಞಾಯತಿ? ಭಗವಾ ಹಿ ದೇವತಾಯ ವಿಸಜ್ಜೇತಿ।

“ಮಚ್ಚುನಾಬ್ಭಾಹತೋ [ಮಚ್ಚುನಬ್ಭಾಹತೋ (ಕ॰) ಥೇರಗಾ॰ ೪೪೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೬೬ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ] ಲೋಕೋ,
ಜರಾಯ ಪರಿವಾರಿತೋ।
ತಣ್ಹಾಸಲ್ಲೇನ ಓತಿಣ್ಣೋ, ಇಚ್ಛಾಧೂಪಾಯಿತೋ ಸದಾ”ತಿ॥

೨೦. ತತ್ಥ ಜರಾ ಚ ಮರಣಞ್ಚ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಜರಾಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ, ಮರಣಂ ವಯೋ। ತತ್ಥ ಜರಾಯ ಚ ಮರಣಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥತೋ ನಾನತ್ತಂ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ, ಗಬ್ಭಗತಾಪಿ ಹಿ ಮೀಯನ್ತಿ, ನ ಚ ತೇ ಜಿಣ್ಣಾ ಭವನ್ತಿ। ಅತ್ಥಿ ಚ ದೇವಾನಂ ಮರಣಂ, ನ ಚ ತೇಸಂ ಸರೀರಾನಿ ಜೀರನ್ತಿ। ಸಕ್ಕತೇವ ಜರಾಯ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ, ನ ಪನ ಸಕ್ಕತೇ ಮರಣಸ್ಸ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ಅಞ್ಞತ್ರೇವ ಇದ್ಧಿಮನ್ತಾನಂ ಇದ್ಧಿವಿಸಯಾ। ಯಂ ಪನಾಹ ತಣ್ಹಾಸಲ್ಲೇನ ಓತಿಣ್ಣೋತಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ ವೀತರಾಗಾ ಜೀರನ್ತಾಪಿ ಮೀಯನ್ತಾಪಿ। ಯದಿ ಚ ಯಥಾ ಜರಾಮರಣಂ, ಏವಂ ತಣ್ಹಾಪಿ ಸಿಯಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಯೋಬ್ಬನಟ್ಠಾಪಿ ವಿಗತತಣ್ಹಾ ಸಿಯುಂ। ಯಥಾ ಚ ತಣ್ಹಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ಏವಂ ಜರಾಮರಣಮ್ಪಿ ಸಿಯಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ನ ಚ ಸಿಯಾ ತಣ್ಹಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ನ ಹಿ ಜರಾಮರಣಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ತಣ್ಹಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ। ಯಥಾ ಚ ತಣ್ಹಾ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ, ಏವಂ ಜರಾಮರಣಮ್ಪಿ ಸಿಯಾ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಂ। ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಚ ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿ ಯುತ್ತಿಸಮಾರೂಳ್ಹಂ ಅತ್ಥತೋ ಚ ಅಞ್ಞತ್ತಂ, ಬ್ಯಞ್ಜನತೋಪಿ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ।

ಸಲ್ಲೋತಿ ವಾ ಧೂಪಾಯನನ್ತಿ ವಾ ಇಮೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಯುಜ್ಜತಿ ಇಚ್ಛಾಯ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞತ್ತಂ। ತಣ್ಹಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಅಪರಿಪೂರಮಾನೇ ನವಸು ಆಘಾತವತ್ಥೂಸು ಕೋಧೋ ಚ ಉಪನಾಹೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ ಜರಾಯ ಚ ಮರಣಸ್ಸ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞತ್ತಂ।

ಯಂ ಪನಿದಂ ಭಗವತಾ ದ್ವೀಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಅಭಿಲಪಿತಂ ಇಚ್ಛಾತಿಪಿ ತಣ್ಹಾತಿಪಿ, ಇದಂ ಭಗವತಾ ಬಾಹಿರಾನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ದ್ವೀಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಅಭಿಲಪಿತಂ ಇಚ್ಛಾತಿಪಿ ತಣ್ಹಾತಿಪಿ, ಸಬ್ಬಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾ ಅಜ್ಝೋಸಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ। ಯಥಾ ಸಬ್ಬೋ ಅಗ್ಗಿ ಉಣ್ಹತ್ತಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣೋ, ಅಪಿ ಚ ಉಪಾದಾನವಸೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ, ಕಟ್ಠಗ್ಗೀತಿಪಿ ತಿಣಗ್ಗೀತಿಪಿ ಸಕಲಿಕಗ್ಗೀತಿಪಿ ಗೋಮಯಗ್ಗೀತಿಪಿ ಥುಸಗ್ಗೀತಿಪಿ ಸಙ್ಕಾರಗ್ಗೀತಿಪಿ, ಸಬ್ಬೋ ಹಿ ಅಗ್ಗಿ ಉಣ್ಹತ್ತಲಕ್ಖಣೋವ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಾ ತಣ್ಹಾ ಅಜ್ಝೋಸಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ , ಅಪಿ ತು ಆರಮ್ಮಣಉಪಾದಾನವಸೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಅಭಿಲಪಿತಾ ಇಚ್ಛಾಇತಿಪಿ ತಣ್ಹಾಇತಿಪಿ ಸಲ್ಲೋಇತಿಪಿ ಧೂಪಾಯನಾಇತಿಪಿ ಸರಿತಾಇತಿಪಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾಇತಿಪಿ ಸಿನೇಹೋಇತಿಪಿ ಕಿಲಮಥೋಇತಿಪಿ ಲತಾಇತಿಪಿ ಮಞ್ಞನಾಇತಿಪಿ ಬನ್ಧೋಇತಿಪಿ ಆಸಾಇತಿಪಿ ಪಿಪಾಸಾಇತಿಪಿ ಅಭಿನನ್ದನಾಇತಿಪಿ, ಇತಿ ಸಬ್ಬಾ ತಣ್ಹಾ ಅಜ್ಝೋಸಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ। ಯಥಾ ಚ ವೇವಚನೇ ವುತ್ತಾ।

> "ಆಸಾ ಚ ಪಿಹಾ ಅಭಿನನ್ದನಾ ಚ, ಅನೇಕಧಾತೂಸು ಸರಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ।
> ಅಞ್ಞಾಣಮೂಲಪ್ಪಭವಾ ಪಜಪ್ಪಿತಾ, ಸಬ್ಬಾ ಮಯಾ ಬ್ಯನ್ತಿಕತಾ ಸಮೂಲಕಾ"ತಿ [ಸಮೂಲಿಕಾ (ಸೀ॰)]॥

ತಣ್ಹಾಯೇತಂ ವೇವಚನಂ। ಯಥಾಹ ಭಗವಾ - ರೂಪೇ ತಿಸ್ಸ ಅವಿಗತರಾಗಸ್ಸ ಅವಿಗತಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಅವಿಗತಪೇಮಸ್ಸ ಅವಿಗತಪಿಪಾಸಸ್ಸ ಅವಿಗತಪರಿಳಾಹಸ್ಸ। ಏವಂ ವೇದನಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಅವಿಗತರಾಗಸ್ಸ ಅವಿಗತಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಅವಿಗತಪೇಮಸ್ಸ ಅವಿಗತಪಿಪಾಸಸ್ಸ ಅವಿಗತಪರಿಳಾಹಸ್ಸ ಸಬ್ಬಂ ಸುತ್ತಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ತಣ್ಹಾಯೇತಂ ವೇವಚನಂ। ಏವಂ ಯುಜ್ಜತಿ।

೨೧. ಸಬ್ಬೋ ದುಕ್ಖೂಪಚಾರೋ ಕಾಮತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕೋ, ನ ಪನ ಯುಜ್ಜತಿ ಸಬ್ಬೋ ನಿಬ್ಬಿದೂಪಚಾರೋ ಕಾಮತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಾರಮೂಲಕೋ। ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ।

ಯಥಾ ಹಿ [ಯಥಾಹ (ಸೀ॰)] ಭಗವಾ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಸುಭಂ ದೇಸಯತಿ, ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಭಗವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮೇತ್ತಂ ದೇಸಯತಿ। ಮೋಹಚರಿತಸ್ಸ ಭಗವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ದೇಸಯತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಭಗವಾ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮೇತ್ತಂ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಂ ದೇಸೇಯ್ಯ। ಸುಖಂ ವಾ ಪಟಿಪದಂ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ ಸುಖಂ ವಾ ಪಟಿಪದಂ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ವಾ ಪಹಾನಂ ದೇಸೇಯ್ಯ, ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಏವಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರಾಗಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಪ್ಪಹಾನಂ

ದೋಸಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಪ್ಪಹಾನಂ ಮೋಹಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಪ್ಪಹಾನಂ। ಸಬ್ಬಂ ತಂ ವಿಚಯೇನ ಹಾರೇನ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಿಹಾರೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಯಾವತಿಕಾ ಞಾಣಸ್ಸ ಭೂಮಿ।

ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಿಸ್ಸ ಸತೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ಠಸ್ಸತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಕರುಣಾವಿಹಾರಿಸ್ಸ ಸತೋ ವಿಹೇಸಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ಠಸ್ಸತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಹೇಸಾ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಮುದಿತಾ ವಿಹಾರಿಸ್ಸ ಸತೋ ಅರತಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ಠಸ್ಸತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಅರತಿ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾವಿಹಾರಿಸ್ಸ ಸತೋ ರಾಗೋ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ಠಸ್ಸತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ರಾಗೋ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಅನಿಮಿತ್ತವಿಹಾರಿಸ್ಸ ಸತೋ ನಿಮಿತ್ತಾನುಸಾರೀ ತೇನ ತೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ , ನಿಮಿತ್ತಂ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಅಸ್ಮೀತಿ ವಿಗತಂ ಅಯಮಹಮಸ್ಮೀತಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ। ಅಥ ಚ ಪನ ಮೇ ಕಿಸ್ಮೀತಿ ಕಥಸ್ಮೀತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಕಥಂಕಥಾಸಲ್ಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ಠಸ್ಸತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಕಥಂಕಥಾಸಲ್ಲಂ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ।

ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತೋ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ವಿತಕ್ಕಸಹಗತಾ ವಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತೋ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಸಹಗತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖಸಹಗತಾ ವಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತೋ ಪೀತಿಸುಖಸಹಗತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸಹಗತಾ ವಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ । ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಹಗತಾ ವಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ।

ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತೋ ರೂಪಸಹಗತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಸಹಗತಾ ವಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಹಗತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸಹಗತಾ ವಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ।

ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಸಹಗತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಹಗತಾ ವಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತೋ ಸಞ್ಞೂಪಚಾರಾ ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಹಗತಾ ವಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ಹಾನಾಯ

ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ। ಕಲ್ಲತಾಪರಿಚಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ನ ಚ ಅಭಿನೀಹಾರಂ ಖಮತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, ಕಲ್ಲತಾಪರಿಚಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಥ ಚ ಅಭಿನೀಹಾರಂ ಖಮತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ।

ಏವಂ ಸಬ್ಬೇ ನವಸುತ್ತನ್ತಾ ಯಥಾಧಮ್ಮಂ ಯಥಾವಿನಯಂ ಯಥಾಸತ್ಥುಸಾಸನಂ ಸಬ್ಬತೋ ವಿಚಯೇನ ಹಾರೇನ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಿಹಾರೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ "ಸಬ್ಬೇಸಂ ಹಾರಾನಂ ಯಾ ಭೂಮಿ ಯೋ ಚ ಗೋಚರೋ ತೇಸ"ನ್ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಯುತ್ತಿ ಹಾರೋ।

೪. ಪದಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೧೧. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ? "ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಜಿನೋ"ತಿ, ಅಯಂ ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ। ಕಿಂ ದೇಸೇತಿ? ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಯಾಥಾವಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣಾ ಅವಿಜ್ಜಾ, ತಸ್ಸಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಅಜ್ಝೋಸಾನಲಕ್ಖಣಾ ತಣ್ಹಾ, ತಸ್ಸಾ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಪತ್ಥನಲಕ್ಖಣೋ ಲೋಭೋ, ತಸ್ಸ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ ಸುಭಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ಸಂವರೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಾಸವಫಸ್ಸಉಪಗಮನಲಕ್ಖಣಾ ಸುಖಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ ಅಸ್ಸಾದೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಸಮನುಪಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾಅಸಮನುಪಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ ನಾಮಕಾಯೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸಮ್ಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣಾ ವಿಜ್ಜಾ, ತಸ್ಸಾ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಚಿತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಸಂಹರಣಲಕ್ಖಣೋ ಸಮಥೋ, ತಸ್ಸ ಅಸುಭಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಇಚ್ಛಾವಚರಪಟಿಸಂಹರಣಲಕ್ಖಣೋ ಅಲೋಭೋ, ತಸ್ಸ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾ ವೇರಮಣೀ [ವೇರಮಣಿ (ಕ॰)] ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಲಕ್ಖಣೋ ಅದೋಸೋ, ತಸ್ಸ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ವತ್ಥುಅವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಲಕ್ಖಣೋ [ವತ್ಥುಅವಿಪ್ಪಟಿಪಾದಾನಲಕ್ಖಣೋ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಅಮೋಹೋ, ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ವಿನೀಲಕವಿಪುಬ್ಬಕಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ ನಿಬ್ಬಿದಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಾಸವಫಸ್ಸಪರಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ ವೇದನಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ , ತಸ್ಸಾ ಉಪ್ಪಾದವಯಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಅಭಿನಿವೇಸಲಕ್ಖಣಾ ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ।

ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪೀನಿ ರೂಪರಾಗಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಛಟ್ಠಾಯತನಂ ಭವರಾಗಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ನಿಬ್ಬತ್ತಭವಾನುಪಸ್ಸಿತಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಓಕಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಾ ಸದ್ಧಾ ಅಧಿಮುತ್ತಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಚ, ಅನಾವಿಲಲಕ್ಖಣೋ ಪಸಾದೋ ಸಮ್ಪಸೀದನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ಚ। ಅಭಿಪತ್ಥಿಯನಲಕ್ಖಣಾ ಸದ್ಧಾ, ತಸ್ಸಾ ಅವೇಚ್ಚಪಸಾದೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಅನಾವಿಲಲಕ್ಖಣೋ ಪಸಾದೋ, ತಸ್ಸ ಸದ್ಧಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಆರಮ್ಭಲಕ್ಖಣಂ ವೀರಿಯಂ, ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಅಪಿಲಾಪನಲಕ್ಖಣಾ ಸತಿ, ತಸ್ಸಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಏಕಗ್ಗಲಕ್ಖಣೋ ಸಮಾಧಿ, ತಸ್ಸ ಝಾನಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಪಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ ಪಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಂ।

ಅಪರೋ ನಯೋ, ಅಸ್ಸಾದಮನಸಿಕಾರಲಕ್ಖಣೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ, ತಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಚ್ಚಸಮ್ಮೋಹನಲಕ್ಖಣಾ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಸಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಪುನಬ್ಭವವಿರೋಹಣಲಕ್ಖಣಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ತೇ [ತಂ (ಕ॰)] ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಓಪಪಚ್ಚಯಿಕನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಂ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ನಾಮಕಾಯರೂಪಕಾಯಸಙ್ಘಾತಲಕ್ಖಣಂ ನಾಮರೂಪಂ, ತಂ ಛಳಾಯತನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಇನ್ದ್ರಿಯವವತ್ಥಾನಲಕ್ಖಣಂ ಛಳಾಯತನಂ, ತಂ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಚಕ್ಖುರೂಪವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಖಣೋ ಫಸ್ಸೋ, ಸೋ ವೇದನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ।

ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಅನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ ವೇದನಾ, ಸಾ ತಣ್ಹಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಅಜ್ಝೋಸಾನಲಕ್ಖಣಾ ತಣ್ಹಾ, ಸಾ ಉಪಾದಾನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಓಪಪಚ್ಚಯಿಕಂ ಉಪಾದಾನಂ, ತಂ ಭವಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ನಾಮಕಾಯರೂಪಕಾಯಸಮ್ಭವನಲಕ್ಖಣೋ ಭವೋ, ಸೋ ಜಾತಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಖನ್ಧಪಾತುಭವನಲಕ್ಖಣಾ ಜಾತಿ, ಸಾ ಜರಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಉಪಧಿಪರಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಾ ಜರಾ, ಸಾ ಮರಣಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದಲಕ್ಖಣಂ ಮರಣಂ, ತಂ ಸೋಕಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಉಸ್ಸುಕ್ಕಕಾರಕೋ ಸೋಕೋ, ಸೋ ಪರಿದೇವಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ । ಲಾಲಪ್ಪಕಾರಕೋ ಪರಿದೇವೋ, ಸೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಕಾಯಸಂಪೀಳನಂ ದುಕ್ಖಂ, ತಂ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಚಿತ್ತಸಂಪೀಳನಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ತಂ ಉಪಾಯಾಸಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಓದಹನಕಾರಕೋ ಉಪಾಯಾಸೋ, ಸೋ ಭವಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಇಮಾನಿ ಭವಙ್ಗಾನಿ ಯದಾ ಸಮಗ್ಗಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ ಸೋ ಭವೋ, ತಂ ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ನಿಯ್ಯಾನಿಕಲಕ್ಖಣೋ ಮಗ್ಗೋ, ಸೋ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ।

ತಿತ್ಥಞ್ಞುತಾ ಪೀತಞ್ಞುತಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಪೀತಞ್ಞುತಾ ಪತ್ತಞ್ಞುತಾಯ [ಮತ್ತಞ್ಞುತಾಯ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಪತ್ತಞ್ಞುತಾ ಅತ್ತಞ್ಞುತಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಅತ್ತಞ್ಞುತಾ ಪುಬ್ಬೇಕತಪುಞ್ಞತಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಪುಬ್ಬೇಕತಪುಞ್ಞತಾ ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸೋ ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅತ್ತಸಮ್ಮಾಪಣಿಧಾನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಅತ್ತಸಮ್ಮಾಪಣಿಧಾನಂ ಸೀಲಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸೀಲಾನಿ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಪಾಮೋಜ್ಜಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಪೀತಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಪೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಸುಖಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸುಖಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸಮಾಧಿ ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಂ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ನಿಬ್ಬಿದಾ ವಿರಾಗಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ವಿರಾಗೋ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ವಿಮುತ್ತಿ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಏವಂ ಯೋ ಕೋಚಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಯೋ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಬ್ಬೋ ಸೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ "ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಜಿನೋ"ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ।

೫. ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೧೩. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರೋ? "ವುತ್ತಮ್ಹಿ ಏಕಧಮ್ಮೇ"ತಿ, ಅಯಂ ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರೋ। ಕಿಂ ಲಕ್ಖಯತಿ? ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ವುತ್ತೇ ಅವಸಿಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ ಭವೇ? ಯಥಾಹ ಭಗವಾ -

"ಚಕ್ಖುಂ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನವಟ್ಠಿತಂ ಇತ್ತರಂ ಪರಿತ್ತಂ ಪಭಙ್ಗು ಪರತೋ ದುಕ್ಖಂ ಬ್ಯಸನಂ ಚಲನಂ [ಚಲಂ (ಸೀ॰)] ಕುಕ್ಕುಳಂ ಸಙ್ಖಾರಂ [ಸಸಙ್ಖಾರಂ (ಕ॰)] ವಧಕಂ ಅಮಿತ್ತಮಜ್ಝೇ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಖುಸ್ಮಿಂ ವುತ್ತೇ ಅವಸಿಟ್ಠಾನಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ? ಸಬ್ಬಾನಿ ಹಿ ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ವಧಕಟ್ಠೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಯಥಾ ಚಾಹ ಭಗವಾ -

"ಅತೀತೇ , ರಾಧ, ರೂಪೇ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಹೋಹಿ, ಅನಾಗತಂ ರೂಪಂ ಮಾ ಅಭಿನನ್ದಿ [ಅಭಿನನ್ದ (ಕ॰)], ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ವಿರಾಗಾಯ ನಿರೋಧಾಯ ಚಾಗಾಯ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ವುತ್ತೇ ಅವಸಿಟ್ಠಾ ಖನ್ಧಾ ವುತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ? ಸಬ್ಬೇ ಹಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಮಕೋವಾದಸುತ್ತೇ [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೫] ವಧಕಟ್ಠೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾ ಚಾಹ ಭಗವಾ -

"ಯೇಸಞ್ಚ [ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೨೯೩] ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ, ನಿಚ್ಚಂ ಕಾಯಗತಾಸತಿ।
ಅಕಿಚ್ಚಂ ತೇ ನ ಸೇವನ್ತಿ, ಕಿಚ್ಚೇ ಸಾತಚ್ಚಕಾರಿನೋ"॥

ಇತಿ ಕಾಯಗತಾಯ ಸತಿಯಾ ವುತ್ತಾಯ ವುತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ ವೇದನಾಗತಾ ಸತಿ ಚಿತ್ತಗತಾ ಧಮ್ಮಗತಾ ಚ। ತಥಾ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ದಿಟ್ಠಂ ವಾ ಸುತಂ ವಾ ಮುತಂ ವಾತಿ ವುತ್ತೇ ವುತ್ತಂ ಭವತಿ ವಿಞ್ಞಾತಂ। ಯಥಾ ಚಾಹ ಭಗವಾ -

ತಸ್ಮಾತಿಹ ತ್ವಂ ಭಿಕ್ಖು ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರಾಹಿ ಆತಾಪೀ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಸತಿಮಾ ವಿನೇಯ್ಯ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಂ। "ಆತಾಪೀ"ತಿ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ, "**ಸಮ್ಪಜಾನೋ**"ತಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ, "**ಸತಿಮಾ**"ತಿ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, "**ವಿನೇಯ್ಯ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸ**"ನ್ತಿ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಏವಂ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ, ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಚತುನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ।

೧೪. ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಚತೂಸು ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಚತೂಸು ಇದ್ಧಿಪಾದೇಸು ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಪಞ್ಚಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಪಞ್ಚ ಬಲಾನಿ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಪಞ್ಚಸು ಬಲೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸತ್ತಸು ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಬ್ಬೇವ [ಸಬ್ಬೇ ಚ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಬೋಧಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ । ಕೇನ ಕಾರಣೇನ, ಸಬ್ಬೇ ಹಿ ಬೋಧಙ್ಗಮಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ನೇಯ್ಯಾನಿಕಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ, ತೇ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಏವಂ ಅಕುಸಲಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಆಹಾರಾ ಚಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಅನುಪಾದಾನೋ ಭವತಿ, ಯೋಗೇಹಿ ಚ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ ಭವತಿ, ಗನ್ಥೇಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಭವತಿ, ಆಸವೇಹಿ ಚ ಅನಾಸವೋ ಭವತಿ, ಓಘೇಹಿ ಚ ನಿತ್ಥಿಣ್ಣೋ ಭವತಿ, ಸಲ್ಲೇಹಿ ಚ ವಿಸಲ್ಲೋ ಭವತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ಚಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಅಗತಿಗಮನೇಹಿ ನ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಅಕುಸಲಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಯತ್ಥ ವಾ ಪನ ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದೇಸಿತಂ, ದೇಸಿತಾ ತತ್ಥೇವ ರೂಪಧಾತು ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪಞ್ಚಾಯತನಂ। ಯತ್ಥ ವಾ ಪನ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ದೇಸಿತಾ, ದೇಸಿತಂ ತತ್ಥ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಚ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ಯತ್ಥ ವಾ ಪನ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ದೇಸಿತಾ, ದೇಸಿತಂ ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ಯತ್ಥ ವಾ ಪನ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ದೇಸಿತಾ, ದೇಸಿತಂ ತತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಬ್ಬೋ ಚ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಹಿ ವೇದನಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅನುಸೇತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ, ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನಂ, ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋ, ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ, ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ, ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನಂ, ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ, ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಚ ಸರಾಗಸದೋಸಸಮೋಹಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇನ ಹಾತಬ್ಬೋ, ವೀತರಾಗವೀತದೋಸವೀತಮೋಹಅರಿಯಧಮ್ಮೇಹಿ ಹಾತಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ಕಿಚ್ಚತೋ ಚ ಲಕ್ಖಣತೋ ಚ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಚ ಚುತೂಪಪಾತತೋ ಚ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ವುತ್ತೇ ಅವಸಿಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ "ವುತ್ತಮ್ಹಿ ಏಕಧಮ್ಮೇ"ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರೋ।

೬. ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೧೫. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಹಾರೋ? "ನೇರುತ್ತಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ"ತಿ ಅಯಂ। ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನೇರುತ್ತಞ್ಚ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಚ ನಿದಾನಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಾಪರಸನ್ಧಿ ಚ ಗವೇಸಿತಬ್ಬೋ । ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನೇರುತ್ತಂ, ಯಾ ನಿರುತ್ತಿಪದಸಂಹಿತಾ, ಯಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಾಮಸೋ ಞಾಣಂ। ಯದಾ ಹಿ ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ಥಸ್ಸ ಚ ನಾಮಂ ಜಾನಾತಿ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ನಾಮಂ ಜಾನಾತಿ, ತಥಾ ತಥಾ ನಂ ಅಭಿನಿರೋಪೇತಿ। ಅಯಞ್ಚ ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ಥಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮಕುಸಲೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಕುಸಲೋ ನಿರುತ್ತಿಕುಸಲೋ ಪುಬ್ಬಾಪರಕುಸಲೋ ದೇಸನಾಕುಸಲೋ ಅತೀತಾಧಿವಚನಕುಸಲೋ ಅನಾಗತಾಧಿವಚನಕುಸಲೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಧಿವಚನಕುಸಲೋ ಇತ್ಥಾಧಿವಚನಕುಸಲೋ ಪುರಿಸಾಧಿವಚನಕುಸಲೋ ನಪುಂಸಕಾಧಿವಚನಕುಸಲೋ ಏಕಾಧಿವಚನಕುಸಲೋ ಅನೇಕಾಧಿವಚನಕುಸಲೋ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕಾತಬ್ಬಾನಿ ಜನಪದನಿರುತ್ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾ ಚ ಜನಪದನಿರುತ್ತಿಯೋ। ಅಯಂ ನಿರುತ್ತಿಪದಸಂಹಿತಾ।

೧೬. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ?

"ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿಂ, ಛತ್ತಂ ಮಹನ್ತಂ ಯಥ ವಸ್ಸಕಾಲೇ [ವಿಯ ವಸ್ಸಕಾಲೇ ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೦೨]।
ಏಸಾನಿಸಂಸೋ ಧಮ್ಮೇ ಸುಚಿಣ್ಣೇ, ನ ದುಗ್ಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ಧಮ್ಮಚಾರೀ"ತಿ॥

ಇಧ ಭಗವತೋ ಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ? ಯೇ ಅಪಾಯೇಹಿ ಪರಿಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಧಮ್ಮಚಾರಿನೋ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅಯಂ ಏತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

"ಚೋರೋ ಯಥಾ ಸನ್ಧಿಮುಖೇ ಗಹೀತೋ, ಸಕಮ್ಮುನಾ ಹಞ್ಞತಿ [ಹಞ್ಞತೇ (ಸೀ॰)] ಬಜ್ಝತೇ ಚ।
ಏವಂ ಅಯಂ ಪೇಚ್ಚ ಪಜಾ ಪರತ್ಥ, ಸಕಮ್ಮುನಾ ಹಞ್ಞತಿ [ಹಞ್ಞತೇ (ಸೀ॰)] ಬಜ್ಝತೇ ಚಾ"ತಿ॥

ಇಧ ಭಗವತೋ ಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ? ಸಞ್ಚೇತನಿಕಾನಂ ಕತಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಉಪಚಿತಾನಂ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಾನಂ ಅನಿಟ್ಠಂ ಅಸಾತಂ ವಿಪಾಕಂ ಪಚ್ಚನುಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಅಯಂ ಏತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

"ಸುಖಕಾಮಾನಿ [ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೧೩೧-೧೩೨] ಭೂತಾನಿ, ಯೋ ದಣ್ಡೇನ ವಿಹಿಂಸತಿ।
ಅತ್ತನೋ ಸುಖಮೇಸಾನೋ, ಪೇಚ್ಚ ಸೋ ನ ಲಭತೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ॥

ಇಧ ಭಗವತೋ ಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ? ಯೇ ಸುಖೇನ ಅತ್ಥಿಕಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ [ಪಾಪಕಂ ಕಮ್ಮಂ (ಕ॰)] ನ ಕರಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅಯಂ ಏತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

"ಮಿದ್ಧೀ [ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೩೨೫] ಯದಾ ಹೋತಿ ಮಹಗ್ಘಸೋ ಚ, ನಿದ್ದಾಯಿತಾ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತಸಾಯೀ।
ಮಹಾವರಾಹೋವ ನಿವಾಪಪುಟ್ಠೋ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಗಬ್ಭಮುಪೇತಿ ಮನ್ದೋ"ತಿ॥

ಇಧ ಭಗವತೋ ಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ? ಯೇ ಜರಾಮರಣೇನ ಅಟ್ಟೀಯಿತುಕಾಮಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರಾ ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತಂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸಕಾ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಗಾರವಾ ಚ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸು ಥೇರೇಸು ನವೇಸು ಮಜ್ಝಿಮೇಸೂತಿ ಅಯಂ ಏತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

"ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಅಮತಪದಂ [ಅಮತಂ ಪದಂ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೨೧], ಪಮಾದೋ ಮಚ್ಚುನೋ ಪದಂ।

अप्पमत्ता न मीयन्ति, ये पमत्ता यथा मता"ति॥

इध भगवतो को अधिप्पायो? ये अमतपरियेसनं परियेसितुकामा भविस्सन्ति, ते अप्पमत्ता विहरिस्सन्तीति अयं एत्थ भगवतो अधिप्पायो। अयं अधिप्पायो।

१८. तत्थ कतमं निदानं? यथा सो धनियो गोपालको भगवन्तं आह –

"नन्दति पुत्तेहि पुत्तिमा, गोमा [गोमिको (सी॰), गोपिको (क॰) सु॰ नि॰ ३३; सं॰ नि॰ १.१४४ पस्सितब्बं] गोहि तथेव नन्दति।
उपधी हि नरस्स नन्दना, न हि सो नन्दति यो निरूपधी"ति॥

भगवा आह –

"सोचति पुत्तेहि पुत्तिमा, गोपिको [गोमिको (सी॰)] गोहि तथेव सोचति।
उपधी हि नरस्स सोचना, न हि सो सोचति यो निरूपधी"ति॥

इमिना वत्थुना इमिना निदानेन एवं ञायति "इध भगवा बाहिरं परिग्गहं उपधि आहा"ति। यथा च मारो पापिमा गिज्झकूटा पब्बता पुथुसिलं पातेसि, भगवा आह –

"सचेपि केवलं सब्बं, गिज्झकूटं चलेस्ससि [चलेय्यासि (क॰) पस्स सं॰ नि॰ १.१४८]।
नेव सम्माविमुत्तानं, बुद्धानं अत्थि इञ्जितं॥

नभं फलेय्य पथवी चलेय्य, सब्बेव पाणा उद सन्तसेय्युं।
सल्लम्पि चे उरसि कम्पयेय्युं [पकम्पयेय्युं (सी॰), कप्पयेय्युं (क॰)], उपधीसु ताणं न करोन्ति बुद्धा"ति॥

इमिना वत्थुना इमिना निदानेन एवं ञायति "इध भगवा कायं उपधिं आहा"ति। यथा चाह –

"न तं दळ्हं बन्धनमाहु धीरा, यदायसं दारुजपब्बजञ्च [दारुजं बब्बजञ्च (सी॰) पस्स ध॰ प॰ ३४५]।
सारत्तरत्ता मणिकुण्डलेसु, पुत्तेसु दारेसु च या अपेक्खा"ति॥

इमिना वत्थुना इमिना निदानेन एवं ञायति "इध भगवा बाहिरेसु वत्थूसु तण्हं आहा"ति। यथा चाह –

"एतं दळ्हं बन्धनमाहु धीरा, ओहारिनं सिथिलं दुप्पमुञ्चं।
एतम्पि छेत्वान परिब्बजन्ति, अनपेक्खिनो कामसुखं पहाया"ति॥

इमिना वत्थुना इमिना निदानेन एवं ञायति "इध भगवा बाहिरवत्थुकाय तण्हाय पहानं आहा"ति। यथा चाह –

“ಆತುರಂ ಅಸುಚಿಂ ಪೂತಿಂ, ದುಗ್ಗನ್ಧಂ ದೇಹನಿಸ್ಸಿತಂ।
ಪಗ್ಘರನ್ತಂ ದಿವಾ ರತ್ತಿಂ, ಬಾಲಾನಂ ಅಭಿನನ್ದಿತ”ನ್ತಿ॥

ಇಮಿನಾ ವತ್ಥುನಾ ಇಮಿನಾ ನಿದಾನೇನ ಏವಂ ಞಾಯತಿ “ಇಧ ಭಗವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕವತ್ಥುಕಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಪಹಾನಂ ಆಹಾ”ತಿ। ಯಥಾ ಚಾಹ –

“ಉಚ್ಛಿನ್ದ [ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೨೮೫] ಸಿನೇಹಮತ್ತನೋ, ಕುಮುದಂ ಸಾರದಿಕಂವ ಪಾಣಿನಾ।
ಸನ್ತಿಮಗ್ಗಮೇವ ಬ್ರೂಹಯ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸುಗತೇನ ದೇಸಿತ”ನ್ತಿ॥

ಇಮಿನಾ ವತ್ಥುನಾ ಇಮಿನಾ ನಿದಾನೇನ ಏವಂ ಞಾಯತಿ “ಇಧ ಭಗವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕವತ್ಥುಕಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಪಹಾನಂ ಆಹಾ”ತಿ। ಇದಂ ನಿದಾನಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪುಬ್ಬಾಪರಸನ್ಧಿ। ಯಥಾಹ –

“ಕಾಮನ್ಧಾ ಜಾಲಸಞ್ಛನ್ನಾ, ತಣ್ಹಾಛದನಛಾದಿತಾ।
ಪಮತ್ತಬನ್ಧನಾ [ಪಮತ್ತಬನ್ಧುನಾ ಉದಾ॰ ೬೪] ಬದ್ಧಾ [ಬನ್ಧಾ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೬೪], ಮಚ್ಛಾವ ಕುಮಿನಾಮುಖೇ।
ಜರಾಮರಣಮನ್ವೇನ್ತಿ, ವಚ್ಛೋ ಖೀರಪಕೋವ ಮಾತರ”ನ್ತಿ॥

ಅಯಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಕತಮೇನ ಪುಬ್ಬಾಪರೇನ ಯುಜ್ಜತಿ? ಯಥಾಹ –

“ರತ್ತೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ರತ್ತೋ ಧಮ್ಮಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ।
ಅನ್ಧನ್ತಮಂ ತದಾ ಹೋತಿ, ಯಂ ರಾಗೋ ಸಹತೇ ನರ”ನ್ತಿ॥

ಇತಿ ಅನ್ಧತಾಯ ಚ ಸಞ್ಛನ್ನತಾಯ ಚ ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾ ಅಭಿಲಪಿತಾ। ಯಞ್ಚಾಹ ಕಾಮನ್ಧಾ ಜಾಲಸಞ್ಛನ್ನಾ, ತಣ್ಹಾಛದನಛಾದಿತಾತಿ। ಯಞ್ಚಾಹ ರತ್ತೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ರತ್ತೋ ಧಮ್ಮಂ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ, ಇಮೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನೇಹಿ ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾ ಅಭಿಲಪಿತಾ। ಯಂ ಅನ್ಧಕಾರಂ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ, ಯಾ ಚ ತಣ್ಹಾ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ, ಯಞ್ಚಾಹ ಕಾಮಾತಿ ಇಮೇ ಕಿಲೇಸಕಾಮಾ। ಯಞ್ಚಾಹ ಜಾಲಸಞ್ಛನ್ನಾತಿ ತೇಸಂ ಯೇವ ಕಾಮಾನಂ ಪಯೋಗೇನ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಚ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚ ತಣ್ಹಾಬನ್ಧನಂ ವುತ್ತಂ। ಯೇ ಏದಿಸಿಕಾ, ತೇ ಜರಾಮರಣಂ ಅನ್ವೇನ್ತಿ, ಅಯಂ ಭಗವತಾ ಯಥಾನಿಕ್ಖಿತ್ತಗಾಥಾಬಲೇನ ದಸ್ಸಿತಾ ಜರಾಮರಣಮನ್ವೇನ್ತೀತಿ।

“ಯಸ್ಸ ಪಪಞ್ಚಾ ಠಿತೀ ಚ ನತ್ಥಿ, ಸನ್ದಾನಂ ಪಲಿಘಞ್ಚ [ಪಳಿಘಞ್ಚ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೬೭] ವೀತಿವತ್ತೋ।
ತಂ ನಿತ್ತಣ್ಹಂ ಮುನಿಂ ಚರನ್ತಂ, ನ ವಿಜಾನಾತಿ ಸದೇವಕೋಪಿ ಲೋಕೋ”ತಿ॥

ಪಪಞ್ಚಾ ನಾಮ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಮಾನಾ, ತದಭಿಸಙ್ಖತಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾ। ಠಿತಿ ನಾಮ ಅನುಸಯಾ। ಸನ್ದಾನಂ ನಾಮ ತಣ್ಹಾಯ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ, ಯಾನಿ ಛತ್ತಿಂಸತಣ್ಹಾಯ ಜಾಲಿನಿಯಾ ವಿಚರಿತಾನಿ। ಪಲಿಘೋ ನಾಮ ಮೋಹೋ। ಯೇ ಚ ಪಪಞ್ಚಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಯಾ ಚ ಠಿತಿ ಯಂ ಸನ್ದಾನಞ್ಚ ಯಂ ಪಲಿಘಞ್ಚ ಯೋ ಏತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿತ್ತಣ್ಹೋ ಇತಿ।

೨೮. ತತ್ಥ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾರಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾ ವಾ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಾ ವಾ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಾ ವಾ, ಏವಂ ತಣ್ಹಾ ತಿವಿಧಂ ಫಲಂ ದೇತಿ ದಿಟ್ಠೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಪಜ್ಜೇ ವಾ ಅಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ। ಏವಂ ಭಗವಾ ಆಹ “ಯಂ

ಲೋಭಪಕತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ ಕಾಯೇನ ವಾ ವಾಚಾಯ ವಾ ಮನಸಾ ವಾ, ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಅನುಭೋತಿ ದಿಟ್ಠೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಪಜ್ಜೇ ವಾ ಅಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ"ತಿ। ಇದಂ ಭಗವತೋ ಪುಬ್ಬಾಪರೇನ ಯುಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ವಾ ಕಮ್ಮಂ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ ವಾ ಕಮ್ಮಂ ಅಪರಾಪರಿಯಾಯವೇದನೀಯಂ [ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಂ (ಸೀ॰)] ವಾ ಕಮ್ಮಂ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಂ ತಿಧಾ ವಿಪಚ್ಚತಿ ದಿಟ್ಠೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಪಜ್ಜೇ ವಾ ಅಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ। ಯಥಾಹ -

"ಯಞ್ಚೇ ಬಾಲೋ ಇಧ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ ಹೋತಿ...ಪೇ॰... ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ ಉಪಪಜ್ಜೇ ವಾ ಅಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ"ತಿ। ಇದಂ ಭಗವತೋ ಪುಬ್ಬಾಪರೇನ ಯುಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಬಲೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಂ, ಸಙ್ಖಾರಾ ದಸ್ಸನಬಲೇನ, ಛತ್ತಿಂಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ ಭಾವನಾಬಲೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾನೀತಿ ಏವಂ ತಣ್ಹಾಪಿ ತಿಧಾ ಪಹೀಯತಿ। ಯಾ ನಿತ್ತಣ್ಹಾತಾ ಅಯಂ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು। ಭೇದಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಅಯಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು।

ಪಪಞ್ಚೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ ಅನುಬನ್ಧೋ। ಯಞ್ಚಾಹ ಭಗವಾ "ಪಪಞ್ಚೇತಿ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ರೂಪಂ ಆರಬ್ಭಾ"ತಿ। ಯಞ್ಚಾಹ ಭಗವಾ - "ಅತೀತೇ, ರಾಧ, ರೂಪೇ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಹೋಹಿ, ಅನಾಗತಂ ರೂಪಂ ಮಾ ಅಭಿನನ್ದಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ವಿರಾಗಾಯ ನಿರೋಧಾಯ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜಾ"ತಿ। ಇದಂ ಭಗವತೋ ಪುಬ್ಬಾಪರೇನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯೋ ಚಾಪಿ ಪಪಞ್ಚೋ ಯೇ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾ ಯಾ ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅಭಿನನ್ದನಾ, ಇದಂ ಏಕತ್ಥಂ। ಅಪಿ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ಬ್ಯಞ್ಜನೇಹಿ ಅಪರಿಮಾಣಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ವುತ್ತಾ ಭಗವತಾ। ಏವಂ ಸುತ್ತೇನ ಸುತ್ತಂ ಸಂಸನ್ದಯಿತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಾಪರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜಯಿತ್ವಾ ಸುತ್ತಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಭವತಿ।

ಸೋ ಚಾಯಂ [ಸ ಚಾಯಂ (ಸೀ॰)] ಪುಬ್ಬಾಪರೋ ಸನ್ಧಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಅತ್ಥಸನ್ಧಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಸನ್ಧಿ ದೇಸನಾಸನ್ಧಿ ನಿದ್ದೇಸಸನ್ಧೀತಿ।

ತತ್ಥ ಅತ್ಥಸನ್ಧಿ ಛಪ್ಪದಾನಿ ಸಙ್ಕಾಸನಾ ಪಕಾಸನಾ ವಿವರಣಾ ವಿಭಜನಾ ಉತ್ತಾನೀಕಮ್ಮತಾ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ।

ಬ್ಯಞ್ಜನಸನ್ಧಿ ಛಪ್ಪದಾನಿ ಅಕ್ಖರಂ ಪದಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಆಕಾರೋ ನಿರುತ್ತಿ ನಿದ್ದೇಸೋತಿ।

ದೇಸನಾಸನ್ಧಿ ನ ಚ ಪಥವಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯತಿ ಝಾಯೀ ಝಾಯತಿ ಚ। ನ ಚ ಆಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯತಿ ಝಾಯೀ ಝಾಯತಿ ಚ, ನ ಚ ತೇಜಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯತಿ ಝಾಯೀ ಝಾಯತಿ ಚ, ನ ಚ ವಾಯುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯತಿ ಝಾಯೀ ಝಾಯತಿ ಚ। ನ ಚ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ...ಪೇ॰... ನ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ...ಪೇ॰... ನ ಚ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ...ಪೇ॰... ನ ಚ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ...ಪೇ॰... ನ ಚ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ...ಪೇ॰... ನ ಚ ಪರಲೋಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯತಿ ಝಾಯೀ ಝಾಯತಿ ಚ। ಯಮಿದಂ ಉಭಯಮನ್ತರೇನ ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಪತ್ತಂ ಪರಿಯೇಸಿತಂ ವಿತಕ್ಕಿತಂ ವಿಚಾರಿತಂ ಮನಸಾನುಚಿನ್ತಿತಂ, ತಮ್ಪಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ನ ಝಾಯತಿ ಝಾಯೀ ಝಾಯತಿ ಚ। ಅಯಂ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಸಮಾರಕೇ ಸಬ್ರಹ್ಮಕೇ ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯಾ ಪಜಾಯ ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ಅನಿಸ್ಸಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ನ ಞಾಯತಿ ಝಾಯನ್ತೋ।

ಯಥಾ ಮಾರೋ ಪಾಪಿಮಾ ಗೋಧಿಕಸ್ಸ ಕುಲಪುತ್ತಸ್ಸ [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೯] ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಮನ್ವೇಸನ್ತೋ ನ ಜಾನಾತಿ ನ ಪಸ್ಸತಿ। ಸೋ ಹಿ ಪಪಞ್ಚಾತೀತೋ ತಣ್ಹಾಪಹಾನೇನ ದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯೋಪಿಸ್ಸ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಚ ಗೋಧಿಕಸ್ಸ, ಏವಂ ವಕ್ಕಲಿಸ್ಸ ಸದೇವಕೇನ ಲೋಕೇನ ಸಮಾರಕೇನ ಸಬ್ರಹ್ಮಕೇನ ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯಾ ಪಜಾಯ ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ನ ಞಾಯನ್ತಿ ಝಾಯಮಾನಾ। ಅಯಂ ದೇಸನಾಸನ್ಧಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ನಿದ್ದೇಸಸನ್ಧಿ? ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಕಿಲೇಸೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ವೋದಾನೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಸಂಸಾರನಿವತ್ತಿಯಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಸಮಥೇನ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಅಹಿರಿಕೇನ ಚ ಅನೋತ್ತಪ್ಪೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಹಿರಿಯಾ ಚ ಓತ್ತಪ್ಪೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಅಸತಿಯಾ ಚ ಅಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಸತಿಯಾ ಚ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಅಯೋನಿಯಾ ಚ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಯೋನಿಯಾ ಚ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಕೋಸಜ್ಜೇನ ಚ ದೋವಚಸ್ಸೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇನ ಚ ಸೋವಚಸ್ಸೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇನ ಚ ಪಮಾದೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಸದ್ಧಾಯ ಚ ಅಪ್ಪಮಾದೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನೇನ ಚ ಅಸಂವರಣೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನೇನ ಚ ಸಂವರೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ಚ ಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಅನಭಿಜ್ಝಾಯ ಚ ಅಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ನೀವರಣೇಹಿ ಚ ಸಂಯೋಜನಿಯೇಹಿ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ರಾಗವಿರಾಗಾಯ ಚ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾಯ ಚ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಯಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾಯ ಚ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ನಿದ್ದೇಸಸನ್ಧಿ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ "ನೇರುತ್ತಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ"ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಹಾರೋ।

೭. ಆವಟ್ಟಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೨೯. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಆವಟ್ಟೋ ಹಾರೋ? "ಏಕಮ್ಹಿ ಪದಟ್ಠಾನೇ"ತಿ ಅಯಂ।

"ಆರಮ್ಭಥ [ಆರಬ್ಭಥ (ಸೀ॰) ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫; ಥೇರಗಾ॰ ೨೫೬ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ] ನಿಕ್ಕಮಥ, ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ।
ಧುನಾಥ ಮಚ್ಚುನೋ ಸೇನಂ, ನಳಾಗಾರಂವ ಕುಞ್ಜರೋ"ತಿ॥

"ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥಾ"ತಿ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ"ತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಧುನಾಥ ಮಚ್ಚುನೋ ಸೇನಂ, ನಳಾಗಾರಂವ ಕುಞ್ಜರೋ"ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥಾ"ತಿ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ"ತಿ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಧುನಾಥ ಮಚ್ಚುನೋ ಸೇನಂ, ನಳಾಗಾರಂವ ಕುಞ್ಜರೋ"ತಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಇಮಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ದೇಸನಾ।

ಅಯುಞ್ಜನ್ತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಯೋಗೇ, ಯುಞ್ಜನ್ತಾನಂ ವಾ ಆರಮ್ಭೋ।

ತತ್ಥ ಯೇ ನ ಯುಞ್ಜನ್ತಿ, ತೇ ಪಮಾದಮೂಲಕಾ ನ ಯುಞ್ಜನ್ತಿ। ಸೋ ಪಮಾದೋ ದುವಿಧೋ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕೋ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕೋ ಚ। ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕೋ ಯೇನ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ನಿವುತೋ ಞೇಯ್ಯಟ್ಠಾನಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಉಪ್ಪಾದವಯಧಮ್ಮಾತಿ, ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕೋ। ಯೋ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕೋ, ಸೋ ತಿವಿಧೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಭೋಗಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಪರಿಯೇಸನ್ತೋ ಪಮಾದಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಭೋಗಾನಂ ಆರಕ್ಖನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಭೋಗನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಪಮಾದಂ ಆಪಜ್ಜತಿ ಅಯಂ ಲೋಕೇ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಪಮಾದೋ ಏಕವಿಧೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ತಿವಿಧೋ ತಣ್ಹಾಯ। ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಾಮಕಾಯೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ತಣ್ಹಾಯ ರೂಪಕಾಯೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು, ರೂಪೀಸು ಭವೇಸು ಅಜ್ಝೋಸಾನಂ, ಅರೂಪೀಸು

ಸಮ್ಮೋಹೋ? ತತ್ಥ ರೂಪಕಾಯೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮಕಾಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ। ಇಮೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಕತಮೇನ ಉಪಾದಾನೇನ ಸಉಪಾದಾನಾ, ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ? ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾ ದ್ವೇ ಉಪಾದಾನಾನಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಞ್ಚ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಞ್ಚ। ಅವಿಜ್ಜಾ ದ್ವೇ ಉಪಾದಾನಾನಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಞ್ಚ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಞ್ಚ। ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಯೇ ಸಉಪಾದಾನಾ ಖನ್ಧಾ, ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ। ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ, ಅಯಂ ಸಮುದಯೋ। ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಂ। ತೇಸಂ ಭಗವಾ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನಾಯ ಚ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ।

೩೦. ತತ್ಥ ಯೋ ತಿವಿಧೋ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕೋ ಪಮಾದೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಭೋಗಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಪರಿಯೇಸತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಭೋಗಾನಂ ಆರಕ್ಖಣಞ್ಚ ಕರೋತಿ ಪರಿಭೋಗನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ, ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮುಟಿವೇಧೇನ ರಕ್ಖಣಾ ಪಟಿಸಂಹರಣಾ, ಅಯಂ ಸಮಥೋ।

ಸೋ ಕಥಂ ಭವತಿ? ಯದಾ ಜಾನಾತಿ ಕಾಮಾನಂ ಅಸ್ಸಾದಞ್ಚ ಅಸ್ಸಾದತೋ ಆದೀನವಞ್ಚ ಆದೀನವತೋ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣತೋ ಓಕಾರಞ್ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಞ್ಚ ವೋದಾನಞ್ಚ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ಚ ಆನಿಸಂಸಂ। ತತ್ಥ ಯಾ ವೀಮಂಸಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ। ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ, ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪಹೀನೇಸು ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಉಪಾದಾನನಿರೋಧಾ ಭವನಿರೋಧೋ, ಭವನಿರೋಧಾ ಜಾತಿನಿರೋಧೋ, ಜಾತಿನಿರೋಧಾ ಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಪುರಿಮಕಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯೋ ಚ, ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಮಗ್ಗೋ। ಭವನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥಾ"ತಿ।

> ಯಥಾಪಿ ಮೂಲೇ ಅನುಪದ್ದವೇ ದಳ್ಹೇ, ಛಿನ್ನೋಪಿ ರುಕ್ಖೋ ಪುನರೇವ [ಪುನದೇವ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೩೩೮] ರೂಹತಿ।
> ಏವಮ್ಪಿ ತಣ್ಹಾನುಸಯೇ ಅನೂಹತೇ, ನಿಬ್ಬತ್ತತೀ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ॥

ಅಯಂ ತಣ್ಹಾನುಸಯೋ। ಕತಮಸ್ಸಾ ತಣ್ಹಾಯ? ಭವತಣ್ಹಾಯ। ಯೋ ಏತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ಭವತಣ್ಹಾ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ಕಿಲೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ। ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ ತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಯೇ ಸಉಪಾದಾನಾ ಖನ್ಧಾ, ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ। ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ ಅಯಂ ಸಮುದಯೋ। ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಂ। ತೇಸಂ ಭಗವಾ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಚ ಪಹಾನಾಯ ಚ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ।

ಯೇನ ತಣ್ಹಾನುಸಯಂ ಸಮೂಹನತಿ [ಸಮೂಹನ್ತಿ (ಸೀ॰)], ಅಯಂ ಸಮಥೋ। ಯೇನ ತಣ್ಹಾನುಸಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ವಾರಯತಿ, ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ। ತತ್ಥ ಸಮಥಸ್ಸ ಫಲಂ ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಫಲಂ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ। ಇತಿ ಪುರಿಮಕಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯೋ ಚ, ಸಮಥೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಮಗ್ಗೋ, ದ್ವೇ ಚ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ ನಿರೋಧೋ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಯಥಾಪಿ ಮೂಲೇ"ತಿ।

> "ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ।
> ಸಚಿತ್ತಪರಿಯೋದಾಪನಂ [ಪರಿಯೋದಪನಂ (ಸೀ॰) ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೦ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ], ಏತಂ ಬುದ್ಧಾನ ಸಾಸನ"ನ್ತಿ॥

ಸಬ್ಬಪಾಪಂ ನಾಮ ತೀಣಿ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಂ, ತೇ ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಮುಸಾವಾದೋ ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ ಫರುಸಾ ವಾಚಾ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ ಅಭಿಜ್ಝಾ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ತಾನಿ ದ್ವೇ ಕಮ್ಮಾನಿ ಚೇತನಾ ಚೇತಸಿಕಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಯಾ ಚ ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ ಯಾ ಚ ಫರುಸಾ ವಾಚಾ, ಇದಂ ದೋಸಸಮುಟ್ಠಾನಂ। ಯಞ್ಚ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಯೋ ಚ ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಯೋ ಚ ಮುಸಾವಾದೋ, ಇದಂ ಲೋಭಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಯೋ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ, ಇದಂ ಮೋಹಸಮುಟ್ಠಾನಂ। ಇಮಾನಿ ಸತ್ತ ಕಾರಣಾನಿ ಚೇತನಾಕಮ್ಮಂ। ಯಾ ಅಭಿಜ್ಝಾ, ಅಯಂ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ಯೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ, ಅಯಂ ದೋಸೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ಯಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ಅಯಂ ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗೋ। ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಕಾರಣಾನಿ ಚೇತಸಿಕಕಮ್ಮಂ। ತೇನಾಹ "ಚೇತನಾಕಮ್ಮಂ ಚೇತಸಿಕಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ।

ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ಛನ್ದಾ ದೋಸಾ ಭಯಾ ಮೋಹಾ। ತತ್ಥ ಯಂ ಛನ್ದಾ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಇದಂ ಲೋಭಸಮುಟ್ಠಾನಂ। ಯಂ ದೋಸಾ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಇದಂ ದೋಸಸಮುಟ್ಠಾನಂ। ಯಂ ಭಯಾ ಚ ಮೋಹಾ ಚ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಇದಂ ಮೋಹಸಮುಟ್ಠಾನಂ। ತತ್ಥ ಲೋಭೋ ಅಸುಭಾಯ ಪಹೀಯತಿ। ದೋಸೋ ಮೇತ್ತಾಯ। ಮೋಹೋ ಪಞ್ಞಾಯ। ತಥಾ ಲೋಭೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಪಹೀಯತಿ। ದೋಸೋ ಮೇತ್ತಾಯ ಚ ಕರುಣಾಯ ಚ। ಮೋಹೋ ಮುದಿತಾಯ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣ"ನ್ತಿ।

೩೧. ಸಬ್ಬಪಾಪಂ ನಾಮ ಅಟ್ಠ ಮಿಚ್ಛತ್ತಾನಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವೋ ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮೋ ಮಿಚ್ಛಾಸತಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಬ್ಬಪಾಪಂ। ಇಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಮಿಚ್ಛತ್ತಾನಂ ಯಾ ಅಕಿರಿಯಾ ಅಕರಣಂ ಅನಜ್ಝಾಚಾರೋ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ।

ಅಟ್ಠಸು ಮಿಚ್ಛತ್ತೇಸು ಪಹೀನೇಸು ಅಟ್ಠ ಸಮ್ಮತ್ತಾನಿ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಸಮ್ಮತ್ತಾನಂ ಯಾ ಕಿರಿಯಾ ಕರಣಂ ಸಮ್ಪಾದನಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ। ಸಚಿತ್ತಪರಿಯೋದಾಪನನ್ತಿ ಅತೀತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಕಿರಿಯಂ ದಸ್ಸಯತಿ, ಚಿತ್ತೇ ಪರಿಯೋದಾಪಿತೇ [ಪರಿಯೋದಪಿತೇ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಪರಿಯೋದಾಪಿತಾ ಭವನ್ತಿ, ಏವಞ್ಹಿ ಭಗವಾ ಆಹ "ಚೇತೋವಿಸುದ್ಧತ್ಥಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀ"ತಿ। ದುವಿಧಾ ಹಿ ಪರಿಯೋದಾಪನಾ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಞ್ಚ ಅನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತೋ ಚ। ದ್ವೇ ಪರಿಯೋದಾಪನಭೂಮಿಯೋ ದಸ್ಸನಭೂಮಿ ಚ, ಭಾವನಾಭೂಮಿ ಚ, ತತ್ಥ ಯಂ ಪಟಿವೇಧೇನ ಪರಿಯೋದಾಪೇತಿ, ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ। ಯತೋ ಪರಿಯೋದಾಪೇತಿ, ಅಯಂ ಸಮುದಯೋ। ಯೇನ ಪರಿಯೋದಾಪೇತಿ, ಅಯಂ ಮಗ್ಗೋ। ಯಂ ಪರಿಯೋದಾಪಿತಂ, ಅಯಂ ನಿರೋಧೋ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣ"ನ್ತಿ।

"ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿಂ, ಛತ್ತಂ ಮಹನ್ತಂ ಯಥ ವಸ್ಸಕಾಲೇ।
ಏಸಾನಿಸಂಸೋ ಧಮ್ಮೇ ಸುಚಿಣ್ಣೇ, ನ ದುಗ್ಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ಧಮ್ಮಚಾರೀ"ತಿ॥

ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ದುವಿಧೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಮಗ್ಗೋ ಚ। ದುಗ್ಗತಿ ನಾಮ ದುವಿಧಾ ದೇವಮನುಸ್ಸೇ ವಾ ಉಪನಿಧಾಯ ಅಪಾಯಾ ದುಗ್ಗತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಾ ಉಪನಿಧಾಯ ಸಬ್ಬಾ ಉಪಪತ್ತಿಯೋ ದುಗ್ಗತಿ। ತತ್ಥ ಯಾ ಸಂವರಸೀಲೇ ಅಖಣ್ಡಕಾರಿತಾ, ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಸುಚಿಣ್ಣೋ ಅಪಾಯೇಹಿ ರಕ್ಖತಿ। ಏವಂ ಭಗವಾ ಆಹ - ದ್ವೇಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೀಲವತೋ ಗತಿಯೋ ದೇವಾ ಚ ಮನುಸ್ಸಾ ಚ। ಏವಞ್ಚ ನಾಳನ್ದಾಯಂ ನಿಗಮೇ ಅಸಿಬನ್ಧಕಪುತ್ತೋ ಗಾಮಣಿ ಭಗವನ್ತಂ ಏತದವೋಚ -

"ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ, ಭನ್ತೇ, ಪಚ್ಛಾಭೂಮಕಾ ಕಾಮಣ್ಡಲುಕಾ ಸೇವಾಲಮಾಲಿಕಾ ಉದಕೋರೋಹಕಾ ಅಗ್ಗಿಪರಿಚಾರಕಾ, ತೇ ಮತಂ ಕಾಲಙ್ಕತಂ ಉಯ್ಯಾಪೇನ್ತಿ ನಾಮ, ಸಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ ನಾಮ, ಸಗ್ಗಂ ನಾಮ ಓಕ್ಕಾಮೇನ್ತಿ [ಉಗ್ಗಮೇನ್ತಿ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೫೮]।

ಭಗವಾ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಪಹೋತಿ ತಥಾ ಕಾತುಂ, ಯಥಾ ಸಬ್ಬೋ ಲೋಕೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ।

"ತೇನ ಹಿ, ಗಾಮಣಿ, ತಞ್ಞೇವೇತ್ಥ ಪಟಿಪುಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮಿ, ಯಥಾ ತೇ ಖಮೇಯ್ಯ, ತಥಾ ನಂ ಬ್ಯಾಕರೇಯ್ಯಾಸೀತಿ।

"ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಸಿ, ಗಾಮಣಿ, ಇಧಸ್ಸ ಪುರಿಸೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ ಅದಿನ್ನಾದಾಯೀ ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೀ ಮುಸಾವಾದೀ ಪಿಸುಣವಾಚೋ ಫರುಸವಾಚೋ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೀ ಅಭಿಜ್ಝಾಲು ಬ್ಯಾಪನ್ನಚಿತ್ತೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೋ, ತಮೇನಂ ಮಹಾಜನಕಾಯೋ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಸಮಾಗಮ್ಮ ಆಯಾಚೇಯ್ಯ ಥೋಮೇಯ್ಯ ಪಞ್ಜಲಿಕೋ ಅನುಪರಿಸಕ್ಕೇಯ್ಯ 'ಅಯಂ ಪುರಿಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜತೂ'ತಿ। ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಸಿ, ಗಾಮಣಿ, ಅಪಿ ನು ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಮಹತೋ ಜನಕಾಯಸ್ಸ ಆಯಾಚನಹೇತು ವಾ ಥೋಮನಹೇತುವಾ ಪಞ್ಜಲಿಕಂ [ಪಞ್ಜಲಿಕಾ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೫೮] ಅನುಪರಿಸಕ್ಕನಹೇತು ವಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ। "ನೋ ಹೇತಂ, ಭನ್ತೇ"।

"ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಗಾಮಣಿ, ಪುರಿಸೋ ಮಹತಿಂ ಪುಥುಸಿಲಂ ಗಮ್ಭೀರೇ ಉದಕರಹದೇ [ಉದಕದಹೇ (ಕ॰)] ಪಕ್ಖಿಪೇಯ್ಯ, ತಮೇನಂ ಮಹಾಜನಕಾಯೋ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಸಮಾಗಮ್ಮ ಆಯಾಚೇಯ್ಯ ಥೋಮೇಯ್ಯ ಪಞ್ಜಲಿಕೋ ಅನುಪರಿಸಕ್ಕೇಯ್ಯ 'ಉಮ್ಮುಜ್ಜ, ಭೋ, ಪುಥುಸಿಲೇ, ಉಪ್ಲವ ಭೋ ಪುಥುಸಿಲೇ, ಥಲಮುಪ್ಲವ, ಭೋ ಪುಥುಸಿಲೇ'ತಿ। ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಸಿ ಗಾಮಣಿ, ಅಪಿ ನು ಸಾ ಮಹತೀ ಪುಥುಸಿಲಾ ಮಹತೋ ಜನಕಾಯಸ್ಸ ಆಯಾಚನಹೇತು ವಾ ಥೋಮನಹೇತು ವಾ ಪಞ್ಜಲಿಕಂ ಅನುಪರಿಸಕ್ಕನಹೇತು ವಾ ಉಮ್ಮುಜ್ಜೇಯ್ಯ ವಾ ಉಪ್ಲವೇಯ್ಯ ವಾ ಥಲಂ ವಾ ಉಪ್ಲವೇಯ್ಯಾ"ತಿ। "ನೋ ಹೇತಂ , ಭನ್ತೇ"। "ಏವಮೇವ ಖೋ, ಗಾಮಣಿ, ಯೋ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ…ಪೇ॰… ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೋ, ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನಂ ಮಹಾಜನಕಾಯೋ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಸಮಾಗಮ್ಮ ಆಯಾಚೇಯ್ಯ ಥೋಮೇಯ್ಯ ಪಞ್ಜಲಿಕೋ ಅನುಪರಿಸಕ್ಕೇಯ್ಯ 'ಅಯಂ ಪುರಿಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜತೂ'ತಿ। ಅಥ ಖೋ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ।

"ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಸಿ, ಗಾಮಣಿ, ಇಧಸ್ಸ ಪುರಿಸೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಮುಸಾವಾದಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಪಿಸುಣಾಯ ವಾಚಾಯ ಪಟಿವಿರತೋ ಫರುಸಾಯ ವಾಚಾಯ ಪಟಿವಿರತೋ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಅನಭಿಜ್ಝಾಲು ಅಬ್ಯಾಪನ್ನಚಿತ್ತೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕೋ, ತಮೇನಂ ಮಹಾಜನಕಾಯೋ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಸಮಾಗಮ್ಮ ಆಯಾಚೇಯ್ಯ ಥೋಮೇಯ್ಯ ಪಞ್ಜಲಿಕೋ ಅನುಪರಿಸಕ್ಕೇಯ್ಯ 'ಅಯಂ ಪುರಿಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತೂ'ತಿ। ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಸಿ, ಗಾಮಣಿ, ಅಪಿ ನು ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಮಹತೋ ಜನಕಾಯಸ್ಸ ಆಯಾಚನಹೇತು ವಾ ಥೋಮನಹೇತು ವಾ ಪಞ್ಜಲಿಕಂ ಅನುಪರಿಸಕ್ಕನಹೇತು ವಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ। "ನೋ ಹೇತಂ, ಭನ್ತೇ"।

"ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಗಾಮಣಿ, ಪುರಿಸೋ ಸಪ್ಪಿಕುಮ್ಭಂ ವಾ ತೇಲಕುಮ್ಭಂ ವಾ ಗಮ್ಭೀರೇ [ಗಮ್ಭೀರಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೫೮] ಉದಕರಹದೇ ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ। ತತ್ರ ಯಾಸ್ಸ ಸಕ್ಖರಾ ವಾ ಕಠಲಾ [ಕಥಲಾ (ಕ॰)], ಸಾ ಅಧೋಗಾಮೀ ಅಸ್ಸ। ಯಞ್ಚ ಖ್ವಸ್ಸ ತತ್ರ ಸಪ್ಪಿ ವಾ ತೇಲಂ ವಾ, ತಂ ಉದ್ಧಂಗಾಮಿ ಅಸ್ಸ। ತಮೇನಂ ಮಹಾಜನಕಾಯೋ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಸಮಾಗಮ್ಮ ಆಯಾಚೇಯ್ಯ ಥೋಮೇಯ್ಯ ಪಞ್ಜಲಿಕೋ ಅನುಪರಿಸಕ್ಕೇಯ್ಯ 'ಓಸೀದ, ಭೋ ಸಪ್ಪಿತೇಲ, ಸಂಸೀದ, ಭೋ ಸಪ್ಪಿತೇಲ, ಅಧೋ ಗಚ್ಛ [ಅವಂಗಚ್ಛ (ಸೀ॰ ಕ॰)]'ಭೋ ಸಪ್ಪಿತೇಲಾ'ತಿ। ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಸಿ ಗಾಮಣಿ, ಅಪಿ ನು ತಂ ಸಪ್ಪಿತೇಲಂ ಮಹತೋ ಜನಕಾಯಸ್ಸ ಆಯಾಚನಹೇತು ವಾ ಥೋಮನಹೇತು ವಾ ಪಞ್ಜಲಿಕಂ ಅನುಪರಿಸಕ್ಕನಹೇತು ವಾ 'ಓಸೀದೇಯ್ಯ ವಾ ಸಂಸೀದೇಯ್ಯ ವಾ ಅಧೋ ವಾ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ'ತಿ। "ನೋ ಹೇತಂ, ಭನ್ತೇ"।

“ಏವಮೇವ ಖೋ, ಗಾಮಣಿ, ಯೋ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಪಟಿವಿರತೋ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕೋ, ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನಂ ಮಹಾಜನಕಾಯೋ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಸಮಾಗಮ್ಮ ಆಯಾಚೇಯ್ಯ ಥೋಮೇಯ್ಯ ಪಞ್ಜಲಿಕೋ ಅನುಪರಿಸಕ್ಕೇಯ್ಯ ‘ಅಯಂ ಪುರಿಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತೂ’”ತಿ। ಅಥ ಖೋ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಇತಿ ಧಮ್ಮೋ ಸುಚಿಣ್ಣೋ ಅಪಾಯೇಹಿ ರಕ್ಖತಿ। ತತ್ಥ ಯಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ತಿಕ್ಖತಾ ಅಧಿಮತ್ತತಾ, ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಸುಚಿಣ್ಣೋ ಸಬ್ಬಾಹಿ ಉಪಪತ್ತೀಹಿ ರಕ್ಖತಿ। ಏವಂ ಭಗವಾ ಆಹ -

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ [ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೩೨], ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ।
ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ, ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯಂ।
ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖು, ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇ”ತಿ॥

೩೨. ತತ್ಥ ದುಗ್ಗತೀನಂ ಹೇತು ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ, ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ, ತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಯೇ ಸಉಪಾದಾನಾ ಖನ್ಧಾ, ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ। ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ, ಅಯಂ ಸಮುದಯೋ। ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಂ, ತೇಸಂ ಭಗವಾ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಚ ಪಹಾನಾಯ ಚ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ। ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾಯ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪೀನಿ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪೀನಿ ರಕ್ಖನ್ತೋ ಸಮಾಧಿಂ ಭಾವಯತಿ, ತಣ್ಹಞ್ಚ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ರಕ್ಖನ್ತೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವಯತಿ, ಅವಿಜ್ಜಞ್ಚ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಣ್ಹಾನಿಗ್ಗಹೇನ ದ್ವೇ ಉಪಾದಾನಾನಿ ಪಹೀಯನ್ತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಞ್ಚ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಞ್ಚ। ಅವಿಜ್ಜಾನಿಗ್ಗಹೇನ ದ್ವೇ ಉಪಾದಾನಾನಿ ಪಹೀಯನ್ತಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಞ್ಚ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಞ್ಚ। ಚತೂಸು ಉಪಾದಾನೇಸು ಪಹೀನೇಸು ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ। ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಫಲಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ಅರಹತ್ತಂ [ಅರಹತ್ತಫಲಂ (ಕ॰)] ಅಗ್ಗಫಲಂ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಫಲಾನಿ [ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಫಲಾನೀತಿ (ಸೀ॰)]। ಇತಿ ಪುರಿಮಕಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯೋ ಚ। ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಞ್ಚ ಮಗ್ಗೋ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಫಲಾನಿ ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಾ ಚ ಅಸಙ್ಖತಾಧಾತು ನಿರೋಧೋ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ “ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತೀ”ತಿ।

ತತ್ಥ ಯಂ ಪಟಿವೇಧೇನ ರಕ್ಖತಿ, ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ। ಯತೋ ರಕ್ಖತಿ, ಅಯಂ ಸಮುದಯೋ। ಯೇನ ರಕ್ಖತಿ, ಅಯಂ ಮಗ್ಗೋ। ಯಂ ರಕ್ಖತಿ, ಅಯಂ ನಿರೋಧೋ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ “ಏಕಮ್ಹಿ ಪದಟ್ಠಾನೇ”ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಆವಟ್ಟೋ ಹಾರೋ।

೮. ವಿಭತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೩೩. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವಿಭತ್ತಿಹಾರೋ? “ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಭೂಮಿಞ್ಚಾ”ತಿ।

ದ್ವೇ ಸುತ್ತಾನಿ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ। ದ್ವೇ ಪಟಿಪದಾ ಪುಞ್ಞಭಾಗಿಯಾ ಚ ಫಲಭಾಗಿಯಾ ಚ। ದ್ವೇ ಸೀಲಾನಿ ಸಂವರಸೀಲಞ್ಚ ಪಹಾನಸೀಲಞ್ಚ, ತತ್ಥ ಭಗವಾ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಪುಞ್ಞಭಾಗಿಯಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದೇಸಯತಿ, ಸೋ ಸಂವರಸೀಲೇ ಠಿತೋ ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಭವತಿ, ತತ್ಥ ಭಗವಾ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಫಲಭಾಗಿಯಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದೇಸಯತಿ, ಸೋ ಪಹಾನಸೀಲೇ ಠಿತೋ ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಭವತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ? ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ನಾಮ ಸುತ್ತಂ ದಾನಕಥಾ ಸೀಲಕಥಾ ಸಗ್ಗಕಥಾ ಕಾಮಾನಂ ಆದೀನವೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ಆನಿಸಂಸೋತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ? ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ನಾಮ ಸುತ್ತಂ ಯಾ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನಾ, ವಾಸನಾಭಾಗಿಯೇ ಸುತ್ತೇ ನತ್ಥಿ ಪಜಾನನಾ, ನತ್ಥಿ ಮಗ್ಗೋ, ನತ್ಥಿ ಫಲಂ। ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯೇ ಸುತ್ತೇ ಅತ್ಥಿ ಪಜಾನನಾ, ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗೋ, ಅತ್ಥಿ ಫಲಂ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತಾನಿ। ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ದೇಸನಾಯ ಫಲೇನ ಸೀಲೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ ಸಬ್ಬತೋ ವಿಚಯೇನ ಹಾರೇನ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಿಹಾರೇನ ಯೋಜಯಿತಬ್ಬಾ ಯಾವತಿಕಾ ಞಾಣಸ್ಸ ಭೂಮಿ।

೩೪. ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ? ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ ನಾಮಸಾಧಾರಣಾ ವತ್ಥುಸಾಧಾರಣಾ ಚ। ಯಂ ವಾ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಏವಂ ಜಾತಿಯಂ, ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅನಿಯತಾನಞ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸನಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಕಿಲೇಸಾ ಸಾಧಾರಣಾ, ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಸಾಧಾರಣಾ, ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಚ ಉದ್ಧಂಭಾಗಿಯಾ ಸಂಯೋಜನಾ ಸಾಧಾರಣಾ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಲೋಕಿಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಸಬ್ಬಾ ಸಾ ಅವೀತರಾಗೇಹಿ [ಅವಿಗತರಾಗೇಹಿ (ಕ॰)] ಸಾಧಾರಣಾ, ಸಾಧಾರಣಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಏವಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪರಂ ಪರಂ ಸಕಂ ಸಕಂ ವಿಸಯಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತಿ। ಯೋಪಿ ಇಮೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ನ ಸೋ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಉಪಾತಿವತ್ತತಿ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ।

ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ? ಯಾವ ದೇಸನಂ ಉಪಾದಾಯ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾ ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬಾತಿ, ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಸಾಧಾರಣಾ ಧಮ್ಮತಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ, ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಚ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಾ ಸಂಯೋಜನಾ ಸಾಧಾರಣಾ ಧಮ್ಮತಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ನಾಮಂ ಸಾಧಾರಣಂ ಧಮ್ಮತಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಟಿಪನ್ನಕಾನಂ ನಾಮಂ ಸಾಧಾರಣಂ ಧಮ್ಮತಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಸೇಕ್ಖಸೀಲಂ ಸಾಧಾರಣಂ ಧಮ್ಮತಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ। ಏವಂ ವಿಸೇಸಾನುಪಸ್ಸಿನಾ ಹೀನುಕ್ಕಟ್ಠಮಜ್ಝಿಮಂ ಉಪಾದಾಯ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ।

ದಸ್ಸನಭೂಮಿ ನಿಯಾಮಾವಕ್ಕನ್ತಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಭಾವನಾಭೂಮಿ ಉತ್ತರಿಕಾನಂ ಫಲಾನಂ ಪತ್ತಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ಸಮಥಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಪರತೋ ಘೋಸಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸೀಲಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಚಿನ್ತಾಮಯಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಭಾವನಾಮಯಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಪರತೋ ಚ ಘೋಸಸ್ಸ ಸುತಮಯಿಯಾ ಚ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಸೀಲಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಚಿನ್ತಾಮಯಿಯಾ ಚ ಪಞ್ಞಾಯ ಯೋನಿಸೋ ಚ ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಭಾವನಾಮಯಿಯಾ ಚ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸೋ ವಿವೇಕಸ್ಸ ಚ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಚ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ತಿಣ್ಣಞ್ಚ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದಾನಂ ಸಮಥಸ್ಸ ಚ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಅತ್ತಸಮ್ಮಾಪಣಿಧಾನಂ ಹಿರಿಯಾ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಅಕುಸಲಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ಕುಸಲವೀಮಂಸಾಯ ಚ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಧಮ್ಮಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾ ಕುಸಲಮೂಲರೋಪನಾಯ ಚ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸಙ್ಘಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನತಾ ಸಙ್ಘಸುಟ್ಠುತಾಯ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸತ್ಥುಸಮ್ಪದಾ ಅಪ್ಪಸನ್ನಾನಞ್ಚ ಪಸಾದಾಯ ಪಸನ್ನಾನಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಅಪ್ಪಟಿಹತಪಾತಿಮೋಕ್ಖತಾ ದುಮ್ಮಙ್ಕೂನಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ನಿಗ್ಗಹಾಯ ಪೇಸಲಾನಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಫಾಸುವಿಹಾರಾಯ ಸಾಧಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ ''ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪದಟ್ಠಾನ''ನ್ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ವಿಭತ್ತಿ ಹಾರೋ।

೯. ಪರಿವತ್ತನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೩೫. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪರಿವತ್ತನೋ ಹಾರೋ? “ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ”ತಿ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಭವತಿ। ಯೇ ಚಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ಅನೇಕೇ [ಅನೇಕಾ (ಕ॰)] ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾ ಚಸ್ಸ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣೋ ಭವತಿ। ಯೇ ಚಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಪಚ್ಚಯಾ ಚಸ್ಸ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ತೇ ಚಸ್ಸ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸತಿಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಂ ಭವತಿ। ಯೇ ಚಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಪಚ್ಚಯಾ ಚಸ್ಸ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

೩೬. ಯಸ್ಸ ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಪಟಿವಿರತಸ್ಸ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಪಹೀನೋ ಹೋತಿ। ಅದಿನ್ನಾದಾನಾ ಪಟಿವಿರತಸ್ಸ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಪಹೀನಂ ಹೋತಿ। ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಸ್ಸ ಅಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಪಹೀನಂ ಹೋತಿ। ಸಚ್ಚವಾದಿಸ್ಸ ಮುಸಾವಾದೋ ಪಹೀನೋ ಹೋತಿ। ಅಪಿಸುಣವಾಚಸ್ಸ ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ ಪಹೀನಾ ಹೋತಿ। ಸಣ್ಹವಾಚಸ್ಸ ಫರುಸಾ ವಾಚಾ ಪಹೀನಾ ಹೋತಿ। ಕಾಲವಾದಿಸ್ಸ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ ಪಹೀನೋ ಹೋತಿ। ಅನಭಿಜ್ಝಾಲುಸ್ಸ [ಅನಭಿಜ್ಝಾಮನಸ್ಸ (ಕ॰)] ಅಭಿಜ್ಝಾ ಪಹೀನಾ ಹೋತಿ। ಅಬ್ಯಾಪನ್ನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹೀನೋ ಹೋತಿ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಪಹೀನಾ ಹೋತಿ।

ಯೇ ಚ ಖೋ ಕೇಚಿ ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಗರಹನ್ತಿ, ನೇಸಂ ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕಾ ಸಹಧಮ್ಮಿಕಾ ಗಾರಯ್ಹಾ ವಾದಾನುವಾದಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಞ್ಚ ತೇ ಭವನ್ತೋ ಧಮ್ಮಂ ಗರಹನ್ತಿ। ತೇನ ಹಿ ಯೇ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾ, ತೇಸಂ ಭವನ್ತಾನಂ ಪುಜ್ಜಾ ಚ ಪಾಸಂಸಾ ಚ। ಏವಂ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಂ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಂ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಂ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಂ ಸಮ್ಮಾಸತಿಂ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಂ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಂ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಞ್ಚ ತೇ ಭವನ್ತೋ ಧಮ್ಮಂ ಗರಹನ್ತಿ। ತೇನ ಹಿ ಯೇ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಾ, ತೇಸಂ ಭವನ್ತಾನಂ ಪುಜ್ಜಾ ಚ ಪಾಸಂಸಾ ಚ।

ಯೇ ಚ ಖೋ ಕೇಚಿ ಏವಮಾಹಂಸು “ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಾ ಕಾಮಾ, ಪರಿಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಾ ಕಾಮಾ, ಆಸೇವಿತಬ್ಬಾ ಕಾಮಾ, ನಿಸೇವಿತಬ್ಬಾ ಕಾಮಾ, ಭಾವಯಿತಬ್ಬಾ ಕಾಮಾ, ಬಹುಲೀಕಾತಬ್ಬಾ ಕಾಮಾ”ತಿ। ಕಾಮೇಹಿ ವೇರಮಣೀ ತೇಸಂ ಅಧಮ್ಮೋ।

ಯೇ ವಾ ಪನ ಕೇಚಿ ಏವಮಾಹಂಸು “ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೋ ಧಮ್ಮೋ”ತಿ। ನಿಯ್ಯಾನಿಕೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮೋ ಅಧಮ್ಮೋ। ಯೇ ಚ ಖೋ ಕೇಚಿ ಏವಮಾಹಂಸು “ದುಕ್ಖೋ ಧಮ್ಮೋ”ತಿ। ಸುಖೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮೋ ಅಧಮ್ಮೋ। ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ಸುಭಸಞ್ಞಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ। ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ಸುಖಸಞ್ಞಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ। ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ। ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನ ಧಮ್ಮಂ ರೋಚಯತಿ ವಾ ಉಪಗಚ್ಛತಿ ವಾ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಸ್ವಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠತೋ ಅಜ್ಝಾಪನ್ನೋ ಭವತಿ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ “ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮೇ”ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಪರಿವತ್ತನೋ ಹಾರೋ।

೧೦. ವೇವಚನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೩೭. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವೇವಚನೋ ಹಾರೋ? “ವೇವಚನಾನಿ ಬಹೂನೀ”ತಿ। ಯಥಾ ಏಕಂ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ವೇವಚನೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸತಿ। ಯಥಾಹ ಭಗವಾ -

“ಆಸಾ ಚ ಪಿಹಾ ಅಭಿನನ್ದನಾ ಚ, ಅನೇಕಧಾತೂಸು ಸರಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ।
ಅಞ್ಞಾಣಮೂಲಪ್ಪಭವಾ ಪಜಪ್ಪಿತಾ, ಸಬ್ಬಾ ಮಯಾ ಬ್ಯನ್ತಿಕತಾ ಸಮೂಲಿಕಾ”ತಿ॥

ಆಸಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ ಯಾ ಭವಿಸ್ಸಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಆಸೀಸನಾ [ಆಸಿಂಸನಾ (ಸೀ॰)] ಅವಸ್ಸಂ ಆಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ ಆಸಾಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪಿಹಾ ನಾಮ ಯಾ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ [ವತ್ತಮಾನಕಸ್ಸ (ಸೀ॰)] ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪತ್ಥನಾ, ಸೇಯ್ಯತರಂ ವಾ ದಿಸ್ವಾ “ಏದಿಸೋ ಭವೇಯ್ಯ”ನ್ತಿ ಪಿಹಾಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅತ್ಥನಿಪ್ಫತ್ತಿಪಟಿಪಾಲನಾ ಅಭಿನನ್ದನಾ ನಾಮ, ಪಿಯಂ ವಾ ಞಾತಿಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ಪಿಯಂ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲತೋ ವಾ ಅಭಿನನ್ದತಿ।

ಅನೇಕಧಾತೂತಿ ಚಕ್ಖುಧಾತು ರೂಪಧಾತು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಸೋತಧಾತು ಸದ್ದಧಾತು ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಘಾನಧಾತು ಗನ್ಧಧಾತು ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಜಿವ್ಹಾಧಾತು ರಸಧಾತು ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು , ಕಾಯಧಾತು ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಾತು ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಮನೋಧಾತು ಧಮ್ಮಧಾತು ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು।

ಸರಾತಿ ಕೇಚಿ ರೂಪಾಧಿಮುತ್ತಾ ಕೇಚಿ ಸದ್ದಾಧಿಮುತ್ತಾ ಕೇಚಿ ಗನ್ಧಾಧಿಮುತ್ತಾ ಕೇಚಿ ರಸಾಧಿಮುತ್ತಾ ಕೇಚಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಧಿಮುತ್ತಾ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾಧಿಮುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಯಾನಿ ಛ ಗೇಹಸಿತಾನಿ ದೋಮನಸ್ಸಾನಿ ಯಾನಿ ಚ ಛ ಗೇಹಸಿತಾನಿ ಸೋಮನಸ್ಸಾನಿ ಯಾನಿ ಚ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿತಾನಿ ದೋಮನಸ್ಸಾನಿ ಯಾನಿ ಚ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿತಾನಿ ಸೋಮನಸ್ಸಾನಿ, ಇಮಾನಿ ಚತುವೀಸಪದಾನಿ ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖೋ, ತಣ್ಹಾಯ ಏತಂ ವೇವಚನಂ। ಯಾ ಛ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಗೇಹಸಿತಾ, ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿಪಕ್ಖೋ।

೩೮. ಸಾಯೇವ ಪತ್ಥನಾಕಾರೇನ ಧಮ್ಮನನ್ದೀ ಧಮ್ಮಪೇಮಂ ಧಮ್ಮಜ್ಝೋಸಾನನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಏತಂ ವೇವಚನಂ। ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏತಂ ವೇವಚನಂ। ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಮನೋಧಾತು ಮನಾಯತನಂ ವಿಜಾನನಾತಿ ಮನಸ್ಸೇತಂ ವೇವಚನಂ। ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಞ್ಞಾಬಲಂ ಅಧಿಪಞ್ಞಾ ಸಿಕ್ಖಾ ಪಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಞಾಣಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ತೀರಣಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥೇ ಞಾಣಂ ಅನ್ವಯೇ ಞಾಣಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಂ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚಕ್ಖು ವಿಜ್ಜಾ ಬುದ್ಧಿ ಭೂರಿ ಮೇಧಾ ಆಲೋಕೋ, ಯಂ ವಾ ಪನ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಞ್ಞಂಪಿ ಏವಂ ಜಾತಿಯಂ, ಪಞ್ಞಾಯ ಏತಂ ವೇವಚನಂ। ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ, ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಞಾ। ಅಪಿ ಚ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ ಸದ್ಧಾ, ಆರಮ್ಭಟ್ಠೇನ ವೀರಿಯಂ, ಅಪಿಲಾಪನಟ್ಠೇನ ಸತಿ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧಿ, ಪಜಾನನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾ।

ಯಥಾ ಚ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಯಂ ವುತ್ತಂ ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸುಗತೋ ಲೋಕವಿದೂ ಅನುತ್ತರೋ ಪುರಿಸದಮ್ಮಸಾರಥಿ ಸತ್ಥಾ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ। ಬಲನಿಪ್ಫತ್ತಿಗತೋ ವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತೋ ಅಧಿಗತಪ್ಪಟಿಸಮ್ಭಿದೋ ಚತುಯೋಗವಿಪ್ಪಹೀನೋ ಅಗತಿಗಮನವೀತಿವತ್ತೋ ಉದ್ಧಟಸಲ್ಲೋ ನಿರೂಳ್ಹವಣೋ ಮದ್ದಿತಕಣ್ಡಕೋ ನಿಬ್ಬಾಪಿತಪರಿಯುಟ್ಠಾನೋ [ನಿಬ್ಬಾಹಿತ ... (ಕ॰)] ಬನ್ಧನಾತೀತೋ ಗನ್ಥವಿನಿವೇಠನೋ ಅಜ್ಝಾಸಯವೀತಿವತ್ತೋ ಭಿನ್ನನ್ಧಕಾರೋ ಚಕ್ಖುಮಾ ಲೋಕಧಮ್ಮಸಮತಿಕ್ಕನ್ತೋ ಅನುರೋಧವಿರೋಧವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸಙ್ಖೇಪಗತೋ ಬನ್ಧನಾತಿವತ್ತೋ ಠಪಿತಸಙ್ಗಾಮೋ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತತರೋ ಉಕ್ಕಾಧರೋ ಆಲೋಕಕರೋ ಪಜ್ಜೋತಕರೋ ತಮೋನುದೋ ರಣಞ್ಜಹೋ ಅಪರಿಮಾಣವಣ್ಣೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯವಣ್ಣೋ ಅಸಙ್ಖೇಯ್ಯವಣ್ಣೋ ಆಭಂಕರೋ ಪಭಂಕರೋ ಧಮ್ಮೋಭಾಸಪಜ್ಜೋತಕರೋತಿ ಚ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋತಿ ಚ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಯಾ ಏತಂ ವೇವಚನಂ।

ಯಥಾ ಚ ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿಯಂ ವುತ್ತಂ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತೋ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮೋ ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕೋ ಅಕಾಲಿಕೋ ಏಹಿಪಸ್ಸಿಕೋ ಓಪನೇಯ್ಯಿಕೋ [ಓಪನಯಿಕೋ (ಸೀ॰)] ಪಚ್ಚತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿಞ್ಞೂಹಿ। ಯದಿದಂ ಮದನಿಮ್ಮದನೋ ಪಿಪಾಸವಿನಯೋ ಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತೋ ವಟ್ಟೂಪಚ್ಛೇದೋ ಸುಞ್ಞತೋ ಅತಿದುಲ್ಲಭೋ ತಣ್ಹಕ್ಖಯೋ ವಿರಾಗೋ ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ।

"ಅಸಙ್ಖತಂ ಅನತಂ [ಅಸಙ್ಖತಂ ನನ್ತ … (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೦೯] ಅನಾಸವಞ್ಚ, ಸಚ್ಚಞ್ಚ ಪಾರಂ ನಿಪುಣಂ ಸುದುದ್ದಸಂ।
ಅಜಜ್ಜರಂ ಧುವಂ ಅಪಲೋಕಿತಂ [ಅಪಲೋಕಿಯಂ (ಸೀ॰ ಕ॰)], ಅನಿದಸ್ಸನಂ ನಿಪ್ಪಪಞ್ಚ ಸನ್ತಂ॥

"ಅಮತಂ ಪಣೀತಞ್ಚ ಸಿವಞ್ಚ ಖೇಮಂ, ತಣ್ಹಾಕ್ಖಯೋ ಅಚ್ಛರಿಯಞ್ಚ ಅಬ್ಭುತಂ।
ಅನೀತಿಕಂ ಅನೀತಿಕಧಮ್ಮಂ [ನೀತಿಕಧಮ್ಮಮೇವ ವಾ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೦೯], ನಿಬ್ಬಾನಮೇತಂ ಸುಗತೇನ ದೇಸಿತಂ॥

"ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅನುಪದ್ದವಞ್ಚ, ಅಕತಂ ಅಸೋಕಞ್ಚ ಅಥೋ ವಿಸೋಕಂ।
ಅನೂಪಸಗ್ಗಂನುಪಸಗ್ಗಧಮ್ಮಂ, ನಿಬ್ಬಾನಮೇತಂ ಸುಗತೇನ ದೇಸಿತಂ॥

"ಗಮ್ಭೀರಞ್ಚೇವ ದುಪ್ಪಸ್ಸಂ, ಉತ್ತರಞ್ಚ ಅನುತ್ತರಂ।
ಅಸಮಂ ಅಪ್ಪಟಿಸಮಂ, ಜೇಟ್ಠಂ ಸೇಟ್ಠನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ॥

"ಲೇಣಞ್ಚ ತಾಣಂ ಅರಣಂ ಅನಙ್ಗಣಂ, ಅಕಾಚ ಮೇತಂ ವಿಮಲನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।
ದೀಪೋ ಸುಖಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಪತಿಟ್ಠಾ, ಅಕಿಞ್ಚನಂ ಅಪ್ಪಪಞ್ಚನ್ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ॥

ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿಯಾ ಏತಂ ವೇವಚನಂ।

ಯಥಾ ಚ ಸಙ್ಘಾನುಸ್ಸತಿಯಂ ವುತ್ತಂ ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಉಜುಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಞಾಯಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಸಾಮೀಚಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಯದಿದಂ ಚತ್ತಾರಿ ಪುರಿಸಯುಗಾನಿ ಅಟ್ಠ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಾ ಏಸ ಭಗವತೋ ಸಾವಕಸಙ್ಘೋ ಆಹುನೇಯ್ಯೋ ಪಾಹುನೇಯ್ಯೋ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋ ಅಞ್ಜಲಿಕರಣೀಯೋ ಅನುತ್ತರಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಲೋಕಸ್ಸ, ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪನ್ನೋ ವಿಮುತ್ತಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸತ್ತಾನಂ ಸಾರೋ ಸತ್ತಾನಂ ಮಣ್ಡೋ ಸತ್ತಾನಂ ಉದ್ಧಾರೋ ಸತ್ತಾನಂ ಏಸಿಕಾ [ಏಸಿಕೋ (ಕ॰)] ಸತ್ತಾನಂ ಸುರಭಿಪಸೂನಂ ಪುಜ್ಜೋ ದೇವಾನಞ್ಚ ಮನುಸ್ಸಾನಞ್ಚಾತಿ ಸಙ್ಘಾನುಸ್ಸತಿಯಾ ಏತಂ ವೇವಚನಂ।

ಯಥಾ ಚ ಸೀಲಾನುಸ್ಸತಿಯಂ ವುತ್ತಂ ಯಾನಿ ತಾನಿ ಸೀಲಾನಿ ಅಖಣ್ಡಾನಿ ಅಚ್ಛಿದ್ದಾನಿ ಅಸಬಲಾನಿ ಅಕಮ್ಮಾಸಾನಿ ಅರಿಯಾನಿ ಅರಿಯಕನ್ತಾನಿ ಭುಜಿಸ್ಸಾನಿ ವಿಞ್ಞುಪ್ಪಸತ್ಥಾನಿ ಅಪರಾಮಟ್ಠಾನಿ ಸಮಾಧಿಸಂವತ್ತನಿಕಾನಿ, ಅಲಙ್ಕಾರೋ ಚ ಸೀಲಂ ಉತ್ತಮಙ್ಗೋಪಸೋಭಣತಾಯ, ನಿಧಾನಞ್ಚ ಸೀಲಂ ಸಬ್ಬದೋಭಗ್ಗಸಮತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ , ಸಿಪ್ಪಞ್ಚ ಸೀಲಂ ಅಕ್ಖಣವೇಧಿತಾಯ, ವೇಲಾ ಚ ಸೀಲಂ ಅನತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ, ಧಞ್ಞಞ್ಚ ಸೀಲಂ ದಲಿದ್ದೋಪಚ್ಛೇದನಟ್ಠೇನ [ದಳಿದ್ದೋ… (ಸೀ॰)], ಆದಾಸೋ ಚ ಸೀಲಂ ಧಮ್ಮವೋಲೋಕನತಾಯ, ಪಾಸಾದೋ ಚ ಸೀಲಂ ವೋಲೋಕನಟ್ಠೇನ, ಸಬ್ಬಭೂಮಾನುಪರಿವತ್ತಿ ಚ ಸೀಲಂ ಅಮತಪರಿಯೋಸಾನನ್ತಿ ಸೀಲಾನುಸ್ಸತಿಯಾ ಏತಂ ವೇವಚನಂ।

ಯಥಾ ಚ ಚಾಗಾನುಸ್ಸತಿಯಂ ವುತ್ತಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಅಗಾರಂ ಅಜ್ಝಾವಸತಿ ಮುತ್ತಚಾಗೋ ಪಯತಪಾಣಿ ವೋಸ್ಸಗ್ಗರತೋ ಯಾಚಯೋಗೋ ದಾನಸಂವಿಭಾಗರತೋತಿ ಚಾಗಾನುಸ್ಸತಿಯಾ ಏತಂ ವೇವಚನಂ। ತೇನಾಹ

ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ "ವೇವಚನಾನಿ ಬಹೂನೀ"ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ವೇವಚನೋ ಹಾರೋ।

೧೧. ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೩೯. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರೋ? "ಏಕಂ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀಹಿ ವಿವಿಧಾಹಿ ದೇಸೇತೀ"ತಿ।

ಯಾ ಪಕತಿಕಥಾಯ ದೇಸನಾ। ಅಯಂ ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಕಾ ಚ ಪಕತಿಕಥಾಯ ದೇಸನಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ಯಥಾ ಭಗವಾ ಆಹ "ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಛನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಆಯತನಾನಂ ದಸನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ।

ಕಬಳೀಕಾರೇ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಹಾರೇ ಅತ್ಥಿ ರಾಗೋ ಅತ್ಥಿ ನನ್ದೀ [ನನ್ದಿ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೪] ಅತ್ಥಿ ತಣ್ಹಾ, ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿರೂಳ್ಹಂ। ಯತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿರೂಳ್ಹಂ, ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ, ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವುದ್ಧಿ [ಬುದ್ಧಿ (ಕ॰)]। ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವುದ್ಧಿ, ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ। ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ, ಸಸೋಕಂ ತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸದರಂ ಸಉಪಾಯಾಸನ್ತಿ ವದಾಮಿ।

ಫಸ್ಸೇ ಚೇ…ಪೇ॰… ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಯ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಹಾರೇ। ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಹಾರೇ ಅತ್ಥಿ ರಾಗೋ ಅತ್ಥಿ ನನ್ದೀ ಅತ್ಥಿ ತಣ್ಹಾ, ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿರೂಳ್ಹಂ। ಯತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿರೂಳ್ಹಂ, ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ , ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವುದ್ಧಿ। ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವುದ್ಧಿ, ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ। ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ, ಸಸೋಕಂ ತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸದರಂ ಸಉಪಾಯಾಸನ್ತಿ ವದಾಮಿ। ಅಯಂ ಪಭವಪಞ್ಞತ್ತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಚ।

ಕಬಳೀಕಾರೇ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೪], ಆಹಾರೇ ನತ್ಥಿ ರಾಗೋ ನತ್ಥಿ ನನ್ದೀ ನತ್ಥಿ ತಣ್ಹಾ, ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿರೂಳ್ಹಂ। ಯತ್ಥ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿರೂಳ್ಹಂ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವುದ್ಧಿ। ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವುದ್ಧಿ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ। ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ, ಅಸೋಕಂ ತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅದರಂ ಅನುಪಾಯಾಸನ್ತಿ ವದಾಮಿ।

ಫಸ್ಸೇ ಚೇ…ಪೇ॰… ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಯ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಹಾರೇ। ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಹಾರೇ ನತ್ಥಿ ರಾಗೋ ನತ್ಥಿ ನನ್ದೀ ನತ್ಥಿ ತಣ್ಹಾ, ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿರೂಳ್ಹಂ। ಯತ್ಥ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿರೂಳ್ಹಂ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವುದ್ಧಿ। ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವುದ್ಧಿ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ। ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ, ಅಸೋಕಂ ತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅದರಂ ಅನುಪಾಯಾಸನ್ತಿ ವದಾಮಿ।

ಅಯಂ ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಪಹಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಮುದಯಸ್ಸ, ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ।

೪೦. ಸಮಾಧಿಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಾವೇಥ। ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ನಿಪಕೋ ಸತೋ, ಸಮಾಹಿತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಕಿಞ್ಚ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ? "ಚಕ್ಖು [ಚಕ್ಖುಂ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೯] ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। "ರೂಪಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। "ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಅನಿಚ್ಚೋ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಯಮ್ಪಿದಂ [ಯಮಿದಂ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವೇದಯಿತಂ ಸುಖಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ವಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವಾ, ತಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ।

ಸೋತಂ ...ಪೇ॰... ಘಾನಂ...ಪೇ॰... ಜಿವ್ಹಾ...ಪೇ॰... ಕಾಯೋ...ಪೇ॰... "ಮನೋ ಅನಿಚ್ಚೋ"ತಿ [ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೧೦೦)] ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। "ಧಮ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। "ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। "ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಅನಿಚ್ಚೋ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಯಮ್ಪಿದಂ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವೇದಯಿತಂ ಸುಖಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ವಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವಾ, ತಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಯಂ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಪಹಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಮುದಯಸ್ಸ, ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ।

ರೂಪಂ , ರಾಧ, ವಿಕಿರಥ ವಿಧಮಥ ವಿದ್ಧಂಸೇಥ ವಿಕೀಳನಿಯಂ [ವಿಕೀಳನಿಕಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೯೯] ಕರೋಥ, ಪಞ್ಞಾಯ ತಣ್ಹಕ್ಖಯಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜಥ। ತಣ್ಹಕ್ಖಯಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯೋ, ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ವೇದನಂ...ಪೇ॰...। ಸಞ್ಞಂ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಖಾರೇ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಕಿರಥ ವಿಧಮಥ ವಿದ್ಧಂಸೇಥ ವಿಕೀಳನಿಯಂ ಕರೋಥ, ಪಞ್ಞಾಯ ತಣ್ಹಕ್ಖಯಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜಥ। ತಣ್ಹಕ್ಖಯಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯೋ, ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ।

ಅಯಂ ನಿರೋಧಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ, ನಿಬ್ಬಿದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಸ್ಸಾದಸ್ಸ, ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಪಹಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಮುದಯಸ್ಸ, ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ।

"ಸೋ ಇದಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, "ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, "ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ "ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಯಂ ಪಟಿವೇಧಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಚ್ಚಾನಂ, ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ದಸ್ಸನಭೂಮಿಯಾ, ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸ್ಸ। "ಸೋ ಇಮೇ ಆಸವಾ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, "ಅಯಂ ಆಸವಸಮುದಯೋ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, "ಅಯಂ ಆಸವನಿರೋಧೋ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। "ಅಯಂ ಆಸವನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। "ಇಮೇ ಆಸವಾ ಅಸೇಸಂ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಯಂ ಉಪ್ಪಾದಪಞ್ಞತ್ತಿ ಖಯೇ ಞಾಣಸ್ಸ, ಓಕಾಸಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಸ್ಸ, ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಪಹಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಮುದಯಸ್ಸ, ಆರಮ್ಭಪಞ್ಞತ್ತಿ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ, ಆಸಾಟನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಆಸಾಟಿಕಾನಂ, ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ಭಾವನಾಭೂಮಿಯಾ, ಅಭಿನಿಘಾತಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ।

೪೧. ಇದಂ "ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದಿ, ಪಞ್ಞಾ ಉದಪಾದಿ, ವಿಜ್ಜಾ ಉದಪಾದಿ, ಆಲೋಕೋ ಉದಪಾದಿ। ಅಯಂ "ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ...ಪೇ॰... ಅಯಂ "ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ...ಪೇ॰...। ಅಯಂ "ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದಿ, ಪಞ್ಞಾ ಉದಪಾದಿ, ವಿಜ್ಜಾ ಉದಪಾದಿ, ಆಲೋಕೋ ಉದಪಾದಿ।

ಅಯಂ ದೇಸನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಚ್ಚಾನಂ, ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸುತಮಯಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ, ಪವತ್ತನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಸ್ಸ।

"ತಂ ಖೋ ಪನಿದಂ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದಿ, ಪಞ್ಞಾ ಉದಪಾದಿ, ವಿಜ್ಜಾ ಉದಪಾದಿ, ಆಲೋಕೋ ಉದಪಾದಿ। "ಸೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಪಹಾತಬ್ಬೋ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ…ಪೇ॰… "ಸೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ…ಪೇ॰… "ಸಾ ಖೋ ಪನಾಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದಿ, ಪಞ್ಞಾ ಉದಪಾದಿ, ವಿಜ್ಜಾ ಉದಪಾದಿ, ಆಲೋಕೋ ಉದಪಾದಿ।

ಅಯಂ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚಿನ್ತಾಮಯಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ, ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ।

"ತಂ ಖೋ ಪನಿದಂ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾತ"ನ್ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದಿ, ಪಞ್ಞಾ ಉದಪಾದಿ, ವಿಜ್ಜಾ ಉದಪಾದಿ, ಆಲೋಕೋ ಉದಪಾದಿ। "ಸೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಪಹೀನೋ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ…ಪೇ॰… "ಸೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ ಸಚ್ಛಿಕತೋ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ…ಪೇ॰… "ಸಾ ಖೋ ಪನಾಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಭಾವಿತಾ"ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದಿ, ಪಞ್ಞಾ ಉದಪಾದಿ, ವಿಜ್ಜಾ ಉದಪಾದಿ, ಆಲೋಕೋ ಉದಪಾದಿ। ಅಯಂ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ಭಾವನಾಮಯಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ, ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ, ಪವತ್ತನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಸ್ಸ।

"ತುಲಮತುಲಞ್ಚ ಸಮ್ಭವಂ, ಭವಸಙ್ಖಾರಮವಸ್ಸಜಿ ಮುನಿ।
ಅಜ್ಝತ್ತರತೋ ಸಮಾಹಿತೋ, ಅಭಿನ್ದಿ [ಅಭಿದಾ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೮] ಕವಚಮಿವತ್ತಸಮ್ಭವ"ನ್ತಿ॥

"ತುಲ"ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಧಾತು। "ಅತುಲ"ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು, "ತುಲಮತುಲಞ್ಚ ಸಮ್ಭವ"ನ್ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ। ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ। "ಭವಸಙ್ಖಾರಮವಸ್ಸಜಿ ಮುನೀ"ತಿ ಪರಿಚ್ಚಾಗಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಮುದಯಸ್ಸ। ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ। "ಅಜ್ಝತ್ತರತೋ ಸಮಾಹಿತೋ"ತಿ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಕಾಯಗತಾಯ ಸತಿಯಾ। ಠಿತಿಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ। "ಅಭಿನ್ದಿ ಕವಚಮಿವತ್ತಸಮ್ಭವ"ನ್ತಿ ಅಭಿನಿಬ್ಬಿದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಉಪಾದಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯ, ಪದಾಲನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಣ್ಡಕೋಸಾನಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ತುಲಮತುಲಞ್ಚ ಸಮ್ಭವ"ನ್ತಿ।

ಯೋ ದುಕ್ಖಮದ್ದಕ್ಖಿ ಯತೋನಿದಾನಂ, ಕಾಮೇಸು ಸೋ ಜನ್ತು ಕಥಂ ನಮೇಯ್ಯ।
ಕಾಮಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ಸಙ್ಗೋತಿ ಞತ್ವಾ, ತೇಸಂ ಸತೀಮಾ ವಿನಯಾಯ ಸಿಕ್ಖೇತಿ॥

"ಯೋ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ। "**ಯತೋನಿದಾನ**"ನ್ತಿ ಪಭವಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ। "**ಅದ್ದಕ್ಖೀ**"ತಿ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಞಾಣಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪಟಿವೇಧಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ। "**ಕಾಮೇಸು ಸೋ ಜನ್ತುಕಥಂ ನಮೇಯ್ಯಾ**"ತಿ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಅಭಿನಿವೇಸಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ। "**ಕಾಮಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ಸಙ್ಗೋತಿ ಞತ್ವಾ**"ತಿ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕತೋ ದಸ್ಸನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಕಾಮಾನಂ। ಕಾಮಾ ಹಿ ಅಙ್ಗಾರಕಾಸೂಪಮಾ ಮಂಸಪೇಸೂಪಮಾ ಪಾವಕಕಪ್ಪಾ ಪಪಾತಉರಗೋಪಮಾ ಚ। "**ತೇಸಂ ಸತೀಮಾ**"ತಿ ಅಪಚಯಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಹಾನಾಯ, ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ಕಾಯಗತಾಯ ಸತಿಯಾ, ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ। "**ವಿನಯಾಯ ಸಿಕ್ಖೇ**"ತಿ ಪಟಿವೇಧಪಞ್ಞತ್ತಿ ರಾಗವಿನಯಸ್ಸ ದೋಸವಿನಯಸ್ಸ ಮೋಹವಿನಯಸ್ಸ। "**ಜನ್ತೂ**"ತಿ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಯೋಗಿಸ್ಸ। ಯದಾ ಹಿ ಯೋಗೀ ಕಾಮಾ ಸಙ್ಗೋತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸೋ ಕಾಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಉಪ್ಪಾದಯತಿ, ಸೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ವಾಯಮತಿ। ಅಯಂ

ವಾಯಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪತ್ತಿಯಾ। ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ಓರಮತ್ತಿಕಾಯ ಅಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ। ತತ್ಥ ಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಠಿತಿಯಾ ವಾಯಮತೀತಿ ಅಯಂ ಅಪ್ಪಮಾದಪಞ್ಞತ್ತಿ ಭಾವನಾಯ, ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ, ಆರಕ್ಖಪಞ್ಞತ್ತಿ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ, ಠಿತಿಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಯ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಯೋ ದುಕ್ಖಮದ್ದಕ್ಖಿ ಯತೋನಿದಾನ"ನ್ತಿ।

"ಮೋಹಸಮ್ಬನ್ಧನೋ ಲೋಕೋ, ಭಬ್ಬರೂಪೋವ ದಿಸ್ಸತಿ।
ಉಪಧಿಬನ್ಧನೋ [ಉಪಧಿಸಮ್ಬನ್ಧನೋ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೭೦] ಬಾಲೋ, ತಮಸಾ ಪರಿವಾರಿತೋ।
ಅಸ್ಸಿರೀ ವಿಯ [ಸಸ್ಸತೋರಿವ (ಉದಾ॰ ೭೦)] ಖಾಯತಿ, ಪಸ್ಸತೋ ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚನ"ನ್ತಿ॥

"ಮೋಹಸಮ್ಬನ್ಧನೋ ಲೋಕೋ"ತಿ ದೇಸನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ। **"ಭಬ್ಬರೂಪೋವ ದಿಸ್ಸತೀ"**ತಿ ವಿಪರೀತಪಞ್ಞತ್ತಿ ಲೋಕಸ್ಸ। "ಉಪಧಿಬನ್ಧನೋ ಬಾಲೋ"ತಿ ಪಭವಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಾಪಕಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಚರಾನಂ, ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನಂ। ಬಲವಪಞ್ಞತ್ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ। ವಿರೂಹನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ। **"ತಮಸಾ ಪರಿವಾರಿತೋ"**ತಿ ದೇಸನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ। "ಅಸ್ಸಿರೀ ವಿಯ ಖಾಯತೀ"ತಿ ದಸ್ಸನಪಞ್ಞತ್ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ, ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಸ್ಸ। **"ಪಸ್ಸತೋ ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚನ"**ನ್ತಿ ಪಟಿವೇಧಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸತ್ತಾನಂ, ರಾಗೋ ಕಿಞ್ಚನಂ ದೋಸೋ ಕಿಞ್ಚನಂ ಮೋಹೋ ಕಿಞ್ಚನಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಮೋಹಸಮ್ಬನ್ಧನೋ ಲೋಕೋ"ತಿ।

"ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ, ನೋ ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭವಿಸ್ಸ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ। ನಯಿಧ [ನ ಇಧ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೭೩] ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯೇಥ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತ್ಥಿ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ, ತಸ್ಮಾ ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ।

"ನೋ ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭವಿಸ್ಸ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತ"ನ್ತಿ ದೇಸನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ। "ನಯಿಧ ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯೇಥಾ"ತಿ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಉಪನಯನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ। "ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತ್ಥಿ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತ"ನ್ತಿ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಜೋತನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ। "ತಸ್ಮಾ ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ ಅಯಂ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ, ನಿಯ್ಯಾನಿಕಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ನಿಸ್ಸರಣಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಂಸಾರತೋ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ನೋ ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭವಿಸ್ಸಾ"ತಿ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ "ಏಕಂ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ, ಪಞ್ಞತ್ತೀಹಿ ವಿವಿಧಾಹಿ ದೇಸೇತೀ"ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹಾರೋ।

೧೨. ಓತರಣಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೪೨. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಓತರಣೋ ಹಾರೋ? "ಯೋ ಚ ಪಟಿಚ್ಚುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ।

"ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ಸಬ್ಬಧಿ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ, ಅಯಂ ಅಹಸ್ಮೀತಿ [ಅಯಮಹಮಸ್ಮೀತಿ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೬೧] ಅನಾನುಪಸ್ಸೀ।
ಏವಂ ವಿಮುತ್ತೋ ಉದತಾರಿ ಓಘಂ, ಅತಿಣ್ಣಪುಬ್ಬಂ ಅಪುನಬ್ಭವಾಯಾ"ತಿ॥

"ಉದ್ಧ"ನ್ತಿ ರೂಪಧಾತು ಚ ಅರೂಪಧಾತು ಚ। "ಅಧೋ"ತಿ ಕಾಮಧಾತು। "ಸಬ್ಬಧಿ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ"ತಿ ತೇಧಾತುಕೇ ಅಯಂ ಅಸೇಕ್ಖಾವಿಮುತ್ತಿ। ತಾನಿಯೇವ ಅಸೇಕ್ಖಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿಯೇವ ಅಸೇಕ್ಖಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವಿಜ್ಜಾ, ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧೋ, ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ, ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೋ, ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧಾ ನಾಮರೂಪನಿರೋಧೋ, ನಾಮರೂಪನಿರೋಧಾ ಸಳಾಯತನನಿರೋಧೋ, ಸಳಾಯತನನಿರೋಧಾ ಫಸ್ಸನಿರೋಧೋ, ಫಸ್ಸನಿರೋಧಾ ವೇದನಾನಿರೋಧೋ, ವೇದನಾನಿರೋಧಾ ತಣ್ಹಾನಿರೋಧೋ, ತಣ್ಹಾನಿರೋಧಾ ಉಪಾದಾನನಿರೋಧೋ, ಉಪಾದಾನನಿರೋಧಾ ಭವನಿರೋಧೋ, ಭವನಿರೋಧಾ ಜಾತಿನಿರೋಧೋ, ಜಾತಿನಿರೋಧಾ ಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿಯೇವ ಅಸೇಕ್ಖಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ - ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇನ, ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿಯೇವ ಅಸೇಕ್ಖಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಾಸವಾ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯಂ ಆಯತನಂ ಅನಾಸವಂ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಂ। ಅಯಂ ಆಯತನೇಹಿ ಓತರಣಾ।

"ಅಯಂ ಅಹಸ್ಮೀತಿ ಅನಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ಅಯಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮುಗ್ಘಾತೋ, ಸಾ ಸೇಕ್ಖಾವಿಮುತ್ತಿ, ತಾನಿಯೇವ ಸೇಕ್ಖಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿಯೇವ ಸೇಕ್ಖಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವಿಜ್ಜಾ, ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧೋ, ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾಯೇವ ವಿಜ್ಜಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾಯೇವ ವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಾಸವಾ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯಂ ಆಯತನಂ ಅನಾಸವಂ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಂ, ಅಯಂ ಆಯತನೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸೇಕ್ಖಾಯ ಚ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಅಸೇಕ್ಖಾಯ ಚ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತೋ ಉದತಾರಿ ಓಘಂ ಅತಿಣ್ಣಪುಬ್ಬಂ ಅಪುನಬ್ಭವಾಯ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ"ತಿ।

೪೩. "ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ [ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೭೪] ಚಲಿತಂ, ಅನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಲಿತಂ ನತ್ಥಿ, ಚಲಿತೇ ಅಸತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ, ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಸತಿ ನತಿ ನ ಹೋತಿ, ನತಿಯಾ ಅಸತಿ ಆಗತಿಗತಿ ನ ಹೋತಿ, ಆಗತಿಗತಿಯಾ ಅಸತಿ ಚುತೂಪಪಾತೋ ನ ಹೋತಿ, ಚುತೂಪಪಾತೇ ಅಸತಿ ನೇವಿಧ ನ ಹುರಂ ನ ಉಭಯಮನ್ತರೇನ ಏಸೇವನ್ತೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ"ತಿ।

"ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಲಿತ"ನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಯೋ ನಾಮ ದುವಿಧೋ ತಣ್ಹಾನಿಸ್ಸಯೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯೋ ಚ। ತತ್ಥ ಯಾ ರತ್ತಸ್ಸ ಚೇತನಾ, ಅಯಂ ತಣ್ಹಾನಿಸ್ಸಯೋ; ಯಾ ಮೂಳ್ಹಸ್ಸ ಚೇತನಾ, ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯೋ। ಚೇತನಾ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ

ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತತ್ಥ ಯಾ ರತ್ತಸ್ಸ ವೇದನಾ, ಅಯಂ ಸುಖಾ ವೇದನಾ। ಯಾ ಸಮ್ಮೂಳ್ಹಸ್ಸ ವೇದನಾ, ಅಯಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ, ಇಮಾ ದ್ವೇ ವೇದನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತತ್ಥ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿಯೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ, ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಾಸವಾ ಭವಙ್ಗಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯಂ ಆಯತನಂ ಸಾಸವಂ ಭವಙ್ಗಂ, ಅಯಂ ಆಯತನೇಹಿ ಓತರಣಾ।

"ಅನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಲಿತಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಸಮಥವಸೇನ ವಾ ತಣ್ಹಾಯ ಅನಿಸ್ಸಿತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅನಿಸ್ಸಿತೋ। ಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅಯಂ ವಿಜ್ಜಾ, ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧೋ, ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ, ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೋ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾಯೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾಯೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ - ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ। ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾಯೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಾಸವಾ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯಂ ಆಯತನಂ ಅನಾಸವಂ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಂ। ಅಯಂ ಆಯತನೇಹಿ ಓತರಣಾ।

"ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಸತೀ"ತಿ ದುವಿಧಾ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಕಾಯಿಕಾ ಚ ಚೇತಸಿಕಾ ಚ। ಯಂ ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂ, ಅಯಂ ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿ। ಯಂ ಚೇತಸಿಕಂ ಸುಖಂ, ಅಯಂ ಚೇತಸಿಕಾ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ। ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದಿಯತಿ [ವೇದಯತಿ (ಕ॰)], ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಸಮಾಹಿತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ, ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ ವಿರಜ್ಜತಿ, ವಿರಾಗಾ ವಿಮುಚ್ಚತಿ, ವಿಮುತ್ತಸ್ಮಿಂ "ವಿಮುತ್ತ"ಮಿತಿ [ವಿಮುತ್ತಮ್ಹೀತಿ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಞಾಣಂ ಹೋತಿ, "ಖೀಣಾ ಜಾತಿ, ವುಸಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ, ಕತಂ ಕರಣೀಯಂ, ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾ"ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸೋ ನ ನಮತಿ ರೂಪೇಸು, ನ ಸದ್ದೇಸು, ನ ಗನ್ಧೇಸು, ನ ರಸೇಸು, ನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಸು, ನ ಧಮ್ಮೇಸು ಖಯಾ ರಾಗಸ್ಸ ಖಯಾ ದೋಸಸ್ಸ ಖಯಾ ಮೋಹಸ್ಸ ಯೇನ ರೂಪೇನ ತಥಾಗತಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಂ ಚರನ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಪಯಮಾನೋ ಪಞ್ಞಾಪೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಖಯಾ ವಿರಾಗಾ ನಿರೋಧಾ ಚಾಗಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾ ರೂಪಸಙ್ಖಯೇ ವಿಮುತ್ತೋ, ತಥಾಗತೋ ಅತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಉಪೇತಿ, ನತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಉಪೇತಿ, ಅತ್ಥಿ ನತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಉಪೇತಿ, ನೇವತ್ಥಿ ನೋ ನತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಉಪೇತಿ। ಅಥ ಖೋ ಗಮ್ಭೀರೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಅಸಙ್ಖೇಯ್ಯೋ ನಿಬ್ಬುತೋತಿಯೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ ಖಯಾ ರಾಗಸ್ಸ, ಖಯಾ ದೋಸಸ್ಸ, ಖಯಾ ಮೋಹಸ್ಸ।

ಯಾಯ ವೇದನಾಯ…ಪೇ॰… ಯಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ। ಯೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ। ಯೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ತಥಾಗತಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಂ ಚರನ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಪಯಮಾನೋ ಪಞ್ಞಾಪೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಖಯಾ ವಿರಾಗಾ ನಿರೋಧಾ ಚಾಗಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಯೇ ವಿಮುತ್ತೋ, ತಥಾಗತೋ ಅತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಉಪೇತಿ, ನತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಉಪೇತಿ, ಅತ್ಥಿ ನತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಉಪೇತಿ, ನೇವತ್ಥಿ ನೋ ನತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಉಪೇತಿ। ಅಥ ಖೋ ಗಮ್ಭೀರೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಅಸಙ್ಖೇಯ್ಯೋ ನಿಬ್ಬುತೋತಿಯೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ ಖಯಾ ರಾಗಸ್ಸ, ಖಯಾ ದೋಸಸ್ಸ, ಖಯಾ ಮೋಹಸ್ಸ। "ಆಗತೀ"ತಿ ಇಧಾಗತಿ। "ಗತೀ"ತಿ ಪೇಚ್ಚಭವೋ। ಆಗತಿಗತೀಪಿ ನ ಭವನ್ತಿ, "ನೇವಿಧಾ"ತಿ ಛಸು ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೇಸು ಆಯತನೇಸು। "ನ ಹುರ"ನ್ತಿ ಛಸು ಬಾಹಿರೇಸು ಆಯತನೇಸು। "ನ ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾ"ತಿ ಫಸ್ಸಸಮುದಿತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅತ್ತಾನಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ। "ಏಸೇವನ್ತೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ"ತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಸೋ ದುವಿಧೋ ಲೋಕಿಯೋ ಚ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಚ। ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯೋ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಯಾವ ಜರಾಮರಣಾ। ಲೋಕುತ್ತರೋ ಸೀಲವತೋ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಜಾಯತಿ, ಯಾವ ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಲಿತಂ ಅನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಲಿತಂ ನತ್ಥಿ…ಪೇ॰… ಏಸೇವನ್ತೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ"ತಿ।

ಯೇ ಕೇಚಿ ಸೋಕಾ ಪರಿದೇವಿತಾ ವಾ, ದುಕ್ಖಾ [ದುಕ್ಖಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೭೮] ಚ ಲೋಕಸ್ಮಿಮನೇಕರೂಪಾ।

ಪಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಪ್ಪಭವನ್ತಿ ಏತೇ, ಪಿಯೇ ಅಸನ್ತೇ ನ ಭವನ್ತಿ ಏತೇ॥

ತಸ್ಮಾ ಹಿ ತೇ ಸುಖಿನೋ ವೀತಸೋಕಾ, ಯೇಸಂ ಪಿಯಂ ನತ್ಥಿ ಕುಹಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇ।
ತಸ್ಮಾ ಅಸೋಕಂ ವಿರಜಂ ಪತ್ಥಯಾನೋ, ಪಿಯಂ ನ ಕಯಿರಾಥ ಕುಹಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇ"ತಿ॥

"ಯೇ ಕೇಚಿ ಸೋಕಾ ಪರಿದೇವಿತಾ ವಾ, ದುಕ್ಖಾ ಚ ಲೋಕಸ್ಮಿಮನೇಕರೂಪಾ ಪಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಪ್ಪಭವನ್ತಿ ಏತೇ"ತಿ - ಅಯಂ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ। "ಪಿಯೇ ಅಸನ್ತೇ ನ ಭವನ್ತಿ ಏತೇ"ತಿ - ಅಯಂ ಸುಖಾ ವೇದನಾ। ವೇದನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ, ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನಂ, ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ, ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತತ್ಥ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ - ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ। ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ - ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ। ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿಯೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ, ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಾಸವಾ ಭವಙ್ಗಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯಂ ಆಯತನಂ ಸಾಸವಂ ಭವಙ್ಗಂ। ಅಯಂ ಆಯತನೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಸ್ಮಾ ಹಿ ತೇ ಸುಖಿನೋ ವೀತಸೋಕಾ, ಯೇಸಂ ಪಿಯಂ ನತ್ಥಿ ಕುಹಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇ।
ತಸ್ಮಾ ಅಸೋಕಂ ವಿರಜಂ ಪತ್ಥಯಾನೋ, ಪಿಯಂ ನ ಕಯಿರಾಥ ಕುಹಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇತಿ॥

ಇದಂ ತಣ್ಹಾಪಹಾನಂ। ತಣ್ಹಾನಿರೋಧಾ ಉಪಾದಾನನಿರೋಧೋ, ಉಪಾದಾನನಿರೋಧಾ ಭವನಿರೋಧೋ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಂಯೇವ ತಣ್ಹಾಪಹಾನಂ ಸಮಥೋ। ಸೋ ಸಮಥೋ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ। ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸೋಯೇವ ಸಮಥೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸೋಯೇವ ಸಮಥೋ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನೋ, ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಾಸವಾ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯಂ ಆಯತನಂ ಅನಾಸವಂ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಂ। ಅಯಂ ಆಯತನೇಹಿ ಓತರಣಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಸೋಕಾ"ತಿ।

ಕಾಮಂ ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ಚೇ ತಂ ಸಮಿಜ್ಝತಿ।
ಅದ್ಧಾ ಪೀತಿಮನೋ ಹೋತಿ, ಲದ್ಧಾ ಮಚ್ಚೋ ಯದಿಚ್ಛತಿ॥

ತಸ್ಸ ಚೇ ಕಾಮಯಾನಸ್ಸ, ಛನ್ದಜಾತಸ್ಸ ಜನ್ತುನೋ।
ತೇ ಕಾಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಸಲ್ಲವಿದ್ಧೋವ ರುಪ್ಪತಿ॥

ಯೋ ಕಾಮೇ ಪರಿವಜ್ಜೇತಿ, ಸಪ್ಪಸ್ಸೇವ [ಸಬ್ಬಸ್ಸೇವ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭೪] ಪದಾ ಸಿರೋ।
ಸೋಮಂ ವಿಸತ್ತಿಕಂ ಲೋಕೇ, ಸತೋ ಸಮತಿವತ್ತತೀತಿ॥

ತತ್ಥ ಯಾ ಪೀತಿಮನತಾ, ಅಯಂ ಅನುನಯೋ। ಯದಾಹ ಸಲ್ಲವಿದ್ಧೋವ ರುಪ್ಪತೀತಿ, ಇದಂ ಪಟಿಘಂ। ಅನುನಯಂ ಪಟಿಘಞ್ಚ ಪನ ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖೋ, ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಪನ ದಸರೂಪೀನಿ ಆಯತನಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಅಯಂ ಆಯತನೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿಯೇವ ದಸ ರೂಪೀನಿ ರೂಪಕಾಯೋ ನಾಮಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ, ತದುಭಯಂ ನಾಮರೂಪಂ, ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನಂ, ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋ, ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ, ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತದೇವ ನಾಮರೂಪಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣಾ।
ತದೇವ ನಾಮರೂಪಂ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ। ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ತತ್ಥ ಯೋ ರೂಪಕಾಯೋ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ರೂಪೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಯೋ ನಾಮಕಾಯೋ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಅರೂಪೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಇಮಾನಿ ದಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತತ್ಥ ಯದಾಹ -

"ಯೋ ಕಾಮೇ ಪರಿವಜ್ಜೇತಿ, ಸಪ್ಪಸ್ಸೇವ ಪದಾ ಸಿರೋ।
ಸೋಮಂ ವಿಸತ್ತಿಕಂ ಲೋಕೇ, ಸತೋ ಸಮತಿವತ್ತತೀ"ತಿ॥

ಅಯಂ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು, ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾಯೇವ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ವಿಜ್ಜಾ, ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧೋ, ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾಯೇವ ವಿಜ್ಜಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾಯೇವ ವಿಜ್ಜಾ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ - ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ। ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾಯೇವ ವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಾಸವಾ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯಂ ಆಯತನಂ ಅನಾಸವಂ, ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಂ। ಅಯಂ ಆಯತನೇಹಿ ಓತರಣಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಕಾಮಂ ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಸಾ"ತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಪಟಿಚ್ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ ಸಮೋಸರಣೋತರಣಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಏವಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ ಓತಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ "ಯೋ ಚ ಪಟಿಚ್ಚುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಓತರಣೋ ಹಾರೋ।

೧೩. ಸೋಧನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೪೫. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸೋಧನೋ ಹಾರೋ? "ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಮ್ಹಿ ಪಞ್ಹೇ"ತಿಗಾಥಾ। ಯಥಾ ಆಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋ ಪಾರಾಯನೇ ಭಗವನ್ತಂ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ -

"ಕೇನಸ್ಸು ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ, ಕೇನಸ್ಸು ನಪ್ಪಕಾಸತಿ।
ಕಿಸ್ಸಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಸಿ, ಕಿಂಸು ತಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ"ನ್ತಿ॥

"ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ, [ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ]
ವಿವಿಚ್ಛಾ ಪಮಾದಾ ನಪ್ಪಕಾಸತಿ।
ಜಪ್ಪಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಮಿ, ದುಕ್ಖಮಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ"ನ್ತಿ॥

"ಕೇನಸ್ಸು ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ"ತಿ ಪಞ್ಹೇ "ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ"ತಿ ಭಗವಾ ಪದಂ ಸೋಧೇತಿ, ನೋ ಚ ಆರಮ್ಭಂ। "ಕೇನಸ್ಸು ನಪ್ಪಕಾಸತೀ"ತಿ ಪಞ್ಹೇ "ವಿವಿಚ್ಛಾ ಪಮಾದಾ ನಪ್ಪಕಾಸತೀ"ತಿ ಭಗವಾ ಪದಂ ಸೋಧೇತಿ, ನೋ ಚ ಆರಮ್ಭಂ। "ಕಿಸ್ಸಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಸೀ"ತಿ ಪಞ್ಹೇ "ಜಪ್ಪಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಮೀ"ತಿ ಭಗವಾ ಪದಂ ಸೋಧೇತಿ, ನೋ ಚ ಆರಮ್ಭಂ। "ಕಿಂಸು ತಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ "ದುಕ್ಖಮಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ"ನ್ತಿ ಸುದ್ಧೋ ಆರಮ್ಭೋ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ"ತಿ।

"ಸವನ್ತಿ ಸಬ್ಬಧಿ ಸೋತಾ, [ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋ]
ಸೋತಾನಂ ಕಿಂ ನಿವಾರಣಂ।
ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಹಿ, ಕೇನ ಸೋತಾ ಪಿಧೀಯರೇ"ತಿ॥

"ಯಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, [ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ]

සති තේසං නිවාරණං।

සෝතානං සංවරං බෲමි, පඤ්ඤායේතේ පිධීයරේ"ති॥

"සවන්ති සබ්බධි සෝතා, සෝතානං කිං නිවාරණ"න්ති පඤ්හේ "යානි සෝතානි ලෝකස්මිං, සති තේසං නිවාරණ"න්ති භගවා පදං සෝධේති, නෝ ච ආරම්භං। "සෝතානං සංවරං බෲහි, කේන සෝතා පිධීයරේ"ති පඤ්හේ "සෝතානං සංවරං බෲමි, පඤ්ඤායේතේ පිධීයරේ"ති සුද්ධෝ ආරම්භෝ। තේනාහ භගවා "යානි සෝතානි ලෝකස්මි"න්ති।

"පඤ්ඤා චේව සති ච, [ඉච්චායස්මා අජිතෝ]

නාමරූපඤ්ච [නාමං රූපඤ්ච (ක॰) පස්ස සු॰ නි॰ ၁၀၄၃] මාරිස।

ඒතං මේ පුට්ඨෝ පබෲහි, කත්ථේතං උපරුජ්ඣතී"ති॥

පඤ්හේ -

"යමේතං පඤ්හං අපුච්ඡි, අජිත තං වදාමි තේ।

යත්ථ නාමඤ්ච රූපඤ්ච, අසේසං උපරුජ්ඣති।

විඤ්ඤාණස්ස නිරෝධේන, ඒත්ථේතං උපරුජ්ඣතී"ති॥

සුද්ධෝ ආරම්භෝ। තේනාහ භගවා "යමේතං පඤ්හං අපුච්ඡී"ති। යත්ථ ඒවං සුද්ධෝ ආරම්භෝ, සෝ පඤ්හෝ විසජ්ජිතෝ භවති। යත්ථ පන ආරම්භෝ අසුද්ධෝ, න තාව සෝ පඤ්හෝ විසජ්ජිතෝ භවති। තේනාහ ආයස්මා මහාකච්චායනෝ "විස්සජ්ජිතම්හි පඤ්හේ"ති।

නියුත්තෝ සෝධනෝ හාරෝ।

၁၄. අධිට්ඨානහාරවිභඞ්ගෝ

၄၉. තත්ථ කතමෝ අධිට්ඨානෝ හාරෝ? "ඒකත්තතාය ධම්මා, යේපි ච වේමත්තතාය නිද්දිට්ඨා"ති।

යේ තත්ථ නිද්දිට්ඨා, තථා තේ ධාරයිතබ්බා।

"දුක්ඛ"න්ති ඒකත්තතා। තත්ථ කතමං දුක්ඛං? ජාති දුක්ඛා, ජරා දුක්ඛා, බ්‍යාධි දුක්ඛෝ, මරණං දුක්ඛං, අප්පියේහි සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ, පියේහි විප්පයෝගෝ දුක්ඛෝ, යම්පිච්ඡං න ලභති තම්පි දුක්ඛං, සංඛිත්තේන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා, රූපා දුක්ඛා, වේදනා දුක්ඛා, සඤ්ඤා දුක්ඛා, සඞ්ඛාරා දුක්ඛා, විඤ්ඤාණං දුක්ඛං। අයං වේමත්තතා।

"දුක්ඛසමුදයෝ"ති ඒකත්තතා। තත්ථ කතමෝ දුක්ඛසමුදයෝ? යායං තණ්හා පෝනෝභවිකා [පෝනෝබ්භවිකා (ක॰)] නන්දීරාගසහගතා තත්‍රතත්‍රාභිනන්දිනී। සේය්‍යථිදං, කාමතණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා। අයං වේමත්තතා।

"දුක්ඛනිරෝධෝ"ති ඒකත්තතා। තත්ථ කතමෝ දුක්ඛනිරෝධෝ? යෝ තස්සායේව තණ්හාය අසේසවිරාගනිරෝධෝ චාගෝ පටිනිස්සග්ගෝ මුත්ති අනාලයෝ। අයං වේමත්තතා।

“ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ? ಅಯಮೇವ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

“ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಮಗ್ಗೋ? ನಿರಯಗಾಮೀ ಮಗ್ಗೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಗಾಮೀ ಮಗ್ಗೋ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಗಾಮೀ ಮಗ್ಗೋ ಅಸುರಯೋನಿಯೋ [ಅಸುರಯೋನಿಗಾಮಿಯೋ (ಸೀ॰), ಅಸುರಯೋನಿಗಾಮೀನಿಯೋ (ಕ॰)] ಮಗ್ಗೋ ಸಗ್ಗಗಾಮಿಯೋ ಮಗ್ಗೋ ಮನುಸ್ಸಗಾಮೀ ಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮೀ ಮಗ್ಗೋ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

“ನಿರೋಧೋ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ನಿರೋಧೋ? ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರೋಧೋ ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರೋಧೋ ಅನುನಯನಿರೋಧೋ ಪಟಿಘನಿರೋಧೋ ಮಾನನಿರೋಧೋ ಮಕ್ಖನಿರೋಧೋ ಪಳಾಸನಿರೋಧೋ ಇಸ್ಸಾನಿರೋಧೋ ಮಚ್ಛರಿಯನಿರೋಧೋ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸನಿರೋಧೋ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

“ರೂಪ”ನ್ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಂ ರೂಪಂ? ಚಾತುಮಹಾಭೂತಿಕಂ [ಚಾತುಮ್ಮಹಾಭೂತಿಕಂ (ಸೀ॰)] ರೂಪಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ರೂಪಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ? ಪಥವೀಧಾತು [ಪಠವೀಧಾತು (ಸೀ॰)] ಆಪೋಧಾತು ತೇಜೋಧಾತು ವಾಯೋಧಾತು।

೪೭. ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಧಾತುಯೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಚ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಚ। ಕಥಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಧಾತುಯೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ? ವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಥವೀಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ದ್ವಾದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಆಪೋಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಚತೂಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ತೇಜೋಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಛಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ವಾಯೋಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಕತಮೇಹಿ ವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಥವೀಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ? ಅತ್ಥಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ ನಖಾ ದನ್ತಾ ತಚೋ, ಮಂಸಂ ನ್ಹಾರು ಅಟ್ಠಿ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ [ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಾ (ಸೀ॰)] ವಕ್ಕಂ, ಹದಯಂ ಯಕನಂ ಕಿಲೋಮಕಂ ಪಿಹಕಂ ಪಪ್ಫಾಸಂ, ಅನ್ತಂ ಅನ್ತಗುಣಂ ಉದರಿಯಂ ಕರೀಸಂ ಮತ್ಥಕೇ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಥವೀಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಕತಮೇಹಿ ದ್ವಾದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಆಪೋಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ? ಅತ್ಥಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಪಿತ್ತಂ ಸೇಮ್ಹಂ ಪುಬ್ಬೋ ಲೋಹಿತಂ ಸೇದೋ ಮೇದೋ ಅಸ್ಸು ವಸಾ ಖೇಳೋ ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ಲಸಿಕಾ ಮುತ್ತನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ದ್ವಾದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಆಪೋಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಕತಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ತೇಜೋಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ? ಯೇನ ಚ ಸನ್ತಪ್ಪತಿ, ಯೇನ ಚ ಜೀರೀಯತಿ [ಜೀರತಿ (ಸೀ॰), ಜೀರಯತಿ (ಕ॰), ಪಸ್ಸ ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೧], ಯೇನ ಚ ಪರಿಡಯ್ಹತಿ, ಯೇನ ಚ ಅಸಿತಪೀತಖಾಯಿತಸಾಯಿತಂ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಣಾಮಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ತೇಜೋಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಕತಮೇಹಿ ಛಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ವಾಯೋಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ? ಉದ್ಧಙ್ಗಮಾ ವಾತಾ, ಅಧೋಗಮಾ ವಾತಾ, ಕುಚ್ಛಿಸಯಾ ವಾತಾ, ಕೋಟ್ಠಾಸಯಾ [ಕೋಟ್ಠಸಯಾ (ಸೀ॰)] ವಾತಾ, ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ ವಾತಾ, ಅಸ್ಸಾಸೋ ಪಸ್ಸಾಸೋ ಇತಿ, ಇಮೇಹಿ ಛಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ವಾಯೋಧಾತುಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಏವಂ ಇಮೇಹಿ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಧಾತುಯೋ ಸಭಾವತೋ ಉಪಲಕ್ಖಯನ್ತೋ ತುಲಯನ್ತೋ ಪರಿವೀಮಂಸನ್ತೋ ಪರಿಯೋಗಾಹನ್ತೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಯ್ಹೂಪಗಂ ಪಸ್ಸತಿ ಕಾಯಂ ವಾ ಕಾಯಪದೇಸಂ ವಾ, ಯಥಾ

ಚನ್ದನಿಕಂ ಪವಿಚಿನನ್ತೋ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಯ್ಹೂಪಗಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ಯಥಾ ಸಙ್ಕಾರಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಚಿನನ್ತೋ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಯ್ಹೂಪಗಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ಯಥಾ ವಚ್ಚಕುಟಿಂ ಪವಿಚಿನನ್ತೋ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಯ್ಹೂಪಗಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ಯಥಾ ಸಿವಥಿಕಂ [ಸೀವಥಿಕಂ (ಸೀ॰)] ಪವಿಚಿನನ್ತೋ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಯ್ಹೂಪಗಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ। ಏವಮೇವ ಇಮೇಹಿ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಏವಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಧಾತುಯೋ ಸಭಾವತೋ ಉಪಲಕ್ಖಯನ್ತೋ ತುಲಯನ್ತೋ ಪರಿವೀಮಂಸನ್ತೋ ಪರಿಯೋಗಾಹನ್ತೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಯ್ಹೂಪಗಂ ಪಸ್ಸತಿ ಕಾಯಂ ವಾ ಕಾಯಪದೇಸಂ ವಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ ಯಾ ಚೇವ ಖೋ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಪಥವೀಧಾತು [ನೇವೇಸಾಹಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೯], ಯಾ ಚ ಬಾಹಿರಾ ಪಥವೀಧಾತು, ಪಥವೀಧಾತುರೇವೇಸಾ। ತಂ “ನೇತಂ ಮಮ, ನೇಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ನ ಮೇಸೋ ಅತ್ತಾ”ತಿ ಏವಮೇತಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಏವಮೇತಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ದಿಸ್ವಾ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ, ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಚಿತ್ತಂ ವಿರಾಜೇತಿ। ಯಾ ಚೇವ ಖೋ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಆಪೋಧಾತು, ಯಾ ಚ ಬಾಹಿರಾ ಆಪೋಧಾತು…ಪೇ॰… ಯಾ ಚೇವ ಖೋ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ತೇಜೋಧಾತು, ಯಾ ಚ ಬಾಹಿರಾ ತೇಜೋಧಾತು…ಪೇ॰… ಯಾ ಚೇವ ಖೋ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ವಾಯೋಧಾತು, ಯಾ ಚ ಬಾಹಿರಾ ವಾಯೋಧಾತು, ವಾಯೋಧಾತುರೇವೇಸಾ। ತಂ “ನೇತಂ ಮಮ, ನೇಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ನ ಮೇಸೋ ಅತ್ತಾ”ತಿ ಏವಮೇತಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಏವಮೇತಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ದಿಸ್ವಾ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ, ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಚಿತ್ತಂ ವಿರಾಜೇತಿ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

೪೮. “ಅವಿಜ್ಜಾ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾ? ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಅಪರನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಯಂ ಏವರೂಪಂ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅದಸ್ಸನಂ ಅನಭಿಸಮಯೋ ಅನನುಬೋಧೋ ಅಸಮ್ಬೋಧೋ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧೋ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾ ಅನುಪಲಕ್ಖಣಾ ಅಪಚ್ಚುಪಲಕ್ಖಣಾ ಅಸಮವೇಕ್ಖಣಂ [ಅಸಮವೇಕ್ಖನಂ (ಕ॰)] ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಕಮ್ಮಂ ದುಮ್ಮೇಜ್ಝಂ ಬಾಲ್ಯಂ ಅಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಮೋಹೋ ಪಮೋಹೋ ಸಮ್ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಲಙ್ಗೀ ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

“ವಿಜ್ಜಾ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ವಿಜ್ಜಾ? ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಞಾಣಂ, ಅಪರನ್ತೇ ಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ ಞಾಣಂ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ, ಯಾ ಏವರೂಪಾ ಪಞ್ಞಾ ಪಜಾನನಾ ವಿಚಯೋ ಪವಿಚಯೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯೋ ಸಂಲಕ್ಖಣಾ ಉಪಲಕ್ಖಣಾ ಪಚ್ಚುಪಲಕ್ಖಣಾ ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಂ ಕೋಸಲ್ಲಂ ನೇಪುಞ್ಞಂ ವೇಭಬ್ಯಾ [ವೇಭವ್ಯಾ (ಸೀ॰)] ಚಿನ್ತಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ ಭೂರೀ ಮೇಧಾ ಪರಿಣಾಯಿಕಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಪತೋದೋ ಪಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಞ್ಞಾಬಲಂ ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾಪಾಸಾದೋ ಪಞ್ಞಾಆಲೋಕೋ ಪಞ್ಞಾಓಭಾಸೋ ಪಞ್ಞಾಪಜ್ಜೋತೋ ಪಞ್ಞಾರತನಂ ಅಮೋಹೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನಂ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

“ಸಮಾಪತ್ತೀ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ? ಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿ ಅಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿ। ವಿಭೂತಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತೀತಿ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

“ಝಾಯೀ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಝಾಯೀ? ಅತ್ಥಿ ಸೇಕ್ಖೋ ಝಾಯೀ, ಅತ್ಥಿ ಅಸೇಕ್ಖೋ ಝಾಯೀ, ನೇವಸೇಕ್ಖನಾಸೇಕ್ಖೋ ಝಾಯೀ, ಆಜಾನಿಯೋ ಝಾಯೀ, ಅಸ್ಸಖಲುಙ್ಕೋ ಝಾಯೀ, ದಿಟ್ಠುತ್ತರೋ ಝಾಯೀ, ತಣ್ಹುತ್ತರೋ ಝಾಯೀ, ಪಞ್ಞುತ್ತರೋ ಝಾಯೀ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

“ಸಮಾಧೀ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸಮಾಧಿ? ಸರಣೋ ಸಮಾಧಿ, ಅರಣೋ ಸಮಾಧಿ, ಸವೇರೋ ಸಮಾಧಿ, ಅವೇರೋ ಸಮಾಧಿ, ಸಬ್ಯಾಪಜ್ಜೋ [ಸಬ್ಯಾಪಜ್ಝೋ (ಸೀ॰)] ಸಮಾಧಿ, ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜೋ ಸಮಾಧಿ, ಸಪ್ಪೀತಿಕೋ ಸಮಾಧಿ, ನಿಪ್ಪೀತಿಕೋ ಸಮಾಧಿ, ಸಾಮಿಸೋ ಸಮಾಧಿ, ನಿರಾಮಿಸೋ ಸಮಾಧಿ, ಸಸಙ್ಖಾರೋ ಸಮಾಧಿ, ಅಸಙ್ಖಾರೋ ಸಮಾಧಿ, ಏಕಂಸಭಾವಿತೋ ಸಮಾಧಿ, ಉಭಯಂಸಭಾವಿತೋ ಸಮಾಧಿ, ಉಭಯತೋ ಭಾವಿತಭಾವನೋ ಸಮಾಧಿ, ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ, ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ, ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ, ಹಾನಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧಿ, ಠಿತಿಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧಿ, ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧಿ, ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧಿ, ಲೋಕಿಯೋ ಸಮಾಧಿ, ಲೋಕುತ್ತರೋ ಸಮಾಧಿ, ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

“ಪಟಿಪದಾ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಪಟಿಪದಾ? ಆಗಾಳ್ಹಪಟಿಪದಾ [ಆಗಳ್ಹಾ ಪಟಿಪದಾ (ಸೀ॰) ಅಟ್ಠಕಥಾ ಓಲೋಕೇತಬ್ಬಾ], ನಿಜ್ಝಾಮಪಟಿಪದಾ, ಮಜ್ಝಿಮಪಟಿಪದಾ, ಅಕ್ಖಮಾ ಪಟಿಪದಾ, ಖಮಾ ಪಟಿಪದಾ, ಸಮಾ ಪಟಿಪದಾ, ದಮಾ ಪಟಿಪದಾ , ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ, ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ, ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ, ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾತಿ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

“ಕಾಯೋ”ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಕಾಯೋ? ನಾಮಕಾಯೋ ರೂಪಕಾಯೋ ಚ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ರೂಪಕಾಯೋ? ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ ನಖಾ ದನ್ತಾ ತಚೋ ಮಂಸಂ ನ್ಹಾರು [ನಹಾರು (ಸೀ॰)] ಅಟ್ಠಿ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ವಕ್ಕಂ ಹದಯಂ ಯಕನಂ ಕಿಲೋಮಕಂ ಪಿಹಕಂ ಪಪ್ಫಾಸಂ ಅನ್ತಂ ಅನ್ತಗುಣಂ ಉದರಿಯಂ ಕರೀಸಂ ಪಿತ್ತಂ ಸೇಮ್ಹಂ ಪುಬ್ಬೋ ಲೋಹಿತಂ ಸೇದೋ ಮೇದೋ ಅಸ್ಸು ವಸಾ ಖೇಳೋ ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ಲಸಿಕಾ ಮುತ್ತಂ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗನ್ತಿ - ಅಯಂ ರೂಪಕಾಯೋ। ನಾಮಕಾಯೋ ನಾಮ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತಂ ಫಸ್ಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋತಿ - ಅಯಂ ನಾಮಕಾಯೋತಿ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

ಏವಂ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮಾನಭಾವೋ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕತ್ತತಾಯ ಏಕೀ ಭವತಿ। ಯೇನ ಯೇನ ವಾ ಪನ ವಿಲಕ್ಖಣೋ, ತೇನ ತೇನ ವೇಮತ್ತಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಸುತ್ತೇ ವಾ ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇ ವಾ ಗಾಥಾಯಂ ವಾ ಪುಚ್ಛಿತೇನ ವೀಮಂಸಯಿತಬ್ಬಂ, ಕಿಂ ಏಕತ್ತತಾಯ ಪುಚ್ಛತಿ, ಉದಾಹು ವೇಮತ್ತತಾಯಾತಿ। ಯದಿ ಏಕತ್ತತಾಯ ಪುಚ್ಛಿತಂ, ಏಕತ್ತತಾಯ ವಿಸಜ್ಜಯಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ವೇಮತ್ತತಾಯ ಪುಚ್ಛಿತಂ, ವೇಮತ್ತತಾಯ ವಿಸಜ್ಜಯಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಪುಚ್ಛಿತಂ, ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ವಿಸಜ್ಜಯಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಪುಚ್ಛಿತಂ, ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ವಿಸಜ್ಜಯಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಪುಚ್ಛಿತಂ, ತಥಾ ತಥಾ ವಿಸಜ್ಜಯಿತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ “ಏಕತ್ತತಾಯ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ।

೧೫. ಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೪೯. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರೋ? “ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಜನಯನ್ತೀ”ತಿ।

ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಜನಯತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ। ಕಿಂಲಕ್ಖಣೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ? ಜನಕಲಕ್ಖಣೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ। ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಜನಯನ್ತಿ ಹೇತು ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ। ತತ್ಥ ಕಿಂಲಕ್ಖಣೋ ಹೇತು, ಕಿಂಲಕ್ಖಣೋ ಪಚ್ಚಯೋ? ಅಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಹೇತು, ಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯಥಾ ಕಿಂ ಭವೇ? ಯಥಾ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಬೀಜಂ ಅಸಾಧಾರಣಂ, ಪಥವೀ ಆಪೋ ಚ ಸಾಧಾರಣಾ। ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ಹಿ ಪಥವೀ ಆಪೋ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಘಟೇ ದುದ್ಧಂ ಪಕ್ಖಿತ್ತಂ ದಧಿ ಭವತಿ, ನ ಚತ್ಥಿ ಏಕಕಾಲಸಮವಧಾನಂ ದುದ್ಧಸ್ಸ ಚ ದಧಿಸ್ಸ ಚ। ಏವಮೇವಂ ನತ್ಥಿ ಏಕಕಾಲಸಮವಧಾನಂ ಹೇತುಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ।

ಅಯಞ್ಹಿ ಸಂಸಾರೋ ಸಹೇತು ಸಪ್ಪಚ್ಚಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। ವುತ್ತಂ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಇತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಹೇತು ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪುರಿಮಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಛಿಮಿಕಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಹೇತು। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಪಚ್ಛಿಮಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ, ಪುರಿಮಿಕೋ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಪಚ್ಛಿಮಿಕಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತೋ ಪರಿಬ್ರೂಹನಾಯ, ಬೀಜಙ್ಕುರೋ ವಿಯ ಸಮನನ್ತರಹೇತುತಾಯ। ಯಂ ಪನ ಯತ್ಥ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಇದಮಸ್ಸ ಪರಮ್ಪರಹೇತುತಾಯ ಹೇತುಭೂತಂ। ದುವಿಧೋ ಹಿ ಹೇತು ಸಮನನ್ತರಹೇತು ಪರಮ್ಪರಹೇತು ಚ, ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ ದುವಿಧೋ ಹೇತು ಸಮನನ್ತರಹೇತು ಪರಮ್ಪರಹೇತು ಚ।

ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಥಾಲಕಞ್ಚ ವಟ್ಟಿ ಚ ತೇಲಞ್ಚ ಪದೀಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ನ ಸಭಾವಹೇತು, ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಥಾಲಕಞ್ಚ ವಟ್ಟಿಞ್ಚ ತೇಲಞ್ಚ ಅನಗ್ಗಿಕಂ ದೀಪೇತುಂ ಪದೀಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ। ಪದೀಪೋ ವಿಯ ಸಭಾವೋ ಹೇತು ಹೋತಿ। ಇತಿ ಸಭಾವೋ ಹೇತು, ಪರಭಾವೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೋ ಹೇತು, ಬಾಹಿರೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಜನಕೋ ಹೇತು, ಪರಿಗ್ಗಾಹಕೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅಸಾಧಾರಣೋ ಹೇತು, ಸಾಧಾರಣೋ ಪಚ್ಚಯೋ।

ಅವುಪಚ್ಛೇದತ್ಥೋ ಸನ್ತತಿ ಅತ್ಥೋ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ಫಲತ್ಥೋ, ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅತ್ಥೋ ಪುನಬ್ಭವತ್ಥೋ, ಪಲಿಬೋಧತ್ಥೋ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನತ್ಥೋ, ಅಸಮುಗ್ಘಾತತ್ಥೋ ಅನುಸಯತ್ಥೋ, ಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧತ್ಥೋ ಅವಿಜ್ಜತ್ಥೋ, ಅಪರಿಞ್ಞಾತತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಬೀಜತ್ಥೋ। ಯತ್ಥ ಅವುಪಚ್ಛೇದೋ ತತ್ಥ ಸನ್ತತಿ, ಯತ್ಥ ಸನ್ತತಿ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ , ಯತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ತತ್ಥ ಫಲಂ, ಯತ್ಥ ಫಲಂ ತತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಯತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ತತ್ಥ ಪುನಬ್ಭವೋ, ಯತ್ಥ ಪುನಬ್ಭವೋ ತತ್ಥ ಪಲಿಬೋಧೋ, ಯತ್ಥ ಪಲಿಬೋಧೋ ತತ್ಥ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ, ಯತ್ಥ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ತತ್ಥ ಅಸಮುಗ್ಘಾತೋ। ಯತ್ಥ ಅಸಮುಗ್ಘಾತೋ ತತ್ಥ ಅನುಸಯೋ, ಯತ್ಥ ಅನುಸಯೋ ತತ್ಥ ಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ, ಯತ್ಥ ಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಯತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ತತ್ಥ ಸಾಸವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಪರಿಞ್ಞಾತಂ, ಯತ್ಥ ಸಾಸವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಪರಿಞ್ಞಾತಂ ತತ್ಥ ಬೀಜತ್ಥೋ।

ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಿತ್ಥಞ್ಞುತಾ ಪೀತಞ್ಞುತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪೀತಞ್ಞುತಾ ಪತ್ತಞ್ಞುತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪತ್ತಞ್ಞುತಾ ಅತ್ತಞ್ಞುತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ।

ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖು ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಪಚ್ಚಯತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ, ರೂಪಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ। ಆಲೋಕೋ ಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ, ಮನಸಿಕಾರೋ ಸಭಾವೋ ಹೇತು । ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ನಾಮರೂಪಂ ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಸಳಾಯತನಂ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ವೇದನಾ ತಣ್ಹಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ತಣ್ಹಾ ಉಪಾದಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಉಪಾದಾನಂ ಭವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಜಾತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಸೋಕೋ ಪರಿದೇವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಪರಿದೇವೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪಾಯಾಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಭಾವೋ ಹೇತು। ಏವಂ ಯೋ ಕೋಚಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಸಬ್ಬೋ ಸೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ ''ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಜನಯನ್ತೀ''ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರೋ।

೧೬. ಸಮಾರೋಪನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ

೫೦. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರೋ? “ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯಂಮೂಲಾ, ಯೇ ಚೇಕತ್ಥಾ ಪಕಾಸಿತಾ ಮುನಿನಾ”ತಿ।

ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪದಟ್ಠಾನೇ ಯತ್ತಕಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ಓತರನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಾನಿ ತಾನಿ ಸಮಾರೋಪಯಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ಆವಟ್ಟೇ ಹಾರೇ ಬಹುಕಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ಓತರನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಸಮಾರೋಪನಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ವೇವಚನಂ, ಭಾವನಾ, ಪಹಾನಮಿತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಪದಟ್ಠಾನೇನ ಸಮಾರೋಪನಾ?

“ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ।
ಸಚಿತ್ತಪರಿಯೋದಪನಂ, ಏತಂ ಬುದ್ಧಾನ ಸಾಸನ”ನ್ತಿ॥

ತಸ್ಸ ಕಿಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ? ತೀಣಿ ಸುಚರಿತಾನಿ - ಕಾಯಸುಚರಿತಂ ವಚೀಸುಚರಿತಂ ಮನೋಸುಚರಿತಂ - ಇದಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ; ತತ್ಥ ಯಂ ಕಾಯಿಕಞ್ಚ ವಾಚಸಿಕಞ್ಚ ಸುಚರಿತಂ, ಅಯಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ। ಮನೋಸುಚರಿತೇ ಯಾ ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಚ, ಅಯಂ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ। ಯಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಅಯಂ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ಇದಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ತತ್ಥ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಸಮಥೋ, ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಇದಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ತತ್ಥ ಸಮಥಸ್ಸ ಫಲಂ ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಫಲಂ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ। ಇದಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ।

ವನಂ ವನಥಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಕಿಞ್ಚ ವನಂ? ಕೋ ಚ ವನಥೋ? ವನಂ ನಾಮ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ, ತಣ್ಹಾ ವನಥೋ। ಇದಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ವನಂ ನಾಮ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೋ “ಇತ್ಥೀ”ತಿ ವಾ “ಪುರಿಸೋ”ತಿ ವಾ। ವನಥೋ ನಾಮ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಾಹೋ “ಅಹೋ ಚಕ್ಖು, ಅಹೋ ಸೋತಂ, ಅಹೋ ಘಾನಂ, ಅಹೋ ಜಿವ್ಹಾ, ಅಹೋ ಕಾಯೋ, ಇತಿ। ಇದಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ವನಂ ನಾಮ ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ಅಪರಿಞ್ಞಾತಾನಿ। ಯಂ ತದುಭಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸಂಯೋಜನಂ, ಅಯಂ ವನಥೋ। ಇದಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ವನಂ ನಾಮ ಅನುಸಯೋ। ವನಥೋ ನಾಮ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ। ಇದಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ “ಛೇತ್ವಾ ವನಞ್ಚ ವನಥಞ್ಚಾ”ತಿ। ಅಯಂ ಪದಟ್ಠಾನೇನ ಸಮಾರೋಪನಾ।

೫೧. ತತ್ಥ ಕತಮಾ ವೇವಚನೇನ ಸಮಾರೋಪನಾ? ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಸೇಕ್ಖಫಲಂ; ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ಅಸೇಕ್ಖಫಲಂ। ಇದಂ ವೇವಚನಂ। ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ; ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ಅಗ್ಗಫಲಂ ಅರಹತ್ತಂ। ಇದಂ ವೇವಚನಂ। ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಕಾಮಧಾತುಸಮತಿಕ್ಕಮನಂ; ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ತೇಧಾತುಸಮತಿಕ್ಕಮನಂ। ಇದಂ ವೇವಚನಂ। ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಪಞ್ಞಾಬಲಂ, ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ, ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಞಾಣಂ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ತೀರಣಾ, ಸನ್ತೀರಣಾ, ಹಿರೀ, ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಂ, ಸಬ್ಬಂ, ಇದಂ ವೇವಚನಂ। ಅಯಂ ವೇವಚನೇನ ಸಮಾರೋಪನಾ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಭಾವನಾಯ ಸಮಾರೋಪನಾ? ಯಥಾಹ ಭಗವಾ “ತಸ್ಮಾತಿಹ ತ್ವಂ ಭಿಕ್ಖು ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರಾಹಿ, ಆತಾಪೀ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಸತಿಮಾ ವಿನೇಯ್ಯ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಂ”। ಆತಾಪೀತಿ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಸಮ್ಪಜಾನೋತಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಸತಿಮಾತಿ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ವಿನೇಯ್ಯ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಏವಂ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ? ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಚತುನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ। ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಚತೂಸು ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಚತೂಸು ಇದ್ಧಿಪಾದೇಸು

ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇ । ಕೇನ ಕಾರಣೇನ? ಸಬ್ಬೇ ಹಿ ಬೋಧಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ, ತೇ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅಯಂ ಭಾವನಾಯ ಸಮಾರೋಪನಾ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಪಹಾನೇನ ಸಮಾರೋಪನಾ? ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರನ್ತೋ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ, ಕಬಳೀಕಾರೋ ಚಸ್ಸ ಆಹಾರೋ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಕಾಮುಪಾದಾನೇನ ಚ ಅನುಪಾದಾನೋ ಭವತಿ, ಕಾಮಯೋಗೇನ ಚ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ ಭವತಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಚ ವಿಪ್ಪಯುಜ್ಜತಿ, ಕಾಮಾಸವೇನ ಚ ಅನಾಸವೋ ಭವತಿ, ಕಾಮೋಘಞ್ಚ ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ ಭವತಿ, ರಾಗಸಲ್ಲೇನ ಚ ವಿಸಲ್ಲೋ ಭವತಿ, ರೂಪೂಪಿಕಾ [ರೂಪುಪಿಕಾ (ಕ॰) ಏವಮುಪರಿಪಿ] ಚಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛತಿ, ರೂಪಧಾತುಯಂ ಚಸ್ಸ ರಾಗೋ ಪಹೀನೋ ಭವತಿ, ನ ಚ ಛನ್ದಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರನ್ತೋ "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ, ಫಸ್ಸೋ ಚಸ್ಸ ಆಹಾರೋ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಭವೂಪಾದಾನೇನ ಚ ಅನುಪಾದಾನೋ ಭವತಿ, ಭವಯೋಗೇನ ಚ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ ಭವತಿ, ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಚ ವಿಪ್ಪಯುಜ್ಜತಿ, ಭವಾಸವೇನ ಚ ಅನಾಸವೋ ಭವತಿ, ಭವೋಘಞ್ಚ ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ ಭವತಿ, ದೋಸಸಲ್ಲೇನ ಚ ವಿಸಲ್ಲೋ ಭವತಿ, ವೇದನೂಪಿಕಾ ಚಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛತಿ, ವೇದನಾಧಾತುಯಂ ಚಸ್ಸ ರಾಗೋ ಪಹೀನೋ ಭವತಿ, ನ ಚ ದೋಸಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರನ್ತೋ "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಸ್ಸ ಆಹಾರೋ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛತಿ, ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನೇನ ಚ ಅನುಪಾದಾನೋ ಭವತಿ, ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೇನ ಚ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ ಭವತಿ, ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಚ ವಿಪ್ಪಯುಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಾಸವೇನ ಚ ಅನಾಸವೋ ಭವತಿ, ದಿಟ್ಠೋಘಞ್ಚ ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ ಭವತಿ, ಮಾನಸಲ್ಲೇನ ಚ ವಿಸಲ್ಲೋ ಭವತಿ, ಸಞ್ಞೂಪಿಕಾ ಚಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಞ್ಞಾಧಾತುಯಂ ಚಸ್ಸ ರಾಗೋ ಪಹೀನೋ ಭವತಿ, ನ ಚ ಭಯಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರನ್ತೋ "ಅನತ್ತನಿ [ಅನತ್ತನಿಯೇ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೪೯] ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ, ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ಚಸ್ಸ ಆಹಾರೋ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನೇನ ಚ ಅನುಪಾದಾನೋ ಭವತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೇನ ಚ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ ಭವತಿ, ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಚ ವಿಪ್ಪಯುಜ್ಜತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾಸವೇನ ಚ ಅನಾಸವೋ ಭವತಿ, ಅವಿಜ್ಜೋಘಞ್ಚ ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ ಭವತಿ, ಮೋಹಸಲ್ಲೇನ ಚ ವಿಸಲ್ಲೋ ಭವತಿ , ಸಙ್ಖಾರೂಪಿಕಾ ಚಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಙ್ಖಾರಧಾತುಯಂ ಚಸ್ಸ ರಾಗೋ ಪಹೀನೋ ಭವತಿ, ನ ಚ ಮೋಹಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಯಂ ಪಹಾನೇನ ಸಮಾರೋಪನಾ।

ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ –

"ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯಂ ಮೂಲಾ, ಯೇ ಚೇಕತ್ಥಾ ಪಕಾಸಿತಾ ಮುನಿನಾ।
ತೇ ಸಮಾರೋಪಯಿತಬ್ಬಾ, ಏಸ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರೋ"ತಿ॥

ನಿಯುತ್ತೋ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರೋ।

ನಿಟ್ಠಿತೋ ಚ ಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ।

೧. ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಠಮಂ, ದಿಸಲೋಚನತೋ ದಿಸಾ ವಿಲೋಕೇತ್ವಾ।

ಸಙ್ಖಿಪಿಯ ಅಙ್ಕುಸೇನ ಹಿ, ನಯೇಹಿ ತೀಹಿ ನಿದ್ದಿಸೇ ಸುತ್ತ"ನ್ತಿ॥

ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಸಾ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕುಹಿಂ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ? ಹಾರಸಮ್ಪಾತೇ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

"ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ [ಕಾಯೇನ (ಉದಾ॰ ೩೨)], ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತೇನ ಚ।
ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತೇನ, ವಸಂ ಮಾರಸ್ಸ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ॥

ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾತಿ ಕಿಂ ದೇಸಯತಿ, ಪಮಾದಂ ತಂ ಮಚ್ಚುನೋ ಪದಂ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತೇನ ಚಾ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತಂ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ ಯದಾ "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಸೋ ಪನ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕಿಂಲಕ್ಖಣೋ? ವಿಪರೀತಗ್ಗಾಹಲಕ್ಖಣೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಸೋ ಕಿಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಯತಿ? ತಯೋ ಧಮ್ಮೇ ಸಞ್ಞಂ ಚಿತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಿಮಿತಿ। ಸೋ ಕುಹಿಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಯತಿ? ಚತೂಸು ಅತ್ತಭಾವವತ್ಥೂಸು, ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ರೂಪವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪಂ, ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ। ಏವಂ ವೇದನಂ...ಪೇ॰... ಸಞ್ಞಂ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಖಾರೇ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತನಿ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ।

ತತ್ಥ ರೂಪಂ ಪಠಮಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸವತ್ಥು "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ। ವೇದನಾ ದುತಿಯಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸವತ್ಥು "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ। ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಚ ತತಿಯಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸವತ್ಥು "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚತುತ್ಥಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸವತ್ಥು "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ। ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸಾ - ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ। ತಣ್ಹಾನಿವುತಂ ಚಿತ್ತಂ ದ್ವೀಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೀಯತಿ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ। ದಿಟ್ಠಿನಿವುತಂ ಚಿತ್ತಂ ದ್ವೀಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೀಯತಿ "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ।

ತತ್ಥ ಯೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಸೋ ಅತೀತಂ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ಅತೀತಂ ವೇದನಂ...ಪೇ॰... ಅತೀತಂ ಸಞ್ಞಂ, ಅತೀತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ...ಪೇ॰... ಅತೀತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ತಣ್ಹಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಸೋ ಅನಾಗತಂ ರೂಪಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ಅನಾಗತಂ ವೇದನಂ...ಪೇ॰... ಅನಾಗತಂ ಸಞ್ಞಂ, ಅನಾಗತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ, ಅನಾಗತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ। ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ - ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ। ತಾಹಿ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸುಜ್ಝತಿ। ತೇಸಂ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನಂ ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಸನ್ಧಾವನ್ತಾನಂ ಸಂಸರನ್ತಾನಂ ಸಕಿಂ ನಿರಯಂ ಸಕಿಂ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಂ ಸಕಿಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಂ ಸಕಿಂ ಅಸುರಕಾಯಂ ಸಕಿಂ ದೇವೇ ಸಕಿಂ ಮನುಸ್ಸೇ।

ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತೇನಾತಿ। ಥಿನಂ [ಥೀನಂ (ಸೀ॰)] ನಾಮ ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮನಿಯತಾ; ಮಿದ್ಧಂ ನಾಮ ಯಂ ಕಾಯಸ್ಸ ಲೀನತ್ತಂ। **ವಸಂ ಮಾರಸ್ಸ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಕಿಲೇಸಮಾರಸ್ಸ ಚ ಸತ್ತಮಾರಸ್ಸ ಚ ವಸಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸೋ ಹಿ ನಿವುತೋ ಸಂಸಾರಾಭಿಮುಖೋ ಹೋತಿ। ಇಮಾನಿ ಭಗವತಾ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ದೇಸಿತಾನಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯೋ ಚ। ತೇಸಂ ಭಗವಾ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಚ ಪಹಾನಾಯ ಚ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ। ಯೇನ ಚ ಪರಿಜಾನಾತಿ ಯೇನ ಚ ಪಜಹತಿ, ಅಯಂ ಮಗ್ಗೋ। ಯಂ ತಣ್ಹಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ ಪಹಾನಂ, ಅಯಂ ನಿರೋಧೋ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ"ತಿ। ತೇನಾಹಾಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ "ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ"ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ದೇಸನಾ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೨. ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೫೩. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವಿಚಯೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ? ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾ ದುವಿಧಾ ಕುಸಲಾಪಿ ಅಕುಸಲಾಪಿ। ಅಕುಸಲಾ ಸಂಸಾರಗಾಮಿನೀ, ಕುಸಲಾ ಅಪಚಯಗಾಮಿನೀ ಪಹಾನತಣ್ಹಾ। ಮಾನೋಪಿ ದುವಿಧೋ ಕುಸಲೋಪಿ ಅಕುಸಲೋಪಿ। ಯಂ ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಾನಂ ಪಜಹತಿ, ಅಯಂ ಮಾನೋ ಕುಸಲೋ। ಯೋ ಪನ ಮಾನೋ ದುಕ್ಖಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಯತಿ, ಅಯಂ ಮಾನೋ ಅಕುಸಲೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿತಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಕುದಾಸ್ಸುನಾಮಾಹಂ ತಂ ಆಯತನಂ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿಸ್ಸಂ ಯಂ ಅರಿಯಾ ಸನ್ತಂ ಆಯತನಂ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರನ್ತೀತಿ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಪಿಹಾ, ಪಿಹಾಪಚ್ಚಯಾ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ತಣ್ಹಾ ಕುಸಲಾ ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ತದಾರಮ್ಮಣಾ ಕುಸಲಾ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ।

ತಸ್ಸಾ ಕೋ ಪವಿಚಯೋ? ಅಟ್ಠ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ। ಸೋ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ? ಚತುತ್ಥೇ ಝಾನೇ ಪಾರಮಿತಾಯ। ಚತುತ್ಥೇ ಹಿ ಝಾನೇ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಭಾವಯತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಪರಿಯೋದಾತಂ ಅನಙ್ಗಣಂ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ ಮುದು ಕಮ್ಮನಿಯಂ ಠಿತಂ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಂ। ಸೋ ತತ್ಥ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ ದ್ವೇ ಚ ವಿಸೇಸೇ, ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಯತೋ ಪರಿಸುದ್ಧಂ, ತತೋ ಪರಿಯೋದಾತಂ, ಯತೋ ಪರಿಯೋದಾತಂ , ತತೋ ಅನಙ್ಗಣಂ, ಯತೋ ಅನಙ್ಗಣಂ, ತತೋ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ, ಯತೋ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ, ತತೋ ಮುದು, ಯತೋ ಮುದು, ತತೋ ಕಮ್ಮನಿಯಂ, ಯತೋ ಕಮ್ಮನಿಯಂ, ತತೋ ಠಿತಂ, ಯತೋ ಠಿತಂ, ತತೋ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಙ್ಗಣಾ ಚ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಚ ತದುಭಯಂ ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖೋ। ಯಾ ಚ ಇಞ್ಜನಾ ಯಾ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠಿತಿ, ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿಪಕ್ಖೋ।

ಚತ್ತಾರಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಭವತಿ। ಸೋ ಉಪರಿಮಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸನ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋತಿ, ತಸ್ಸ ಉಪರಿಮಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸನ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ಓಳಾರಿಕಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಣ್ಠಹತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠಾ ಚ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ, ಸೋ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ “ಅನನ್ತಂ ಆಕಾಸ”ನ್ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಭಿನೀಹಾರೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾ ವೋಕಾರೋ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ ಸಮತಿಕ್ಕಮತಿ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ ಚಸ್ಸ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಸಮಾಧಿ ತಸ್ಸ ಸಮಾಹಿತಸ್ಸ ಓಭಾಸೋ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ ದಸ್ಸನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ, ಸೋ ಸಮಾಧಿ ಛಳಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ । ಅನಭಿಜ್ಝಾಸಹಗತಂ ಮೇ ಮಾನಸಂ ಸಬ್ಬಲೋಕೇ, ಅಬ್ಯಾಪನ್ನಂ ಮೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು, ಆರದ್ಧಂ ಮೇ ವೀರಿಯಂ ಪಗ್ಗಹಿತಂ, ಪಸ್ಸದ್ಧೋ ಮೇ ಕಾಯೋ ಅಸಾರದ್ಧೋ, ಸಮಾಹಿತಂ ಮೇ ಚಿತ್ತಂ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಮೇ ಸತಿ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠಾ [ಅಪ್ಪಮ್ಮುಟ್ಠಾ (ಸೀ॰)], ತತ್ಥ ಯಞ್ಚ ಅನಭಿಜ್ಝಾಸಹಗತಂ ಮಾನಸಂ ಸಬ್ಬಲೋಕೇ ಯಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಪನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು ಯಞ್ಚ ಆರದ್ಧಂ ವೀರಿಯಂ ಪಗ್ಗಹಿತಂ ಯಞ್ಚ ಸಮಾಹಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ಅಯಂ ಸಮಥೋ। ಯೋ ಪಸ್ಸದ್ಧೋ ಕಾಯೋ ಅಸಾರದ್ಧೋ, ಅಯಂ ಸಮಾಧಿಪರಿಕ್ಖಾರೋ। ಯಾ ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಸತಿ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠಾ ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ।

೫೪. ಸೋ ಸಮಾಧಿ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ “ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ”ತಿ ಇತಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತಮೇವ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಭವತಿ, ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ “ಆಯತಿಂ ಸುಖವಿಪಾಕೋ”ತಿ ಇತಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತಮೇವ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಭವತಿ, ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ “ಅರಿಯೋ ನಿರಾಮಿಸೋ”ತಿ ಇತಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತಮೇವ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಭವತಿ, ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ “ಅಕಾಪುರಿಸಸೇವಿತೋ”ತಿ ಇತಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತಮೇವ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಭವತಿ, ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ “ಸನ್ತೋ ಚೇವ ಪಣೀತೋ ಚ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಲದ್ಧೋ ಚ ಏಕೋದಿಭಾವಾಧಿಗತೋ ಚ ನ ಸಸಙ್ಖಾರನಿಗ್ಗಯ್ಹವಾರಿತಗತೋ [ಸಸಙ್ಖಾರನಿಗ್ಗಯ್ಹವಾರಿತವತೋ (ಸೀ॰), ಸಸಙ್ಖಾರನಿಗ್ಗಯ್ಹವಾರಿವಾವಟೋ (ಕ॰)] ಚಾ”ತಿ ಇತಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತಮೇವ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಭವತಿ। ತಂ ಖೋ ಪನಿಮಂ ಸಮಾಧಿಂ “ಸತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಾಮಿ ಸತೋ ವುಟ್ಠಹಾಮೀ”ತಿ ಇತಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತಮೇವ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಭವತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಸಮಾಧಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ ಯೋ ಚ ಸಮಾಧಿ ಆಯತಿಂ ಸುಖವಿಪಾಕೋ

ಅಯಂ ಸಮಥೋ। ಯೋ ಚ ಸಮಾಧಿ ಅರಿಯೋ ನಿರಾಮಿಸೋ, ಯೋ ಚ ಸಮಾಧಿ ಅಕಾಪುರಿಸಸೇವಿತೋ, ಯೋ ಚ ಸಮಾಧಿ ಸನ್ತೋ ಚೇವ ಪಣೀತೋ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಲದ್ಧೋ ಚ ಏಕೋದಿಭಾವಾಧಿಗತೋ ಚ ನ ಸಸಙ್ಖಾರನಿಗ್ಗಯ್ಹವಾರಿತಗತೋ ಚ ಯಞ್ಚಾಹಂ ತಂ ಖೋ ಪನಿಮಂ ಸಮಾಧಿಂ ಸತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಾಮಿ ಸತೋ ವುಟ್ಠಹಾಮೀತಿ, ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ।

ಸೋ ಸಮಾಧಿ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ಪೀತಿಫರಣತಾ ಸುಖಫರಣತಾ ಚೇತೋಫರಣತಾ ಆಲೋಕಫರಣತಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿಮಿತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಪೀತಿಫರಣೋ ಯೋ ಚ ಸುಖಫರಣೋ ಯೋ ಚ ಚೇತೋಫರಣೋ, ಅಯಂ ಸಮಥೋ। ಯೋ ಚ ಆಲೋಕಫರಣೋ ಯಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿಮಿತ್ತಂ। ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ।

೫೫. ದಸ ಕಸಿಣಾಯತನಾನಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಆಪೋಕಸಿಣಂ ತೇಜೋಕಸಿಣಂ ವಾಯೋಕಸಿಣಂ ನೀಲಕಸಿಣಂ ಪೀತಕಸಿಣಂ ಲೋಹಿತಕಸಿಣಂ ಓದಾತಕಸಿಣಂ ಆಕಾಸಕಸಿಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕಸಿಣಂ। ತತ್ಥ ಯಞ್ಚ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಯಞ್ಚ ಆಪೋಕಸಿಣಂ ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ, ಯಞ್ಚ ಓದಾತಕಸಿಣಂ। ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಕಸಿಣಾನಿ ಸಮಥೋ। ಯಞ್ಚ ಆಕಾಸಕಸಿಣಂ ಯಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಕಸಿಣಂ, ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೋ ಅರಿಯೋ ಮಗ್ಗೋ ಯೇನ ಯೇನ ಆಕಾರೇನ ವುತ್ತೋ, ತೇನ ತೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನೇನ ಯೋಜಯಿತಬ್ಬೋ। ತೇ ತೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ದುಕ್ಖತಾಯ ಅನತ್ತತಾಯ। ಸೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವಯಮಾನೋ ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಭಾವಯತಿ। ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಭಾವಯನ್ತೋ ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಭಾವಯತಿ। ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಭಾವಯನ್ತೋ ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವಯತಿ।

ರಾಗಚರಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ನಿಯ್ಯಾತಿ [ನೀಯಾತಿ (ಸೀ॰)] ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಿಕ್ಖನ್ತೋ ಲೋಭಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಪಜಹನ್ತೋ ಸುಖವೇದನೀಯಂ ಫಸ್ಸಂ ಅನುಪಗಚ್ಛನ್ತೋ ಸುಖಂ ವೇದನಂ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ ರಾಗಮಲಂ ಪವಾಹೇನ್ತೋ ರಾಗರಜಂ ನಿದ್ಧುನನ್ತೋ ರಾಗವಿಸಂ ವಮೇನ್ತೋ ರಾಗಗ್ಗಿಂ ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತೋ ರಾಗಸಲ್ಲಂ ಉಪ್ಪಾಟೇನ್ತೋ ರಾಗಜಟಂ ವಿಜಟೇನ್ತೋ। ದೋಸಚರಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ನಿಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಿಕ್ಖನ್ತೋ ದೋಸಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಪಜಹನ್ತೋ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಂ ಫಸ್ಸಂ ಅನುಪಗಚ್ಛನ್ತೋ ದುಕ್ಖವೇದನಂ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ ದೋಸಮಲಂ ಪವಾಹೇನ್ತೋ ದೋಸರಜಂ ನಿದ್ಧುನನ್ತೋ ದೋಸವಿಸಂ ವಮೇನ್ತೋ ದೋಸಗ್ಗಿಂ ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತೋ ದೋಸಸಲ್ಲಂ ಉಪ್ಪಾಟೇನ್ತೋ ದೋಸಜಟಂ ವಿಜಟೇನ್ತೋ। ಮೋಹಚರಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ನಿಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಿಕ್ಖನ್ತೋ ಮೋಹಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಪಜಹನ್ತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನೀಯಂ ಫಸ್ಸಂ ಅನುಪಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವೇದನಂ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ ಮೋಹಮಲಂ ಪವಾಹೇನ್ತೋ ಮೋಹರಜಂ ನಿದ್ಧುನನ್ತೋ ಮೋಹವಿಸಂ ವಮೇನ್ತೋ ಮೋಹಗ್ಗಿಂ ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತೋ ಮೋಹಸಲ್ಲಂ ಉಪ್ಪಾಟೇನ್ತೋ ಮೋಹಜಟಂ ವಿಜಟೇನ್ತೋ।

ತತ್ಥ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ। ಸೋ ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಭಾವಯನ್ತೋ ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಭಾವಯತಿ, ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಭಾವಯನ್ತೋ ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವಯತಿ। ತತ್ಥ ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ, ಅಯಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ, ಅಯಂ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ, ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಅಯಂ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ।

ತತ್ಥ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಸಮಥೋ, ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಯೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇತಿ, ತಸ್ಸ ದ್ವೇ ಭವಙ್ಗಾನಿ ಭಾವನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಕಾಯೋ ಚಿತ್ತಞ್ಚ, ಭವನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ದ್ವೇ ಪದಾನಿ ಸೀಲಂ ಸಮಾಧಿ ಚ। ಸೋ ಹೋತಿ ಭಿಕ್ಖು ಭಾವಿತಕಾಯೋ ಭಾವಿತಸೀಲೋ ಭಾವಿತಚಿತ್ತೋ ಭಾವಿತಪಞ್ಞೋ। ಕಾಯೇ ಭಾವಿಯಮಾನೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಚ, ಸೀಲೇ ಭಾವಿಯಮಾನೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ

ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಚ, ಚಿತ್ತೇ ಭಾವಿಯಮಾನೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಚ, ಪಞ್ಞಾಯ ಭಾವಿಯಮಾನಾಯ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಚ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಸಿಯಾ ಕಾಯಿಕೋ ಸಿಯಾ ಚೇತಸಿಕೋ, ತತ್ಥ ಯೋ ಕಾಯಸಙ್ಗಹೋ, ಸೋ ಕಾಯೇ ಭಾವಿತೇ ಭಾವನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಯೋ ಚಿತ್ತಸಙ್ಗಹೋ, ಸೋ ಚಿತ್ತೇ ಭಾವಿತೇ ಭಾವನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವಯನ್ತೋ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಅಧಿಗಮಂ ಗಚ್ಛತಿ [ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ (ಸೀ॰)] ಖಿಪ್ಪಾಧಿಗಮೋ ಚ ಹೋತಿ, ವಿಮುತ್ತಾಧಿಗಮೋ ಚ ಹೋತಿ, ಮಹಾಧಿಗಮೋ ಚ ಹೋತಿ, ವಿಪುಲಾಧಿಗಮೋ ಚ ಹೋತಿ, ಅನವಸೇಸಾಧಿಗಮೋ ಚ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಮಥೇನ ಖಿಪ್ಪಾಧಿಗಮೋ ಚ ಮಹಾಧಿಗಮೋ ಚ ವಿಪುಲಾಧಿಗಮೋ ಚ ಹೋತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಮುತ್ತಾಧಿಗಮೋ ಚ ಅನವಸೇಸಾಧಿಗಮೋ ಚ ಹೋತಿ।

೫೬. ತತ್ಥ ಯೋ ದೇಸಯತಿ, ಸೋ ದಸಬಲಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸತ್ಥಾ ಓವಾದೇನ ಸಾವಕೇ ನ ವಿಸಂವಾದಯತಿ। ಸೋ ತಿವಿಧಂ ಇದಂ ಕರೋಥ ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಕರೋಥ ಇದಂ ವೋ ಕುರುಮಾನಾನಂ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ತಥಾ ಓವದಿತೋ ತಥಾನುಸಿಟ್ಠೋ ತಥಾಕರೋನ್ತೋ ತಥಾಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ತಂ ಭೂಮಿಂ ನ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಸೋ ತಥಾ ಓವದಿತೋ ತಥಾನುಸಿಟ್ಠೋ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಂ ಅಪರಿಪೂರಯನ್ತೋ ತಂ ಭೂಮಿಂ ಅನುಪಾಪುಣಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಸೋ ತಥಾ ಓವದಿತೋ ತಥಾನುಸಿಟ್ಠೋ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಪೂರಯನ್ತೋ ತಂ ಭೂಮಿಂ ಅನುಪಾಪುಣಿಸ್ಸತೀತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ।

ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ತೇ ಸತೋ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಸಬ್ಬಾಸವಪರಿಕ್ಖೀಣಸ್ಸ ತೇ ಸತೋ ಇಮೇ ಆಸವಾ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಯಸ್ಸ ತೇ ಅತ್ಥಾಯ ಧಮ್ಮೋ ದೇಸಿತೋ, ಸೋ ನ ನಿಯ್ಯಾತಿ ತಕ್ಕರಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಸಾವಕೋ ಖೋ ಪನ ತೇ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಸಾಮೀಚಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಅನುಧಮ್ಮಚಾರೀ ಸೋ ಪುಬ್ಬೇನ ಅಪರಂ ಉಳಾರಂ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಂ ನ ಸಚ್ಛಿಕರಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ।

ಯೇ ಖೋ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಅನ್ತರಾಯಿಕಾ, ತೇ ಪಟಿಸೇವತೋ ನಾಲಂ ಅನ್ತರಾಯಾಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಯೇ ಖೋ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ, ತೇ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ತಕ್ಕರಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಯೇ ಖೋ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ, ತೇ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ತಕ್ಕರಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಸಾವಕೋ ಖೋ ಪನ ತೇ ಸಉಪಾದಿಸೇಸೋ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಂ ಅನುಪಾಪುಣಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ।

ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಮಾತರಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯ ಹತ್ಥೇಹಿ ವಾ ಪಾದೇಹಿ ವಾ ಸುಹತಂ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಮಾತರಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯ ಹತ್ಥೇಹಿ ವಾ ಪಾದೇಹಿ ವಾ ಸುಹತಂ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಪಿತರಂ, ಅರಹನ್ತಂ, ಭಿಕ್ಖುಂ। ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ ಸಙ್ಘೇ ವಾ ಸಙ್ಘರಾಜಿಂ ಜನೇಯ್ಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ ಸಙ್ಘೇ ವಾ ಸಙ್ಘರಾಜಿಂ ಜನೇಯ್ಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ ಲೋಹಿತಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ, ಪರಿನಿಬ್ಬುತಸ್ಸ ವಾ ತಥಾಗತಸ್ಸ ದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ ಥೂಪಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ ಲೋಹಿತಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ, ಪರಿನಿಬ್ಬುತಸ್ಸ ವಾ ತಥಾಗತಸ್ಸ ದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ ಥೂಪಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಅಞ್ಞಂ ಸತ್ಥಾರಂ ಅಪದಿಸೇಯ್ಯ ಅಪಿ ಜೀವಿತಹೇತೂತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಅಞ್ಞಂ ಸತ್ಥಾರಂ ಅಪದಿಸೇಯ್ಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಞ್ಞಂ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಂ ಪರಿಯೇಸೇಯ್ಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಞ್ಞಂ

ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಂ ಪರಿಯೇಸೇಯ್ಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಕುತೂಹಲಮಙ್ಗಲೇನ ಸುದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಚೇಯ್ಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಕುತೂಹಲಮಙ್ಗಲೇನ ಸುದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಚೇಯ್ಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ।

೫೭. ಇತ್ಥೀ ರಾಜಾ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ ಸಿಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಪುರಿಸೋ ರಾಜಾ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ ಸಿಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ; ಇತ್ಥೀ ಸಕ್ಕೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಸಿಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಪುರಿಸೋ ಸಕ್ಕೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಸಿಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ; ಇತ್ಥೀ ಮಾರೋ ಪಾಪಿಮಾ ಸಿಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಪುರಿಸೋ ಮಾರೋ ಪಾಪಿಮಾ ಸಿಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ; ಇತ್ಥೀ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಿಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಪುರಿಸೋ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಿಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ; ಇತ್ಥೀ ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಸಿಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಪುರಿಸೋ ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಸಿಯಾತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ।

ದ್ವೇ ತಥಾಗತಾ ಅರಹನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ವಾ ದೇಸೇಯ್ಯುನ್ತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಏಕೋವ ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ವಾ ದೇಸೇಸ್ಸತೀತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ।

ತಿಣ್ಣಂ ದುಚ್ಚರಿತಾನಂ ಇಟ್ಠೋ ಕನ್ತೋ ಪಿಯೋ ಮನಾಪೋ ವಿಪಾಕೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ತಿಣ್ಣಂ ದುಚ್ಚರಿತಾನಂ ಅನಿಟ್ಠೋ ಅಕನ್ತೋ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅಮನಾಪೋ ವಿಪಾಕೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ । ತಿಣ್ಣಂ ಸುಚರಿತಾನಂ ಅನಿಟ್ಠೋ ಅಕನ್ತೋ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅಮನಾಪೋ ವಿಪಾಕೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ತಿಣ್ಣಂ ಸುಚರಿತಾನಂ ಇಟ್ಠೋ ಕನ್ತೋ ಪಿಯೋ ಮನಾಪೋ ವಿಪಾಕೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ।

ಅಞ್ಞತರೋ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ಕುಹಕೋ ಲಪಕೋ ನೇಮಿತ್ತಕೋ ಕುಹನಲಪನನೇಮಿತ್ತಕತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚ ನೀವರಣೇ ಅಪ್ಪಹಾಯ ಚೇತಸೋ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ಪಞ್ಞಾಯ ದುಬ್ಬಲೀಕರಣೇ ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಅನುಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿ [ಅನುಪಟ್ಠಿತಸತಿ (ಸೀ॰)] ವಿಹರನ್ತೋ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಅಭಾವಯಿತ್ವಾ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಅಞ್ಞತರೋ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ಸಬ್ಬದೋಸಾಪಗತೋ ಪಞ್ಚ ನೀವರಣೇ ಪಹಾಯ ಚೇತಸೋ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ಪಞ್ಞಾಯ ದುಬ್ಬಲೀಕರಣೇ ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿ ವಿಹರನ್ತೋ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಭಾವಯಿತ್ವಾ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಯಂ ಏತ್ಥ ಞಾಣಂ ಹೇತುಸೋ ಠಾನಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ಪಠಮಂ ತಥಾಗತಬಲಂ।

ಇತಿ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಗತಾ ಸಬ್ಬೇ ಖಯಧಮ್ಮಾ ವಯಧಮ್ಮಾ ವಿರಾಗಧಮ್ಮಾ ನಿರೋಧಧಮ್ಮಾ ಕೇಚಿ ಸಗ್ಗೂಪಗಾ ಕೇಚಿ ಅಪಾಯೂಪಗಾ ಕೇಚಿ ನಿಬ್ಬಾನೂಪಗಾ, ಏವಂ ಭಗವಾ ಆಹ –

೫೮ಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೩] ಮರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮರಣನ್ತಂ ಹಿ ಜೀವಿತಂ।

ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪುಞ್ಞಪಾಪಫಲೂಪಗಾ।
ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ, ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾ ಚ ಸುಗ್ಗತಿಂ।
ಅಪರೇ ಚ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿನಾಸವಾತಿ [ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿ ಅನಾಸವಾತಿ (ಸೀ॰ ಕ॰)]॥

ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾತಿ ಅರಿಯಾ ಚ ಅನರಿಯಾ ಚ ಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಚ ಸಕ್ಕಾಯವೀತಿವತ್ತಾ ಚ। **ಮರಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ** ದ್ವೀಹಿ ಮರಣೇಹಿ ದನ್ಧಮರಣೇನ ಚ ಅದನ್ಧಮರಣೇನ ಚ, ಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಅದನ್ಧಮರಣಂ ಸಕ್ಕಾಯವೀತಿವತ್ತಾನಂ

ದನ್ಧಮರಣಂ। **ಮರಣನ್ತಂ ಹಿ ಜೀವಿತ**ನ್ತಿ ಖಯಾ ಆಯುಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಉಪರೋಧಾ ಜೀವಿತಪರಿಯನ್ತೋ ಮರಣಪರಿಯನ್ತೋ। **ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾ। **ಪುಞ್ಞಪಾಪಫಲೂಪಗಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲದಸ್ಸಾವಿತಾ ಚ ಅವಿಪ್ಪವಾಸೋ ಚ।

ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾತಿ ಅಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾರಾ। **ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾ ಚ ಸುಗ್ಗತಿ**ನ್ತಿ ಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾರಾ ಸುಗತಿಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ। **ಅಪರೇ ಚ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿನಾಸವಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮನಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ - “ಸಬ್ಬೇ…ಪೇ॰… ನಾಸವಾ”ತಿ।

“ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಮರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮರಣನ್ತಂ ಹಿ ಜೀವಿತಂ। ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪುಞ್ಞಪಾಪಫಲೂಪಗಾ। ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ”ತಿ ಆಗಾಳ್ಹಾ ಚ ನಿಜ್ಝಾಮಾ ಚ ಪಟಿಪದಾ। “ಅಪರೇ ಚ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿನಾಸವಾ”ತಿ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ। “ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಮರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮರಣನ್ತಂ ಹಿ ಜೀವಿತಂ, ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪುಞ್ಞಪಾಪಫಲೂಪಗಾ, ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ”ತಿ ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ। ಏವಂ ಸಂಸಾರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಯತಿ। “ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಮರಿಸ್ಸನ್ತಿ…ಪೇ॰… ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ”ತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ವಟ್ಟಾ ದುಕ್ಖವಟ್ಟೋ ಕಮ್ಮವಟ್ಟೋ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟೋ। “ಅಪರೇ ಚ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿನಾಸವಾ”ತಿ ತಿಣ್ಣಂ ವಟ್ಟಾನಂ ವಿವಟ್ಟನಾ। “ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಮರಿಸ್ಸನ್ತಿ…ಪೇ॰… ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ”ತಿ ಆದೀನವೋ, “ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾ ಚ ಸುಗ್ಗತಿ”ನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ, “ಅಪರೇ ಚ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿನಾಸವಾ”ತಿ ನಿಸ್ಸರಣಂ। “ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಮರಿಸ್ಸನ್ತಿ…ಪೇ॰… ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ”ತಿ ಹೇತು ಚ ಫಲಞ್ಚ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಫಲಂ, ತಣ್ಹಾ ಹೇತು, “ಅಪರೇ ಚ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿನಾಸವಾ”ತಿ ಮಗ್ಗೋ ಚ ಫಲಞ್ಚ। “ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಮರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮರಣನ್ತಂ ಹಿ ಜೀವಿತಂ। ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪುಞ್ಞಪಾಪಫಲೂಪಗಾ, ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ”ತಿ ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ, ಸೋ ಸಂಕಿಲೇಸೋ ತಿವಿಧೋ ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸೋ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸೋ ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸೋತಿ।

೫೯. ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸೋ ತೀಹಿ ತಣ್ಹಾಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ - ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಭವತಣ್ಹಾಯ ವಿಭವತಣ್ಹಾಯ। ಯೇನ ಯೇನ ವಾ ಪನ ವತ್ಥುನಾ ಅಜ್ಝೋಸಿತೋ, ತೇನ ತೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಸಾ ವಿತ್ಥಾರೋ ಛತ್ತಿಂಸಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಜಾಲಿನಿಯಾ ವಿಚರಿತಾನಿ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸೋ ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ, ಯೇನ ಯೇನ ವಾ ಪನ ವತ್ಥುನಾ ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಸತಿ, “ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞ”ನ್ತಿ ತೇನ ತೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಸಾ ವಿತ್ಥಾರೋ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ। ತತ್ಥ ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸೋ ಚೇತನಾ ಚೇತಸಿಕಕಮ್ಮೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ, ತೀಹಿ ದುಚ್ಚರಿತೇಹಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತೇನ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತೇನ, ತಸ್ಸಾ ವಿತ್ಥಾರೋ ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ। ಅಪರೇ ಚ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿನಾಸವಾತಿ ಇದಂ ವೋದಾನಂ।

ತಯಿದಂ ವೋದಾನಂ ತಿವಿಧಂ; ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸೋ ಸಮಥೇನ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ಸೋ ಸಮಥೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ, ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸೋ ಸುಚರಿತೇನ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ತಂ ಸುಚರಿತಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ।

“ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಮರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮರಣನ್ತಂ ಹಿ ಜೀವಿತಂ, ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪುಞ್ಞಪಾಪಫಲೂಪಗಾ, ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ”ತಿ ಅಪುಞ್ಞಪ್ಪಟಿಪದಾ, “ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾ ಚ ಸುಗ್ಗತಿ”ನ್ತಿ ಪುಞ್ಞಪ್ಪಟಿಪದಾ, “ಅಪರೇ ಚ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿನಾಸವಾ”ತಿ ಪುಞ್ಞಪಾಪಸಮತಿಕ್ಕಮಪ್ಪಟಿಪದಾ, ತತ್ಥ ಯಾ ಚ ಪುಞ್ಞಪ್ಪಟಿಪದಾ ಯಾ ಚ ಅಪುಞ್ಞಪ್ಪಟಿಪದಾ, ಅಯಂ ಏಕಾ ಪಟಿಪದಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀ ಏಕಾ ಅಪಾಯೇಸು, ಏಕಾ ದೇವೇಸು, ಯಾ ಚ ಪುಞ್ಞಪಾಪಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಅಯಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ।

ತಯೋ ರಾಸೀ - ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೋ ರಾಸಿ, ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತೋ ರಾಸಿ, ಅನಿಯತೋ ರಾಸಿ, ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೋ ರಾಸಿ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತೋ ರಾಸಿ ಏಕಾ ಪಟಿಪದಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಗಾಮಿನೀ, ತತ್ಥ ಯೋ ಅನಿಯತೋ ರಾಸಿ, ಅಯಂ

ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ? ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತೋ ನಿರಯೇ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನೀಸು ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತೋ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇಸು ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತೋ ಅಸುರೇಸು ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತೋ ದೇವೇಸು ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತೋ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾಯಂ ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ, ಯಂ ಏತ್ಥ ಞಾಣಂ ಹೇತುಸೋ ಠಾನಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಞಾಣಂ ದುತಿಯಂ ತಥಾಗತಬಲಂ।

ಇತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅನೇಕಧಾತುಲೋಕೋ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ನಾನಾಧಾತುಲೋಕೋ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅನೇಕಧಾತುಲೋಕೋ? ಚಕ್ಖುಧಾತು ರೂಪಧಾತು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಸೋತಧಾತು ಸದ್ದಧಾತು ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಘಾನಧಾತು ಗನ್ಧಧಾತು ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಜಿವ್ಹಾಧಾತು ರಸಧಾತು ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಕಾಯಧಾತು ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಾತು ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಮನೋಧಾತು ಧಮ್ಮಧಾತು ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಪಥವೀಧಾತು, ಆಪೋಧಾತು, ತೇಜೋಧಾತು, ವಾಯೋಧಾತು, ಆಕಾಸಧಾತು, ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಕಾಮಧಾತು, ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು, ವಿಹಿಂಸಾಧಾತು, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು, ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು, ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತು, ದುಕ್ಖಧಾತು, ದೋಮನಸ್ಸಧಾತು , ಅವಿಜ್ಜಾಧಾತು, ಸುಖಧಾತು, ಸೋಮನಸ್ಸಧಾತು, ಉಪೇಕ್ಖಾಧಾತು, ರೂಪಧಾತು, ಅರೂಪಧಾತು, ನಿರೋಧಧಾತು, ಸಙ್ಖಾರಧಾತು, ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು, ಅಯಂ ಅನೇಕಧಾತುಲೋಕೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ನಾನಾಧಾತುಲೋಕೋ? ಅಞ್ಞಾ ಚಕ್ಖುಧಾತು, ಅಞ್ಞಾ ರೂಪಧಾತು, ಅಞ್ಞಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ಏವಂ ಸಬ್ಬಾ। ಅಞ್ಞಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು। ಯಂ ಏತ್ಥ ಞಾಣಂ ಹೇತುಸೋ ಠಾನಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅನೇಕಧಾತು ನಾನಾಧಾತು ಞಾಣಂ ತತಿಯಂ ತಥಾಗತಬಲಂ।

೬೦. ಇತಿ ಅನೇಕಧಾತು ನಾನಾಧಾತುಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಯಂ ಯದೇವ ಧಾತುಂ ಸತ್ತಾ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಂ ತದೇವ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಿ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ರೂಪಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಸದ್ದಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಗನ್ಧಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ರಸಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಇತ್ಥಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಪುರಿಸಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಚಾಗಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಾ , ಕೇಚಿ ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ದೇವಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಮನುಸ್ಸಾಧಿಮುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಮುತ್ತಾ। ಯಂ ಏತ್ಥ ಞಾಣಂ ಹೇತುಸೋ ಠಾನಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ, ಅಯಂ ವೇನೇಯ್ಯೋ, ಅಯಂ ನ ವೇನೇಯ್ಯೋ, ಅಯಂ ಸಗ್ಗಗಾಮೀ, ಅಯಂ ದುಗ್ಗತಿಗಾಮೀತಿ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸತ್ತಾನಂ ನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕತಾ ಞಾಣಂ ಚತುತ್ಥಂ ತಥಾಗತಬಲಂ।

ಇತಿ ತೇ ಯಥಾಧಿಮುತ್ತಾ ಚ ಭವನ್ತಿ, ತಂ ತಂ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತಿ। ತೇ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಕಮ್ಮಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತಿ - ಕೇಚಿ ಲೋಭವಸೇನ, ಕೇಚಿ ದೋಸವಸೇನ, ಕೇಚಿ ಮೋಹವಸೇನ, ಕೇಚಿ ಸದ್ಧಾವಸೇನ, ಕೇಚಿ ವೀರಿಯವಸೇನ, ಕೇಚಿ ಪಞ್ಞಾವಸೇನ। ತಂ ವಿಭಜ್ಜಮಾನಂ ದುವಿಧಂ - ಸಂಸಾರಗಾಮಿ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿ ಚ।

ತತ್ಥ ಯಂ ಲೋಭವಸೇನ ದೋಸವಸೇನ ಮೋಹವಸೇನ ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಣ್ಹಂ ಕಣ್ಹವಿಪಾಕಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ಸದ್ಧಾವಸೇನ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಸುಕ್ಕಂ ಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ಲೋಭವಸೇನ ದೋಸವಸೇನ ಮೋಹವಸೇನ ಸದ್ಧಾವಸೇನ ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಂ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ವೀರಿಯವಸೇನ ಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಕಮ್ಮುತ್ತಮಂ ಕಮ್ಮಸೇಟ್ಠಂ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ।

ಚತ್ತಾರಿ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾನಿ। ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖಂ ಆಯತಿಂ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಂ, ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದುಕ್ಖಂ ಆಯತಿಂ ಸುಖವಿಪಾಕಂ, ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದುಕ್ಖಞ್ಚೇವ ಆಯತಿಂ ಚ

ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಂ, ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖಞ್ಚೇವ ಆಯತಿಂ ಚ ಸುಖವಿಪಾಕಂ। ಯಂ ಏವಂ ಜಾತಿಯಂ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ, ಇಮಿನಾ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ ಉಪಚಿತಂ ಅವಿಪಕ್ಕಂ ವಿಪಾಕಾಯ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ನ ಚ ಭಬ್ಬೋ ಅಭಿನಿಬ್ಬಿಧಾ ಗನ್ತುನ್ತಿ ತಂ ಭಗವಾ ನ ಓವದತಿ। ಯಥಾ ದೇವದತ್ತಂ ಕೋಕಾಲಿಕಂ ಸುನಕ್ಖತ್ತಂ ಲಿಚ್ಛವಿಪುತ್ತಂ, ಯೇ ವಾ ಪನಞ್ಞೇಪಿ ಸತ್ತಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾ ಇಮೇಸಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಉಪಚಿತಂ ಅಕುಸಲಂ ನ ಚ ತಾವ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗತಂ, ಪುರಾ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಪುರಾ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಯತಿ, ಪುರಾ ಮಗ್ಗಮಾವಾರಯತಿ, ಪುರಾ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮತೀತಿ ತೇ ಭಗವಾ ಅಸಮತ್ತೇ ಓವದತಿ। ಯಥಾ ಪುಣ್ಣಞ್ಚ ಗೋವತಿಕಂ ಅಚೇಲಞ್ಚ ಕುಕ್ಕುರವತಿಕಂ।

೬೧. ಇಮಸ್ಸ ಚ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ ಪರಿಪೂರಮಾನಂ ಮಗ್ಗಂ ಆವಾರಯಿಸ್ಸತಿ ಪುರಾ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಪುರಾ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಯತಿ, ಪುರಾ ಮಗ್ಗಮಾವಾರಯತಿ, ಪುರಾ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮತೀತಿ ತಂ ಭಗವಾ ಅಸಮತ್ತಂ ಓವದತಿ। ಯಥಾ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಅಙ್ಗುಲಿಮಾಲಂ।

ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮುದುಮಜ್ಝಾಧಿಮತ್ತತಾ। ತತ್ಥ ಮುದು ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ಮಜ್ಝಂ ಅವಸೇಸಕುಸಲಸಙ್ಖಾರಾ, ಅಧಿಮತ್ತಂ ಅಕುಸಲಸಙ್ಖಾರಾ, ಯಂ ಏತ್ಥ ಞಾಣಂ ಹೇತುಸೋ ಠಾನಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ, ಇದಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ, ಇದಂ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ, ಇದಂ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಂ, ಇದಂ ನಿರಯವೇದನೀಯಂ, ಇದಂ ತಿರಚ್ಛಾನವೇದನೀಯಂ, ಇದಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯವೇದನೀಯಂ, ಇದಂ ಅಸುರವೇದನೀಯಂ, ಇದಂ ದೇವವೇದನೀಯಂ, ಇದಂ ಮನುಸ್ಸವೇದನೀಯನ್ತಿ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾನಂ ಹೇತುಸೋ ಠಾನಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ ವಿಪಾಕವೇಮತ್ತತಾ ಞಾಣಂ ಪಞ್ಚಮಂ ತಥಾಗತಬಲಂ।

೬೨. ಇತಿ ತಥಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾದಿನ್ನಾನಂ ಝಾನಾನಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ಸಮಾಧೀನಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ, ಇದಂ ವೋದಾನಂ, ಇದಂ ವುಟ್ಠಾನಂ, ಏವಂ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ವೋದಾಯತಿ, ಏವಂ ವುಟ್ಠಹತೀತಿ ಞಾಣಂ ಅನಾವರಣಂ।

ತತ್ಥ ಕತಿ ಝಾನಾನಿ? ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ। ಕತಿ ವಿಮೋಕ್ಖಾ? ಏಕಾದಸ ಚ ಅಟ್ಠ ಚ ಸತ್ತ ಚ ತಯೋ ಚ ದ್ವೇ ಚ। ಕತಿ ಸಮಾಧೀ? ತಯೋ ಸಮಾಧೀ - ಸವಿತಕ್ಕೋ ಸವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ, ಅವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ, ಅವಿತಕ್ಕೋ ಅವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ। ಕತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ? ಪಞ್ಚ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ - ಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿ ಅಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿ ವಿಭೂತಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿ [ವಿಭೂತಸಮಾಪತ್ತಿ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸಂಕಿಲೇಸೋ? ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಸಂಕಿಲೇಸೋ। ಯೇ ಚ ಕುಕ್ಕುಟಝಾಯೀ ದ್ವೇ ಪಠಮಕಾ ಯೋ ವಾ ಪನ ಕೋಚಿ ಹಾನಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧಿ, ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ। ತತ್ಥ ಕತಮಂ ವೋದಾನಂ, ನೀವರಣಪಾರಿಸುದ್ಧಿ, ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಯೇ ಚ ಕುಕ್ಕುಟಝಾಯೀ ದ್ವೇ ಪಚ್ಛಿಮಕಾ ಯೋ ವಾ ಪನ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧಿ, ಇದಂ ವೋದಾನಂ। ತತ್ಥ ಕತಮಂ ವುಟ್ಠಾನಂ? ಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿವುಟ್ಠಾನಕೋಸಲ್ಲಂ, ಇದಂ ವುಟ್ಠಾನಂ। ಯಂ ಏತ್ಥ ಞಾಣಂ ಹೇತುಸೋ ಠಾನಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖಸಮಾಧಿಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನವುಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ಛಟ್ಠಂ ತಥಾಗತಬಲಂ।

೬೩. ಇತಿ ತಸ್ಸೇವ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿವಾರಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಬಲಾನಿ ವೀರಿಯಮಿತಿ, ತಾನಿಯೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವೀರಿಯವಸೇನ ಬಲಾನಿ ಭವನ್ತಿ, ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಬಲಾನಿ, ಇತಿ ತೇಸಂ ಮುದುಮಜ್ಝಾಧಿಮತ್ತತಾ ಅಯಂ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಅಯಂ ಮಜ್ಝಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಅಯಂ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೋತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಓವಾದೇನ ಓವದತಿ, ಮಜ್ಝಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಭಗವಾ ಸಂಖಿತ್ತವಿತ್ಥಾರೇನ ಓವದತಿ, ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಭಗವಾ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಓವದತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ

ಮುದುಕಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಉಪದಿಸತಿ, ಮಜ್ಝಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಭಗವಾ ಮುದುತಿಕ್ಖಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಉಪದಿಸತಿ, ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಭಗವಾ ತಿಕ್ಖಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಉಪದಿಸತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಮಥಂ ಉಪದಿಸತಿ, ಮಜ್ಝಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಭಗವಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಪದಿಸತಿ, ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಭಗವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಪದಿಸತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಉಪದಿಸತಿ, ಮಜ್ಝಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಭಗವಾ ಆದೀನವಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ಉಪದಿಸತಿ, ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಭಗವಾ ಅಸ್ಸಾದಞ್ಚ ಆದೀನವಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ಉಪದಿಸತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾಯ ಪಞ್ಞಾಪಯತಿ, ಮಜ್ಝಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಭಗವಾ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಯ ಪಞ್ಞಾಪಯತಿ, ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಭಗವಾ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾಯ ಪಞ್ಞಾಪಯತಿ।

ಯಂ ಏತ್ಥ ಞಾಣಂ ಹೇತುಸೋ ಠಾನಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ ಅಯಂ ಇಮಂ ಭೂಮಿಂ ಭಾವನಞ್ಚ ಗತೋ, ಇಮಾಯ ವೇಲಾಯ ಇಮಾಯ ಅನುಸಾಸನಿಯಾ ಏವಂ ಧಾತುಕೋ ಚಾಯಂ ಅಯಂ ಚಸ್ಸ ಆಸಯೋ ಅಯಞ್ಚ ಅನುಸಯೋ ಇತಿ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪರಸತ್ತಾನಂ ಪರಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತವೇಮತ್ತತಾ ಞಾಣಂ ಸತ್ತಮಂ ತಥಾಗತಬಲಂ।

ಇತಿ ತತ್ಥ ಯಂ ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ, ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿಂ ದ್ವೇಪಿ ಜಾತಿಯೋ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಜಾತಿಯೋ ಚತಸ್ಸೋಪಿ ಜಾತಿಯೋ ಪಞ್ಚಪಿ ಜಾತಿಯೋ ದಸಪಿ ಜಾತಿಯೋ ವೀಸಮ್ಪಿ ಜಾತಿಯೋ ತಿಂಸಮ್ಪಿ ಜಾತಿಯೋ ಚತ್ತಾರೀಸಮ್ಪಿ ಜಾತಿಯೋ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪಿ ಜಾತಿಯೋ ಜಾತಿಸತಮ್ಪಿ ಜಾತಿಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಜಾತಿಸತಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಅನೇಕಾನಿಪಿ ಜಾತಿಸತಾನಿ ಅನೇಕಾನಿಪಿ ಜಾತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ ಅನೇಕಾನಿಪಿ ಜಾತಿಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅನೇಕೇಪಿ ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ। ಅಮುತ್ರಾಸಿಂ ಏವಂನಾಮೋ ಏವಂಗೋತ್ತೋ ಏವಂವಣ್ಣೋ ಏವಮಾಹಾರೋ ಏವಂಸುಖದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಸಂವೇದೀ ಏವಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ, ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಅಮುತ್ರ ಉದಪಾದಿಂ। ತತ್ರಾಪಾಸಿಂ ಏವಂನಾಮೋ ಏವಂಗೋತ್ತೋ ಏವಂವಣ್ಣೋ ಏವಮಾಹಾರೋ ಏವಂಸುಖದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಸಂವೇದೀ ಏವಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ, ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಇಧೂಪಪನ್ನೋತಿ, ಇತಿ ಸಾಕಾರಂ ಸಉದ್ದೇಸಂ ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ।

೭೪. ತತ್ಥ ಸಗ್ಗೂಪಗೇಸು ಚ ಸತ್ತೇಸು ಮನುಸ್ಸೂಪಗೇಸು ಚ ಸತ್ತೇಸು ಅಪಾಯೂಪಗೇಸು ಚ ಸತ್ತೇಸು ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಲೋಭಾದಯೋ ಉಸ್ಸನ್ನಾ ಅಲೋಭಾದಯೋ ಮನ್ದಾ, ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಲೋಭಾದಯೋ ಉಸ್ಸನ್ನಾ ಲೋಭಾದಯೋ ಮನ್ದಾ, ಯೇ ವಾ ಪನ ಉಸ್ಸನ್ನಾ ಯೇ ವಾ ಪನ ಮನ್ದಾ ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಉಪಚಿತಾನಿ ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಅನುಪಚಿತಾನಿ ಅಮುಕಾಯ ವಾ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯಂ ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸೇ ವಾ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸೇ ವಾ ಕಪ್ಪಸತೇ ವಾ ಕಪ್ಪೇ ವಾ ಅನ್ತರಕಪ್ಪೇ ವಾ ಉಪಡ್ಢಕಪ್ಪೇ ವಾ ಸಂವಚ್ಛರೇ ವಾ ಉಪಡ್ಢಸಂವಚ್ಛರೇ ವಾ ಮಾಸೇ ವಾ ಪಕ್ಖೇ ವಾ ದಿವಸೇ ವಾ ಮುಹುತ್ತೇ ವಾ ಇಮಿನಾ ಪಮಾದೇನ ವಾ ಪಸಾದೇನ ವಾತಿ। ತಂ ತಂ ಭವಂ ಭಗವಾ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೋ ಅಸೇಸಂ ಜಾನಾತಿ, ತತ್ಥ ಯಂ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕೇನ ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತಿ ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ ಹೀನೇ ಪಣೀತೇ ಸುವಣ್ಣೇ ದುಬ್ಬಣ್ಣೇ ಸುಗತೇ ದುಗ್ಗತೇ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗೇ ಸತ್ತೇ ಪಜಾನಾತಿ ಇಮೇ ವತ ಭೋನ್ತೋ ಸತ್ತಾ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಅರಿಯಾನಂ ಉಪವಾದಕಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ, ತೇ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪನ್ನಾ।

ಇಮೇ ವಾ ಪನ ಭೋನ್ತೋ ಸತ್ತಾ ಕಾಯಸುಚರಿತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ವಚೀಸುಚರಿತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಮನೋಸುಚರಿತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಅರಿಯಾನಂ ಅನುಪವಾದಕಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ, ತೇ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪನ್ನಾ, ತತ್ಥ ಸಗ್ಗೂಪಗೇಸು ಚ ಸತ್ತೇಸು ಮನುಸ್ಸೂಪಗೇಸು ಚ ಸತ್ತೇಸು ಅಪಾಯೂಪಗೇಸು ಚ ಸತ್ತೇಸು ಇಮಿನಾ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಏವರೂಪಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಮುಕಾಯ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯಂ ಉಪಚಿತಂ ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸೇ ವಾ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸೇ ವಾ ಕಪ್ಪಸತೇ ವಾ ಕಪ್ಪೇ ವಾ ಅನ್ತರಕಪ್ಪೇ ವಾ ಉಪಡ್ಢಕಪ್ಪೇ ವಾ ಸಂವಚ್ಛರೇ ವಾ ಉಪಡ್ಢಸಂವಚ್ಛರೇ ವಾ ಮಾಸೇ ವಾ ಪಕ್ಖೇ ವಾ

ದಿವಸೇ ವಾ ಮುಹುತ್ತೇ ವಾ ಇಮಿನಾ ಪಮಾದೇನ ವಾ ಪಸಾದೇನ ವಾತಿ। ಇಮಾನಿ ಭಗವತೋ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ - ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಞ್ಚ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಚ ಅಟ್ಠಮಂ ನವಮಂ ತಥಾಗತಬಲಂ।

ಇತಿ ತತ್ಥ ಯಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ಪತ್ತಾ ವಿದಿತಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ವಿರಜಂ ವೀತಮಲಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣಂ ನಿಹತೋ ಮಾರೋ ಬೋಧಿಮೂಲೇ, ಇದಂ ಭಗವತೋ ದಸಮಂ ಬಲಂ ಸಬ್ಬಾಸವಪರಿಕ್ಖಯಂ ಞಾಣಂ। ದಸಬಲಸಮನ್ನಾಗತಾ ಹಿ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ವಿಚಯೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೩. ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೬೫. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ।
ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ, ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯಂ।
ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖು, ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇ"ತಿ॥

"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ"ತಿ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ ವಿಹರನ್ತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹಿಸ್ಸತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹನ್ತೋ ಸಬ್ಬಾನಿ ದುಗ್ಗತಿವಿನಿಪಾತಭಯಾನಿ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀತಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೪. ಪದಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೬೬. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ"ತಿ ಗಾಥಾ। "ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಸುಚರಿತಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ"ತಿ ಸಮಥಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ"ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯ"ನ್ತಿ ದಸ್ಸನಭೂಮಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇ"ತಿ ಭಾವನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೫. ಲಕ್ಖಣಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೬೭. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ"ತಿ ಗಾಥಾ। "ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ"ತಿ ಇದಂ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸತಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಗಹಿತೇ ಗಹಿತಾನಿ ಭವನ್ತಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ"ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗಹಿತಾಯ

ಗಹಿತೋ ಭವತಿ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿತೋ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪತೋ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾತೋ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತತೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವತೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮತೋ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಸತಿತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿತೋ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿತೋ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪಭವತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೬. ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೬೮. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಗಾಥಾ। “ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ”ತಿ ರಕ್ಖಿತಂ ಪರಿಪಾಲೀಯತೀತಿ ಏಸಾ ನಿರುತ್ತಿ। ಇಧ ಭಗವತೋ ಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ? ಯೇ ದುಗ್ಗತೀಹಿ ಪರಿಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಧಮ್ಮಚಾರಿನೋ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅಯಂ ಏತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕೋಕಾಲಿಕೋ ಹಿ ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇಸು ಥೇರೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಪದೋಸಯಿತ್ವಾ ಮಹಾಪದುಮನಿರಯೇ ಉಪಪನ್ನೋ। ಭಗವಾ ಚ ಸತಿಆರಕ್ಖೇನ ಚೇತಸಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಸುತ್ತಮ್ಹಿ ವುತ್ತಂ “ಸತಿಯಾ ಚಿತ್ತಂ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬ”ನ್ತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೭. ಆವಟ್ಟಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೬೯. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಆವಟ್ಟೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಗಾಥಾ। “ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಸಮಥೋ [ಅಯಂ ಸಮಥೋ (ಸೀ॰ ಕ॰)]। “ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ”ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ। “ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯ”ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾ। “ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖೂ”ತಿ ಸಮುದಯಪಹಾನಂ। “ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇ”ತಿ ನಿರೋಧೋ [ಅಯಂ ನಿರೋಧೋ (ಸೀ॰ ಕ॰)]। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಆವಟ್ಟೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೮. ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೭೦. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಗಾಥಾ। ಕುಸಲಪಕ್ಖೋ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ। ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೋ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ।

ನಿಯುತ್ತೋ ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೯. ಪರಿವತ್ತನಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೭೧. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪರಿವತ್ತನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಗಾಥಾ। ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭಾವಿತಾಯ ನಿರೋಧೋ ಫಲಂ, ಪರಿಞ್ಞಾತಂ ದುಕ್ಖಂ, ಸಮುದಯೋ ಪಹೀನೋ, ಮಗ್ಗೋ ಭಾವಿತೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಪರಿವತ್ತನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೧೦. ವೇವಚನಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೭೨. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವೇವಚನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಗಾಥಾ। “ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ”ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಮನಾಯತನಂ ವಿಜಾನನಾ ವಿಜಾನಿತತ್ತಂ, ಇದಂ ವೇವಚನಂ। “ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅವಿಹಿಂಸಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಇದಂ ವೇವಚನಂ। “ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ”ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾಖಗ್ಗೋ ಪಞ್ಞಾರತನಂ ಪಞ್ಞಾಪಜ್ಜೋತೋ ಪಞ್ಞಾಪತೋದೋ ಪಞ್ಞಾಪಾಸಾದೋ, ಇದಂ ವೇವಚನಂ।

ನಿಯುತ್ತೋ ವೇವಚನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೧೧. ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೭೩. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಗಾಥಾ। “ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ”ತಿ ಪದಟ್ಠಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸತಿಯಾ। “ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಮಥಸ್ಸ। “ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ, ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯ”ನ್ತಿ ದಸ್ಸನಭೂಮಿಯಾ ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ। “ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖೂ”ತಿ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, “ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇ”ತಿ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೧೨. ಓತರಣಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೭೪. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಓತರಣೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಗಾಥಾ। “ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ” । “ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ”ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗಹಿತಾಯ ಗಹಿತಾನಿ ಭವನ್ತಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿಯೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವಿಜ್ಜಾ, ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧೋ, ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ, ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೋ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ, ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇನ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿಯೇವ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ - ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇನ। ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ತಾನಿ ಯೇವ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ। ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಾಸವಾ ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಓತರಣಾ।

ಸಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಯಂ ಆಯತನಂ ಅನಾಸವಂ ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಂ, ಅಯಂ ಆಯತನೇಹಿ ಓತರಣಾ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಓತರಣೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೧೩. ಸೋಧನಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೭೫. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸೋಧನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಗಾಥಾ। ಯತ್ಥ ಆರಮ್ಭೋ ಸುದ್ಧೋ, ಸೋ ಪಞ್ಹೋ ವಿಸಜ್ಜಿತೋ ಭವತಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ಆರಮ್ಭೋ ನ ಸುದ್ಧೋ, ನ ತಾವ ಸೋ ಪಞ್ಹೋ ವಿಸಜ್ಜಿತೋ ಭವತಿ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಸೋಧನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೧೪. ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೭೬. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋತಿ ಗಾಥಾ। ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅವಿಹಿಂಸಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ ಯಂ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣಂ ಮಗ್ಗೇ ಞಾಣಂ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ, ಯಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಯಥಾಭೂತಂ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಅಭಿಸಮಯೋ ಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ ಸಚ್ಚಾಗಮನಂ, ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯನ್ತಿ ಏಕತ್ತತಾ, ಉದಯೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಮುದಯೋ ಭವತಿ। ವಯೇನ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ ನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ, ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಏಕತ್ತತಾ, ಥಿನಂ ನಾಮ ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮನಿಯತಾ, ಮಿದ್ಧಂ ನಾಮ ಯಂ ಕಾಯಸ್ಸ ಲೀನತ್ತಂ, ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇತಿ ಏಕತ್ತತಾ, ದೇವಮನುಸ್ಸೇ ವಾ ಉಪನಿಧಾಯ ಅಪಾಯಾ ದುಗ್ಗತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಾ ಉಪನಿಧಾಯ ಸಬ್ಬಾ ಉಪಪತ್ತಿಯೋ ದುಗ್ಗತಿ, ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೧೫. ಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೭೭. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ”ತಿ ಗಾಥಾ। ಅಯಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ।

ನಿಯುತ್ತೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

೧೬. ಸಮಾರೋಪನಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ

೭೮. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ?

“ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ।
ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋ, ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯಂ।
ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖು, ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇ”ತಿ॥

ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಸುಚರಿತಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಚಿತ್ತೇ ರಕ್ಖಿತೇ ತಂ ರಕ್ಖಿತಂ ಭವತಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಭಾವಿತಾಯ ಭಾವಿತೋ ಭವತಿ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ? ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿತೋ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪತೋ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾತೋ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತತೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವತೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮತೋ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಸತಿತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿತೋ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿ ಪಭವತಿ, ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿತೋ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪಭವತಿ। ಅಯಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು।

ನಿಯುತ್ತೋ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ –

“ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಠಮಂ, ದಿಸಲೋಚನತೋ ದಿಸಾ ವಿಲೋಕೇತ್ವಾ।
ಸಙ್ಖಿಪಿಯ ಅಙ್ಕುಸೇನ ಹಿ, ನಯೇಹಿ ತೀಹಿ ನಿದ್ದಿಸೇ ಸುತ್ತ”ನ್ತಿ॥

ನಿಯುತ್ತೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ನಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ

೭೯. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ? ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯಚ ಭವತಣ್ಹಾಯ ಚ, ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಂ ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಂ। ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾ ಸತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯುತ್ತಾ [ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಂಯುತ್ತಾ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಅವಿಜ್ಜಾಪಕ್ಖೇನ ವಿಚರನ್ತಿ, ತೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾತಿ। ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಾ ಸತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಸಂಯುತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖೇನ ವಿಚರನ್ತಿ, ತೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಚರಿತಾತಿ। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ವಿಹರನ್ತಿ। ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಕಾಮೇಸು ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ವಿಹರನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಕಿಂಕಾರಣಂ ಯಂ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ವಿಹರನ್ತಿ, ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಕಾಮೇಸು ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ವಿಹರನ್ತಿ? ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ನತ್ಥಿ ಸಚ್ಚವವತ್ಥಾನಂ, ಕುತೋ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನಾ ವಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಕೋಸಲ್ಲಂ ವಾ ಉಪಸಮಸುಖಪ್ಪತ್ತಿ ವಾ! ತೇ ಉಪಸಮಸುಖಸ್ಸ ಅನಭಿಞ್ಞಾ ವಿಪರೀತಚೇತಾ ಏವಮಾಹಂಸು "ನತ್ಥಿ ಸುಖೇನ ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖೇನ ನಾಮ ಸುಖಂ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬ"ನ್ತಿ। ಯೋ ಕಾಮೇ ಪಟಿಸೇವತಿ, ಸೋ ಲೋಕಂ ವಡ್ಢಯತಿ, ಯೋ ಲೋಕಂ ವಡ್ಢಯತಿ, ಸೋ ಬಹುಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸವತೀತಿ ತೇ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಏವಂದಿಟ್ಠೀ ದುಕ್ಖೇನ ಸುಖಂ ಪತ್ಥಯಮಾನಾ ಕಾಮೇಸು ಪುಞ್ಞಸಞ್ಞೀ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ಚ ವಿಹರನ್ತಿ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ಚ, ತೇ ತದಭಿಞ್ಞಾ ಸನ್ತಾ ರೋಗಮೇವ ವಡ್ಢಯನ್ತಿ, ಗಣ್ಡಮೇವ ವಡ್ಢಯನ್ತಿ, ಸಲ್ಲಮೇವ ವಡ್ಢಯನ್ತಿ, ತೇ ರೋಗಾಭಿತುನ್ನಾ ಗಣ್ಡಪಟಿಪೀಳಿತಾ ಸಲ್ಲಾನುವಿದ್ಧಾ ನಿರಯತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಪೇತಾಸುರೇಸು ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಿಮುಜ್ಜಾನಿ ಕರೋನ್ತಾ ಉಗ್ಘಾತನಿಗ್ಘಾತಂ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತಾ ರೋಗಗಣ್ಡಸಲ್ಲಭೇಸಜ್ಜಂ ನ ವಿನ್ದನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೋ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗೋ ಚ ಸಂಕಿಲೇಸೋ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ವೋದಾನಂ। ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೋ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗೋ ಚ ರೋಗೋ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ರೋಗನಿಗ್ಘಾತಕಭೇಸಜ್ಜಂ। ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೋ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗೋ ಚ ಗಣ್ಡೋ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಗಣ್ಡನಿಗ್ಘಾತಕಭೇಸಜ್ಜಂ । ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೋ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗೋ ಚ ಸಲ್ಲೋ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಲ್ಲುದ್ಧರಣಭೇಸಜ್ಜಂ।

ತತ್ಥ ಸಂಕಿಲೇಸೋ ದುಕ್ಖಂ, ತದಭಿಸಙ್ಗೋ ತಣ್ಹಾ ಸಮುದಯೋ, ತಣ್ಹಾನಿರೋಧೋ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ, ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ಸಮುದಯೋ ಪಹಾತಬ್ಬೋ, ಮಗ್ಗೋ ಭಾವೇತಬ್ಬೋ, ನಿರೋಧೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋ।

೮೦. ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ವೇದನಂ…ಪೇ॰… ಸಞ್ಞಂ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರೇ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ರೂಪವನ್ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪಂ, ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ವೇದನಾವನ್ತಂ…ಪೇ॰… ಸಞ್ಞಾವನ್ತಂ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರವನ್ತಂ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣವನ್ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಅತ್ತನಿ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ।

ತಸ್ಸಾ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಅನ್ವಾಯಿಕಾ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ, ಅಯಂ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ। ತೇ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಸಮಥೋ, ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ತತ್ಥ ಸಕ್ಕಾಯೋ ದುಕ್ಖಂ, ಸಕ್ಕಾಯಸಮುದಯೋ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ, ಸಕ್ಕಾಯನಿರೋಧೋ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ, ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ, ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ಸಮುದಯೋ ಪಹಾತಬ್ಬೋ, ಮಗ್ಗೋ ಭಾವೇತಬ್ಬೋ, ನಿರೋಧೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಯೇ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ವೇದನಂ…ಪೇ॰… ಸಞ್ಞಂ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರೇ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಇಮೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ "ಉಚ್ಛೇದವಾದಿನೋ"ತಿ। ಯೇ ರೂಪವನ್ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪಂ, ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ। ಯೇ ವೇದನಾವನ್ತಂ…ಪೇ॰… ಯೇ ಸಞ್ಞಾವನ್ತಂ…ಪೇ॰… ಯೇ ಸಙ್ಖಾರವನ್ತಂ…ಪೇ॰… ಯೇ ವಿಞ್ಞಾಣವನ್ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಅತ್ತನಿ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ। ಇಮೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ "ಸಸ್ಸತವಾದಿನೋ"ತಿ, ತತ್ಥ ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತವಾದಾ ಉಭೋ ಅನ್ತಾ, ಅಯಂ ಸಂಸಾರಪವತ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ, ಅಯಂ ಸಂಸಾರನಿವತ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪವತ್ತಿ ದುಕ್ಖಂ, ತದಭಿಸಙ್ಗೋ ತಣ್ಹಾ ಸಮುದಯೋ, ತಣ್ಹಾನಿರೋಧೋ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ, ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ, ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ಸಮುದಯೋ ಪಹಾತಬ್ಬೋ, ಮಗ್ಗೋ ಭಾವೇತಬ್ಬೋ, ನಿರೋಧೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತಂ ಸಮಾಸತೋ ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ, ವಿತ್ಥಾರತೋ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ, ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ದಸ ಕಸಿಣಾಯತನಾನಿ। ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ಮೋಹಜಾಲಂ ಅನಾದಿಅನಿಧನಪ್ಪವತ್ತಂ। ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಂ [ತೇತಾಲೀಸಂ (ಸೀ॰)] ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಞಾಣವಜಿರಂ ಮೋಹಜಾಲಪ್ಪದಾಲನಂ। ತತ್ಥ ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಜಾಲಂ ಭವತಣ್ಹಾ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ "ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ ಭವತಣ್ಹಾಯ ಚಾ"ತಿ।

೮೧. ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಅಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಸಲ್ಲೇಖಾನುಸನ್ತತವುತ್ತಿ ಭವತಿ ಸಲ್ಲೇಖೇ ತಿಬ್ಬಗಾರವೋ। ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಅಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಸಿಕ್ಖಾನುಸನ್ತತವುತ್ತಿ ಭವತಿ ಸಿಕ್ಖಾಯ ತಿಬ್ಬಗಾರವೋ। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತೋ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ ಭವತಿ। ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತೋ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ ಭವತಿ, ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯಾತಿ। ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯಾತಿ।

ತತ್ಥ ಕಿಂಕಾರಣಂ, ಯಂ ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ತಸ್ಸ ಹಿ ಕಾಮಾ ಅಪರಿಚ್ಚತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ, ಸೋ ಕಾಮೇಹಿ ವಿವೇಚಿಯಮಾನೋ ದುಕ್ಖೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸರತಿ ದನ್ಧಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಆಜಾನಾತಿ? ಯೋ ಪನಾಯಂ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಅಯಂ ಆದಿತೋಯೇವ ಕಾಮೇಹಿ ಅನತ್ಥಿಕೋ ಭವತಿ। ಸೋ ತತೋ ವಿವೇಚಿಯಮಾನೋ ಖಿಪ್ಪಞ್ಚ ಪಟಿನಿಸ್ಸರತಿ, ಖಿಪ್ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಆಜಾನಾತಿ। ದುಕ್ಖಾಪಿ ಪಟಿಪದಾ ದುವಿಧಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ಚ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ಚ। ಸುಖಾಪಿ ಪಟಿಪದಾ ದುವಿಧಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ಚ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ಚ। ಸತ್ತಾಪಿ ದುವಿಧಾ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾಪಿ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾಪಿ। ಯೇ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ತೇ ದನ್ಧಞ್ಚ ಪಟಿನಿಸ್ಸರನ್ತಿ ದನ್ಧಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಆಜಾನನ್ತಿ। ಯೇ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ತೇ ಖಿಪ್ಪಞ್ಚ ಪಟಿನಿಸ್ಸರನ್ತಿ, ಖಿಪ್ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಆಜಾನನ್ತಿ, ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ। ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ನಿಯ್ಯಿಂಸು ವಾ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ವಾ ನಿಯ್ಯಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಾ, ತೇ ಇಮಾಹಿ ಏವ ಚತೂಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ। ಏವಂ ಅರಿಯಾ ಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗಂ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ ಅಬುಧಜನಸೇವಿತಾಯ ಬಾಲಕನ್ತಾಯ ರತ್ತವಾಸಿನಿಯಾ ನನ್ದಿಯಾ ಭವತಣ್ಹಾಯ ಅವಟ್ಟನತ್ಥಂ [ಆವಟ್ಟನತ್ಥಂ (ಸೀ॰ ಕ॰)]। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮೀತಿ, ತೇನಾಹ "ತಣ್ಹಞ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಮ್ಪಿ ಚ ಸಮಥೇನಾ"ತಿ।

೮೨. ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇಸು ಹಿ ಯೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾತಿ ತೇ ದುವಿಧಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ - ಲೋಕವಟ್ಟಾನುಸಾರೀ ಚ ಲೋಕವಿವಟ್ಟಾನುಸಾರೀ ಚ। ವಟ್ಟಂ ನಾಮ ಸಂಸಾರೋ। ವಿವಟ್ಟಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಾ ಹೇತು ಸಂಸಾರಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಂ ಚೇತನಾ ಚೇತಸಿಕಞ್ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ತಂ ಕಥಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ? ಉಪಚಯೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ಚತೂಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ತೇ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ? ದಸ ವತ್ಥುಕೇ ಕಿಲೇಸಪುಞ್ಜೇ। ಕತಮಾನಿ ದಸ ವತ್ಥೂನಿ? ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ, ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಯೋಗಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಗನ್ಥಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಓಘಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಲ್ಲಾ, ಚತಸ್ಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ಚತ್ತಾರಿ ಅಗತಿಗಮನಾನಿ। ಪಠಮೇ ಆಹಾರೇ ಪಠಮೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ದುತಿಯೇ ಆಹಾರೇ ದುತಿಯೋ

ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ತತಿಯೇ ಆಹಾರೇ ತತಿಯೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಚತುತ್ಥೇ ಆಹಾರೇ ಚತುತ್ಥೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಪಠಮೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಪಠಮಂ ಉಪಾದಾನಂ। ದುತಿಯೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ದುತಿಯಂ ಉಪಾದಾನಂ, ತತಿಯೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ತತಿಯಂ ಉಪಾದಾನಂ, ಚತುತ್ಥೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಚತುತ್ಥಂ ಉಪಾದಾನಂ। ಪಠಮೇ ಉಪಾದಾನೇ ಪಠಮೋ ಯೋಗೋ, ದುತಿಯೇ ಉಪಾದಾನೇ ದುತಿಯೋ ಯೋಗೋ, ತತಿಯೇ ಉಪಾದಾನೇ ತತಿಯೋ ಯೋಗೋ, ಚತುತ್ಥೇ ಉಪಾದಾನೇ ಚತುತ್ಥೋ ಯೋಗೋ। ಪಠಮೇ ಯೋಗೇ ಪಠಮೋ ಗನ್ಥೋ, ದುತಿಯೇ ಯೋಗೇ ದುತಿಯೋ ಗನ್ಥೋ, ತತಿಯೇ ಯೋಗೇ ತತಿಯೋ ಗನ್ಥೋ, ಚತುತ್ಥೇ ಯೋಗೇ ಚತುತ್ಥೋ ಗನ್ಥೋ, ಪಠಮೇ ಗನ್ಥೇ ಪಠಮೋ ಆಸವೋ, ದುತಿಯೇ ಗನ್ಥೇ ದುತಿಯೋ ಆಸವೋ, ತತಿಯೇ ಗನ್ಥೇ ತತಿಯೋ ಆಸವೋ, ಚತುತ್ಥೇ ಗನ್ಥೇ ಚತುತ್ಥೋ ಆಸವೋ। ಪಠಮೇ ಆಸವೇ ಪಠಮೋ ಓಘೋ, ದುತಿಯೇ ಆಸವೇ ದುತಿಯೋ ಓಘೋ, ತತಿಯೇ ಆಸವೇ ತತಿಯೋ ಓಘೋ, ಚತುತ್ಥೇ ಆಸವೇ ಚತುತ್ಥೋ ಓಘೋ। ಪಠಮೇ ಓಘೇ ಪಠಮೋ ಸಲ್ಲೋ, ದುತಿಯೇ ಓಘೇ ದುತಿಯೋ ಸಲ್ಲೋ, ತತಿಯೇ ಓಘೇ ತತಿಯೋ ಸಲ್ಲೋ, ಚತುತ್ಥೇ ಓಘೇ ಚತುತ್ಥೋ ಸಲ್ಲೋ। ಪಠಮೇ ಸಲ್ಲೇ ಪಠಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ದುತಿಯೇ ಸಲ್ಲೇ ದುತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ತತಿಯೇ ಸಲ್ಲೇ ತತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಚತುತ್ಥೇ ಸಲ್ಲೇ ಚತುತ್ಥೀ [ಚತುತ್ಥಾ (ಸೀ॰)] ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಪಠಮಾಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಂ ಪಠಮಂ ಅಗತಿಗಮನಂ। ದುತಿಯಾಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಂ ದುತಿಯಂ ಅಗತಿಗಮನಂ। ತತಿಯಾಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಂ ತತಿಯಂ ಅಗತಿಗಮನಂ, ಚತುತ್ಥಿಯಂ [ಚತುತ್ಥಾಯಂ (ಸೀ॰)] ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಂ ಚತುತ್ಥಂ ಅಗತಿಗಮನಂ।

೮೩. ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಫಸ್ಸೋ ಆಹಾರೋ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯೋ ಚ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ ಯೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಯೋ ಚ "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯೋ ಚ "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಯೋ ಚ "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಯಞ್ಚ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಯಞ್ಚ ಭವುಪಾದಾನಂ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯಞ್ಚ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ಯಞ್ಚ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಕಾಮಯೋಗೋ, ಯೋ ಚ ಭವಯೋಗೋ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ, ಯೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಯೋ ಚ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯೋ ಚ ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಯೋ ಚ ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಕಾಮಾಸವೋ, ಯೋ ಚ ಭವಾಸವೋ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯೋ ಚ ದಿಟ್ಠಾಸವೋ, ಯೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಕಾಮೋಘೋ, ಯೋ ಚ ಭವೋಘೋ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯೋ ಚ ದಿಟ್ಠೋಘೋ, ಯೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ರಾಗಸಲ್ಲೋ, ಯೋ ಚ ದೋಸಸಲ್ಲೋ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯೋ ಚ ಮಾನಸಲ್ಲೋ, ಯೋ ಚ ಮೋಹಸಲ್ಲೋ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಯಾ ಚ ರೂಪೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಯಾ ಚ ವೇದನೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯಾ ಚ ಸಞ್ಞೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಯಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಯಞ್ಚ ಛನ್ದಾ ಅಗತಿಗಮನಂ ಯಞ್ಚ ದೋಸಾ ಅಗತಿಗಮನಂ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। ಯಞ್ಚ ಭಯಾ ಅಗತಿಗಮನಂ, ಯಞ್ಚ ಮೋಹಾ ಅಗತಿಗಮನಂ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ।

೮೪. ತತ್ಥ ಕಬಳೀಕಾರೇ ಆಹಾರೇ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಫಸ್ಸೇ ಆಹಾರೇ "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಆಹಾರೇ "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಯ ಆಹಾರೇ "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಪಠಮೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ ಕಾಮೇ ಉಪಾದಿಯತಿ , ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ; ದುತಿಯೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ ಅನಾಗತಂ ಭವಂ

ಉಪಾದಿಯತಿ , ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭವುಪಾದಾನಂ; ತತಿಯೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ ಸಂಸಾರಾಭಿನನ್ದಿನಿಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ; ಚತುತ್ಥೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಕಪ್ಪಿಯಂ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ।

ಕಾಮುಪಾದಾನೇನ ಕಾಮೇಹಿ ಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮಯೋಗೋ; ಭವುಪಾದಾನೇನ ಭವೇಹಿ ಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭವಯೋಗೋ; ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನೇನ ಪಾಪಿಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ; ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ।

ಪಠಮೇ ಯೋಗೇ ಠಿತೋ ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ಕಾಯಂ ಗನ್ಥತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೋ; ದುತಿಯೇ ಯೋಗೇ ಠಿತೋ ಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಕಾಯಂ ಗನ್ಥತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೋ; ತತಿಯೇ ಯೋಗೇ ಠಿತೋ ಪರಾಮಾಸೇನ ಕಾಯಂ ಗನ್ಥತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೋ; ಚತುತ್ಥೇ ಯೋಗೇ ಠಿತೋ ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸೇನ ಕಾಯಂ ಗನ್ಥತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೋ।

ತಸ್ಸ ಏವಂಗನ್ಥಿತಾ ಕಿಲೇಸಾ ಆಸವನ್ತಿ। ಕುತೋ ಚ ವುಚ್ಚತಿ ಆಸವನ್ತೀತಿ? ಅನುಸಯತೋ ವಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನತೋ ವಾ। ತತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಕಾಮಾಸವೋ, ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಭವಾಸವೋ, ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ದಿಟ್ಠಾಸವೋ, ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ।

ತಸ್ಸ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಗತಾ ಓಘಾ ಭವನ್ತಿ। ಇತಿ ಆಸವವೇಪುಲ್ಲಾ ಓಘವೇಪುಲ್ಲಂ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾಸವೇನ ಕಾಮೋಘೋ, ಭವಾಸವೇನ ಭವೋಘೋ, ದಿಟ್ಠಾಸವೇನ ದಿಟ್ಠೋಘೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಸವೇನ ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ।

ತಸ್ಸ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಓಘಾ ಅನುಸಯಸಹಗತಾ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಅನುಪವಿಟ್ಠಾ ಹದಯಂ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಸಲ್ಲಾಇತಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮೋಘೇನ ರಾಗಸಲ್ಲೋ, ಭವೋಘೇನ ದೋಸಸಲ್ಲೋ, ದಿಟ್ಠೋಘೇನ ಮಾನಸಲ್ಲೋ, ಅವಿಜ್ಜೋಘೇನ ಮೋಹಸಲ್ಲೋ।

ತಸ್ಸ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಸಲ್ಲೇಹಿ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಂ [ಪರಿಯಾದಿಣ್ಣಂ (ಕ॰)] ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚತೂಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಣ್ಠಹತಿ ರೂಪೇ ವೇದನಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸು। ತತ್ಥ ರಾಗಸಲ್ಲೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ರೂಪೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ದೋಸಸಲ್ಲೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವೇದನೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಮಾನಸಲ್ಲೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಞ್ಞೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಮೋಹಸಲ್ಲೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಙ್ಖಾರೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ।

ತಸ್ಸ ಇಮಾಹಿ ಚತೂಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಹಿ ಉಪತ್ಥದ್ಧಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚತೂಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ಛನ್ದಾ ದೋಸಾ ಭಯಾ ಮೋಹಾ। ತತ್ಥ ರಾಗೇನ ಛನ್ದಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ದೋಸೇನ ದೋಸಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಭಯೇನ ಭಯಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಮೋಹೇನ ಮೋಹಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಇತಿ ಖೋ ತಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಇಮೇ ಚ ಕಿಲೇಸಾ, ಏಸ ಹೇತು ಸಂಸಾರಸ್ಸ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸಾ ಚತೂಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ।

೮೫. ತತ್ಥ ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಕಾಮುಪಾದಾನಂ, ಕಾಮಯೋಗೋ, ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಕಾಮಾಸವೋ, ಕಾಮೋಘೋ, ರಾಗಸಲ್ಲೋ, ರೂಪೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಛನ್ದಾ ಅಗತಿಗಮನನ್ತಿ ಪಠಮಾ ದಿಸಾ।

ಫಸ್ಸೋ ಆಹಾರೋ, "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಭವುಪಾದಾನಂ, ಭವಯೋಗೋ, ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಭವಾಸವೋ, ಭವೋಘೋ, ದೋಸಸಲ್ಲೋ, ವೇದನೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ದೋಸಾ ಅಗತಿಗಮನನ್ತಿ ದುತಿಯಾ ದಿಸಾ।

ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋ "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ, ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೋ, ದಿಟ್ಠಾಸವೋ, ದಿಟ್ಠೋಘೋ, ಮಾನಸಲ್ಲೋ, ಸಞ್ಞೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಭಯಾ ಅಗತಿಗಮನನ್ತಿ ತತಿಯಾ ದಿಸಾ।

ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ, ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ, ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ, ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ, ಮೋಹಸಲ್ಲೋ, ಸಙ್ಖಾರೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಮೋಹಾ ಅಗತಿಗಮನನ್ತಿ ಚತುತ್ಥೀ ದಿಸಾ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಯೋ ಚ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಕಾಮುಪಾದಾನಂ, ಕಾಮಯೋಗೋ, ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಕಾಮಾಸವೋ , ಕಾಮೋಘೋ, ರಾಗಸಲ್ಲೋ, ರೂಪೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಛನ್ದಾ ಅಗತಿಗಮನನ್ತಿ, ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ। ಇಮೇ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಫಸ್ಸೋ ಆಹಾರೋ ಯೋ ಚ "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಭವುಪಾದಾನಂ, ಭವಯೋಗೋ , ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಭವಾಸವೋ, ಭವೋಘೋ, ದೋಸಸಲ್ಲೋ, ವೇದನೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ದೋಸಾ ಅಗತಿಗಮನನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ, ಇಮೇ ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋ ಯೋ ಚ "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ, ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ, ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೋ, ದಿಟ್ಠಾಸವೋ, ದಿಟ್ಠೋಘೋ, ಮಾನಸಲ್ಲೋ, ಸಞ್ಞೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಭಯಾ ಅಗತಿಗಮನನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ। ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಮನ್ದಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ ಯೋ ಚ "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ, ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ, ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ, ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ, ಮೋಹಸಲ್ಲೋ, ಸಙ್ಖಾರೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಮೋಹಾ ಅಗತಿಗಮನನ್ತಿ, ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ। ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಉದತ್ತಸ್ಸ [ಉದತ್ಥಸ್ಸ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಯೋ ಚ ಫಸ್ಸೋ ಆಹಾರೋ, ಇಮೇ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ, ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ, ತತ್ಥ ಯೋ ಚ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಯೋ ಚ "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಇಮೇ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ, "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ। ತತ್ಥ ಕಾಮುಪಾದಾನಞ್ಚ ಭವುಪಾದಾನಞ್ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ಸುಞ್ಞತಾಯ, ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ। ತತ್ಥ ಕಾಮಯೋಗೋ ಚ ಭವಯೋಗೋ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ, ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ। ತತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೋ ಚ ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೋ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ, ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೋ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ।

ತತ್ಥ ಕಾಮಾಸವೋ ಚ ಭವಾಸವೋ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ದಿಟ್ಠಾಸವೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ, ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ। ತತ್ಥ ಕಾಮೋಘೋ ಚ ಭವೋಘೋ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ದಿಟ್ಠೋಘೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ, ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ। ತತ್ಥ ರಾಗಸಲ್ಲೋ ಚ ದೋಸಸಲ್ಲೋ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಮಾನಸಲ್ಲೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ, ಮೋಹಸಲ್ಲೋ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ। ತತ್ಥ ರೂಪೂಪಗಾ ಚ

ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ವೇದನೂಪಗಾ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸಞ್ಞೂಪಗಾ ಸುಞ್ಞತಾಯ, ಸಙ್ಖಾರೂಪಗಾ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ।

ತತ್ಥ ಛನ್ದಾ ಚ ಅಗತಿಗಮನಂ ದೋಸಾ ಚ ಅಗತಿಗಮನಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಭಯಾ ಅಗತಿಗಮನಂ ಸುಞ್ಞತಾಯ, ಮೋಹಾ ಅಗತಿಗಮನಂ ಅನಿಮಿತ್ತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇ ಲೋಕವಟ್ಟಾನುಸಾರಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ। ತೇ ಲೋಕಾ ತೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹಿ।

೮೬. ತತ್ರಿದಂ ನಿಯ್ಯಾನಂ -

ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ, ಚತ್ತಾರೋ ವಿಹಾರಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಅಚ್ಛರಿಯಾ ಅಬ್ಭುತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾನಿ, ಚತಸ್ಸೋ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸುಖಭಾಗಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ಚತಸ್ಸೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಾ।

ಪಠಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ದುತಿಯಾ ಪಟಿಪದಾ ದುತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ತತಿಯಾ ಪಟಿಪದಾ ತತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಚತುತ್ಥೀ ಪಟಿಪದಾ ಚತುತ್ಥಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ, ದುತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ, ತತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ತತಿಯಂ ಝಾನಂ। ಚತುತ್ಥಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ। ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪಠಮೋ ವಿಹಾರೋ, ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ದುತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ, ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ತತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ, ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಚತುತ್ಥೋ ವಿಹಾರೋ। ಪಠಮೋ ವಿಹಾರೋ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ದುತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ ದುತಿಯಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ತತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ ತತಿಯಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಚತುತ್ಥೋ ವಿಹಾರೋ ಚತುತ್ಥಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ। ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಪಠಮೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ, ದುತಿಯಂ ದುತಿಯೋ, ತತಿಯಂ ತತಿಯೋ, ಚತುತ್ಥಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಚತುತ್ಥೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ। ಪಠಮೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಠಮಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ದುತಿಯೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ದುತಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ತತಿಯೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ತತಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಚತುತ್ಥೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಚತುತ್ಥಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ। ಪಠಮಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪಠಮಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ, ದುತಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ದುತಿಯಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ, ತತಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ತತಿಯಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ, ಚತುತ್ಥಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಚತುತ್ಥೀ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ। ಪಠಮಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ ಪಠಮೋ ಸುಖಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ, ದುತಿಯಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ ದುತಿಯೋ ಸುಖಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ, ತತಿಯಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ ತತಿಯೋ ಸುಖಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ, ಚತುತ್ಥೀ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ ಚತುತ್ಥೋ ಸುಖಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ। ಪಠಮೋ ಸುಖಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಠಮಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ದುತಿಯೋ ಸುಖಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ದುತಿಯಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ತತಿಯೋ ಸುಖಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ತತಿಯಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ಚತುತ್ಥೋ ಸುಖಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಚತುತ್ಥಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ಪಠಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ [ಬಹುಲಿಕತಾ (ಕ॰)] ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ದುತಿಯಾ ಪಟಿಪದಾ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ದುತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ತತಿಯಾ ಪಟಿಪದಾ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ತತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಚತುತ್ಥೀ ಪಟಿಪದಾ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ಚತುತ್ಥಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಪಠಮೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ದುತಿಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ತತಿಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಚತುತ್ಥೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ।

ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಪಠಮಂ ವಿಹಾರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ದುತಿಯಂ ವಿಹಾರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ತತಿಯಂ ವಿಹಾರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಚತುತ್ಥಂ

ಝಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಚತುತ್ಥಂ ವಿಹಾರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಪಠಮೋ ವಿಹಾರೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ದುತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ತತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಚತುತ್ಥೋ ವಿಹಾರೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಠಿತಿಂ ಅಸಮ್ಮೋಸಂ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಮಾನಪ್ಪಹಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ದುತಿಯಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ತತಿಯಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಹಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಚತುತ್ಥಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಭವೂಪಸಮಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಮಾನಪ್ಪಹಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾಪಹಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಭವೂಪಸಮೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಛನ್ದಸಮಾಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ವೀರಿಯಸಮಾಧಿ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ತಪಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಬುದ್ಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಮೇತ್ತಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ತಪೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಕರುಣಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಬುದ್ಧಿ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ಮುದಿತಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಉಪೇಕ್ಖಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ।

೮೭. ತತ್ಥ ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ ಪಠಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಪಠಮೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪಠಮೋ ವಿಹಾರೋ ಪಠಮೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ ಪಠಮೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಮೇತ್ತಾ ಇತಿ ಪಠಮಾ ದಿಸಾ।

ದುತಿಯಾ ಪಟಿಪದಾ ದುತಿಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ದುತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ ದುತಿಯೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ ದುತಿಯೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಭವಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿ ತಪೋ ಕರುಣಾ ಇತಿ ದುತಿಯಾ ದಿಸಾ।

ತತಿಯಾ ಪಟಿಪದಾ ತತಿಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ತತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ ತತಿಯೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ ತತಿಯೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿ ಬುದ್ಧಿ ಮುದಿತಾ ಇತಿ ತತಿಯಾ ದಿಸಾ।

ಚತುತ್ಥೀ ಪಟಿಪದಾ ಚತುತ್ಥೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಚತುತ್ಥೋ ವಿಹಾರೋ ಚತುತ್ಥೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ ಚತುತ್ಥೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿ ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಇತಿ ಚತುತ್ಥೀ ದಿಸಾ।

ತತ್ಥ ಪಠಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಪಠಮೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪಠಮೋ ವಿಹಾರೋ ಪಠಮೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ ಪಠಮೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ, ಮೇತ್ತಾ ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ। ಇದಂ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಭೇಸಜ್ಜಂ।

ದುತಿಯಾ ಪಟಿಪದಾ ದುತಿಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ದುತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ ದುತಿಯೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ ದುತಿಯೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿ ತಪೋ ಕರುಣಾ ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ

ಸುತ್ತಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ। ಇದಂ ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಭೇಸಜ್ಜಂ।

ತತಿಯಾ ಪಟಿಪದಾ ತತಿಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ತತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ ತತಿಯೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ ತತಿಯೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿ ಬುದ್ಧಿ ಮುದಿತಾ ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ। ಇದಂ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಮನ್ದಸ್ಸ ಭೇಸಜ್ಜಂ।

ಚತುತ್ಥೀ ಪಟಿಪದಾ ಚತುತ್ಥೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಚತುತ್ಥೋ ವಿಹಾರೋ ಚತುತ್ಥೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ ಚತುತ್ಥೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿ ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ। ಇದಂ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಉದತ್ತಸ್ಸ ಭೇಸಜ್ಜಂ।

ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಾ ಚ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ದುಕ್ಖಾ ಚ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ತತ್ಥ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸಿತಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸಿತಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸಿತಾ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ। ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸಿತಾ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ತತ್ಥ ಪಠಮಞ್ಚ ಝಾನಂ ದುತಿಯಞ್ಚ ಝಾನಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ತತ್ಥ ಪಠಮೋ ಚ ವಿಹಾರೋ ದುತಿಯೋ ಚ ವಿಹಾರೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ತತಿಯೋ ವಿಹಾರೋ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಚತುತ್ಥೋ ವಿಹಾರೋ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ಯತ್ಥ ಪಠಮಞ್ಚ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ದುತಿಯಞ್ಚ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ತತಿಯಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಚತುತ್ಥಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ತತ್ಥ ಮಾನಪ್ಪಹಾನಞ್ಚ ಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತೋ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಅವಿಜ್ಜಾಪಹಾನಂ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಭವೂಪಸಮೋ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ತತ್ಥ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ತತ್ಥ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ಚ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ತತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಚ ತಪೋ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಬುದ್ಧಿ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ತತ್ಥ ಮೇತ್ತಾ ಚ ಕರುಣಾ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಮುದಿತಾ ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ।

ತೇಸಂ ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ। ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ…ಪೇ॰… ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ। ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ। ಚತ್ತಾರೋ ಯೋಗಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಹಾರಾ। ಚತ್ತಾರೋ ಗನ್ಥಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ। ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತ್ತಾರೋ ಅಚ್ಛರಿಯಾ ಅಬ್ಭುತಾ ಧಮ್ಮಾ। ಚತ್ತಾರೋ ಓಘಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತ್ತಾರಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾನಿ। ಚತ್ತಾರೋ ಸಲ್ಲಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತಸ್ಸೋ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ। ಚತಸ್ಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ತಾಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸುಖಭಾಗಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ। ಚತ್ತಾರಿ ಅಗತಿಗಮನಾನಿ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತಸ್ಸೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಾ।

ಸೀಹಾ ಬುದ್ಧಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಸಾವಕಾ ಚ ಹತರಾಗದೋಸಮೋಹಾ, ತೇಸಂ ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ಭಾವನಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಬ್ಯನ್ತೀಕಿರಿಯಾ ಚ। ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ವಿಪರಿಯಾಸಾನಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ। ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸದ್ಧಮ್ಮಗೋಚರೋ ವಿಪರಿಯಾಸಾ ಕಿಲೇಸಗೋಚರೋ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸ್ಸ ಚ ನಯಸ್ಸ ದಿಸಾಲೋಚನಸ್ಸ ಚ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮೀತಿ। ತೇನಾಹ "ಯೋ ನೇತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹಿ ಸಂಕಿಲೇಸೇ"ತಿ। ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇಸು ಹಿ ಯೇ "ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ"ತಿ ಚ।

ತತ್ಥ ಯೇ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ; ಯೇ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ। ತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ, ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಯೋಗಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಗನ್ಥಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಓಘಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಲ್ಲಾ, ಚತಸ್ಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ, ಚತ್ತಾರಿ ಅಗತಿಗಮನಾನೀತಿ। ತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಇದಂ ವೋದಾನಂ, ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ, ಚತ್ತಾರೋ ವಿಹಾರಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಅಚ್ಛರಿಯಾ ಅಬ್ಭುತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾನಿ, ಚತಸ್ಸೋ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸುಖಭಾಗಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ಚತಸ್ಸೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಇತಿ।

೮೮. ತತ್ಥ ಯೇ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ। ಯೇ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ। ತತ್ಥ ಯೋ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ಅಯಂ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ। ಯೋ ಸಾಧಾರಣಾಯ, ಅಯಂ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ। ಯೋ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ಅಯಂ ನೇಯ್ಯೋ।

ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಮಥಂ ಉಪದಿಸತಿ, ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಂ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮುದುಕಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಉಪದಿಸತಿ, ತಿಕ್ಖಂ ನೇಯ್ಯಸ್ಸ, ಮುದುತಿಕ್ಖಂ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ, ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸಯತಿ, ಸಂಖಿತ್ತವಿತ್ಥಾರೇನ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ, ವಿತ್ಥಾರೇನ ನೇಯ್ಯಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಉಪದಿಸತಿ, ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಆದೀನವಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ಉಪದಿಸತಿ, ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದಞ್ಚ ಆದೀನವಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ಉಪದಿಸತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಂ ಪಞ್ಞಾಪಯತಿ, ಅಧಿಚಿತ್ತಂ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ, ಅಧಿಸೀಲಂ ನೇಯ್ಯಸ್ಸ।

ತತ್ಥ ಯೇ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ। ಯೇ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ। ಇತಿ ಖೋ ಚತ್ತಾರಿ ಹುತ್ವಾ ತೀಣಿ ಭವನ್ತಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ ನೇಯ್ಯೋತಿ।

ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ, ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ದೋಸೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ , ತೀಣಿ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ - ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಂ;

ತಯೋ ಅಕುಸಲವಿತಕ್ಕಾ - ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ; ತಿಸ್ಸೋ ಅಕುಸಲಸಞ್ಞಾ - ಕಾಮಸಞ್ಞಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸಞ್ಞಾ ವಿಹಿಂಸಾಸಞ್ಞಾ; ತಿಸ್ಸೋ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾ - ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಸುಖಸಞ್ಞಾ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾ; ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ - ಸುಖಾ ವೇದನಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ; ತಿಸ್ಸೋ ದುಕ್ಖತಾ - ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾ; ತಯೋ ಅಗ್ಗೀ - ರಾಗಗ್ಗಿ ದೋಸಗ್ಗಿ ಮೋಹಗ್ಗಿ; ತಯೋ ಸಲ್ಲಾ - ರಾಗಸಲ್ಲೋ ದೋಸಸಲ್ಲೋ ಮೋಹಸಲ್ಲೋ; ತಿಸ್ಸೋ ಜಟಾ - ರಾಗಜಟಾ ದೋಸಜಟಾ ಮೋಹಜಟಾ; ತಿಸ್ಸೋ ಅಕುಸಲೂಪಪರಿಕ್ಖಾ - ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಅಕುಸಲಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಅಕುಸಲಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ। ತಿಸ್ಸೋ ವಿಪತ್ತಿಯೋ - ಸೀಲವಿಪತ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಪತ್ತಿ ಆಚಾರವಿಪತ್ತೀತಿ। ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಇದಂ ವೋದಾನಂ। ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ - ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ ಅದೋಸೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ ಅಮೋಹೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ। ತೀಣಿ ಸುಚರಿತಾನಿ - ಕಾಯಸುಚರಿತಂ ವಚೀಸುಚರಿತಂ ಮನೋಸುಚರಿತಂ। ತಯೋ ಕುಸಲವಿತಕ್ಕಾ - ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕೋ ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ ಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ। ತಯೋ ಸಮಾಧೀ - ಸವಿತಕ್ಕೋ ಸವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ ಅವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ ಅವಿತಕ್ಕೋ ಅವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ। ತಿಸ್ಸೋ ಕುಸಲಸಞ್ಞಾ - ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಞ್ಞಾ ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಞ್ಞಾ ಅವಿಹಿಂಸಾಸಞ್ಞಾ। ತಿಸ್ಸೋ ಅವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾ - ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾ ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾ। ತಿಸ್ಸೋ ಕುಸಲೂಪಪರಿಕ್ಖಾ - ಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಕುಸಲಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಕುಸಲಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ। ತೀಣಿ ಸೋಚೇಯ್ಯಾನಿ - ಕಾಯಸೋಚೇಯ್ಯಂ ವಚೀಸೋಚೇಯ್ಯಂ ಮನೋಸೋಚೇಯ್ಯಂ; ತಿಸ್ಸೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ - ಸೀಲಸಮ್ಪತ್ತಿ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪತ್ತಿ। ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ - ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ; ತಯೋ ಖನ್ಧಾ - ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ - ಸುಞ್ಞತಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತನ್ತಿ।

ಇತಿ ಖೋ ಚತ್ತಾರಿ ಹುತ್ವಾ ತೀಣಿ ಭವನ್ತಿ, ತೀಣಿ ಹುತ್ವಾ ದ್ವೇ ಭವನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಚ।

ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ, ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಅಹಿರಿಕಞ್ಚ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ ಅಸ್ಸತಿ ಚ ಅಸಮ್ಪಜಞ್ಞಞ್ಚ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ಕೋಸಜ್ಜಞ್ಚ ದೋವಚಸ್ಸಞ್ಚ ಅಹಂಕಾರೋ ಚ ಮಮಂಕಾರೋ ಚ ಅಸ್ಸದ್ಧಾ ಚ ಪಮಾದೋ ಚ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಞ್ಚ ಅಸಂವರೋ ಚ ಅಭಿಜ್ಝಾ ಚ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಚ ನೀವರಣಞ್ಚ ಸಂಯೋಜನಞ್ಚ ಕೋಧೋ ಚ ಉಪನಾಹೋ ಚ ಮಕ್ಖೋ ಚ ಪಲಾಸೋ ಚ ಇಸ್ಸಾ ಚ ಮಚ್ಛೇರಞ್ಚ ಮಾಯಾ ಚ ಸಾಠೇಯ್ಯಞ್ಚ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಚ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಚಾತಿ।

ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಇದಂ ವೋದಾನಂ, ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಹಿರೀ ಚ ಓತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ ಸತಿ ಚ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಞ್ಚ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ ಚ ಸೋವಚಸ್ಸಞ್ಚ ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಞ್ಚ ಅನ್ವಯೇ ಞಾಣಞ್ಚ ಖಯೇ ಞಾಣಞ್ಚ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಞ್ಚ ಸದ್ಧಾ ಚ ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಚ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಞ್ಚ ಸಂವರೋ ಚ ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಚ ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಚ ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಚ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ಅಭಿಸಮಯೋ ಚ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾ ಚ ಸನ್ತುಟ್ಠಿ ಚ ಅಕ್ಕೋಧೋ ಚ ಅನುಪನಾಹೋ ಚ ಅಮಕ್ಖೋ ಚ ಅಪಲಾಸೋ ಚ ಇಸ್ಸಾಪಹಾನಞ್ಚ ಮಚ್ಛರಿಯಪ್ಪಹಾನಞ್ಚ ವಿಜ್ಜಾ ಚ ವಿಮುತ್ತಿ ಚ ಸಙ್ಖತಾರಮ್ಮಣೋ ಚ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಅಸಙ್ಖತಾರಮ್ಮಣೋ ಚ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂತಿ।

ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ತಿಪುಕ್ಖಲಸ್ಸ ಚ ನಯಸ್ಸ ಅಙ್ಕುಸಸ್ಸ ಚ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮೀತಿ। ತೇನಾಹ "ಯೋ ಅಕುಸಲೇ ಸಮೂಲೇಹಿ ನೇತೀ"ತಿ "ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ದಿಸಲೋಚನೇನಾ"ತಿ ಚ।

ನಿಯುತ್ತಂ ನಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ।

ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ

೮೯. ತತ್ಥ ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾ ಕುಹಿಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ? ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನೇ। ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ? ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ, ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ, ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ತಣ್ಹಾವೋದಾನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ದಿಟ್ಠಿವೋದಾನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ದುಚ್ಚರಿತವೋದಾನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಸಂಕಿಲೇಸೋ ತಿವಿಧೋ - ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸೋ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸೋ ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸೋ। ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸೋ ಸಮಥೇನ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ಸೋ ಸಮಥೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ। ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸೋ ಸುಚರಿತೇನ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ತಂ ಸುಚರಿತಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ। ತಸ್ಸ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಯದಿ ಆಸತ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಭವೇಸು, ಏವಂ ಸಾಯಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯವತ್ಥು ಭವತಿ ತತ್ರೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಸಂವತ್ತತಿ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತಾನಿ, ಸಾಧಾರಣಾನಿ ಕತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಭವನ್ತಿ, ತಾನಿಯೇವ ಅಟ್ಠ ಸುತ್ತಾನಿ ಸಾಧಾರಣಾನಿ ಕತಾನಿ ಸೋಳಸ ಭವನ್ತಿ।

ಇಮೇಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಸುತ್ತೇಹಿ ಭಿನ್ನೇಹಿ ನವವಿಧಂ ಸುತ್ತಂ ಭಿನ್ನಂ ಭವತಿ। ಗಾಥಾಯ ಗಾಥಾ ಅನುಮಿನಿತಬ್ಬಾ, ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇನ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಂ ಅನುಮಿನಿತಬ್ಬಂ। ಸುತ್ತೇನ ಸುತ್ತಂ ಅನುಮಿನಿತಬ್ಬಂ।

೯೦. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ?

"ಕಾಮನ್ಧಾ ಜಾಲಸಞ್ಛನ್ನಾ, ತಣ್ಹಾಛದನಛಾದಿತಾ।
ಪಮತ್ತಬನ್ಧನಾ [ಪಮತ್ತಬನ್ಧುನಾ (ಉದಾ॰ ೬೪)] ಬದ್ಧಾ, ಮಚ್ಛಾವ ಕುಮಿನಾಮುಖೇ।
ಜರಾಮರಣಮನ್ವೇನ್ತಿ, ವಚ್ಛೋ ಖೀರಪಕೋವ [ಖೀರೂಪಕೋವ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೬೪] ಮಾತರ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಗತಿಗಮನಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಛನ್ದಾಗತಿಂ [ಛನ್ದಾ ಅಗತಿಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೭] ಗಚ್ಛತಿ, ದೋಸಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಮೋಹಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಭಯಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತ್ತಾರಿ ಅಗತಿಗಮನಾನಿ। ಇದಮವೋಚ ಭಗವಾ, ಇದಂ ವತ್ವಾನ ಸುಗತೋ, ಅಥಾಪರಂ ಏತದವೋಚ ಸತ್ಥಾ -

"ಛನ್ದಾ ದೋಸಾ ಭಯಾ ಮೋಹಾ, ಯೋ ಧಮ್ಮಂ ಅತಿವತ್ತತಿ।
ನಿಹೀಯತಿ ತಸ್ಸ ಯಸೋ, ಕಾಳಪಕ್ಖೇವ ಚನ್ದಿಮಾ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ ಮನೋಮಯಾ।

ಮನಸಾ ಚೇ ಪದುಟ್ಠೇನ, ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ।
ತತೋ ನಂ ದುಕ್ಖಮನ್ವೇತಿ, ಚಕ್ಕಂವ ವಹತೋ ಪದ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಮಿದ್ಧೀ [ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೩೨೫] ಯದಾ ಹೋತಿ ಮಹಗ್ಘಸೋ ಚ, ನಿದ್ದಾಯಿತಾ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತಸಾಯೀ।
ಮಹಾವರಾಹೋವ ನಿವಾಪಪುಟ್ಠೋ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಗಬ್ಭಮುಪೇತಿ ಮನ್ದೋ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಅಯಸಾವ ಮಲಂ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ, ತತುಟ್ಠಾಯ [ತದುಟ್ಠಾಯ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೨೪೦] ತಮೇವ ಖಾದತಿ।
ಏವಂ ಅತಿಧೋನಚಾರಿನಂ, ಸಾನಿ [ತಾನಿ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೨೪೦] ಕಮ್ಮಾನಿ ನಯನ್ತಿ ದುಗ್ಗತಿ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಚೋರೋ ಯಥಾ ಸನ್ಧಿಮುಖೇ ಗಹೀತೋ, ಸಕಮ್ಮುನಾ ಹಞ್ಞತಿ ಬಜ್ಝತೇ ಚ।
ಏವಂ ಅಯಂ ಪೇಚ್ಚ ಪಜಾ ಪರತ್ಥ, ಸಕಮ್ಮುನಾ ಹಞ್ಞತಿ ಬಜ್ಝತೇ ಚಾ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಸುಖಕಾಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ, ಯೋ ದಣ್ಡೇನ ವಿಹಿಂಸತಿ।
ಅತ್ತನೋ ಸುಖಮೇಸಾನೋ, ಪೇಚ್ಚ ಸೋ ನ ಲಭತೇ [ಲಭೇ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೧೩೧] ಸುಖ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಗುನ್ನಂ ಚೇ ತರಮಾನಾನಂ, ಜಿಮ್ಹಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪುಙ್ಗವೋ।
ಸಬ್ಬಾ ತಾ ಜಿಮ್ಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ನೇತ್ತೇ ಜಿಮ್ಹಂ ಗತೇ [ಜಿಮ್ಹಗತೇ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೭೦] ಸತಿ॥

"ಏವಮೇವ ಮನುಸ್ಸೇಸು, ಯೋ ಹೋತಿ ಸೇಟ್ಠಸಮ್ಮತೋ।
ಸೋ ಚೇ ಅಧಮ್ಮಂ ಚರತಿ, ಪಗೇವ ಇತರಾ ಪಜಾ।
ಸಬ್ಬಂ ರಟ್ಠಂ ದುಕ್ಖಂ ಸೇತಿ, ರಾಜಾ ಚೇ ಹೋತಿ ಅಧಮ್ಮಿಕೋ"ತಿ॥
ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಸುಕಿಚ್ಛರೂಪಾವತಿಮೇ ಮನುಸ್ಸಾ, ಕರೋನ್ತಿ ಪಾಪಂ ಉಪಧೀಸು ರತ್ತಾ।
ಗಚ್ಛನ್ತಿ ತೇ ಬಹುಜನಸನ್ನಿವಾಸಂ, ನಿರಯಂ ಅವೀಚಿಂ ಕಟುಕಂ ಭಯಾನಕ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಫಲಂ ವೇ [ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೬೮] ಕದಲಿಂ ಹನ್ತಿ, ಫಲಂ ವೇಳುಂ ಫಲಂ ನಳಂ।
ಸಕ್ಕಾರೋ ಕಾಪುರಿಸಂ ಹನ್ತಿ, ಗಬ್ಭೋ ಅಸ್ಸತರಿಂ ಯಥಾ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಕೋಧಮಕ್ಖಗರು ಭಿಕ್ಖು, ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಗಾರವೋ [ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಕಾರಣಾ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೪೩]।
ಸುಖೇತ್ತೇ ಪೂತಿಬೀಜಂವ, ಸದ್ಧಮ್ಮೇ ನ ವಿರೂಹತೀ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

೯೧. "ಇಧಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಪದುಟ್ಠಚಿತ್ತಂ ಏವಂ ಚೇತಸಾ ಚೇತೋ ಪರಿಚ್ಚ ಪಜಾನಾಮಿ, (ಯಥಾ ಖೋ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಇರಿಯತಿ, ಯಞ್ಚ ಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ, ಯಞ್ಚ ಮಗ್ಗಂ ಸಮಾರೂಳ್ಹೋ) [( ) ನತ್ಥಿ ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೪೩-೪೪; ಇತಿವು॰ ೨೦]। ಇಮಮ್ಹಿ ಚಾಯಂ ಸಮಯೇ ಕಾಲಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಏವಂ ನಿರಯೇ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಚಿತ್ತಂ ಹಿಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪದುಟ್ಠಂ [ಪದೋಸಿತಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೪೩; ಇತಿವು॰ ೨೦ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ], ಚೇತೋಪದೋಸಹೇತು [ಚಿತ್ತಪದೋಸಹೇತು (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಖೋ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏವಮಿಧೇಕಚ್ಚೇ ಸತ್ತಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ। ಏತಮತ್ಥಂ ಭಗವಾ ಅವೋಚ, ತತ್ಥೇತಂ ಇತಿ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಪದುಟ್ಠಚಿತ್ತಂ ಞತ್ವಾನ, ಏಕಚ್ಚಂ ಇಧ ಪುಗ್ಗಲಂ।
ಏತಮತ್ಥಞ್ಚ ಬ್ಯಾಕಾಸಿ, ಬುದ್ಧೋ [ಸತ್ಥಾ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಭಿಕ್ಖೂನ ಸನ್ತಿಕೇ।

ಇಮಮ್ಹಿ ಚಾಯಂ ಸಮಯೇ, ಕಾಲಂ ಕಯಿರಾಥ ಪುಗ್ಗಲೋ।
ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಚಿತ್ತಂ ಹಿಸ್ಸ ಪದೂಸಿತಂ।
ಚೇತೋಪದೋಸಹೇತು ಹಿ, ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ದುಗ್ಗತಿಂ॥

ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿಪೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವ ತಥಾವಿಧೋ।
ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ದುಪ್ಪಞ್ಞೋ, ನಿರಯಂ ಸೋಪಪಜ್ಜತೀ"ತಿ॥

ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಭಗವತಾ ಇತಿ ಮೇ ಸುತನ್ತಿ।

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಸಚೇ ಭಾಯಥ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಸಚೇ ವೋ ದುಕ್ಖಮಪ್ಪಿಯಂ।
ಮಾಕತ್ಥ ಪಾಪಕಂ ಕಮ್ಮಂ, ಆವಿ [ಆವೀ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೪೪] ವಾ ಯದಿ ವಾ ರಹೋ॥

"ಸಚೇ ಚ ಪಾಪಕಂ ಕಮ್ಮಂ, ಕರಿಸ್ಸಥ ಕರೋಥ ವಾ।
ನ ವೋ ದುಕ್ಖಾ ಪಮುತ್ಯತ್ಥಿ, ಉಪೇಚ್ಚಪಿ ಪಲಾಯತ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಅಧಮ್ಮೇನ ಧನಂ ಲದ್ಧಾ, ಮುಸಾವಾದೇನ ಚೂಭಯಂ।
ಮಮೇತಿ ಬಾಲಾ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ತಂ ಕಥಂ ನು ಭವಿಸ್ಸತಿ॥

"ಅನ್ತರಾಯಾ ಸು ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಮ್ಭತಸ್ಸ ವಿನಸ್ಸತಿ।

ಮತಾ ಸಗ್ಗಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ನನು ಏತ್ತಾವತಾ ಹತಾ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಕಥಂ ಖಣತಿ ಅತ್ತಾನಂ, ಕಥಂ ಮಿತ್ತೇಹಿ ಜೀರತಿ।
ಕಥಂ ವಿವಟ್ಟತೇ ಧಮ್ಮಾ, ಕಥಂ ಸಗ್ಗಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ॥

"ಲೋಭಾ ಖಣತಿ ಅತ್ತಾನಂ, ಲುದ್ಧೋ ಮಿತ್ತೇಹಿ ಜೀರತಿ।
ಲೋಭಾ ವಿವಟ್ಟತೇ ಧಮ್ಮಾ, ಲೋಭಾ ಸಗ್ಗಂ ನ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಚರನ್ತಿ ಬಾಲಾ ದುಮ್ಮೇಧಾ, ಅಮಿತ್ತೇನೇವ ಅತ್ತನಾ।
ಕರೋನ್ತಾ ಪಾಪಕಂ ಕಮ್ಮಂ, ಯಂ ಹೋತಿ ಕಟುಕಪ್ಫಲಂ [ಕಟಕಂ ಫಲಂ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೬೬]॥

"ನ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ ಸಾಧು, ಯಂ ಕತ್ವಾ ಅನುತಪ್ಪತಿ।
ಯಸ್ಸ ಅಸ್ಸುಮುಖೋ ರೋದಂ, ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸೇವತೀ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ದುಕ್ಕರಂ ದುತ್ತಿತಿಕ್ಖಞ್ಚ, ಅಬ್ಯತ್ತೇನ ಚ [ಅವಿಯತ್ತೇನ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭] ಸಾಮಞ್ಞಂ।
ಬಹೂ ಹಿ ತತ್ಥ ಸಮ್ಬಾಧಾ, ಯತ್ಥ ಬಾಲೋ ವಿಸೀದತಿ॥

"ಯೋ ಹಿ ಅತ್ಥಞ್ಚ ಧಮ್ಮಞ್ಚ, ಭಾಸಮಾನೇ ತಥಾಗತೇ।
ಮನಂ ಪದೋಸಯೇ ಬಾಲೋ, ಮೋಘಂ ಖೋ ತಸ್ಸ ಜೀವಿತಂ॥

"ಏತಞ್ಚಾಹಂ ಅರಹಾಮಿ, ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಇತೋ ಚ ಪಾಪಿಯತರಂ ಭನ್ತೇ।
ಯೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೇಸು ತಥಾಗತೇಸು, ಚಿತ್ತಂ ಪದೋಸೇಮಿ ಅವೀತರಾಗೋ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಂ ಪಮಿನನ್ತೋ, ಕೋಧ ವಿದ್ವಾ ವಿಕಪ್ಪಯೇ।
ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಂ ಪಮಾಯಿನಂ [ಪಮಾಯನ್ತಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೯], ನಿವುತಂ ತಂ ಮಞ್ಞೇ ಅಕಿಸ್ಸವ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಪುರಿಸಸ್ಸ ಹಿ ಜಾತಸ್ಸ, ಕುಠಾರೀ [ಕುಧಾರೀ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೦] ಜಾಯತೇ ಮುಖೇ।
ಯಾಯ ಛಿನ್ದತಿ ಅತ್ತಾನಂ, ಬಾಲೋ ದುಬ್ಭಾಸಿತಂ ಭಣಂ॥

"ನ ಹಿ ಸತ್ಥಂ ಸುನಿಸಿತಂ, ವಿಸಂ ಹಲಾಹಲಂ ಇವ।
ಏವಂ ವಿರದ್ಧಂ ಪಾತೇತಿ, ವಾಚಾ ದುಬ್ಭಾಸಿತಾ ಯಥಾ"ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

೯೧. “ಯೋ ನಿನ್ದಿಯಂ ಪಸಂಸತಿ, ತಂ ವಾ ನಿನ್ದತಿ ಯೋ ಪಸಂಸಿಯೋ।

ವಿಚಿನಾತಿ ಮುಖೇನ ಸೋ ಕಲಿಂ, ಕಲಿನಾ ತೇನ ಸುಖಂ ನ ವಿನ್ದತಿ॥

“ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಅಯಂ ಕಲಿ, ಯೋ ಅಕ್ಖೇಸು ಧನಪರಾಜಯೋ।
ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ಸಹಾಪಿ ಅತ್ತನಾ, ಅಯಮೇವ ಮಹನ್ತತರೋ [ಮಹತ್ತರೋ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೧] ಕಲಿ।
ಯೋ ಸುಗತೇಸು ಮನಂ ಪದೋಸಯೇ॥

“ಸತಂ ಸಹಸ್ಸಾನಂ ನಿರಬ್ಬುದಾನಂ, ಛತ್ತಿಂಸತೀ ಪಞ್ಚ ಚ ಅಬ್ಬುದಾನಿ।
ಯಮರಿಯಗರಹೀ ನಿರಯಂ ಉಪೇತಿ, ವಾಚಂ ಮನಞ್ಚ ಪಣಿಧಾಯ ಪಾಪಕ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಯೋ ಲೋಭಗುಣೇ ಅನುಯುತ್ತೋ, ಸೋ ವಚಸಾ [ವಚಸಾ ಚ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸು॰ ನಿ॰ ೬೬೮] ಪರಿಭಾಸತಿ ಅಞ್ಞೇ।
ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ಕದರಿಯೋ [ಅನರಿಯೋ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಅವದಞ್ಞೂ, ಮಚ್ಛರಿ ಪೇಸುಣಿಯಂ ಅನುಯುತ್ತೋ॥

“ಮುಖದುಗ್ಗ ವಿಭೂತ ಅನರಿಯ, ಭೂನಹು ಪಾಪಕ ದುಕ್ಕಟಕಾರಿ।
ಪುರಿಸನ್ತ ಕಲೀ ಅವಜಾತಪುತ್ತ [ಅವಜಾತಕಪುತ್ತ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸು॰ ನಿ॰ ೬೬೯], ಮಾ ಬಹುಭಾಣಿಧ ನೇರಯಿಕೋಸಿ॥

“ರಜಮಾಕಿರಸೀ ಅಹಿತಾಯ, ಸನ್ತೇ ಗರಹಸಿ ಕಿಬ್ಬಿಸಕಾರೀ।
ಬಹೂನಿ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಚರಿತ್ವಾ, ಗಚ್ಛಸಿ ಖೋ ಪಪತಂ ಚಿರರತ್ತ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ?

“ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ ಮನೋಮಯಾ।
ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನ, ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ।
ತತೋ ನಂ ಸುಖಮನ್ವೇತಿ, ಛಾಯಾವ ಅನಪಾಯಿನೀ”ತಿ [ಅನುಪಾಯಿನೀತಿ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೨]॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

೯೨. ಮಹಾನಾಮೋ ಸಕ್ಕೋ ಭಗವನ್ತಂ ಏತದವೋಚ – “ಇದಂ, ಭನ್ತೇ, ಕಪಿಲವತ್ಥು ಇದ್ಧಞ್ಚೇವ ಫೀತಞ್ಚ ಬಾಹುಜಞ್ಞಂ [ಬಹುಜನಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೧೮] ಆಕಿಣ್ಣಮನುಸ್ಸಂ ಸಮ್ಬಾಧಬ್ಯೂಹಂ, ಸೋ ಖೋ ಅಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಭಗವನ್ತಂ ವಾ ಪಯಿರುಪಾಸಿತ್ವಾ ಮನೋಭಾವನೀಯೇ ವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಸಾಯನ್ಹಸಮಯಂ ಕಪಿಲವತ್ಥುಂ ಪವಿಸನ್ತೋ ಭನ್ತೇನಪಿ ಹತ್ಥಿನಾ ಸಮಾಗಚ್ಛಾಮಿ, ಭನ್ತೇನಪಿ ಅಸ್ಸೇನ ಸಮಾಗಚ್ಛಾಮಿ, ಭನ್ತೇನಪಿ ರಥೇನ ಸಮಾಗಚ್ಛಾಮಿ, ಭನ್ತೇನಪಿ ಸಕಟೇನ ಸಮಾಗಚ್ಛಾಮಿ, ಭನ್ತೇನಪಿ ಪುರಿಸೇನ ಸಮಾಗಚ್ಛಾಮಿ, ತಸ್ಸ ಮಯ್ಹಂ, ಭನ್ತೇ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಮುಸ್ಸತೇವ ಭಗವನ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ಸತಿ, ಮುಸ್ಸತಿ

ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭ ಸತಿ, ಮುಸ್ಸತಿ ಸಙ್ಘಂ ಆರಬ್ಭ ಸತಿ। ತಸ್ಸ ಮಯ್ಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಏವಂ ಹೋತಿ 'ಇಮಮ್ಹಿ ಚಾಹಂ ಸಾಯನ್ಹಸಮಯೇ ಕಾಲಂ ಕರೇಯ್ಯಂ, ಕಾ ಮಯ್ಹಂ [ಮಮಸ್ಸ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೧೮] ಗತಿ, ಕೋ ಅಭಿಸಮ್ಪರಾಯೋ'"ತಿ।

"ಮಾ ಭಾಯಿ, ಮಹಾನಾಮ, ಮಾ ಭಾಯಿ, ಮಹಾನಾಮ, ಅಪಾಪಕಂ ತೇ ಮರಣಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಅಪಾಪಿಕಾ [ಅಪಾಪಿಕಾ ತೇ (ಸೀ॰)] ಕಾಲಙ್ಕಿರಿಯಾ। ಚತೂಹಿ ಖೋ, ಮಹಾನಾಮ, ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನೋ ಹೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಪೋಣೋ ನಿಬ್ಬಾನಪಬ್ಭಾರೋ। ಕತಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ? ಇಧ, ಮಹಾನಾಮ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬುದ್ಧೇ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ, ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ ಅರಹಂ…ಪೇ॰… ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾತಿ। ಧಮ್ಮೇ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಘೇ…ಪೇ॰… ಅರಿಯಕನ್ತೇಹಿ ಸೀಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ ಅಖಣ್ಡೇಹಿ…ಪೇ॰… ಸಮಾಧಿಸಂವತ್ತನಿಕೇಹಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಮಹಾನಾಮ, ರುಕ್ಖೋ ಪಾಚೀನನಿನ್ನೋ ಪಾಚೀನಪೋಣೋ ಪಾಚೀನಪಬ್ಭಾರೋ, ಸೋ ಮೂಲಚ್ಛಿನ್ನೋ [ಮೂಲೇಹಿ ಛಿನ್ನೋ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಕತಮೇನ ಪಪತೇಯ್ಯಾ"ತಿ? "ಯೇನ, ಭನ್ತೇ, ನಿನ್ನೋ ಯೇನ ಪೋಣೋ ಯೇನ ಪಬ್ಭಾರೋ"ತಿ। "ಏವಮೇವ ಖೋ, ಮಹಾನಾಮ, ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನೋ ಹೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಪೋಣೋ ನಿಬ್ಬಾನಪಬ್ಭಾರೋ। ಮಾ ಭಾಯಿ, ಮಹಾನಾಮ, ಮಾ ಭಾಯಿ, ಮಹಾನಾಮ, ಅಪಾಪಕಂ ತೇ ಮರಣಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಅಪಾಪಿಕಾ ಕಾಲಙ್ಕಿರಿಯಾ"ತಿ।

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಸುಖಕಾಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ, ಯೋ ದಣ್ಡೇನ ನ ಹಿಂಸತಿ।
ಅತ್ತನೋ ಸುಖಮೇಸಾನೋ, ಪೇಚ್ಚ ಸೋ ಲಭತೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಗುನ್ನಞ್ಚೇ ತರಮಾನಾನಂ, ಉಜುಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪುಙ್ಗವೋ।
ಸಬ್ಬಾ ತಾ ಉಜುಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ನೇತ್ತೇ ಉಜುಂ ಗತೇ ಸತಿ॥

"ಏವಮೇವ ಮನುಸ್ಸೇಸು, ಯೋ ಹೋತಿ ಸೇಟ್ಠಸಮ್ಮತೋ।
ಸೋ ಸಚೇ [ಸೋ ಚೇವ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೭೦] ಧಮ್ಮಂ ಚರತಿ, ಪಗೇವ ಇತರಾ ಪಜಾ।
ಸಬ್ಬಂ ರಟ್ಠಂ ಸುಖಂ ಸೇತಿ, ರಾಜಾ ಚೇ ಹೋತಿ ಧಮ್ಮಿಕೋ"ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

೯೪. ಭಗವಾ ಸಾವತ್ಥಿಯಂ ವಿಹರತಿ ಜೇತವನೇ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಆರಾಮೇ। ತೇನ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇನ ಸಮ್ಬಹುಲಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಗವತೋ ಚೀವರಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಿ "ನಿಟ್ಠಿತಚೀವರೋ ಭಗವಾ ತೇಮಾಸಚ್ಚಯೇನ ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀ"ತಿ। ತೇನ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇನ ಇಸಿದತ್ತಪುರಾಣಾ ಥಪತಯೋ ಸಾಕೇತೇ [ಸಾಧುಕೇ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೦೨)] ಪಟಿವಸನ್ತಿ ಕೇನಚಿ ದೇವ ಕರಣೀಯೇನ। ಅಸ್ಸೋಸುಂ ಖೋ ಇಸಿದತ್ತಪುರಾಣಾ ಥಪತಯೋ "ಸಮ್ಬಹುಲಾ ಕಿರ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಗವತೋ ಚೀವರಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಿ। ನಿಟ್ಠಿತಚೀವರೋ ಭಗವಾ ತೇಮಾಸಚ್ಚಯೇನ ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀ"ತಿ।

ಅಥ ಖೋ ಇಸಿದತ್ತಪುರಾಣಾ ಥಪತಯೋ ಮಗ್ಗೇ ಪುರಿಸಂ ಠಪೇಸುಂ "ಯದಾ ತ್ವಂ ಅಮ್ಭೋ ಪುರಿಸ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾಸಿ ಭಗವನ್ತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ಅರಹನ್ತಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ, ಅಥ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಆರೋಚೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ। ದ್ವೀಹತೀಹಂ ಠಿತೋ ಖೋ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಅದ್ದಸ ಭಗವನ್ತಂ ದೂರತೋವ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ, ದಿಸ್ವಾನ ಯೇನ ಇಸಿದತ್ತಪುರಾಣಾ ಥಪತಯೋ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿ, ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ

ಇಸಿದತ್ತಪುರಾಣೇ ಥಪತಯೋ ಏತದವೋಚ “ಅಯಂ ಸೋ ಭನ್ತೇ [ಅಯಂ ಭನ್ತೇ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೦೨] ಭಗವಾ ಆಗಚ್ಛತಿ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಯಸ್ಸದಾನಿ ಕಾಲಂ ಮಞ್ಞಥಾ”ತಿ।

ಅಥ ಖೋ ಇಸಿದತ್ತಪುರಾಣಾ ಥಪತಯೋ ಯೇನ ಭಗವಾ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿಂಸು, ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಭಗವನ್ತಂ ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ ಭಗವನ್ತಂ ಪಿಟ್ಠಿತೋ ಪಿಟ್ಠಿತೋ ಅನುಬನ್ಧಿಂಸು। ಅಥ ಖೋ ಭಗವಾ ಮಗ್ಗಾ ಓಕ್ಕಮ್ಮ ಯೇನ ಅಞ್ಞತರಂ ರುಕ್ಖಮೂಲಂ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿ, ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪಞ್ಞತ್ತೇ ಆಸನೇ ನಿಸೀದಿ। ಇಸಿದತ್ತಪುರಾಣಾ ಥಪತಯೋ ಭಗವನ್ತಂ ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದಿಂಸು, ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸಿನ್ನಾ ಖೋ ಇಸಿದತ್ತಪುರಾಣಾ ಥಪತಯೋ ಭಗವನ್ತಂ ಏತದವೋಚುಂ –

“ಯದಾ ಮಯಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಸುಣೋಮ ‘ಸಾವತ್ಥಿಯಾ ಕೋಸಲೇಸು ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀ’ತಿ, ಹೋತಿ ನೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅನತ್ತಮನತಾ ಹೋತಿ ದೋಮನಸ್ಸಂ ‘ದೂರೇ ನೋ ಭಗವಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ’ತಿ। ಯದಾ ಪನ ಮಯಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಸುಣೋಮ ‘ಸಾವತ್ಥಿಯಾ ಕೋಸಲೇಸು ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕನ್ತೋ’ತಿ, ಹೋತಿ ನೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅನತ್ತಮನತಾ ಹೋತಿ ದೋಮನಸ್ಸಂ ‘ದೂರೇ ನೋ ಭಗವಾ’ತಿ…ಪೇ॰…।

“ಯದಾ ಪನ ಮಯಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಸುಣೋಮ ‘ಕಾಸೀಸು ಮಗಧೇಸು [ಕಾಸೀಹಿ ಮಾಗಧೇ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೦೨)] ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀ’ತಿ, ಹೋತಿ ನೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅನತ್ತಮನತಾ ಹೋತಿ ದೋಮನಸ್ಸಂ ‘ದೂರೇ ನೋ ಭಗವಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ’ತಿ । ಯದಾ ಪನ ಮಯಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಸುಣೋಮ ‘ಕಾಸೀಸು ಮಗಧೇಸು ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕನ್ತೋ’ತಿ, ಅನಪ್ಪಕಾ ನೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅನತ್ತಮನತಾ ಹೋತಿ ಅನಪ್ಪಕಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ‘ದೂರೇ ನೋ ಭಗವಾ’ತಿ।

“ಯದಾ ಪನ ಮಯಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಸುಣೋಮ ‘ಮಗಧೇಸು ಕಾಸೀಸು ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀ’ತಿ, ಹೋತಿ ನೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅತ್ತಮನತಾ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ‘ಆಸನ್ನೇ ನೋ ಭಗವಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ’ತಿ। ಯದಾ ಪನ ಮಯಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಸುಣೋಮ ‘ಮಗಧೇಸು ಕಾಸೀಸು ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕನ್ತೋ’ತಿ, ಹೋತಿ ನೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅತ್ತಮನತಾ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ‘ಆಸನ್ನೇ ನೋ ಭಗವಾ’ತಿ…ಪೇ॰…।

“ಯದಾ ಪನ ಮಯಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಸುಣೋಮ ‘ಕೋಸಲೇಸು ಸಾವತ್ಥಿಂ [ಸಾವತ್ಥಿಯಂ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀ’ತಿ। ಹೋತಿ ನೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅತ್ತಮನತಾ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ‘ಆಸನ್ನೇ ನೋ ಭಗವಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ’ತಿ।

“ಯದಾ ಪನ ಮಯಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಸುಣೋಮ ‘ಸಾವತ್ಥಿಯಂ ವಿಹರತಿ ಜೇತವನೇ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಆರಾಮೇ’ತಿ ಹೋತಿ ಅನಪ್ಪಕಾ ನೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅತ್ತಮನತಾ, ಹೋತಿ ಅನಪ್ಪಕಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ‘ಆಸನ್ನೇ ನೋ ಭಗವಾ’”ತಿ।

“ತಸ್ಮಾತಿಹ, ಥಪತಯೋ, ಸಮ್ಬಾಧೋ ಘರಾವಾಸೋ ರಜಾಪಥೋ, ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ, ಅಲಞ್ಚ ಪನ ವೋ, ಥಪತಯೋ, ಅಪ್ಪಮಾದಾಯಾ”ತಿ। “ಅತ್ಥಿ ಖೋ ನೋ, ಭನ್ತೇ, ಏತಮ್ಹಾ ಸಮ್ಬಾಧಾ ಅಞ್ಞೋ ಸಮ್ಬಾಧೋ ಸಮ್ಬಾಧತರೋ ಚೇವ ಸಮ್ಬಾಧಸಙ್ಖಾತತರೋ ಚಾ”ತಿ? “ಕತಮೋ ಪನ ವೋ, ಥಪತಯೋ, ಏತಮ್ಹಾ ಸಮ್ಬಾಧಾ ಅಞ್ಞೋ ಸಮ್ಬಾಧೋ ಸಮ್ಬಾಧತರೋ ಚೇವ ಸಮ್ಬಾಧಸಙ್ಖಾತತರೋ ಚಾ”ತಿ?

“ಇಧ ಮಯಂ, ಭನ್ತೇ, ಯದಾ ರಾಜಾ ಪಸೇನದಿ ಕೋಸಲೋ ಉಯ್ಯಾನಭೂಮಿಂ ನಿಯ್ಯಾತುಕಾಮೋ [ಗನ್ತುಕಾಮೋ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೦೨] ಹೋತಿ, ಯೇ ತೇ ರಞ್ಞೋ ಪಸೇನದಿಸ್ಸ ಕೋಸಲಸ್ಸ ನಾಗಾ ಓಪವಯ್ಹಾ, ತೇ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಯಾ ತಾ ರಞ್ಞೋ ಪಸೇನದಿಸ್ಸ ಕೋಸಲಸ್ಸ ಪಜಾಪತಿಯೋ ಪಿಯಾ ಮನಾಪಾ, ತಾ [ತಾಸಂ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಏಕಂ ಪುರತೋ ಏಕಂ ಪಚ್ಛತೋ ನಿಸೀದಾಪೇಮ, ತಾಸಂ ಖೋ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಭಗಿನೀನಂ ಏವರೂಪೋ ಗನ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಗನ್ಧಕರಣ್ಡಕಸ್ಸ

ತಾವದೇವ ವಿವರಿಯಮಾನಸ್ಸ, ಯಥಾ ತಂ ರಾಜಕಞ್ಞಾನಂ [ರಾಜಾರಹೇನ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಗನ್ಧೇನ ವಿಭೂಸಿತಾನಂ। ತಾಸಂ ಖೋ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಭಗಿನೀನಂ ಏವರೂಪೋ ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ತೂಲಪಿಚುನೋ ವಾ ಕಪ್ಪಾಸಪಿಚುನೋ ವಾ, ಯಥಾ ತಂ ರಾಜಕಞ್ಞಾನಂ ಸುಖೇಧಿತಾನಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಸಮಯೇ ನಾಗೋಪಿ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ। ತಾಪಿ ಭಗಿನಿಯೋ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅತ್ತಾಪಿ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ। ನ ಖೋ ಪನ ಮಯಂ, ಭನ್ತೇ, ಅಭಿಜಾನಾಮ ತಾಸು ಭಗಿನೀಸು ಪಾಪಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಾ, ಅಯಂ ಖೋ ನೋ, ಭನ್ತೇ, ಏತಮ್ಹಾ ಸಮ್ಬಾಧಾ ಅಞ್ಞೋ ಸಮ್ಬಾಧೋ ಸಮ್ಬಾಧತರೋ ಚೇವ ಸಮ್ಬಾಧಸಙ್ಖಾತತರೋ ಚಾತಿ।

“ತಸ್ಮಾತಿಹ , ಥಪತಯೋ, ಸಮ್ಬಾಧೋ ಘರಾವಾಸೋ ರಜಾಪಥೋ, ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ। ಅಲಞ್ಚ ಪನ ವೋ, ಥಪತಯೋ, ಅಪ್ಪಮಾದಾಯ। ಚತೂಹಿ ಖೋ ಥಪತಯೋ, ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹೋತಿ ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ ನಿಯತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ।

“ಕತಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ? ಇಧ, ಥಪತಯೋ, ಸುತವಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬುದ್ಧೇ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ ಅರಹಂ…ಪೇ॰… ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾತಿ, ಧಮ್ಮೇ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಘೇ…ಪೇ॰… ವಿಗತಮಲಮಚ್ಛೇರೇನ ಚೇತಸಾ ಅಗಾರಂ ಅಜ್ಝಾವಸತಿ, ಮುತ್ತಚಾಗೋ ಪಯತಪಾಣಿ ವೋಸ್ಸಗ್ಗರತೋ ಯಾಚಯೋಗೋ ದಾನಸಂವಿಭಾಗರತೋ ಅಪ್ಪಟಿವಿಭತ್ತಂ। ಇಮೇಹಿ ಖೋ, ಥಪತಯೋ, ಚತೂಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹೋತಿ ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ ನಿಯತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ।

“ತುಮ್ಹೇ ಖೋ, ಥಪತಯೋ, ಬುದ್ಧೇ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ ಅರಹಂ…ಪೇ॰… ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾತಿ, ಧಮ್ಮೇ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಘೇ…ಪೇ॰… ಯಂ ಖೋ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಕುಲೇ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಅಪ್ಪಟಿವಿಭತ್ತಂ ಸೀಲವನ್ತೇಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೇಹಿ, ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಥ, ಥಪತಯೋ, ಕತಿವಿಧಾ ತೇ ಕೋಸಲೇಸು ಮನುಸ್ಸಾ ಯೇ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಸಮಸಮಾ ಯದಿದಂ ದಾನಸಂವಿಭಾಗೇಹೀ”ತಿ? “ಲಾಭಾ ನೋ, ಭನ್ತೇ, ಸುಲದ್ಧಂ ನೋ, ಭನ್ತೇ, ಯೇಸಂ ನೋ ಭಗವಾ ಏವಂ ಪಜಾನಾತೀ”ತಿ।

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಏಕಪುಪ್ಫಂ ಚಜಿತ್ವಾನ [ಯಜಿತ್ವಾನ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಥೇರಗಾ॰ ೯೬], ಸಹಸ್ಸಂ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋ।

ದೇವೇ ಚೇವ ಮನುಸ್ಸೇ ಚ, ಸೇಸೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಅಸ್ಸತ್ಥೇ ಹರಿತೋಭಾಸೇ, ಸಂವಿರೂಳ್ಹಮ್ಹಿ ಪಾದಪೇ।
ಏಕಂ ಬುದ್ಧಗತಂ [ಬುದ್ಧಕತಂ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಥೇರಗಾ॰ ೨೧೭] ಸಞ್ಞಂ, ಅಲಭಿಂತ್ಥಂ [ಅಲಭಿಂಹಂ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಪತಿಸ್ಸತೋ॥

“ಅಜ್ಜ ತಿಂಸಂ ತತೋ ಕಪ್ಪಾ, ನಾಭಿಜಾನಾಮಿ ದುಗ್ಗತಿಂ।
ತಿಸ್ಸೋ ವಿಜ್ಜಾ ಸಚ್ಛಿಕತಾ, ತಸ್ಸಾ ಸಞ್ಞಾಯ ವಾಸನಾ”ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಪಿಣ್ಡಾಯ ಕೋಸಲಂ ಪುರಂ, ಪಾವಿಸಿ ಅಗ್ಗಪುಗ್ಗಲೋ।

ಅನುಕಮ್ಪಕೋ ಪುರೇಭತ್ತಂ, ತಣ್ಹಾನಿಘಾತಕೋ ಮುನಿ॥

“ಪುರಿಸಸ್ಸ ವಟಂಸಕೋ ಹತ್ಥೇ, ಸಬ್ಬಪುಪ್ಫೇಹಿಲಙ್ಕತೋ।
ಸೋ ಅದ್ದಸಾಸಿ ಸಮ್ಬುದ್ಧಂ, ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಪುರಕ್ಖತಂ॥

“ಪವಿಸನ್ತಂ ರಾಜಮಗ್ಗೇನ, ದೇವಮಾನುಸಪೂಜಿತಂ।
ಹಟ್ಠೋ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇತ್ವಾ, ಸಮ್ಬುದ್ಧಮುಪಸಙ್ಕಮಿ॥

“ಸೋ ತಂ ವಟಂಸಕಂ ಸುರಭಿಂ, ವಣ್ಣವನ್ತಂ ಮನೋರಮಂ।
ಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸುಪನಾಮೇಸಿ, ಪಸನ್ನೋ ಸೇಹಿ ಪಾಣಿಭಿ॥

“ತತೋ ಅಗ್ಗಿಸಿಖಾ ವಣ್ಣಾ, ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಲಪನನ್ತರಾ।
ಸಹಸ್ಸರಂಸಿ ವಿಜ್ಜುರಿವ, ಓಕ್ಕಾ ನಿಕ್ಖಮಿ ಆನನಾ॥

“ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕರಿತ್ವಾನ, ಸೀಸೇ ಆದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನೋ।
ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪರಿವಟ್ಟೇತ್ವಾ, ಮುದ್ಧನನ್ತರಧಾಯಥ॥

“ಇದಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಚ್ಛರಿಯಂ, ಅಬ್ಭುತಂ ಲೋಮಹಂಸನಂ।
ಏಕಂಸಂ ಚೀವರಂ ಕತ್ವಾ, ಆನನ್ದೋ ಏತದಬ್ರವಿ॥

“‘ಕೋ ಹೇತು ಸಿತಕಮ್ಮಸ್ಸ, ಬ್ಯಾಕರೋಹಿ ಮಹಾಮುನೇ।
ಧಮ್ಮಾಲೋಕೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಕಙ್ಖಂ ವಿತರ ನೋ ಮುನೇ॥

“‘ಯಸ್ಸ ತಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು, ಸದಾ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ।
ಕಙ್ಖಿಂ ವೇಮತಿಕಂ ಥೇರಂ, ಆನನ್ದಂ ಏತದಬ್ರವಿ॥

“‘ಯೋ ಸೋ ಆನನ್ದ ಪುರಿಸೋ, ಮಯಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದಯಿ।
ಚತುರಾಸೀತಿಕಪ್ಪಾನಿ, ದುಗ್ಗತಿಂ ನ ಗಮಿಸ್ಸತಿ॥

“‘ದೇವೇಸು ದೇವಸೋಭಗ್ಗಂ, ದಿಬ್ಬಂ ರಜ್ಜಂ ಪಸಾಸಿಯ।
ಮನುಜೇಸು ಮನುಜಿನ್ದೋ, ರಾಜಾ ರಟ್ಠೇ ಭವಿಸ್ಸತಿ॥

“‘ಸೋ ಚರಿಮಂ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ, ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾನ [ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಚ (ಕ॰)] ಧಮ್ಮತಂ।
ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ ಧುತರಾಗೋ, ವಟಂಸಕೋ ನಾಮ ಭವಿಸ್ಸತಿ॥

“‘ನತ್ಥಿ ಚಿತ್ತೇ [ಪಸ್ಸ ವಿ॰ ವ॰ ೮೦೪] ಪಸನ್ನಮ್ಹಿ, ಅಪ್ಪಕಾ ನಾಮ ದಕ್ಖಿಣಾ।
ತಥಾಗತೇ ವಾ ಸಮ್ಬುದ್ಧೇ, ಅಥ ವಾ ತಸ್ಸ ಸಾವಕೇ॥

“‘ಏವಂ ಅಚಿನ್ತಿಯಾ [ಪಸ್ಸ ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೮೨] ಬುದ್ಧಾ, ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾ ಅಚಿನ್ತಿಯಾ।
ಅಚಿನ್ತಿಯೇ ಪಸನ್ನಾನಂ, ವಿಪಾಕೋ ಹೋತಿ ಅಚಿನ್ತಿಯೋ’”ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

೯೭. “ಇಧಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಂ ಏವಂ ಚೇತಸಾ ಚೇತೋ ಪರಿಚ್ಚ ಪಜಾನಾಮಿ “(ಯಥಾ ಖೋ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಇರಿಯತಿ, ಯಞ್ಚ ಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ, ಯಞ್ಚ ಮಗ್ಗಂ ಸಮಾರೂಳ್ಹೋ) [( ) ನತ್ಥಿ ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪೩-೪೪; ಇತಿವು॰ ೨೧]। ಇಮಮ್ಹಿ ಚಾಯಂ ಸಮಯೇ ಕಾಲಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಏವಂ ಸಗ್ಗೇ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಚಿತ್ತಂ ಹಿಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಸನ್ನಂ, ಚೇತೋಪಸಾದಹೇತು [ಚಿತ್ತಪ್ಪಸಾದಹೇತು (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಖೋ ಪನ ಏವಮಿಧೇಕಚ್ಚೇ ಸತ್ತಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀ”ತಿ। ಏತಮತ್ಥಂ ಭಗವಾ ಅವೋಚ, ತತ್ಥೇತಂ ಇತಿ ವುಚ್ಚತಿ -

“ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಂ ಞತ್ವಾನ, ಏಕಚ್ಚಂ ಇಧ ಪುಗ್ಗಲಂ।
ಏತಮತ್ಥಞ್ಚ ಬ್ಯಾಕಾಸಿ, ಬುದ್ಧೋ [ಸತ್ಥಾ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಇತಿವು॰ ೨೧] ಭಿಕ್ಖೂನ ಸನ್ತಿಕೇ॥

“ಇಮಮ್ಹಿ ಚಾಯಂ ಸಮಯೇ, ಕಾಲಂ ಕಯಿರಾಥ ಪುಗ್ಗಲೋ।
ಸಗ್ಗಮ್ಹಿ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಚಿತ್ತಂ ಹಿಸ್ಸ ಪಸಾದಿತಂ॥

“ಚೇತೋಪಸಾದಹೇತು ಹಿ, ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸುಗ್ಗತಿಂ।
ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿಪೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವಂ ತಥಾವಿಧೋ।
ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ, ಸಗ್ಗಂ ಸೋ ಉಪಪಜ್ಜತೀ”ತಿ॥

“ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಭಗವತಾ ಇತಿ ಮೇ ಸುತ”ನ್ತಿ।

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಸುವಣ್ಣಚ್ಛದನಂ ನಾವಂ, ನಾರಿ ಆರುಯ್ಹ ತಿಟ್ಠಸಿ।
ಓಗಾಹಸಿ [ಓಗಾಹಸೇ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ವಿ॰ ವ॰ ೫೩] ಪೋಕ್ಖರಣಿಂ, ಪದ್ಮಂ ಛಿನ್ದಸಿ ಪಾಣಿನಾ॥

“ಕೇನ ತೇ ತಾದಿಸೋ ವಣ್ಣೋ, ಆನುಭಾವೋ ಜುತಿ ಚ ತೇ।
ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚ ತೇ ಭೋಗಾ, ಯೇ ಕೇಚಿ ಮನಸಿಚ್ಛಿತಾ॥

“ಪುಚ್ಛಿತಾ ದೇವತೇ ಸಂಸ, ಕಿಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸಿದಂ ಫಲಂ।
ಸಾ ದೇವತಾ ಅತ್ತಮನಾ, ದೇವರಾಜೇನ ಪುಚ್ಛಿತಾ॥

“ಪಞ್ಹಂ ಪುಟ್ಠಾ ವಿಯಾಕಾಸಿ, ಸಕ್ಕಸ್ಸ ಇತಿ ಮೇ ಸುತಂ।
ಅದ್ಧಾನಂ ಪಟಿಪನ್ನಾಹಂ, ದಿಸ್ವಾ ಥೂಪಂ ಮನೋರಮಂ॥

“ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇಸಿಂ, ಕಸ್ಸಪಸ್ಸ ಯಸಸ್ಸಿನೋ।
ಪದ್ಧಪುಪ್ಫೇಹಿ ಪೂಜೇಸಿಂ, ಪಸನ್ನಾ ಸೇಹಿ ತಸ್ಸೇವ।
ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋ, ಏತಾದಿಸಂ ಕತಪುಞ್ಞಾ ಲಭನ್ತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ದಾನಕಥಾ ಸೀಲಕಥಾ ಸಗ್ಗಕಥಾ ಪುಞ್ಞಕಥಾ ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಕಥಾ”ತಿ।

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಅಪಿಚಾಪಿ ಪಂಸುಥೂಪೇಸು ಉದ್ದಿಸ್ಸಕತೇಸು ದಸಬಲಧರಾನಂ ತತ್ಥಪಿ ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಸಗ್ಗೇಸು ನರಾ ಪಮೋದನ್ತೀ”ತಿ।

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ದೇವಪುತ್ತಸರೀರವಣ್ಣಾ, ಸಬ್ಬೇ ಸುಭಗಸಣ್ಠಿತೀ।

ಉದಕೇನ ಪಂಸುಂ ತೇಮೇತ್ವಾ, ಥೂಪಂ ವಡ್ಢೇಥ ಕಸ್ಸಪಂ॥

“ಅಯಂ ಸುಗತ್ತೇ ಸುಗತಸ್ಸ ಥೂಪೋ, ಮಹೇಸಿನೋ ದಸಬಲಧಮ್ಮಧಾರಿನೋ।
ತಸ್ಮಿಂ [ಯಸ್ಮಿಂ (ಸೀ॰)] ಇಮೇ ದೇವಮನುಜಾ ಪಸನ್ನಾ, ಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಾ ಜರಾಮರಣಾ ಪಮುಚ್ಚರೇ”ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಉಳಾರಂ ವತ ತಂ ಆಸಿ, ಯಾಹಂ ಥೂಪಂ ಮಹೇಸಿನೋ।
ಉಪ್ಪಲಾನಿ ಚ ಚತ್ತಾರಿ, ಮಾಲಞ್ಚ ಅಭಿರೋಪಯಿಂ॥

“ಅಜ್ಜ ತಿಂಸಂ ತತೋ ಕಪ್ಪಾ, ನಾಭಿಜಾನಾಮಿ ದುಗ್ಗತಿಂ।
ವಿನಿಪಾತಂ ನ ಗಚ್ಛಾಮಿ, ಥೂಪಂ ಪೂಜೇತ್ವ [ಪೂಜೇತ್ವಾ (ಕ॰)] ಸತ್ಥುನೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಬಾತ್ತಿಂಸಲಕ್ಖಣಧರಸ್ಸ, ವಿಜಿತವಿಜಯಸ್ಸ ಲೋಕನಾಥಸ್ಸ।
ಸತಸಹಸ್ಸಂ ಕಪ್ಪೇ, ಮುದಿತೋ ಥೂಪಂ ಅಪೂಜೇಸಿ॥

“ಯಂ ಮಯಾ ಪಸುತಂ ಪುಞ್ಞಂ, ತೇನ ಚ ಪುಞ್ಞೇನ ದೇವ ಸೋಭಗ್ಗಂ।
ರಜ್ಜಾನಿ ಚ ಕಾರಿತಾನಿ, ಅನಾಗನ್ತುನ ವಿನಿಪಾತಂ॥

“ಯಂ ಚಕ್ಖು ಅದನ್ತದಮಕಸ್ಸ, ಸಾಸನೇ ಪಣಿಹಿತಂ ತಥಾ।
ಚಿತ್ತಂ ತಂ ಮೇ ಸಬ್ಬಂ, ಲದ್ಧಂ ವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತಮ್ಹಿ ವಿಧೂತಲತೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಉಮಾಕಪತ್ಥೋದನಮತ್ತಮೇವ ಹಿ, ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಮ್ಹಿ ಅದಾಸಿ ದಕ್ಖಿಣಂ।

ವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತೇ ಅಖಿಲೇ ಅನಾಸವೇ, ಅರಣವಿಹಾರಿಮ್ಹಿ ಅಸಙ್ಗಮಾನಸೇ॥

“ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಓಕಪ್ಪಯಿ ಧಮ್ಮಮುತ್ತಮಂ, ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಧಮ್ಮೇ ಪಣಿಧೇಸಿಂ ಮಾನಸಂ।
ಏವಂ ವಿಹಾರೀಹಿ ಮೇ ಸಙ್ಗಮೋ ಸಿಯಾ, ಭವೇ ಕುದಾಸುಪಿ ಚ ಮಾ ಅಪೇಕ್ಖವಾ॥

“ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕತೋ ಅಹಂ, ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತುಂ ಕುರುಸೂಪಪಜ್ಜಥ [ಕುರೂಸೂಪಪಜ್ಜಥ (ಸೀ॰)]।
ದೀಘಾಯುಕೇಸು ಅಮಮೇಸು ಪಾಣಿಸು, ವಿಸೇಸಗಾಮೀಸು ಅಹೀನಗಾಮಿಸು॥

“ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕತೋ ಅಹಂ, ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತುಂ ತಿದಸೋಪಪಜ್ಜಥ।
ವಿಚಿತ್ರಮಾಲಾಭರಣಾನುಲೇಪಿಸು, ವಿಸಿಟ್ಠಕಾಯೂಪಗತೋ ಯಸಸ್ಸಿಸು॥

“ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕತೋ ಅಹಂ, ವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತೋ ಅಖಿಲೋ ಅನಾಸವೋ।
ಇಮೇಹಿ ಮೇ ಅನ್ತಿಮದೇಹಧಾರಿಭಿ, ಸಮಾಗಮೋ ಆಸಿಹಿ ತಾಹಿ ತಾಸಿಹಿ॥

“ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಖ್ವಿಮಂ ಅವಚ ತಥಾಗತೋ ಜಿನೋ, ಸಮಿಜ್ಝತೇ ಸೀಲವತೋ ಯದಿಚ್ಛತಿ।
ಯಥಾ ಯಥಾ ಮೇ ಮನಸಾ ವಿಚಿನ್ತಿತಂ, ತಥಾ ಸಮಿದ್ಧಂ ಅಯಮನ್ತಿಮೋ ಭವೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಏಕತಿಂಸಮ್ಹಿ ಕಪ್ಪಮ್ಹಿ ಜಿನೋ ಅನೇಜೋ, ಅನನ್ತದಸ್ಸೀ ಭಗವಾ ಸಿಖೀತಿ।
ತಸ್ಸಾಪಿ ರಾಜಾ ಭಾತಾ ಸಿಖಿದ್ಧೋ [ಸಿಖಣ್ಡಿ (ಸೀ॰)], ಬುದ್ಧೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ॥

“ಪರಿನಿಬ್ಬುತೇ ಲೋಕವಿನಾಯಕಮ್ಹಿ, ಥೂಪಂ ಸಕಾಸಿ ವಿಪುಲಂ ಮಹನ್ತಂ।
ಸಮನ್ತತೋ ಗಾವುತಿಕಂ ಮಹೇಸಿನೋ, ದೇವಾತಿದೇವಸ್ಸ ನರುತ್ತಮಸ್ಸ॥

“ತಸ್ಮಿಂ ಮನುಸ್ಸೋ ಬಲಿಮಾಭಿಹಾರೀ, ಪಗ್ಗಯ್ಹ ಜಾತಿಸುಮನಂ ಪಹಟ್ಠೋ।
ವಾತೇನ ಪುಪ್ಫಂ ಪತಿತಸ್ಸ ಏಕಂ, ತಾಹಂ ಗಹೇತ್ವಾನ ತಸ್ಸೇವ ದಾಸಿ॥

“ಸೋ ಮಂ ಅವೋಚಾಭಿಪಸನ್ನಚಿತ್ತೋ, ತುಯ್ಹಮೇವ ಏತಂ ಪುಪ್ಫಂ ದದಾಮಿ।
ತಾಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಭಿರೋಪಯೇಸಿಂ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಬುದ್ಧಮನುಸ್ಸರನ್ತೋ॥

“ಅಜ್ಜ ತಿಂಸಂ ತತೋ ಕಪ್ಪಾ, ನಾಭಿಜಾನಾಮಿ ದುಗ್ಗತಿಂ।
ವಿನಿಪಾತಞ್ಚ ನ ಗಚ್ಛಾಮಿ, ಥೂಪಪೂಜಾಯಿದಂ ಫಲ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಕಪಿಲಂ ನಾಮ ನಗರಂ, ಸುವಿಭತ್ತಂ ಮಹಾಪಥಂ।
ಆಕಿಣ್ಣಮಿದ್ಧಂ ಫೀತಞ್ಚ, ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತಸ್ಸ ರಾಜಿನೋ॥

“ಕುಮ್ಮಾಸಂ ವಿಕ್ಕಿಣಿಂ ತತ್ಥ, ಪಞ್ಚಾಲಾನಂ ಪುರುತ್ತಮೇ।
ಸೋಹಂ ಅದ್ದಸಿಂ ಸಮ್ಬುದ್ಧಂ, ಉಪರಿಟ್ಠಂ ಯಸಸ್ಸಿನಂ॥

“ಹಟ್ಠೋ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇತ್ವಾ, ನಿಮನ್ತೇಸಿಂ ನರುತ್ತಮಂ।
ಅರಿಟ್ಠಂ ಧುವಭತ್ತೇನ, ಯಂ ಮೇ ಗೇಹಮ್ಹಿ ವಿಜ್ಜಥ॥

“ತತೋ ಚ ಕತ್ತಿಕೋ ಪುಣ್ಣೋ [ಕತ್ತಿಕಾ ಪುಣ್ಣಾ (ಕ॰)], ಪುಣ್ಣಮಾಸೇ ಉಪಟ್ಠಿತಾ।
ನವಂ ದುಸ್ಸಯುಗಂ ಗಯ್ಹ, ಅರಿಟ್ಠಸ್ಸೋಪನಾಮಯಿಂ॥

“ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಂ ಞತ್ವಾನ, ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಿ ನರುತ್ತಮೋ।
ಅನುಕಮ್ಪಕೋ ಕಾರುಣಿಕೋ, ತಣ್ಹಾನಿಘಾತಕೋ ಮುನಿ॥

“ತಾಹಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರಿತ್ವಾನ, ಕಲ್ಯಾಣಂ ಬುದ್ಧವಣ್ಣಿತಂ।
ದೇವೇ ಚೇವ ಮನುಸ್ಸೇ ಚ, ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ತತೋ ಚುತೋ॥

“ಬಾರಾಣಸಿಯಂ ನಗರೇ, ಸೇಟ್ಠಿಸ್ಸ ಏಕಪುತ್ತಕೋ।
ಅಡ್ಢೇ ಕುಲಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಂ, ಪಾಣೇಹಿ ಚ ಪಿಯತರೋ॥

“ತತೋ ಚ ವಿಞ್ಞುತಂ ಪತ್ತೋ, ದೇವಪುತ್ತೇನ ಚೋದಿತೋ।
ಪಾಸಾದಾ ಓರೂಹಿತ್ವಾನ, ಸಮ್ಬುದ್ಧಮುಪಸಙ್ಕಮಿಂ॥

“ಸೋ ಮೇ ಧಮ್ಮಮದೇಸಯಿ, ಅನುಕಮ್ಪಾಯ ಗೋತಮೋ।
ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸಮುಪ್ಪಾದಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಅತಿಕ್ಕಮಂ॥

“ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ, ದುಕ್ಖೂಪಸಮಗಾಮಿನಂ।
ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ, ಮುನಿ ಧಮ್ಮಮದೇಸಯಿ॥

“ತಸ್ಸಾಹಂ ವಚನಂ ಸುತ್ವಾ, ವಿಹರಿಂ ಸಾಸನೇ ರತೋ।
ಸಮಥಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಾಹಂ, ರತ್ತಿನ್ದಿವಮತನ್ದಿತೋ॥

“ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ, ಯೇ ಮೇ ವಿಜ್ಜಿಂಸು [ವಿಜ್ಜಿಂಸು (ಸೀ॰)] ಆಸವಾ।
ಸಬ್ಬೇ ಆಸುಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾ, ನ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜರೇ ಪುನ॥

“ಪರಿಯನ್ತಕತಂ ದುಕ್ಖಂ, ಚರಿಮೋಯಂ ಸಮುಸ್ಸಯೋ।
ಜಾತಿಮರಣಸಂಸಾರೋ, ನತ್ಥಿದಾನಿ ಪುನಬ್ಭವೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

೯೯. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ?

“ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ಸಬ್ಬಧಿ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ, ಅಯಂ ಅಹಸ್ಮೀತಿ [ಅಯಮಹಮಸ್ಮೀತಿ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೬೧]
ಅನಾನುಪಸ್ಸೀ।
ಏವಂ ವಿಮುತ್ತೋ ಉದತಾರಿ ಓಘಂ, ಅತಿಣ್ಣಪುಬ್ಬಂ ಅಪುನಬ್ಭವಾಯಾ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಸೀಲವತೋ , ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ [ಚೇತನಾಯ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೧.೨)] ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಜಾಯೇಯ್ಯಾ’ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ಸೀಲವತೋ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಜಾಯೇಯ್ಯ। ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿನಾ, ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜಾಯೇಯ್ಯಾ’ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿನೋ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜಾಯೇಯ್ಯ। ಪಮುದಿತೇನ, ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ಪೀತಿ ಜಾಯೇಯ್ಯಾ’ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ಪಮುದಿತಸ್ಸ ಪೀತಿ ಜಾಯೇಯ್ಯ। ಪೀತಿಮನಸ್ಸ, ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ಕಾಯೋ ಪಸ್ಸಮ್ಭೇಯ್ಯಾ’ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ಪೀತಿಮನಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಪಸ್ಸಮ್ಭೇಯ್ಯ। ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯಸ್ಸ ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಾಹಂ ಸುಖಂ ವೇದಿಯೇಯ್ಯ’ನ್ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದಿಯೇಯ್ಯ। ಸುಖಿನೋ ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ಸಮಾಧಿ ಜಾಯೇಯ್ಯಾ’ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ಸುಖಿನೋ ಸಮಾಧಿ ಜಾಯೇಯ್ಯ। ಸಮಾಹಿತಸ್ಸ ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಾಹಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನೇಯ್ಯ’ನ್ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ಸಮಾಹಿತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನೇಯ್ಯ। ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನತಾ , ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ನಿಬ್ಬಿದಾ ಜಾಯೇಯ್ಯಾ’ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಿನ್ದೇಯ್ಯ। ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೇನ, ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ವಿರಾಗೋ ಜಾಯೇಯ್ಯಾ’ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ ವಿರಜ್ಜೇಯ್ಯ। ವಿರಜ್ಜನ್ತೇನ ಆನನ್ದ ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ವಿಮುತ್ತಿ ಜಾಯೇಯ್ಯಾ’ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ ವಿಮುಚ್ಚೇಯ್ಯ। ವಿಮುತ್ತೇನ, ಆನನ್ದ, ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾ ‘ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ’ತಿ। ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ, ಆನನ್ದ, ಯಂ ವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ”ತಿ।

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಯದಾ ಹವೇ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾ, ಆತಾಪಿನೋ ಝಾಯತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ।

ಅಥಸ್ಸ ಕಙ್ಖಾ ವಪಯನ್ತಿ ಸಬ್ಬಾ, ಯತೋ ಪಜಾನಾತಿ ಸಹೇತುಧಮ್ಮ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಯದಾ ಹವೇ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾ, ಆತಾಪಿನೋ ಝಾಯತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ।
ಅಥಸ್ಸ ಕಙ್ಖಾ ವಪಯನ್ತಿ ಸಬ್ಬಾ, ಯತೋ ಖಯಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅವೇದೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಕಿಂನು [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೩] ಕುಜ್ಝಸಿ ಮಾ ಕುಜ್ಝಿ, ಅಕ್ಕೋಧೋ ತಿಸ್ಸ ತೇ ವರಂ।
ಕೋಧಮಾನಮಕ್ಖವಿನಯತ್ಥಂ ಹಿ, ತಿಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಕದಾಹಂ ನನ್ದಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಂ, ಆರಞ್ಞಂ [ಅರಞ್ಞಂ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೨] ಪಂಸುಕೂಲಿಕಂ।
ಅಞ್ಞಾತುಞ್ಛೇನ ಯಾಪೇನ್ತಂ, ಕಾಮೇಸು ಅನಪೇಕ್ಖಿನ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಕಿಂಸು ಛೇತ್ವಾ ಸುಖಂ ಸೇತಿ, ಕಿಂಸು ಛೇತ್ವಾ ನ ಸೋಚತಿ।
ಕಿಸ್ಸಸ್ಸು [ಕಿಸ್ಸಸ್ಸ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೭] ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ, ವಧಂ ರೋಚೇಸಿ ಗೋತಮಾತಿ॥

“ಕೋಧಂ ಛೇತ್ವಾ ಸುಖಂ ಸೇತಿ, ಕೋಧಂ ಛೇತ್ವಾ ನ ಸೋಚತಿ।
ಕೋಧಸ್ಸ ವಿಸಮೂಲಸ್ಸ, ಮಧುರಗ್ಗಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ।
ವಧಂ ಅರಿಯಾ ಪಸಂಸನ್ತಿ, ತಂ ಹಿ ಛೇತ್ವಾ ನ ಸೋಚತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಕಿಂಸು ಹನೇ ಉಪ್ಪತಿತಂ, ಕಿಂಸು ಜಾತಂ ವಿನೋದಯೇ।
ಕಿಞ್ಚಸ್ಸು ಪಜಹೇ ಧೀರೋ, ಕಿಸ್ಸಾಭಿಸಮಯೋ ಸುಖೋ॥

“ಕೋಧಂ ಹನೇ ಉಪ್ಪತಿತಂ, ರಾಗಂ ಜಾತಂ ವಿನೋದಯೇ।
ಅವಿಜ್ಜಂ ಪಜಹೇ ಧೀರೋ, ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯೋ ಸುಖೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಸತ್ತಿಯಾ ವಿಯ ಓಮಟ್ಠೋ, ಡಯ್ಹಮಾನೋವ [ದಯ್ಹಮಾನೇವ (ಕ॰) ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧; ಥೇರಗಾ॰ ೩೯ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ] ಮತ್ಥಕೇ।

ಕಾಮರಾಗಪ್ಪಹಾನಾಯ, ಸತೋ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಬ್ಬಜೇ॥

“ಸತ್ತಿಯಾ ವಿಯ ಓಮಟ್ಠೋ, ಡಯ್ಹಮಾನೋವ ಮತ್ಥಕೇ।
ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಹಾನಾಯ, ಸತೋ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಬ್ಬಜೇ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಸಬ್ಬೇ ಖಯನ್ತಾ ನಿಚಯಾ, ಪತನನ್ತಾ ಸಮುಸ್ಸಯಾ।
ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮರಣಮಾಗಮ್ಮ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಜೀವಿತಮದ್ಧುವಂ।
ಏತಂ ಭಯಂ ಮರಣೇ [ಮರಣಂ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೦] ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ, ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕಯಿರಾಥ ಸುಖಾವಹಾನಿ॥

“ಸಬ್ಬೇ ಖಯನ್ತಾ ನಿಚಯಾ, ಪತನನ್ತಾ ಸಮುಸ್ಸಯಾ।
ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮರಣಮಾಗಮ್ಮ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಜೀವಿತಮದ್ಧುವಂ।
ಏತಂ ಭಯಂ ಮರಣೇ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ, ಲೋಕಾಮಿಸಂ ಪಜಹೇ ಸನ್ತಿಪೇಕ್ಖೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಸುಖಂ ಸಯನ್ತಿ ಮುನಯೋ, ನ ತೇ ಸೋಚನ್ತಿ ಮಾವಿಧ।
ಯೇಸಂ ಝಾನರತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಪಞ್ಞವಾ ಸುಸಮಾಹಿತೋ।

ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ಪಹಿತತ್ತೋ, ಓಘಂ ತರತಿ ದುತ್ತರಂ॥

“ವಿರತೋ ಕಾಮಸಞ್ಞಾಯ, ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಾತೀತೋ [ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಾತಿಗೋ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೯೬]।
ನನ್ದಿಭವಪರಿಕ್ಖೀಣೋ [ನನ್ದೀರಾಗಪರಿಕ್ಖೀಣೋ (ಕ॰) ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೯೬], ಸೋ ಗಮ್ಭೀರೇ ನ ಸೀದತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಸದ್ದಹಾನೋ ಅರಹತಂ, ಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಪತ್ತಿಯಾ।
ಸುಸ್ಸೂಸಂ ಲಭತೇ ಪಞ್ಞಂ, ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ವಿಚಕ್ಖಣೋ॥

ಪತಿರೂಪಕಾರೀ ಧುರವಾ, ಉಟ್ಠಾತಾ ವಿನ್ದತೇ ಧನಂ।
ಸಚ್ಚೇನ ಕಿತ್ತಿಂ ಪಪ್ಪೋತಿ, ದದಂ ಮಿತ್ತಾನಿ ಗನ್ಥತಿ।
ಅಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಪರಂ ಲೋಕಂ, ಏವಂ [ಸವೇ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬] ಪೇಚ್ಚ ನ ಸೋಚತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಸಬ್ಬಗನ್ಥಪಹೀನಸ್ಸ, ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಸ್ಸ ತೇ ಸತೋ।
ಸಮಣಸ್ಸ ನ ತಂ ಸಾಧು, ಯದಞ್ಞಮನುಸಾಸಸೀತಿ॥

“ಯೇನ ಕೇನಚಿ ವಣ್ಣೇನ, ಸಂವಾಸೋ ಸಕ್ಕ ಜಾಯತಿ।
ನ ತಂ ಅರಹತಿ ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ, ಮನಸಾ ಅನುಕಮ್ಪಿತುಂ [ಅನನುಕಮ್ಪಿತಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೬]॥

“ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನ, ಯದಞ್ಞಮನುಸಾಸತಿ।
ನ ತೇನ ಹೋತಿ ಸಂಯುತ್ತೋ, ಯಾನುಕಮ್ಪಾ ಅನುದ್ದಯಾ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ರಾಗೋ ಚ ದೋಸೋ ಚ ಕುತೋನಿದಾನಾ, ಅರತೀ ರತೀ [ಅರತಿ ರತಿ (ಕ॰) ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೭; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೭೩ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ] ಲೋಮಹಂಸೋ ಕುತೋಜಾ।

ಕುತೋ ಸಮುಟ್ಠಾಯ ಮನೋವಿತಕ್ಕಾ, ಕುಮಾರಕಾ ಧಙ್ಕಮಿವೋಸ್ಸಜನ್ತಿ॥

“ರಾಗೋ ಚ ದೋಸೋ ಚ ಇತೋನಿದಾನಾ, ಅರತೀ ರತೀ ಲೋಮಹಂಸೋ ಇತೋಜಾ।
ಇತೋ ಸಮುಟ್ಠಾಯ ಮನೋವಿತಕ್ಕಾ, ಕುಮಾರಕಾ ಧಙ್ಕಮಿವೋಸ್ಸಜನ್ತಿ॥

“ಸ್ನೇಹಜಾ ಅತ್ತಸಮ್ಭೂತಾ, ನಿಗ್ರೋಧಸ್ಸೇವ ಖನ್ಧಜಾ।
ಪುಥು ವಿಸತ್ತಾ ಕಾಮೇಸು, ಮಾಲುವಾವ ವಿತತಾ ವನೇ॥

“ಯೇ ನಂ ಪಜಾನನ್ತಿ ಯತೋನಿದಾನಂ, ತೇ ನಂ ವಿನೋದೇನ್ತಿ ಸುಣೋಹಿ ಯಕ್ಖ।
ತೇ ದುತ್ತರಂ ಓಘಮಿಮಂ ತರನ್ತಿ, ಅತಿಣ್ಣಪುಬ್ಬಂ ಅಪುನಬ್ಭವಾಯಾ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ದುಕ್ಕರಂ ಭಗವಾ ಸುದುಕ್ಕರಂ ಭಗವಾ”ತಿ।

“ದುಕ್ಕರಂ ವಾಪಿ ಕರೋನ್ತಿ, [ಕಾಮದಾತಿ ಭಗವಾ]
ಸೇಕ್ಖಾ ಸೀಲಸಮಾಹಿತಾ।
ಠಿತತ್ತಾ ಅನಗಾರಿಯುಪೇತಸ್ಸ, ತುಟ್ಠಿ ಹೋತಿ ಸುಖಾವಹಾ”ತಿ॥

“ದುಲ್ಲಭಾ [ದುಲ್ಲಭಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೮೭] ಭಗವಾ ಯದಿದಂ ತುಟ್ಠೀ”ತಿ।
“ದುಲ್ಲಭಂ ವಾಪಿ ಲಭನ್ತಿ, [ಕಾಮದಾತಿ ಭಗವಾ]
ಚಿತ್ತವೂಪಸಮೇ ರತಾ।
ಯೇಸಂ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತೋ ಚ, ಭಾವನಾಯ ರತೋ ಮನೋ”ತಿ॥

“ದುಸ್ಸಮಾದಹಂ ಭಗವಾ ಯದಿದಂ ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿ।
“ದುಸ್ಸಮಾದಹಂ ವಾಪಿ ಸಮಾದಹನ್ತಿ, [ಕಾಮದಾತಿ ಭಗವಾ]
ಇನ್ದ್ರಿಯೂಪಸಮೇ ರತಾ।
ತೇ ಛೇತ್ವಾ ಮಚ್ಚುನೋ ಜಾಲಂ, ಅರಿಯಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಕಾಮದಾ”ತಿ॥

“ದುಗ್ಗಮೋ ಭಗವಾ ವಿಸಮೋ ಮಗ್ಗೋ”ತಿ।
“ದುಗ್ಗಮೇ ವಿಸಮೇ ವಾಪಿ, ಅರಿಯಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಕಾಮದ [ಕಾಮದಾ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೮೭]।
ಅನರಿಯಾ ವಿಸಮೇ ಮಗ್ಗೇ, ಪಪತನ್ತಿ ಅವಂಸಿರಾ।
ಅರಿಯಾನಂ ಸಮೋ ಮಗ್ಗೋ, ಅರಿಯಾ ಹಿ ವಿಸಮೇ ಸಮಾ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಇದಂ ಹಿ [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೧] ತಂ ಜೇತವನಂ, ಇಸಿಸಙ್ಘನಿಸೇವಿತಂ।

ಆವುತ್ಥಂ ಧಮ್ಮರಾಜೇನ, ಪೀತಿಸಞ್ಜನನಂ ಮಮ॥

“ಕಮ್ಮಂ ವಿಜ್ಜಾ ಚ ಧಮ್ಮೋ ಚ, ಸೀಲಂ ಜೀವಿತಮುತ್ತಮಂ।
ಏತೇನ ಮಚ್ಚಾ ಸುಜ್ಝನ್ತಿ, ನ ಗೋತ್ತೇನ ಧನೇನ ವಾ॥

“ತಸ್ಮಾ ಹಿ ಪಣ್ಡಿತೋ ಪೋಸೋ, ಸಮ್ಪಸ್ಸಂ ಅತ್ಥಮತ್ತನೋ।
ಯೋನಿಸೋ ವಿಚಿನೇ ಧಮ್ಮಂ, ಏವಂ ತತ್ಥ ವಿಸುಜ್ಝತಿ॥

“ಸಾರಿಪುತ್ತೋವ ಪಞ್ಞಾಯ, ಸೀಲೇನ ಉಪಸಮೇನ ಚ।
ಯೋಪಿ ಪಾರಙ್ಗತೋ ಭಿಕ್ಖು, ಏತಾವಪರಮೋ ಸಿಯಾ”ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಅತೀತಂ ನಾನ್ವಾಗಮೇಯ್ಯ, ನಪ್ಪಟಿಕಙ್ಖೇ ಅನಾಗತಂ।
ಯದತೀತಂ ಪಹೀನಂ [ಪಹೀಣಂ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೨] ತಂ, ಅಪ್ಪತ್ತಞ್ಚ ಅನಾಗತಂ॥

“ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಯೋ ಧಮ್ಮಂ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸತಿ।
ಅಸಂಹೀರಂ ಅಸಂಕುಪ್ಪಂ, ತಂ ವಿದ್ವಾ ಮನುಬ್ರೂಹಯೇ॥

“ಅಜ್ಜೇವ ಕಿಚ್ಚಮಾತಪ್ಪಂ [ಕಿಚ್ಚಂ ಆತಪ್ಪಂ (ಸೀ॰)], ಕೋ ಜಞ್ಞಾ ಮರಣಂ ಸುವೇ।
ನ ಹಿ ನೋ ಸಙ್ಗರಂ ತೇನ, ಮಹಾಸೇನೇನ ಮಚ್ಚುನಾ॥

“ಏವಂ ವಿಹಾರಿಂ ಆತಾಪಿಂ, ಅಹೋರತ್ತಮತನ್ದಿತಂ।
ತಂ ವೇ ‘‘ಭದ್ದೇಕರತ್ತೋ’’ತಿ, ಸನ್ತೋ ಆಚಿಕ್ಖತೇ ಮುನೀ’’ತಿ॥

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ, ಅತ್ಥಿ ಧಮ್ಮಾ ಸತಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ, ಅತ್ಥಿ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಯೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ, ಅತ್ಥಿ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ।

“ಕತಮೇ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ? ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕಂ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ।

“ಕತಮೇ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸತಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ? ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿ ಸತಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ।

“ಕತಮೇ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಕಾಯೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ? ಇದ್ಧಿವಿಧಾ ನಿರೋಧಾ ಕಾಯೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ।

“ಕತಮೇ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಪಞ್ಞಾಯ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ? ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ಪಞ್ಞಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬ’’ನ್ತಿ।

ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

೧೦೪. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ?

“ಯಸ್ಸ ಸೇಲೂಪಮಂ ಚಿತ್ತಂ, ಠಿತಂ ನಾನುಪಕಮ್ಪತಿ।
ವಿರತ್ತಂ ರಜನೀಯೇಸು, ಕೋಪನೇಯ್ಯೇ ನ ಕುಪ್ಪತಿ।
ಯಸ್ಸೇವಂ ಭಾವಿತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಕುತೋ ನಂ [ತಂ (ಉದಾ॰ ೩೪)] ದುಕ್ಖಮೇಸ್ಸತೀ’’ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

ಆಯಸ್ಮತೋ ಚ ಸಾರಿಪುತ್ತಸ್ಸ ಚಾರಿಕಾದಸಮಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬಾಹಿತಪಾಪಧಮ್ಮೋ, ನಿಹುಂಹುಙ್ಕೋ [ನಿಹುಹುಙ್ಕೋ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೪] ನಿಕ್ಕಸಾವೋ ಯತತ್ತೋ।
ವೇದನ್ತಗೂ ವೂಸಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೋ, ಧಮ್ಮೇನ ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಂ ವದೇಯ್ಯ।
ಯಸ್ಸುಸ್ಸದಾ ನತ್ಥಿ ಕುಹಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇ”ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಬಾಹಿತ್ವಾ ಪಾಪಕೇ ಧಮ್ಮೇ, ಯೇ ಚರನ್ತಿ ಸದಾ ಸತಾ।
ಖೀಣಸಂಯೋಜನಾ ಬುದ್ಧಾ, ತೇ ವೇ ಲೋಕಸ್ಮಿ [ಲೋಕಸ್ಮಿಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೫] ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ”ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಯತ್ಥ ಆಪೋ ಚ ಪಥವೀ, ತೇಜೋ ವಾಯೋ ನ ಗಾಧತಿ।
ನ ತತ್ಥ ಸುಕ್ಕಾ ಜೋತನ್ತಿ, ಆದಿಚ್ಚೋ ನಪ್ಪಕಾಸತಿ।
ನ ತತ್ಥ ಚನ್ದಿಮಾ ಭಾತಿ, ತಮೋ ತತ್ಥ ನ ವಿಜ್ಜತಿ॥

“ಯದಾ ಚ ಅತ್ತನಾವೇದಿ [ವೇದೀ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೧೦], ಮುನಿ ಮೋನೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ।
ಅಥ ರೂಪಾ ಅರೂಪಾ ಚ, ಸುಖದುಕ್ಖಾ ಪಮುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಯದಾ ಸಕೇಸು [ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೭] ಧಮ್ಮೇಸು, ಪಾರಗೂ ಹೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ।
ಅಥ ಏತಂ ಪಿಸಾಚಞ್ಚ, ಪಕ್ಕುಲಞ್ಚಾತಿವತ್ತತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ನಾಭಿನನ್ದತಿ ಆಯನ್ತಿಂ [ಆಯನ್ತಿಂ ನಾಭಿನನ್ದತಿ (ಉದಾ॰ ಲ)], ಪಕ್ಕಮನ್ತಿಂ ನ ಸೋಚತಿ।
ಸಙ್ಗಾ ಸಙ್ಗಾಮಜಿಂ ಮುತ್ತಂ, ತಮಹಂ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ನ ಉದಕೇನ ಸುಚೀ [ಸುಚಿ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೯] ಹೋತಿ, ಬಹ್ವೇತ್ಥ ನ್ಹಾಯತೀ [ನಹಾಯತಿ (ಸೀ॰)] ಜನೋ।
ಯಮ್ಹಿ ಸಚ್ಚಞ್ಚ ಧಮ್ಮೋ ಚ, ಸೋ ಸುಚೀ ಸೋ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

“ಯದಾ ಹವೇ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾ, ಆತಾಪಿನೋ ಝಾಯತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ।

ವಿಧೂಪಯಂ ತಿಟ್ಠತಿ ಮಾರಸೇನಂ, ಸೂರಿಯೋವ ಓಭಾಸಯಮನ್ತಲಿಕ್ಖ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಸನ್ತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಸ್ಸಥ ಇರಿಯಮಾನಂ, ತೇವಿಜ್ಜಪತ್ತಂ ಅಪಹಾನಧಮ್ಮಂ।
ಸಬ್ಬಾನಿ ಯೋಗಾನಿ ಉಪಾತಿವತ್ತೋ, ಅಕಿಞ್ಚನೋ ಇರಿಯತಿ ಪಂಸುಕೂಲಿಕೋ॥

"ತಂ ದೇವತಾ ಸಮ್ಬಹುಲಾ ಉಳಾರಾ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಮಾನಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ।
ಆಜಾನಿಯಂ ಜಾತಿಬಲಂ ನಿಸೇಧಂ, ನಿಧ ನಮಸ್ಸನ್ತಿ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಾ॥

"ನಮೋ ತೇ ಪುರಿಸಾಜಞ್ಞ, ನಮೋ ತೇ ಪುರಿಸುತ್ತಮ।
ಯಸ್ಸ ತೇ ನಾಭಿಜಾನಾಮ, ಕಿಂ ತ್ವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯಸೀ"ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ಸಹಾಯಾ ವತಿಮೇ ಭಿಕ್ಖೂ, ಚಿರರತ್ತಂ ಸಮೇತಿಕಾ।
ಸಮೇತಿ ನೇಸಂ ಸದ್ಧಮ್ಮೋ, ಧಮ್ಮೇ ಬುದ್ಧಪ್ಪವೇದಿತೇ"॥

"ಸುವಿನೀತಾ ಕಪ್ಪಿನೇನ, ಧಮ್ಮೇ ಅರಿಯಪ್ಪವೇದಿತೇ।
ಧಾರೇನ್ತಿ ಅನ್ತಿಮಂ ದೇಹಂ, ಜೇತ್ವಾ ಮಾರಂ ಸವಾಹಿನಿ"ನ್ತಿ [ಸವಾಹನ"ನ್ತಿ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೬]॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ನಯಿದಂ ಸಿಥಿಲಮಾರಬ್ಭ, ನಯಿದಂ ಅಪ್ಪೇನ ಥಾಮಸಾ।
ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಂ, ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಪ್ಪಮೋಚನಂ [ಸಬ್ಬಗನ್ಥಪಮೋಚನಂ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೩೮]॥

"ಅಯಞ್ಚ ದಹರೋ ಭಿಕ್ಖು, ಅಯಮುತ್ತಮಪುರಿಸೋ।
ಧಾರೇತಿ ಅನ್ತಿಮಂ ದೇಹಂ, ಜೇತ್ವಾ ಮಾರಂ ಸವಾಹಿನಿ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

"ದುಬ್ಬಣ್ಣಕೋ ಲೂಖಚೀವರೋ, ಮೋಘರಾಜಾ ಸದಾ ಸತೋ।
ಖೀಣಾಸವೋ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ, ಕತಕಿಚ್ಚೋ ಅನಾಸವೋ॥

"ತೇವಿಜ್ಜೋ ಇದ್ಧಿಪ್ಪತ್ತೋ ಚ, ಚೇತೋಪರಿಯಕೋವಿದೋ [ಚೇತೋಪರಿಯಾಯಕೋವಿದೋ (ಸೀ॰)]।
ಧಾರೇತಿ ಅನ್ತಿಮಂ ದೇಹಂ, ಜೇತ್ವಾ ಮಾರಂ ಸವಾಹಿನಿ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

೧೦೫. "ತಥಾಗತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾ ವಿರಾಗಾ ನಿರೋಧಾ ಅನುಪಾದಾ ವಿಮುತ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಭಿಕ್ಖುಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾ ವಿರಾಗಾ ನಿರೋಧಾ

ಅನುಪಾದಾ ವಿಮುತ್ತೋ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

“ತಥಾಗತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವೇದನಾಯ...ಪೇ॰... ಸಞ್ಞಾಯ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಖಾರಾನಂ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾ ವಿರಾಗಾ ನಿರೋಧಾ ಅನುಪಾದಾ ವಿಮುತ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಭಿಕ್ಖುಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾ ವಿರಾಗಾ ನಿರೋಧಾ ಅನುಪಾದಾ ವಿಮುತ್ತೋ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

“ತತ್ರ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋ ವಿಸೇಸೋ ಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಯಾಸೋ [ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫೮] ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾತಿ? ಭಗವಂಮೂಲಕಾ ನೋ, ಭನ್ತೇ, ಧಮ್ಮಾ...ಪೇ॰...

“ತಥಾಗತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ, ಅಸಞ್ಜಾತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಞ್ಜನೇತಾ, ಅನಕ್ಖಾತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಕ್ಖಾತಾ , ಮಗ್ಗಞ್ಞೂ ಮಗ್ಗವಿದೂ ಮಗ್ಗಕೋವಿದೋ, ಮಗ್ಗಾನುಗಾ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏತರಹಿ ಸಾವಕಾ ವಿಹರನ್ತಿ ಪಚ್ಛಾಸಮನ್ನಾಗತಾ। ಅಯಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಸೇಸೋ, ಅಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಯಾಸೋ, ಇದಂ ನಾನಾಕರಣಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ”ತಿ।

ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

೧೦೬. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ?

“ಛನ್ನಮತಿವಸ್ಸತಿ [ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೪೫], ವಿವಟಂ ನಾತಿವಸ್ಸತಿ।
ತಸ್ಮಾ ಛನ್ನಂ ವಿವರೇಥ, ಏವಂ ತಂ ನಾತಿವಸ್ಸತೀ”ತಿ॥

“ಛನ್ನಮತಿವಸ್ಸತೀ”ತಿ ಸಂಕಿಲೇಸೋ, “ವಿವಟಂ ನಾತಿವಸ್ಸತೀ”ತಿ ವಾಸನಾ, “ತಸ್ಮಾ ಛನ್ನಂ ವಿವರೇಥ, ಏವಂ ತಂ ನಾತಿವಸ್ಸತೀ”ತಿ ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ ಚ ವಾಸನಾ ಚ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

“ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಮಹಾರಾಜ [ಭಿಕ್ಖವೇ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೮೫)], ಪುಗ್ಗಲಾ ಸನ್ತೋ ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ? ತಮೋ ತಮಪರಾಯಣೋ ತಮೋ ಜೋತಿಪರಾಯಣೋ ಜೋತಿ ತಮಪರಾಯಣೋ ಜೋತಿ ಜೋತಿಪರಾಯಣೋ”ತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಜೋತಿ ತಮಪರಾಯಣೋ ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಮೋ ತಮಪರಾಯಣೋ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾ, ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಮೋ ಜೋತಿಪರಾಯಣೋ ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಜೋತಿ ಜೋತಿಪರಾಯಣೋ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಾ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ?

“ನ ತಂ ದಳ್ಹಂ ಬನ್ಧನಮಾಹು ಧೀರಾ, ಯದಾಯಸಂ ದಾರುಜಪಬ್ಬಜಞ್ಚ [ದಾರುಜಂ ಪಬ್ಬಜಞ್ಚ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೧)]।
ಸಾರತ್ತರತ್ತಾ ಮಣಿಕುಣ್ಡಲೇಸು, ಪುತ್ತೇಸು ದಾರೇಸು ಚ ಯಾ ಅಪೇಕ್ಖಾ”ತಿ।
ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ॥

“ಏತಂ ದಳ್ಹಂ ಬನ್ಧನಮಾಹು ಧೀರಾ, ಓಹಾರಿನಂ ಸಿಥಿಲಂ ದುಪ್ಪಮುಞ್ಚಂ।
ಏತಮ್ಪಿ ಛೇತ್ವಾನ ಪರಿಬ್ಬಜನ್ತಿ, ಅನಪೇಕ್ಖಿನೋ ಕಾಮಸುಖಂ ಪಹಾಯಾ”ತಿ॥

ಅಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

೧೦೭. "ಯಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚೇತೇತಿ, ಯಞ್ಚ ಪಕಪ್ಪೇತಿ, ಯಞ್ಚ ಅನುಸೇತಿ। ಆರಮ್ಮಣಮೇತಂ ಹೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಸತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ವಿರೂಳ್ಹೇ ಆಯತಿಂ [ಆಯತಿ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮] ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಆಯತಿಂ [ಆಯತಿ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮] ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಹೋತಿ।

"ನೋ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚೇತೇತಿ, ನೋ ಚೇ ಪಕಪ್ಪೇತಿ, ಅಥ ಚೇ ಅನುಸೇತಿ। ಆರಮ್ಮಣಮೇತಂ ಹೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಸತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ [ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮] ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ವಿರೂಳ್ಹೇ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಹೋತೀ"ತಿ। ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ।

"ಯತೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನೋ ಚೇವ [ಚ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಚೇತೇತಿ, ನೋ ಚ ಪಕಪ್ಪೇತಿ, ನೋ ಚ ಅನುಸೇತಿ। ಆರಮ್ಮಣಮೇತಂ ನ ಹೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಸತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಅವಿರೂಳ್ಹೇ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ನ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಅಸತಿ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಹೋತೀ"ತಿ, ಅಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

೧೦೮. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ?

"'ಸಮುದ್ದೋ ಸಮುದ್ದೋ'ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಭಾಸತಿ, ನೇಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸ್ಸ ವಿನಯೇ ಸಮುದ್ದೋ, ಮಹಾ ಏಸೋ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಉದಕರಾಸಿ ಮಹಾಉದಕಣ್ಣವೋ। ಚಕ್ಖು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸಮುದ್ದೋ, ತಸ್ಸ ರೂಪಮಯೋ ವೇಗೋ। ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ।

"ಯೋ ತಂ ರೂಪಮಯಂ ವೇಗಂ ಸಹತಿ ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತರಿ [ಅತಾರಿ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ४.२२८] ಚಕ್ಖುಸಮುದ್ದಂ ಸಊಮಿಂ ಸಾವಟ್ಟಂ ಸಗಹಂ [ಸಗಾಹಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ४.२२८)] ಸರಕ್ಖಸಂ ತಿಣ್ಣೋ ಪಾರಙ್ಗತೋ ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ"ತಿ। ಅಯಂ ಅಸೇಕ್ಖೋ।

"'ಸೋತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ…ಪೇ॰… ಘಾನಂ…ಪೇ॰… ಜಿವ್ಹಾ…ಪೇ॰… ಕಾಯೋ…ಪೇ॰… ಮನೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸಮುದ್ದೋ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಮಯೋ ವೇಗೋತಿ। ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ।

"ಯೋ ತಂ ಧಮ್ಮಮಯಂ ವೇಗಂ ಸಹತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತರಿ ಮನೋಸಮುದ್ದಂ ಸಊಮಿಂ ಸಾವಟ್ಟಂ ಸಗಹಂ ಸರಕ್ಖಸಂ ತಿಣ್ಣೋ ಪಾರಙ್ಗತೋ ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ"ತಿ। ಅಯಂ ಅಸೇಕ್ಖೋ। ಇದಮವೋಚ ಭಗವಾ, ಇದಂ ವತ್ವಾನ ಸುಗತೋ, ಅಥಾಪರಂ ಏತದವೋಚ ಸತ್ಥಾ –

"ಯೋ ಇಮಂ ಸಮುದ್ದಂ ಸಗಹಂ ಸರಕ್ಖಸಂ,
ಸಊಮಿಂ ಸಾವಟ್ಟಂ ಸಭಯಂ ದುತ್ತರಂ ಅಚ್ಚತರಿ।

ಸ ವೇದನ್ತಗೂ ವುಸಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೋ, ಲೋಕನ್ತಗೂ ಪಾರಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ’’ತಿ॥

ಅಯಂ ಅಸೇಕ್ಖೋ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

‘‘ಛಯಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಳಿಸಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಅನಯಾಯ ಸತ್ತಾನಂ ಬ್ಯಾಬಾಧಾಯ [ವಧಾಯ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೦)] ಪಾಣೀನಂ। ಕತಮೇ ಛ? ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ರೂಪಾ ಇಟ್ಠಾ ಕನ್ತಾ ಮನಾಪಾ ಪಿಯರೂಪಾ ಕಾಮೂಪಸಂಹಿತಾ ರಜನೀಯಾ, ತಞ್ಚೇ ಭಿಕ್ಖು ಅಭಿನನ್ದತಿ ಅಭಿವದತಿ ಅಜ್ಝೋಸಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಗಿಲಿತಬಳಿಸೋ [ಗಿಲಬಳಿಸೋ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೦] ಮಾರಸ್ಸ ಅನಯಂ ಆಪನ್ನೋ, ಬ್ಯಸನಂ ಆಪನ್ನೋ, ಯಥಾಕಾಮಂ ಕರಣೀಯೋ ಪಾಪಿಮತೋ।

‘‘ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಸದ್ದಾ…ಪೇ॰… ಘಾನವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಗನ್ಧಾ…ಪೇ॰… ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ರಸಾ…ಪೇ॰… ಕಾಯವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾ…ಪೇ॰… ಮನೋವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಇಟ್ಠಾ ಕನ್ತಾ ಮನಾಪಾ ಪಿಯರೂಪಾ ಕಾಮೂಪಸಂಹಿತಾ ರಜನೀಯಾ, ತಞ್ಚೇ ಭಿಕ್ಖು ಅಭಿನನ್ದತಿ ಅಭಿವದತಿ ಅಜ್ಝೋಸಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಗಿಲಿತಬಳಿಸೋ ಮಾರಸ್ಸ ಅನಯಂ ಆಪನ್ನೋ, ಬ್ಯಸನಂ ಆಪನ್ನೋ, ಯಥಾಕಾಮಂ ಕರಣೀಯೋ [ಯಥಾಕಾಮಕರಣೀಯೋ (ಸೀ॰) ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೦] ಪಾಪಿಮತೋ’’ತಿ। ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ।

‘‘ಸನ್ತಿ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ರೂಪಾ ಇಟ್ಠಾ ಕನ್ತಾ ಮನಾಪಾ ಪಿಯರೂಪಾ ಕಾಮೂಪಸಂಹಿತಾ ರಜನೀಯಾ, ತಞ್ಚೇ ಭಿಕ್ಖು ನಾಭಿನನ್ದತಿ ನಾಭಿವದತಿ ನಾಜ್ಝೋಸಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ನ ಗಿಲಿತಬಳಿಸೋ ಮಾರಸ್ಸ, ಅಭೇದಿ ಬಳಿಸಂ, ಪರಿಭೇದಿ ಬಳಿಸಂ, ನ ಅನಯಂ ಆಪನ್ನೋ, ನ ಬ್ಯಸನಂ ಆಪನ್ನೋ, ನ ಯಥಾಕಾಮಂ ಕರಣೀಯೋ ಪಾಪಿಮತೋ।

‘‘ಸನ್ತಿ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಸದ್ದಾ…ಪೇ॰… ಮನೋವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಇಟ್ಠಾ ಕನ್ತಾ ಮನಾಪಾ ಪಿಯರೂಪಾ ಕಾಮೂಪಸಂಹಿತಾ ರಜನೀಯಾ, ತಞ್ಚೇ ಭಿಕ್ಖು ನಾಭಿನನ್ದತಿ ನಾಭಿವದತಿ, ನಾಜ್ಝೋಸಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ನ ಗಿಲಿತಬಳಿಸೋ ಮಾರಸ್ಸ, ಅಭೇದಿ ಬಳಿಸಂ, ಪರಿಭೇದಿ ಬಳಿಸಂ, ನ ಅನಯಂ ಆಪನ್ನೋ, ನ ಬ್ಯಸನಂ ಆಪನ್ನೋ, ನ ಯಥಾಕಾಮಂ ಕರಣೀಯೋ ಪಾಪಿಮತೋ’’ತಿ। ಅಯಂ ಅಸೇಕ್ಖೋ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

೧೦೯. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ?

‘‘ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಸನ್ತಾಪಜಾತೋ, ಫಸ್ಸಪರೇತೋ ರೋಗಂ ವದತಿ ಅತ್ತತೋ [ಅತ್ತನೋ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೩೦]।
ಯೇನ ಯೇನ ಹಿ ಮಞ್ಞತಿ [ಮಞ್ಞನ್ತಿ (ಸೀ॰ ಕ॰)], ತತೋ ತಂ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞಥಾ॥

‘‘ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೀ ಭವಸತ್ತೋ ಲೋಕೋ, ಭವಪರೇತೋ ಭವಮೇವಾಭಿನನ್ದತಿ।
ಯದಭಿನನ್ದತಿ ತಂ ಭಯಂ।
ಯಸ್ಸ ಭಾಯತಿ ತಂ ದುಕ್ಖ’’ನ್ತಿ। ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ॥

‘‘ಭವವಿಪ್ಪಹಾನಾಯ ಖೋ ಪನಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀ’’ತಿ। ಅಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ।

‘‘ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ಸಮಣಾ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವಾ ಭವೇನ ಭವಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಮೋಕ್ಖಮಾಹಂಸು, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ‘ಅವಿಪ್ಪಮುತ್ತಾ ಭವಸ್ಮಾ’ತಿ ವದಾಮಿ। ಯೇ ವಾ ಪನ ಕೇಚಿ ಸಮಣಾ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವಾ ವಿಭವೇನ ಭವಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಮಾಹಂಸು, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ‘ಅನಿಸ್ಸಟಾ

ಭವಸ್ಸಾ’ತಿ ವದಾಮಿ। ಉಪಧಿಂ [ಉಪಧಿ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೩೦] ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಸಮ್ಭೋತೀ”ತಿ। ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ।

“ಸಬ್ಬುಪಾದಾನಕ್ಖಯಾ ನತ್ಥಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ”ತಿ। ಅಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ।

“ಲೋಕಮಿಮಂ ಪಸ್ಸ, ಪುಥೂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪರೇತಾ ಭೂತಾ ಭೂತರತಾ, ಭವಾ ಅಪರಿಮುತ್ತಾ, ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ಭವಾ ಸಬ್ಬಧಿ ಸಬ್ಬತ್ಥತಾಯ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಭವಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾ”ತಿ। ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ।

“ಏವಮೇತಂ ಯಥಾಭೂತಂ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೋ।
ಭವತಣ್ಹಾ ಪಹೀಯತಿ, ವಿಭವಂ ನಾಭಿನನ್ದತಿ।
ಸಬ್ಬಸೋ ತಣ್ಹಾನಂ ಖಯಾ, ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನ”ನ್ತಿ।
ಅಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ॥

“ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬುತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ, ಅನುಪಾದಾ ಪುನಬ್ಭವೋ ನ ಹೋತಿ।
ಅಭಿಭೂತೋ ಮಾರೋ ವಿಜಿತಸಙ್ಗಾಮೋ, ಉಪಚ್ಚಗಾ ಸಬ್ಬಭವಾನಿ ತಾದೀ”ತಿ॥

ಅಯಂ ಅಸೇಕ್ಖೋ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

“ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ [ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೫], ಪುಗ್ಗಲಾ। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ? ಅನುಸೋತಗಾಮೀ ಪಟಿಸೋತಗಾಮೀ ಠಿತತ್ತೋ ತಿಣ್ಣೋ ಪಾರಙ್ಗತೋ ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ”ತಿ। ತತ್ಥ ಯೋಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅನುಸೋತಗಾಮೀ, ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯೋ। ತತ್ಥ ಯೋಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಟಿಸೋತಗಾಮೀ ಯೋ ಚ ಠಿತತ್ತೋ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾ। ತತ್ಥ ಯೋಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಿಣ್ಣೋ ಪಾರಙ್ಗತೋ ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಅಯಂ ಅಸೇಕ್ಖೋ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

೧೧೦. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ?

ಛಳಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಣ್ಹೋ ಕಣ್ಹಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಕಣ್ಹಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತಿ, ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಣ್ಹೋ ಕಣ್ಹಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಸುಕ್ಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತಿ, ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಣ್ಹೋ ಕಣ್ಹಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಅಚ್ಚನ್ತದಿಟ್ಠಂ [ಅನ್ತಂ ನಿಟ್ಠಂ (ಸೀ॰)] ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಾಧೇತಿ, ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸುಕ್ಕೋ ಸುಕ್ಕಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಕಣ್ಹಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತಿ, ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸುಕ್ಕೋ ಸುಕ್ಕಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಸುಕ್ಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತಿ, ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸುಕ್ಕೋ ಸುಕ್ಕಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಅಚ್ಚನ್ತದಿಟ್ಠಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಾಧೇತಿ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಣ್ಹೋ ಕಣ್ಹಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಕಣ್ಹಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತಿ, ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸುಕ್ಕೋ ಸುಕ್ಕಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಕಣ್ಹಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತಿ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಣ್ಹೋ ಕಣ್ಹಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಸುಕ್ಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತಿ, ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸುಕ್ಕೋ ಸುಕ್ಕಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಸುಕ್ಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತಿ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಾ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಣ್ಹೋ ಕಣ್ಹಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಅಚ್ಚನ್ತದಿಟ್ಠಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಾಧೇತಿ, ಯೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸುಕ್ಕೋ ಸುಕ್ಕಾಭಿಜಾತಿಕೋ ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಅಚ್ಚನ್ತದಿಟ್ಠಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಾಧೇತಿ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾ, ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

"ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ [ಪಸ್ಸ ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೨-೨೩೩], ಕಮ್ಮಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ಕಣ್ಹಂ ಕಣ್ಹವಿಪಾಕಂ, ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ಸುಕ್ಕಂ ಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ, ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಂ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ, ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಕಮ್ಮುತ್ತಮಂ ಕಮ್ಮಸೇಟ್ಠಂ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ"।

ತತ್ಥ ಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕಣ್ಹಂ ಕಣ್ಹವಿಪಾಕಂ, ಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಂ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ, ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ। ಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಸುಕ್ಕಂ ಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ, ಅಯಂ ವಾಸನಾ। ಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಕಮ್ಮುತ್ತಮಂ ಕಮ್ಮಸೇಟ್ಠಂ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ, ಅಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

೧೧೧. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ?

"ಲದ್ಧಾನ ಮಾನುಸತ್ತಂ ದ್ವೇ, ಕಿಚ್ಚಂ ಅಕಿಚ್ಚಮೇವ ಚ।
ಸುಕಿಚ್ಚಂ ಚೇವ ಪುಞ್ಞಾನಿ, ಸಂಯೋಜನವಿಪ್ಪಹಾನಂ ವಾ"ತಿ॥

"ಸುಕಿಚ್ಚಂ ಚೇವ ಪುಞ್ಞಾನೀ"ತಿ ವಾಸನಾ। "ಸಂಯೋಜನವಿಪ್ಪಹಾನಂ ವಾ"ತಿ ನಿಬ್ಬೇಧೋ।

"ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರಿತ್ವಾನ, ಸಗ್ಗಾ ಸಗ್ಗಂ ವಜನ್ತಿ ಕತಪುಞ್ಞಾ।
ಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಾ, ಜರಾಮರಣಾ ವಿಪ್ಪಮುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ॥

"ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರಿತ್ವಾನ, ಸಗ್ಗಾ ಸಗ್ಗಂ ವಜನ್ತಿ ಕತಪುಞ್ಞಾ"ತಿ ವಾಸನಾ। "ಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಾ ಜರಾಮರಣಾ ವಿಪ್ಪಮುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ ನಿಬ್ಬೇಧೋ। ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

"ದ್ವೇಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಧಾನಾನಿ [ಪಸ್ಸ ಅಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨]। ಕತಮಾನಿ ದ್ವೇ? ಯೋ ಚ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜಿತೇಸು ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಸೇನಾಸನಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಂ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ಯೋ ಚ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜಿತೇಸು ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ತಣ್ಹಕ್ಖಯೋ ವಿರಾಗೋ ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನ"ನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜಿತೇಸು ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಸೇನಾಸನಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಂ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ಅಯಂ ವಾಸನಾ।

ಯೋ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜಿತೇಸು ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ತಣ್ಹಕ್ಖಯೋ ವಿರಾಗೋ ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಅಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ। ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ತೀಹಿ ತಣ್ಹಾಹಿ - ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಭವತಣ್ಹಾಯ ವಿಭವತಣ್ಹಾಯ। ಯೇನ ಯೇನ ವಾ ಪನ ವತ್ಥುನಾ ಅಜ್ಝೋಸಿತಾ, ತೇನ ತೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಸಾ ವಿತ್ಥಾರೋ ಛತ್ತಿಂಸತಣ್ಹಾಜಾಲಿನಿಯಾವಿಚರಿತಾನಿ।

ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಿಪಕ್ಖೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತೇನ, ಯೇನ ಯೇನ ವಾ ಪನ ವತ್ಥುನಾ ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಸತಿ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ, ತೇನ ತೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಸಾ ವಿತ್ಥಾರೋ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ।

ತತ್ಥ ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಚೇತನಾಯ ಚೇತಸಿಕಕಮ್ಮೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ತೀಹಿ ದುಚ್ಚರಿತೇಹಿ - ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತೇನ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತೇನ, ತಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರೋ ದಸಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ।

ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾವೋದಾನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸಮಥೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ದಿಟ್ಠಿವೋದಾನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ದುಚ್ಚರಿತವೋದಾನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸುಚರಿತೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಸಂಸಾರಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ। ತಥಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಸಂಸಾರೇ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ಕಾಯಸುಚರಿತಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ ವಚೀಸುಚರಿತಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಂ ಮನೋಸುಚರಿತಂ ಇಮಿನಾ ಅಸುಭೇನ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಇದಂ ಬಾಲಲಕ್ಖಣಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ। ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

ಇಮಿನಾ ಸುಭೇನ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಇದಂ ಮಹಾಪುರಿಸಲಕ್ಖಣಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ। ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಚತೂಹಿ ಕಿಲೇಸಭೂಮೀಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ - ಅನುಸಯಭೂಮಿಯಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಭೂಮಿಯಾ ಸಂಯೋಜನಭೂಮಿಯಾ ಉಪಾದಾನಭೂಮಿಯಾ। ಸಾನುಸಯಸ್ಸ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಜಾಯತಿ, ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋ ಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ಸಂಯುಜ್ಜನ್ತೋ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ, ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಹೋತಿ। ಇಮಾಹಿ ಚತೂಹಿ ಕಿಲೇಸಭೂಮೀಹಿ ಸಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಸಮೋಸರಣಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ।

ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ತೀಹಿ ಸುಚರಿತೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಚತೂಹಿ ಸಚ್ಚೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ತೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ - ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಾವಕಭೂಮಿಯಾ। ಝಾಯಿವಿಸಯೇ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೧೧೨. ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾ? ಲೋಕಿಯಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ, ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ, ಞಾಣಂ ಞೇಯ್ಯಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ, ದಸ್ಸನಂ ಭಾವನಾ ದಸ್ಸನಞ್ಚ ಭಾವನಾ ಚ, ಸಕವಚನಂ ಪರವಚನಂ ಸಕವಚನಞ್ಚ ಪರವಚನಞ್ಚ, ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ, ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕೋ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ವಿಪಾಕೋ ಚ, ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಂ ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಕುಸಲಞ್ಚ, ಅನುಞ್ಞಾತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಅನುಞ್ಞಾತಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಞ್ಚ, ಥವೋ ಚಾತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಲೋಕಿಯಂ?

"ನ ಹಿ ಪಾಪಂ ಕತಂ ಕಮ್ಮಂ, ಸಜ್ಜುಖೀರಂವ ಮುಚ್ಚತಿ।
ಡಹನ್ತಂ [ದಹನ್ತಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೭೧] ಬಾಲಮನ್ವೇತಿ, ಭಸ್ಮಚ್ಛನ್ನೋವ [ಭಸ್ಮಾಛನ್ನೋವ (ಕ॰)]
ಪಾವಕೋತಿ॥

ಇದಂ ಲೋಕಿಯಂ।

“ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಗತಿಗಮನಾನಿ ಸಬ್ಬಂ…ಪೇ॰… ನಿಹೀಯತೇ ತಸ್ಸ ಯಸೋ ಕಾಳಪಕ್ಖೇವ ಚನ್ದಿಮಾ”ತಿ। ಇದಂ ಲೋಕಿಯಂ।

“ಅಟ್ಠಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕಧಮ್ಮಾ [ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೬]। ಕತಮೇ ಅಟ್ಠ? ಲಾಭೋ ಅಲಾಭೋ, ಯಸೋ ಅಯಸೋ, ನಿನ್ದಾ ಪಸಂಸಾ, ಸುಖಂ ದುಕ್ಖಂ। ಇಮೇ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮಾ”ತಿ। ಇದಂ ಲೋಕಿಯಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ?

“ಯಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಮಥಙ್ಗತಾನಿ [ಸಮಥಂ ಗತಾನಿ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೯೪]। ಅಸ್ಸಾ ಯಥಾ ಸಾರಥಿನಾ ಸುದನ್ತಾ।
ಪಹೀನಮಾನಸ್ಸ ಅನಾಸವಸ್ಸ, ದೇವಾಪಿ ತಸ್ಸ ಪಿಹಯನ್ತಿ ತಾದಿನೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ।

“ಪಞ್ಚಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಪಞ್ಚ? ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನೀ”ತಿ। ಇದಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ?

“ಉದ್ಧಾನ ಮಾನುಸತ್ತಂ ದ್ವೇ, ಕಿಚ್ಚಂ ಅಕಿಚ್ಚಮೇವ ಚಾ”ತಿ ದ್ವೇ ಗಾಥಾ। ಯಂ ಇಹ “ಸುಕಿಚ್ಚಂ ಚೇವ ಪುಞ್ಞಾನೀ”ತಿ ಚ “ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರಿತ್ವಾನ, ಸಗ್ಗಾ ಸಗ್ಗಂ ವಜನ್ತಿ ಕತಪುಞ್ಞಾ”ತಿ ಚ। ಇದಂ ಲೋಕಿಯಂ।

ಯಂ ಇಹ “ಸಂಯೋಜನವಿಪ್ಪಹಾನಂ ವಾ”ತಿ ಚ “ಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಾ, ಜರಾಮರಣಾ ವಿಪ್ಪಮುಚ್ಚನ್ತೀ”ತಿ ಚ, ಇದಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ। ಇದಂ ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ।

“ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಹಾರೇ ಸತಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ಹೋತಿ, ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಪುನಬ್ಭವೋ ಹೋತಿ, ಪುನಬ್ಭವೇ ಸತಿ ಜಾತಿ ಹೋತಿ, ಜಾತಿಯಾ ಸತಿ ಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಹೋತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೫], ಮಹಾರುಕ್ಖೋ, ತಸ್ಸ ಯಾನಿ ಚೇವ ಮೂಲಾನಿ ಅಧೋಗಮಾನಿ ಯಾನಿ ಚ ತಿರಿಯಂ ಗಮಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನಿ ತಾನಿ ಉದ್ಧಂ ಓಜಂ ಅಭಿಹರನ್ತಿ। ಏವಂ ಹಿ ಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾರುಕ್ಖೋ ತದಾಹಾರೋ ತದುಪಾದಾನೋ ಚಿರಂ ದೀಘಮದ್ಧಾನಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ। ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಆಹಾರೇ ಸತಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ಹೋತಿ ಸಬ್ಬಂ…ಪೇ॰… ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಹೋತೀ”ತಿ। ಇದಂ ಲೋಕಿಯಂ।

“ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಹಾರೇ ಅಸತಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ನ ಹೋತಿ, ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿಯಾ ಅಸತಿ ಪುನಬ್ಭವೋ ನ ಹೋತಿ, ಪುನಬ್ಭವೇ ಅಸತಿ ಜಾತಿ ನ ಹೋತಿ, ಜಾತಿಯಾ ಅಸತಿ ಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾರುಕ್ಖೋ ಅಥ ಪುರಿಸೋ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಕುದ್ದಾಲಪಿಟಕಂ [ಕುದಾಲಪಿಟಕಂ (ಕ॰)] ಆದಾಯ, ಸೋ ತಂ ರುಕ್ಖಂ ಮೂಲೇ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಮೂಲೇ [ಮೂಲಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೫)] ಛೇತ್ವಾ ಪಲಿಖಣೇಯ್ಯ, ಪಲಿಖಣಿತ್ವಾ ಮೂಲಾನಿ ಉದ್ಧರೇಯ್ಯ ಅನ್ತಮಸೋ ಉಸೀರನಾಳಿಮತ್ತಾನಿಪಿ। ಸೋ ತಂ ರುಕ್ಖಂ ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಿಕಂ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಿಕಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ [ಛಿತ್ವಾ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಫಾಲೇಯ್ಯ, ಫಾಲೇತ್ವಾ ಸಕಲಿಕಂ ಸಕಲಿಕಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಸಕಲಿಕಂ ಸಕಲಿಕಂ ಕರಿತ್ವಾ ವಾತಾತಪೇ ವಿಸೋಸೇಯ್ಯ, ವಾತಾತಪೇ

ವಿಸೋಸೇತ್ವಾ ಅಗ್ಗಿನಾ ಡಹೇಯ್ಯ, ಅಗ್ಗಿನಾ ಡಹೇತ್ವಾ ಮಸಿಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಮಸಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಮಹಾವಾತೇ ವಾ ಓಫುನೇಯ್ಯ, ನದಿಯಾ ವಾ ಸೀಘಸೋತಾಯ ಪವಾಹೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಹಿ ಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾರುಕ್ಖೋ ಉಚ್ಛಿನ್ನಮೂಲೋ ಅಸ್ಸ ತಾಲಾವತ್ಥುಕತೋ ಅನಭಾವಂಕತೋ [ಅನಭಾವಂಗತೋ (ಸೀ॰)] ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮೋ। ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಆಹಾರೇ ಅಸತಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ನ ಹೋತಿ, ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿಯಾ ಅಸತಿ ಸಬ್ಬಂ...ಪೇ॰... ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಹೋತೀ''ತಿ। ಇದಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ। ಇದಂ ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ।

೧೧೩. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ?

''ಸಬ್ಬಾ ದಿಸಾ ಅನುಪರಿಗಮ್ಮ ಚೇತಸಾ, ನೇವಜ್ಝಗಾ ಪಿಯತರಮತ್ತನಾ ಕ್ವಚಿ।
ಏವಂ ಪಿಯೋ ಪುಥು ಅತ್ತಾ ಪರೇಸಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ಹಿಂಸೇ ಪರಮತ್ತಕಾಮೋ''ತಿ [ಪರಂ ಅತ್ತಕಾಮೋತಿ (ಸೀ॰) ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೯; ಉದಾ॰ ೪೧ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ]॥

ಇದಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ।

''ಯೇ ಕೇಚಿ ಭೂತಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ ಯೇ ವಾಪಿ [ಚ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೪೨], ಸಬ್ಬೇ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಪಹಾಯ ದೇಹಂ।
ತಂ ಸಬ್ಬಜಾನಿಂ ಕುಸಲೋ ವಿದಿತ್ವಾ, ಆತಾಪಿಯೋ [ಆತಾಪೀ ಸೋ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೪೨] ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಚರೇಯ್ಯಾ''ತಿ॥

ಇದಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ।

''ಸತ್ತಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಂ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಂ ಅಪಿ ವಿವೇಚಿಯಮಾನೇನ ಪಣಾಮಿಯಮಾನೇನ ಗಲೇ ಪಿಸನಮಜ್ಜಮಾನೇನ [ಗಲೇಪಿ ಪಮಜ್ಜಮಾನೇನ (ಸೀ॰)] ಯಾವಜೀವಂ ನ ವಿಜಹಿತಬ್ಬಂ। ಕತಮೇಹಿ ಸತ್ತಹಿ? ಪಿಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಮನಾಪೋ ಚ ಗರು ಚ ಭಾವನೀಯೋ ಚ ವತ್ತಾ ಚ ವಚನಕ್ಖಮೋ ಚ ಗಮ್ಭೀರಞ್ಚ ಕಥಂ ಕತ್ತಾ ಹೋತಿ, ನೋ ಚ ಅಟ್ಠಾನೇ [ನ ಚ ಅಟ್ಠಾನೇ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೩೭] ನಿಯೋಜೇತಿ। ಇಮೇಹಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಹಿ...ಪೇ॰... ನ ವಿಜಹಿತಬ್ಬಂ। ಇದಮವೋಚ ಭಗವಾ, ಇದಂ ವತ್ವಾನ ಸುಗತೋ। ಅಥಾಪರಂ ಏತದವೋಚ ಸತ್ಥಾ -

''ಪಿಯೋ ಗರು ಭಾವನೀಯೋ, ವತ್ತಾ ಚ ವಚನಕ್ಖಮೋ।
ಗಮ್ಭೀರಞ್ಚ ಕಥಂ ಕತ್ತಾ, ನ ಚಟ್ಠಾನೇ ನಿಯೋಜಕೋ।
ತಂ ಮಿತ್ತಂ ಮಿತ್ತಕಾಮೇನ, ಯಾವಜೀವಮ್ಪಿ ಸೇವಿಯ''ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ?

''ಯಞ್ಚ ಕಾಮಸುಖಂ ಲೋಕೇ, ಯಞ್ಚಿದಂ ದಿವಿಯಂ ಸುಖಂ।
ತಣ್ಹಕ್ಖಯಸುಖಸ್ಸೇತೇ [ತಣ್ಹಕ್ಖಯಾ ಸುಖಸ್ಸೇತೇ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಉದಾ॰ ೧೨], ಕಲಂ ನಾಗ್ಘನ್ತಿ ಸೋಳಸಿ''ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ।

''ಸುಸುಖಂ [ಪಸ್ಸ ಥೇರಗಾ॰ ೨೨೭] ವತ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧದೇಸಿತಂ।

ಅಸೋಕಂ ವಿರಜಂ ಖೇಮಂ, ಯತ್ಥ ದುಕ್ಖಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ॥

ಇದಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ

"ಮಾತರಂ ಪಿತರಂ ಹನ್ತ್ವಾ, ರಾಜಾನೋ ದ್ವೇ ಚ ಖತ್ತಿಯೇ।
ರಟ್ಠಂ ಸಾನುಚರಂ ಹನ್ತ್ವಾ"ತಿ ಇದಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ॥

"ಅನೀಘೋ ಯಾತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ"ತಿ। ಇದಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ।
ಇದಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ॥

"ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇದ್ಧಿಪಾದಾ [ಪಸ್ಸ ಇದ್ಧಿಪಾದಸಂಯುತ್ತೇ]। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ? ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ, ವೀರಿಯ...ಪೇ॰... ಚಿತ್ತ। ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿ। ಇದಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ।

ಸೋ ಕಾಯೇಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಸಮೋದಹತಿ, ಚಿತ್ತೇಪಿ ಕಾಯಂ ಸಮೋದಹತಿ, ಕಾಯೇ ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಇದಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಇದಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ।

೧೧೪. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಞಾಣಂ?

"ಯಂ ತಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಞಾಣಂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ ಯೇನ ವುಚ್ಚತಿ।
ನ ತಸ್ಸ ಪರಿಹಾನತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬಕಾಲೇ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ॥

ಇದಂ ಞಾಣಂ।

"ಪಞ್ಞಾ ಹಿ ಸೇಟ್ಠಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಯಾಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿನೀ [ನಿಬ್ಬೇಧಗಾಮಿನೀ (ಇತಿವು॰ ೪೧)]।
ಯಾಯ ಸಮ್ಮಾ ಪಜಾನಾತಿ, ಜಾತಿಮರಣಸಙ್ಖಯ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಞಾಣಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಞೇಯ್ಯಂ?

"ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮಿ ತೇ [ವೋ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೭೨] ಸನ್ತಿಂ, [ಧೋತಕಾತಿ ಭಗವಾ,]
ದಿಟ್ಠೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನೀತಿಹಂ।
ಯಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಸತೋ ಚರಂ, ತರೇ ಲೋಕೇ ವಿಸತ್ತಿಕಂ॥

"ತಞ್ಚಾಹಂ ಅಭಿನನ್ದಾಮಿ, ಮಹೇಸಿ ಸನ್ತಿಮುತ್ತಮಂ।
ಯಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಸತೋ ಚರಂ, ತರೇ ಲೋಕೇ ವಿಸತ್ತಿಕಂ॥

"ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮ್ಪಜಾನಾಸಿ, [ಧೋತಕಾತಿ ಭಗವಾ]

ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ತಿರಿಯಞ್ಚಾಪಿ ಮಜ್ಝೇ।
ಏತಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಸಙ್ಗೋತಿ ಲೋಕೇ,
ಭವಾಭವಾಯ ಮಾಕಾಸಿ ತಣ್ಹ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಞೇಯ್ಯಂ।

"ಚತುನ್ನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಅನನುಬೋಧಾ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧಾ ಏವಮಿದಂ ದೀಘಮದ್ಧಾನಂ ಸನ್ಧಾವಿತಂ ಸಂಸರಿತಂ ಮಮಞ್ಚೇವ ತುಮ್ಹಾಕಞ್ಚ...ಪೇ॰... ತಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಅನುಬುದ್ಧಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಂ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯಂ [ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೫] ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಅನುಬುದ್ಧಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ [ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ (ಸೀ॰ ಕ॰)] ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಅನುಬುದ್ಧಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಅನುಬುದ್ಧಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಂ। ಉಚ್ಛಿನ್ನಾ ಭವತಣ್ಹಾ, ಖೀಣಾ ಭವನೇತ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ದಾನಿ ಪುನಬ್ಭವೋ"ತಿ। ಇದಮವೋಚ ಭಗವಾ, ಇದಂ ವತ್ವಾನ ಸುಗತೋ, ಅಥಾಪರಂ ಏತದವೋಚ ಸತ್ಥಾ -

"ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ, ಯಥಾಭೂತಂ ಅದಸ್ಸನಾ।
ಸಂಸಿತಂ [ಸಂಸರಿತಂ (ಸೀ॰)] ದೀಘಮದ್ಧಾನಂ, ತಾಸು ತಾಸ್ವೇವ ಜಾತಿಸು॥

"ತಾನಿ ಏತಾನಿ ದಿಟ್ಠಾನಿ, ಭವನೇತ್ತಿ ಸಮೂಹತಾ।
ಉಚ್ಛಿನ್ನಂ ಮೂಲಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ನತ್ಥಿ ದಾನಿ ಪುನಬ್ಭವೋ"ತಿ॥

ಇದಂ ಞೇಯ್ಯಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ? ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಂ, ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಸಞ್ಞಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ। ಇದಂ ಞೇಯ್ಯಂ।

ಏವಂ ಜಾನಂ ಏವಂ ಪಸ್ಸಂ ಅರಿಯಸಾವಕೋ "ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಪಸ್ಸತಿ, "ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಪಸ್ಸತಿ, "ಸಞ್ಞಂ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಖಾರೇ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಪಸ್ಸತೀತಿ। ಇದಂ ಞಾಣಂ।

ಸೋ ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ರೂಪೇನ, ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ವೇದನಾಯ, ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ಸಞ್ಞಾಯ, ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ, ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಹಾ, ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಮಾತಿ ವದಾಮೀತಿ। ಇದಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ।

"ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಇದಂ ಞೇಯ್ಯಂ। "ಯದಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಇದಂ ಞಾಣಂ। "ಅಥ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ದುಕ್ಖೇ ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ"ತಿ ಇದಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ।

"ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ಇದಂ ಞೇಯ್ಯಂ। "ಯದಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಇದಂ ಞಾಣಂ। "ಅಥ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ದುಕ್ಖೇ ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ"ತಿ ಇದಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ।

"ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ಇದಂ ಞೇಯ್ಯಂ। "ಯದಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಇದಂ ಞಾಣಂ। "ಅಥ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ದುಕ್ಖೇ ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ"ತಿ ಇದಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ।

“ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ, ಸೋಣ [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೪೯], ಸಮಣಾ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವಾ ಅನಿಚ್ಚೇನ ರೂಪೇನ ದುಕ್ಖೇನ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ‘ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿ ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ‘ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿ ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ‘ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿ ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಕಿಮಞ್ಞತ್ರ ಯಥಾಭೂತಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನಾ। ಅನಿಚ್ಚಾಯ ವೇದನಾಯ...ಪೇ॰... ಅನಿಚ್ಚಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ...ಪೇ॰... ಅನಿಚ್ಚೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ...ಪೇ॰... ಅನಿಚ್ಚೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ದುಕ್ಖೇನ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ‘ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿ ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ‘ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿ ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ‘ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿ ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಕಿಮಞ್ಞತ್ರ ಯಥಾಭೂತಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನಾ”ತಿ। ಇದಂ ಞೇಯ್ಯಂ।

“ಯೇ ಚ ಖೋ ಕೇಚಿ, ಸೋಣ, ಸಮಣಾ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವಾ ಅನಿಚ್ಚೇನ ರೂಪೇನ ದುಕ್ಖೇನ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ‘ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿಪಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ‘ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿಪಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ‘ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿಪಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಕಿಮಞ್ಞತ್ರ ಯಥಾಭೂತಸ್ಸ ದಸ್ಸನಾ। ಅನಿಚ್ಚಾಯ ವೇದನಾಯ...ಪೇ॰... ಅನಿಚ್ಚಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ...ಪೇ॰... ಅನಿಚ್ಚೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ...ಪೇ॰... ಅನಿಚ್ಚೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ದುಕ್ಖೇನ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ‘ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿಪಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ‘ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿಪಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ‘ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀ’ತಿಪಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಕಿಮಞ್ಞತ್ರ ಯಥಾಭೂತಸ್ಸ ದಸ್ಸನಾತಿ। ಇದಂ ಞಾಣಂ।

ಇದಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದಸ್ಸನಂ?

“ಯೇ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ವಿಭಾವಯನ್ತಿ, ಗಮ್ಭೀರಪಞ್ಞೇನ ಸುದೇಸಿತಾನಿ।

ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇ ಹೋನ್ತಿ ಭುಸಂ ಪಮತ್ತಾ [ಭುಸಪ್ಪಮತ್ತಾ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೯], ನ ತೇ ಭವಂ
ಅಟ್ಠಮಮಾದಿಯನ್ತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ದಸ್ಸನಂ।

“ಯಥಿನ್ದಖೀಲೋ ಪಥವಿಸ್ಸಿತೋ ಸಿಯಾ, ಚತುಬ್ಭಿ ವಾತೇಹಿ ಅಸಮ್ಪಕಮ್ಪಿಯೋ।
ತಥೂಪಮಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಂ ವದಾಮಿ, ಯೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಅವೇಚ್ಚ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ದಸ್ಸನಂ।

“ಚತೂಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾನಂ ಬ್ಯಾಕರೇಯ್ಯ ‘ಖೀಣನಿರಯೋಮ್ಹಿ, ಖೀಣತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ, ಖೀಣಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ, ಖೀಣಾಪಾಯದುಗ್ಗತಿವಿನಿಪಾತೋ, ಸೋತಾಪನ್ನೋಹಮಸ್ಮಿ ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ ನಿಯತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ, ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಂ [ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ (ಸೀ॰)] ದೇವೇ ಚ ಮನುಸ್ಸೇ ಚ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ। ಕತಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ತಥಾಗತೇ ಸದ್ಧಾ ನಿವಿಟ್ಠಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ವಿರೂಳ್ಹಾ ಮೂಲಜಾತಾ ಅಸಂಹಾರಿಯಾ ಸಮಣೇನ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ವಾ ದೇವೇನ ವಾ ಮಾರೇನ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ವಾ ಕೇನಚಿ ವಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಸಹ ಧಮ್ಮೇನ, ಧಮ್ಮೇ ಖೋ ಪನ ನಿಟ್ಠಂ ಗತೋ ಹೋತಿ, ಸ್ವಾಕ್ಖಾತೋ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮೋ ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕೋ ಅಕಾಲಿಕೋ ಏಹಿಪಸ್ಸಿಕೋ ಓಪನೇಯ್ಯಿಕೋ ಪಚ್ಚತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿಞ್ಞೂಹಿ, ಯದಿದಂ ಮದನಿಮ್ಮದನೋ...ಪೇ॰... ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಸಹ ಧಮ್ಮಿಯಾ ಖೋ ಪನಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ ಇಟ್ಠಾ ಕನ್ತಾ ಪಿಯಾ ಮನಾಪಾ ಗಿಹೀ ಚೇವ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಚ। ಅರಿಯಕನ್ತೇಹಿ ಖೋ ಪನ ಸೀಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ ಅಖಣ್ಡೇಹಿ ಅಚ್ಛಿದ್ದೇಹಿ ಅಸಬಲೇಹಿ ಅಕಮ್ಮಾಸೇಹಿ ಭುಜಿಸ್ಸೇಹಿ ವಿಞ್ಞುಪ್ಪಸತ್ಥೇಹಿ ಅಪರಾಮಟ್ಠೇಹಿ ಸಮಾಧಿಸಂವತ್ತನಿಕೇಹಿ। ಇಮೇಹಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ,

ಚತೂಹಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾನಂ ಬ್ಯಾಕರೇಯ್ಯ 'ಖೀಣನಿರಯೋಮ್ಹಿ, ಖೀಣತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ, ಖೀಣಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ, ಖೀಣಾಪಾಯದುಗ್ಗತಿವಿನಿಪಾತೋ, ಸೋತಾಪನ್ನೋಹಮಸ್ಮಿ ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ ನಿಯತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ, ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಂ ದೇವೇ ಚ ಮನುಸ್ಸೇ ಚ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ'"ತಿ।

ಇದಂ ದಸ್ಸನಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಭಾವನಾ?

"ಯಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಭಾವಿತಾನಿ [ಸುಭಾವಿತಾನಿ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸು॰ ನಿ॰ ೫೧೨], ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಸಬ್ಬಲೋಕೇ।
ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝ ಇಮಂ ಪರಞ್ಚ ಲೋಕಂ, ಕಾಲಂ ಕಙ್ಖತಿ ಭಾವಿತೋ ಸದನ್ತೋ"ತಿ॥

ಅಯಂ ಭಾವನಾ।

"ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಪದಾನಿ [ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೯]। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಧಮ್ಮಪದಂ, ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಧಮ್ಮಪದಂ, ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಧಮ್ಮಪದಂ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಧಮ್ಮಪದಂ, ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತ್ತಾರಿ ಧಮ್ಮಪದಾನೀ"ತಿ। ಅಯಂ ಭಾವನಾ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದಸ್ಸನಞ್ಚ ಭಾವನಾ ಚ? "ಪಞ್ಚ ಛಿನ್ದೇ ಪಞ್ಚ ಜಹೇ"ತಿ ಇದಂ ದಸ್ಸನಂ। "ಪಞ್ಚ ಚುತ್ತರಿ ಭಾವಯೇ। ಪಞ್ಚ ಸಙ್ಗಾತಿಗೋ ಭಿಕ್ಖು, ಓಘತಿಣ್ಣೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ ಅಯಂ ಭಾವನಾ। ಇದಂ ದಸ್ಸನಞ್ಚ ಭಾವನಾ ಚ।

"ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ [ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೯೩]। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ, ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಕತಮಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಅನಭಿಸಮೇತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅರಿಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಿಸಮಯಾಯ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ವಾಯಮತಿ ವೀರಿಯಂ ಆರಭತಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಪದಹತಿ, ಅನಭಿಸಮೇತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಸ್ಸ ಅರಿಯಸಚ್ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ದುಕ್ಖನಿರೋಧಸ್ಸ...ಪೇ॰... ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಅರಿಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಿಸಮಯಾಯ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ವಾಯಮತಿ ವೀರಿಯಂ ಆರಭತಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಪದಹತಿ। ಇದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ। ಇದಂ ದಸ್ಸನಂ।

"ಕತಮಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು 'ಇದಂ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, 'ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ'ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, 'ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ'ತಿ...ಪೇ॰... 'ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ'ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಇದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ।

"ಕತಮಞ್ಚ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಆಸವಾನಂ ಖಯಾ ಅನಾಸವಂ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಂ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಂ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ಖೀಣಾ ಜಾತಿ, ವುಸಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ, ಕತಂ ಕರಣೀಯಂ ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಇದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ। ಅಯಂ ಭಾವನಾ।

ಇದಂ ದಸ್ಸನಞ್ಚ ಭಾವನಾ ಚ।

೧೧೬. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಕವಚನಂ?

“ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ।
ಸಚಿತ್ತಪರಿಯೋದಾಪನಂ, ಏತಂ ಬುದ್ಧಾನ ಸಾಸನ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸಕವಚನಂ।

“ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲಸ್ಸ ಬಾಲಲಕ್ಖಣಾನಿ ಬಾಲನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಬಾಲಾಪದಾನಾನಿ, ಯೇಹಿ ಬಾಲಂ ಬಾಲೋತಿ ಪರೇ ಸಞ್ಜಾನನ್ತಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಬಾಲೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದುಚ್ಚಿನ್ತಿತಚಿನ್ತೀ ಚ ಹೋತಿ, ದುಬ್ಭಾಸಿತಭಾಸೀ ಚ ಹೋತಿ, ದುಕ್ಕಟಕಮ್ಮಕಾರೀ [ದುಕ್ಕತಕಮ್ಮಕಾರೀ (ಸೀ॰) ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ] ಚ ಹೋತಿ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಬಾಲಸ್ಸ ಬಾಲಲಕ್ಖಣಾನಿ ಬಾಲನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಬಾಲಾಪದಾನಾನಿ।

“ತೀಣಿಮಾನಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಪಣ್ಡಿತಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಣ್ಡಿತನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪಣ್ಡಿತಾಪದಾನಾನಿ, ಯೇಹಿ ಪಣ್ಡಿತಂ ಪಣ್ಡಿತೋತಿ ಪರೇ ಸಞ್ಜಾನನ್ತಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಪಣ್ಡಿತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಚಿನ್ತಿತಚಿನ್ತೀ ಚ ಹೋತಿ, ಸುಭಾಸಿತಭಾಸೀ ಚ ಹೋತಿ, ಸುಕತಕಮ್ಮಕಾರೀ ಚ ಹೋತಿ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಪಣ್ಡಿತಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಣ್ಡಿತನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪಣ್ಡಿತಾಪದಾನಾನೀ”ತಿ।

ಇದಂ ಸಕವಚನಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಪರವಚನಂ?

“ಪಥವೀಸಮೋ ನತ್ಥಿ ವಿತ್ಥತೋ, ನಿನ್ನೋ ಪಾತಾಲಸಮೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ।
ಮೇರುಸಮೋ ನತ್ಥಿ ಉನ್ನತೋ, ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸದಿಸೋ ನತ್ಥಿ ಪೋರಿಸೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ಪರವಚನಂ।

“‘ಹೋತು , ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಸುಭಾಸಿತೇನ ಜಯೋತಿ। ಹೋತು, ವೇಪಚಿತ್ತಿ ಸುಭಾಸಿತೇನ ಜಯೋತಿ। ಭಣ, ವೇಪಚಿತ್ತಿ, ಗಾಥ’ನ್ತಿ। ಅಥ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇಪಚಿತ್ತಿ ಅಸುರಿನ್ದೋ ಇಮಂ ಗಾಥಂ ಅಭಾಸಿ –

“ಭಿಯ್ಯೋ ಬಾಲಾ ಪಭಿಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ [ಪಕುಜ್ಝೇಯ್ಯುಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೧], ನೋ ಚಸ್ಸ ಪಟಿಸೇಧಕೋ।
ತಸ್ಮಾ ಭುಸೇನ ದಣ್ಡೇನ, ಧೀರೋ ಬಾಲಂ ನಿಸೇಧಯೇ”ತಿ॥

“ಭಾಸಿತಾಯ ಖೋ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇಪಚಿತ್ತಿನಾ ಅಸುರಿನ್ದೇನ ಗಾಥಾಯ ಅಸುರಾ ಅನುಮೋದಿಂಸು, ದೇವಾ ತುಣ್ಹೀ ಅಹೇಸುಂ। ಅಥ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇಪಚಿತ್ತಿ ಅಸುರಿನ್ದೋ ಸಕ್ಕಂ ದೇವಾನಮಿನ್ದಂ ಏತದವೋಚ ‘ಭಣ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಗಾಥ’ನ್ತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಕ್ಕೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಇಮಂ ಗಾಥಂ ಅಭಾಸಿ –

“ಏತದೇವ ಅಹಂ ಮಞ್ಞೇ, ಬಾಲಸ್ಸ ಪಟಿಸೇಧನಂ।
ಪರಂ ಸಙ್ಕುಪಿತಂ ಞತ್ವಾ, ಯೋ ಸತೋ ಉಪಸಮ್ಮತೀ”ತಿ॥

“ಭಾಸಿತಾಯ ಖೋ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಕ್ಕೇನ ದೇವಾನಮಿನ್ದೇನ ಗಾಥಾಯ ದೇವಾ ಅನುಮೋದಿಂಸು, ಅಸುರಾ ತುಣ್ಹೀ ಅಹೇಸುಂ। ಅಥ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಕ್ಕೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ವೇಪಚಿತ್ತಿಂ ಅಸುರಿನ್ದಂ ಏತದವೋಚ ‘ಭಣ, ವೇಪಚಿತ್ತಿ, ಗಾಥ’ನ್ತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇಪಚಿತ್ತಿ ಅಸುರಿನ್ದೋ ಇಮಂ ಗಾಥಂ ಅಭಾಸಿ –

“ಏತದೇವ ತಿತಿಕ್ಖಾಯ, ವಜ್ಜಂ ಪಸ್ಸಾಮಿ ವಾಸವ।
ಯದಾ ನಂ ಮಞ್ಞತಿ [ಮಞ್ಞತೀ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೧] ಬಾಲೋ, ಭಯಾ ಮ್ಯಾಯಂ ತಿತಿಕ್ಖತಿ।
ಅಜ್ಝಾರುಹತಿ ದುಮ್ಮೇಧೋ, ಗೋವ ಭಿಯ್ಯೋ ಪಲಾಯಿನ”ನ್ತಿ॥

“ಭಾಸಿತಾಯ ಖೋ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇಪಚಿತ್ತಿನಾ ಅಸುರಿನ್ದೇನ ಗಾಥಾಯ ಅಸುರಾ ಅನುಮೋದಿಂಸು, ದೇವಾ ತುಣ್ಹೀ ಅಹೇಸುಂ। ಅಥ ಖೋ ವೇಪಚಿತ್ತಿ ಅಸುರಿನ್ದೋ ಸಕ್ಕಂ ದೇವಾನಮಿನ್ದಂ ಏತದವೋಚ ‘ಭಣ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ಗಾಥ’ನ್ತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಕ್ಕೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಇಮಾ ಗಾಥಾಯೋ ಅಭಾಸಿ -

“ಕಾಮಂ ಮಞ್ಞತು ವಾ ಮಾ ವಾ, ಭಯಾ ಮ್ಯಾಯಂ ತಿತಿಕ್ಖತಿ।
ಸದತ್ಥಪರಮಾ ಅತ್ಥಾ, ಖನ್ತ್ಯಾ ಭಿಯ್ಯೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ॥

“ಯೋ ಹವೇ ಬಲವಾ ಸನ್ತೋ, ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ತಿತಿಕ್ಖತಿ।
ತಮಾಹು ಪರಮಂ ಖನ್ತಿಂ, ನಿಚ್ಚಂ ಖಮತಿ ದುಬ್ಬಲೋ॥

“ಅಬಲಂ ತಂ ಬಲಂ ಆಹು, ಯಸ್ಸ ಬಾಲಬಲಂ ಬಲಂ।
ಬಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಗುತ್ತಸ್ಸ, ಪಟಿವತ್ತಾ ನ ವಿಜ್ಜತಿ॥

“ತಸ್ಸೇವ ತೇನ ಪಾಪಿಯೋ, ಯೋ ಕುದ್ಧಂ ಪಟಿಕುಜ್ಝತಿ।
ಕುದ್ಧಂ ಅಪ್ಪಟಿಕುಜ್ಝನ್ತೋ, ಸಙ್ಗಾಮಂ ಜೇತಿ ದುಜ್ಜಯಂ॥

“ಉಭಿನ್ನಮತ್ಥಂ ಚರತಿ, ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ।
ಪರಂ ಸಙ್ಕುಪಿತಂ ಞತ್ವಾ, ಯೋ ಸತೋ ಉಪಸಮ್ಮತಿ॥

“ಉಭಿನ್ನಂ ತಿಕಿಚ್ಛನ್ತಾನಂ, ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ।
ಜನಾ ಮಞ್ಞನ್ತಿ ಬಾಲೋತಿ, ಯೇ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕೋವಿದಾ”ತಿ॥

“ಭಾಸಿತಾಸು ಖೋ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಕ್ಕೇನ ದೇವಾನಮಿನ್ದೇನ ಗಾಥಾಸು ದೇವಾ ಅನುಮೋದಿಂಸು, ಅಸುರಾ ತುಣ್ಹೀ ಅಹೇಸು”ನ್ತಿ। ಇದಂ ಪರವಚನಂ।

೧೧೭. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಕವಚನಞ್ಚ ಪರವಚನಞ್ಚ?

ಯಞ್ಚ ಪತ್ತಂ ಯಞ್ಚ ಪತ್ತಬ್ಬಂ ಉಭಯಮೇತಂ ರಜಾನುಕಿಣ್ಣಂ ಆತುರಸ್ಸಾನುಸಿಕ್ಖತೋ। ಯೇ ಚ ಸಿಕ್ಖಾಸಾರಾ ಸೀಲಂ ವತಂ ಜೀವಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಉಪಟ್ಠಾನಸಾರಾ, ಅಯಮೇಕೋ ಅನ್ತೋ। ಯೇ ಚ ಏವಂವಾದಿನೋ ಏವಂದಿಟ್ಠಿನೋ “ನತ್ಥಿ ಕಾಮೇಸು ದೋಸೋ”ತಿ, ಅಯಂ ದುತಿಯೋ ಅನ್ತೋ। ಇಚ್ಚೇತೇ ಉಭೋ ಅನ್ತಾ ಕಟಸಿವಡ್ಢನಾ ಕಟಸಿಯೋ ದಿಟ್ಠಿಂ ವಡ್ಢೇನ್ತಿ। ಏತೇ ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅನಭಿಞ್ಞಾಯ ಓಲೀಯನ್ತಿ ಏಕೇ ಅತಿಧಾವನ್ತಿ ಏಕೇತಿ। ಇದಂ ಪರವಚನಂ।

ಯೇ ಚ ಖೋ ತೇ ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ತತ್ರ ಚ ನ ಅಹೇಸುಂ, ತೇನ ಚ ಅಮಞ್ಞಿಂಸು, ವಟ್ಟಂ ತೇಸಂ ನತ್ಥಿ ಪಞ್ಞಾಪನಾಯಾತಿ। ಇದಂ ಸಕವಚನಂ। ಅಯಂ ಉದಾನೋ ಸಕವಚನಞ್ಚ ಪರವಚನಞ್ಚ।

ರಾಜಾ ಪಸೇನದಿ [ಪಸ್ಸೇನದಿ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೩] ಕೋಸಲೋ ಭಗವನ್ತಂ ಏತದವೋಚ - ಇಧ ಮಯ್ಹಂ, ಭನ್ತೇ, ರಹೋಗತಸ್ಸ ಪಟಿಸಲ್ಲೀನಸ್ಸ ಏವಂ ಚೇತಸೋ ಪರಿವಿತಕ್ಕೋ ಉದಪಾದಿ "ಕೇಸಂ ನು ಖೋ ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ, ಕೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ"ತಿ। ತಸ್ಸ ಮಯ್ಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಏತದಹೋಸಿ "ಯೇ ಚ ಖೋ ಕೇಚಿ ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ವಾಚಾಯ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ಮನಸಾ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯುಂ 'ಪಿಯೋ ನೋ ಅತ್ತಾ'ತಿ, ಅಥ ಖೋ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಯಂ ಹಿ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅಪ್ಪಿಯಸ್ಸ ಕರೇಯ್ಯ, ತಂ ತೇ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತನೋ ಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ಯೇ ಚ ಖೋ ಕೇಚಿ ಕಾಯೇನ ಸುಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ವಾಚಾಯ ಸುಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ಮನಸಾ ಸುಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯುಂ 'ಅಪ್ಪಿಯೋ ನೋ ಅತ್ತಾ'ತಿ, ಅಥ ಖೋ ತೇಸಂ ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಯಂ ಹಿ ಪಿಯೋ ಪಿಯಸ್ಸ ಕರೇಯ್ಯ । ತಂ ತೇ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತನೋ ಕರೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ"ತಿ।

"ಏವಮೇತಂ, ಮಹಾರಾಜ, ಏವಮೇತಂ, ಮಹಾರಾಜ, ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ, ಮಹಾರಾಜ, ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ವಾಚಾಯ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ಮನಸಾ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯುಂ 'ಪಿಯೋ ನೋ ಅತ್ತಾ'ತಿ, ಅಥ ಖೋ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಯಂ ಹಿ, ಮಹಾರಾಜ, ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅಪ್ಪಿಯಸ್ಸ ಕರೇಯ್ಯ, ತಂ ತೇ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತನೋ ಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ಯೇ ಚ ಖೋ ಕೇಚಿ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಯೇನ ಸುಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ವಾಚಾಯ ಸುಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ಮನಸಾ ಸುಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯುಂ 'ಅಪ್ಪಿಯೋ ನೋ ಅತ್ತಾ'ತಿ, ಅಥ ಖೋ ತೇಸಂ ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಯಂ ಹಿ, ಮಹಾರಾಜ, ಪಿಯೋ ಪಿಯಸ್ಸ ಕರೇಯ್ಯ, ತಂ ತೇ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತನೋ ಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಪಿಯೋ ಅತ್ತಾತಿ। ಇದಮವೋಚ ಭಗವಾ...ಪೇ॰... ಸತ್ಥಾ -

"ಅತ್ತಾನಞ್ಚೇ ಪಿಯಂ ಜಞ್ಞಾ, ನ ನಂ ಪಾಪೇನ ಸಂಯುಜೇ।
ನ ಹಿ ತಂ ಸುಲಭಂ ಹೋತಿ, ಸುಖಂ ದುಕ್ಕಟಕಾರಿನಾ॥

"ಅನ್ತಕೇನಾಧಿಪನ್ನಸ್ಸ [ಮರಣೇನಾಭಿಭೂತಸ್ಸ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೫], ಜಹತೋ ಮಾನುಸಂ ಭವಂ।
ಕಿಂ ಹಿ ತಸ್ಸ ಸಕಂ ಹೋತಿ, ಕಿಞ್ಚ ಆದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ।
ಕಿಞ್ಚಸ್ಸ ಅನುಗಂ ಹೋತಿ, ಛಾಯಾವ ಅನಪಾಯಿನೀ॥

"ಉಭೋ ಪುಞ್ಞಞ್ಚ ಪಾಪಞ್ಚ, ಯಂ ಮಚ್ಚೋ ಕುರುತೇ ಇಧ।
ತಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ಸಕಂ ಹೋತಿ, ತಂವ ಆದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ।
ತಂವಸ್ಸ ಅನುಗಂ ಹೋತಿ, ಛಾಯಾವ ಅನಪಾಯಿನೀ॥

"ತಸ್ಮಾ ಕರೇಯ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಂ, ನಿಚಯಂ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಂ।
ಪುಞ್ಞಾನಿ ಪರಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಪತಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ ಪಾಣಿನ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಪರವಚನಂ। ಅನುಗೀತಿ ಸಕವಚನಂ। ಇದಂ ಸಕವಚನಞ್ಚ ಪರವಚನಞ್ಚ।

೧೧೮. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ?

ಪಞ್ಹೇ ಪುಚ್ಛಿತೇ ಇದಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ಇದಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ಇದಂ ಪಹಾತಬ್ಬಂ, ಇದಂ ಭಾವೇತಬ್ಬಂ, ಇದಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಏವಂಗಹಿತಾ ಇದಂ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಯನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಏವಂಗಹಿತಾನಂ ಅಯಮತ್ಥೋ ಇತಿ ಇದಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ।

“ಉಳಾರೋ ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ”ತಿ ಬುದ್ಧಉಳಾರತಂ ಧಮ್ಮಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಂ ಸಙ್ಘಸುಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಞ್ಚ ಏಕಂಸೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸೇ। “ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ”ತಿ “ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ”ತಿ “ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ”ತಿ ಏಕಂಸೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸೇ। ಯಂ ವಾ ಪನಞ್ಞಮ್ಪಿ ಏವಂ ಜಾತಿಯಂ। ಇದಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ?

“ಆಕಙ್ಖತೋ ತೇ ನರದಮ್ಮಸಾರಥಿ [ನರದಮ್ಮಸಾರಥೀ (ಸೀ॰)], ದೇವಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಮನಸಾ ವಿಚಿನ್ತಿತಂ।
ಸಬ್ಬೇ ನ ಜಞ್ಞಾ ಕಸಿಣಾಪಿ ಪಾಣಿನೋ, ಸನ್ತಂ ಸಮಾಧಿಂ ಅರಣಂ ನಿಸೇವತೋ।
ಕಿನ್ತಂ ಭಗವಾ ಆಕಙ್ಖತೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ।

ಏತ್ತಕೋ ಭಗವಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಕ್ಖನ್ಧೇ ಇರಿಯಾಯಂ ಪಭಾವೇ ಹಿತೇಸಿತಾಯಂ ಕರುಣಾಯಂ ಇದ್ಧಿಯನ್ತಿ। ಇದಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ।

“ತಥಾಗತಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಾದಾ ತಿಣ್ಣಂ ರತನಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಬುದ್ಧರತನಸ್ಸ ಧಮ್ಮರತನಸ್ಸ ಸಙ್ಘರತನಸ್ಸ”। ಕಿಂ ಪಮಾಣಾನಿ ತೀಣಿ ರತನಾನೀತಿ? ಇದಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ।

ಬುದ್ಧವಿಸಯೋ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯೋ। ಪುಗ್ಗಲಪರೋಪರಞ್ಞುತಾ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಾ। “ಪುಬ್ಬಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸಕಿಂ ನಿರಯಂ ಸಕಿಂ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಂ ಸಕಿಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಂ ಸಕಿಂ ಅಸುರಯೋನಿಂ ಸಕಿಂ ದೇವೇ ಸಕಿಂ ಮನುಸ್ಸೇ ಸನ್ಧಾವಿತಂ ಸಂಸರಿತಂ”। ಕತಮಾ ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟೀತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಸಾವಕಾನಂ ಞಾಣವೇಕಲ್ಲೇನ। ದುವಿಧಾ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ದೇಸನಾ ಅತ್ತೂಪನಾಯಿಕಾ ಚ ಪರೂಪನಾಯಿಕಾ ಚ। ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಪರೂಪನಾಯಿಕಾ। ನತ್ಥಿ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಅವಿಜಾನನಾತಿ [ಅಪ್ಪಜಾನನಾತಿ (ಸೀ॰)] ಅತ್ತೂಪನಾಯಿಕಾ। ಯಥಾ ಭಗವಾ ಕೋಕಾಲಿಕಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆರಬ್ಭ ಅಞ್ಞತರಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಏವಮಾಹ –

“ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ , ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿಖಾರಿಕೋ ಕೋಸಲಕೋ ತಿಲವಾಹೋ…ಪೇ॰… ನ ತ್ವೇವ ಏಕೋ ಅಬ್ಬುದೋ ನಿರಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ಅಬ್ಬುದಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ನಿರಬ್ಬುದೋ ನಿರಯೋ [ನಿರಬ್ಬುದನಿರಯೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೧)]। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ನಿರಬ್ಬುದಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ಅಬಬೋ ನಿರಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ಅಬಬಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ಅಟಟೋ ನಿರಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ಅಟಟಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ಅಹಹೋ ನಿರಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ಅಹಹಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ಕುಮುದೋ ನಿರಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ಕುಮುದಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ಸೋಗನ್ಧಿಕೋ ನಿರಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ಸೋಗನ್ಧಿಕಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ಉಪ್ಪಲಕೋ ನಿರಯೋ [ಉಪ್ಪಲನಿರಯೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೧)]। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ಉಪ್ಪಲಕಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ಪುಣ್ಡರೀಕೋ ನಿರಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ಪುಣ್ಡರೀಕಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ಪದುಮೋ ನಿರಯೋ। ಪದುಮೇ ಪನ, ಭಿಕ್ಖು, ನಿರಯೇ ಕೋಕಾಲಿಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಉಪಪನ್ನೋ ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಆಘಾತೇತ್ವಾ”ತಿ। ಯಂ ವಾ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಭಗವಾ ಆಹ “ಅಯಂ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯೋ”ತಿ। ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಇದಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ।

೧೧೯. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ, ಯದಾ ಸೋ ಉಪಕೋ ಆಜೀವಕೋ ಭಗವನ್ತಂ ಆಹ “ಕುಹಿಂ, ಆವುಸೋ ಗೋತಮ, ಗಮಿಸ್ಸಸೀ”ತಿ। ಭಗವಾ ಆಹ –

“ಬಾರಾಣಸಿಂ ಗಮಿಸ್ಸಾಮಿ, ಅಹಂ ತಂ ಅಮತದುನ್ದುಭಿಂ।
ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತೇತುಂ, ಲೋಕೇ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯ”ನ್ತಿ॥

ಉಪಕೋ ಆಜೀವಕೋ ಆಹ “‘ಜಿನೋ’ತಿ ಖೋ ಆವುಸೋ, ಭೋ ಗೋತಮ, ಪಟಿಜಾನಾಸೀ”ತಿ। ಭಗವಾ ಆಹ –

“ಮಾದಿಸಾ ವೇ ಜಿನಾ [ಜಿನಾ ವೇ ಮಾದಿಸಾ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೧] ಹೋನ್ತಿ, ಯೇ ಪತ್ತಾ ಆಸವಕ್ಖಯಂ।
ಜಿತಾ ಮೇ ಪಾಪಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾಹಂ ಉಪಕಾ ಜಿನೋ”ತಿ॥

ಕಥಂ ಜಿನೋ ಕೇನ ಜಿನೋತಿ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಕತಮೋ ಜಿನೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಕತಮೋ ಆಸವಕ್ಖಯೋ, ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಕಿತ್ತಕೋ ಆಸವಕ್ಖಯೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಇದಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ।

ಅತ್ಥಿ ತಥಾಗತೋತಿ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಅತ್ಥಿ ರೂಪನ್ತಿ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ರೂಪಂ ತಥಾಗತೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ರೂಪವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ರೂಪೇ ತಥಾಗತೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ತಥಾಗತೇ ರೂಪನ್ತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಏವಂ ಅತ್ಥಿ ವೇದನಾ…ಪೇ॰… ಸಞ್ಞಾ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರಾ…ಪೇ॰… ಅತ್ಥಿ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಥಾಗತೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ವಿಞ್ಞಾಣವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ವಿಞ್ಞಾಣೇ ತಥಾಗತೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ತಥಾಗತೇ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಅಞ್ಞತ್ರ ರೂಪೇನ ತಥಾಗತೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಅಞ್ಞತ್ರ ವೇದನಾಯ…ಪೇ॰… ಸಞ್ಞಾಯ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ತಥಾಗತೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಅಯಂ ಸೋ ತಥಾಗತೋ ಅರೂಪಕೋ…ಪೇ॰… ಅವೇದನಕೋ…ಪೇ॰… ಅಸಞ್ಞಕೋ…ಪೇ॰… ಅಸಙ್ಖಾರಕೋ…ಪೇ॰… ಅವಿಞ್ಞಾಣಕೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಇದಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ।

ಪಸ್ಸತಿ ಭಗವಾ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕೇನ ಸತ್ತೇ ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ…ಪೇ॰… ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗೇ ಸತ್ತೇ ಪಜಾನಾತೀತಿ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಕತಮೇ ಸತ್ತಾ, ಕತಮೋ ತಥಾಗತೋತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಇದಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ।

ಅತ್ಥಿ ತಥಾಗತೋತಿ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಅತ್ಥಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಇದಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಞ್ಚ।

೧೨೦. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಕಮ್ಮಂ?

“ಅನ್ತಕೇನಾಧಿಪನ್ನಸ್ಸ , ಜಹತೋ ಮಾನುಸಂ ಭವಂ।
ಕಿಂ ಹಿ ತಸ್ಸ ಸಕಂ ಹೋತಿ, ಕಿಞ್ಚ ಆದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ।
ಕಿಞ್ಚಸ್ಸ ಅನುಗಂ ಹೋತಿ, ಛಾಯಾವ ಅನಪಾಯಿನೀ॥

“ಉಭೋ ಪುಞ್ಞಞ್ಚ ಪಾಪಞ್ಚ, ಯಂ ಮಚ್ಚೋ ಕುರುತೇ ಇಧ।
ತಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ಸಕಂ ಹೋತಿ, ತಂವ [ತಞ್ಚ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೫] ಆದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ।
ತಂವಸ್ಸ ಅನುಗಂ ಹೋತಿ, ಛಾಯಾವ ಅನಪಾಯಿನೀ”ತಿ॥

ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ।

“ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲಂ ಪೀಠಸಮಾರೂಳ್ಹಂ ವಾ ಮಞ್ಚಸಮಾರೂಳ್ಹಂ ವಾ ಛಮಾಯಂ [ಛಮಾಯ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೮] ವಾ ಸೇಮಾನಂ ಯಾನಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಪಾಪಕಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕತಾನಿ ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ವಾಚಾಯ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಮನಸಾ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ, ತಾನಿಸ್ಸ ತಮ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಓಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಜ್ಝೋಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಭಿಪ್ಪಲಮ್ಬನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹತಂ ಪಬ್ಬತಕೂಟಾನಂ ಛಾಯಾ ಸಾಯನ್ಹಸಮಯಂ ಪಥವಿಯಂ ಓಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಜ್ಝೋಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಭಿಪ್ಪಲಮ್ಬನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲಂ ಪೀಠಸಮಾರೂಳ್ಹಂ ವಾ ಮಞ್ಚಸಮಾರೂಳ್ಹಂ ವಾ ಛಮಾಯಂ ವಾ ಸೇಮಾನಂ ಯಾನಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಪಾಪಕಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕತಾನಿ ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ವಾಚಾಯ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಮನಸಾ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ, ತಾನಿಸ್ಸ ತಮ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಓಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಜ್ಝೋಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಭಿಪ್ಪಲಮ್ಬನ್ತಿ। ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲಸ್ಸ ಏವಂ ಹೋತಿ ‘ಅಕತಂ ವತ ಮೇ ಕಲ್ಯಾಣಂ, ಅಕತಂ ಕುಸಲಂ, ಅಕತಂ ಭೀರುತ್ತಾಣಂ। ಕತಂ ಪಾಪಂ, ಕತಂ ಲುದ್ದಂ, ಕತಂ ಕಿಬ್ಬಿಸಂ, ಯಾವತಾ ಭೋ ಅಕತಕಲ್ಯಾಣಾನಂ ಅಕತಕುಸಲಾನಂ ಅಕತಭೀರುತ್ತಾಣಾನಂ ಕತಪಾಪಾನಂ ಕತಲುದ್ದಾನಂ ಕತಕಿಬ್ಬಿಸಾನಂ ಗತಿ, ತಂ ಗತಿಂ ಪೇಚ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮೀ’ತಿ, ಸೋ ಸೋಚತಿ ಕಿಲಮತಿ ಪರಿದೇವತಿ ಉರತ್ತಾಳಿಂ ಕನ್ದತಿ ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತೀ”ತಿ।

“ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತಂ ಪೀಠಸಮಾರೂಳ್ಹಂ ವಾ ಮಞ್ಚಸಮಾರೂಳ್ಹಂ ವಾ ಛಮಾಯಂ ವಾ ಸೇಮಾನಂ ಯಾನಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಕಲ್ಯಾಣಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕತಾನಿ ಕಾಯೇನ ಸುಚರಿತಾನಿ ವಾಚಾಯ ಸುಚರಿತಾನಿ ಮನಸಾ ಸುಚರಿತಾನಿ, ತಾನಿಸ್ಸ ತಮ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಓಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಜ್ಝೋಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಭಿಪ್ಪಲಮ್ಬನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹತಂ ಪಬ್ಬತಕೂಟಾನಂ ಛಾಯಾ ಸಾಯನ್ಹಸಮಯಂ ಪಥವಿಯಂ ಓಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಜ್ಝೋಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಭಿಪ್ಪಲಮ್ಬನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತಂ ಪೀಠಸಮಾರೂಳ್ಹಂ ವಾ ಮಞ್ಚಸಮಾರೂಳ್ಹಂ ವಾ ಛಮಾಯಂ ವಾ ಸೇಮಾನಂ ಯಾನಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಕಲ್ಯಾಣಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕತಾನಿ ಕಾಯೇನ ಸುಚರಿತಾನಿ ವಾಚಾಯ ಸುಚರಿತಾನಿ ಮನಸಾ ಸುಚರಿತಾನಿ, ತಾನಿಸ್ಸ ತಮ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಓಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಜ್ಝೋಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಭಿಪ್ಪಲಮ್ಬನ್ತಿ। ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ‘ಏವಂ ಹೋತಿ ಅಕತಂ ವತ ಮೇ ಪಾಪಂ , ಅಕತಂ ಲುದ್ದಂ, ಅಕತಂ ಕಿಬ್ಬಿಸಂ। ಕತಂ ಕಲ್ಯಾಣಂ, ಕತಂ ಕುಸಲಂ, ಕತಂ ಭೀರುತ್ತಾಣಂ, ಯಾವತಾ ಭೋ ಅಕತಪಾಪಾನಂ ಅಕತಲುದ್ದಾನಂ ಅಕತಕಿಬ್ಬಿಸಾನಂ ಕತಕಲ್ಯಾಣಾನಂ ಕತಕುಸಲಾನಂ ಕತಭೀರುತ್ತಾಣಾನಂ ಗತಿ, ತಂ ಗತಿಂ ಪೇಚ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮೀ’ತಿ, ಸೋ ನ ಸೋಚತಿ ನ ಕಿಲಮತಿ ನ ಪರಿದೇವತಿ ನ ಉರತ್ತಾಳಿಂ ಕನ್ದತಿ ನ ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ‘ಕತಂ ಮೇ ಪುಞ್ಞಂ, ಅಕತಂ ಪಾಪಂ, ಯಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಗತಿ ಅಕತಪಾಪಸ್ಸ ಅಕತಲುದ್ದಸ್ಸ ಅಕತಕಿಬ್ಬಿಸಸ್ಸ ಕತಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಕತಕುಸಲಸ್ಸ ಕತಭೀರುತ್ತಾಣಸ್ಸ, ತಂ ಪೇಚ್ಚ ಭವೇ ಗತಿಂ ಪಚ್ಚನುಭವಿಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ನ ಜಾಯತಿ। ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿನೋ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇತ್ಥಿಯಾ ವಾ ಪುರಿಸಸ್ಸ ವಾ ಗಿಹಿನೋ ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ವಾ ಭದ್ದಕಂ ಮರಣಂ ಭದ್ದಿಕಾ ಕಾಲಙ್ಕಿರಿಯಾತಿ ವದಾಮೀ”ತಿ। ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ।

“ತೀಣಿಮಾನಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ, ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಂ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ। ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಚರಿತಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಕಾಯಸುಚರಿತಂ ವಚೀಸುಚರಿತಂ ಮನೋಸುಚರಿತಂ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಸುಚರಿತಾನಿ। ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವಿಪಾಕೋ?

“ಲಾಭಾ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಲದ್ಧಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖಣೋ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಟಿಲದ್ಧೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಾಯ। ದಿಟ್ಠಾ ಮಯಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಛ ಫಸ್ಸಾಯತನಿಕಾ ನಾಮ ನಿರಯಾ। ತತ್ಥ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ ಅನಿಟ್ಠರೂಪಂಯೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ಇಟ್ಠರೂಪಂ। ಅಕನ್ತರೂಪಂಯೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ಕನ್ತರೂಪಂ। ಅಮನಾಪರೂಪಂಯೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ಮನಾಪರೂಪಂ।

ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸೋತೇನ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತಿ…ಪೇ॰… ಘಾನೇನ…ಪೇ॰… ಜಿವ್ಹಾಯ…ಪೇ॰… ಕಾಯೇನ…ಪೇ॰… ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಮನಸಾ ಧಮ್ಮಂ ವಿಜಾನಾತಿ ಅನಿಟ್ಠಧಮ್ಮಂಯೇವ ವಿಜಾನಾತಿ, ನೋ ಇಟ್ಠಧಮ್ಮಂ। ಅಕನ್ತಧಮ್ಮಂಯೇವ ವಿಜಾನಾತಿ, ನೋ ಕನ್ತಧಮ್ಮಂ।

ಅಮನಾಪಧಮ್ಮಂಯೇವ ವಿಜಾನಾತಿ, ನೋ ಮನಾಪಧಮ್ಮಂ। ಲಾಭಾ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಲದ್ಧಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖಣೋ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಟಿಲದ್ಧೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಾಯ।

"ದಿಟ್ಠಾ ಮಯಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಛ ಫಸ್ಸಾಯತನಿಕಾ ನಾಮ ಸಗ್ಗಾ। ತತ್ಥ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ ಇಟ್ಠರೂಪಂಯೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ಅನಿಟ್ಠರೂಪಂ। ಕನ್ತರೂಪಂಯೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ಅಕನ್ತರೂಪಂ। ಮನಾಪರೂಪಂಯೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ಅಮನಾಪರೂಪಂ। ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸೋತೇನ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತಿ...ಪೇ॰... ಘಾನೇನ ...ಪೇ॰... ಜಿವ್ಹಾಯ...ಪೇ॰... ಕಾಯೇನ...ಪೇ॰... ಮನಸಾ ಧಮ್ಮಂ ವಿಜಾನಾತಿ ಇಟ್ಠಧಮ್ಮಂಯೇವ ವಿಜಾನಾತಿ, ನೋ ಅನಿಟ್ಠಧಮ್ಮಂ। ಕನ್ತಧಮ್ಮಂಯೇವ ವಿಜಾನಾತಿ, ನೋ ಅಕನ್ತಧಮ್ಮಂ। ಮನಾಪಧಮ್ಮಂಯೇವ ವಿಜಾನಾತಿ, ನೋ ಅಮನಾಪಧಮ್ಮಂ। ಲಾಭಾ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಲದ್ಧಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖಣೋ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಟಿಲದ್ಧೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಾಯಾ"ತಿ। ಅಯಂ ವಿಪಾಕೋ।

"ಸಟ್ಠಿವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿ ಸಬ್ಬಸೋ।
ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚಮಾನಾನಂ [ಪಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಪೇ॰ ವ॰ ೮೦೨], ಕದಾ ಅನ್ತೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ॥

"ನತ್ಥಿ ಅನ್ತೋ ಕುತೋ ಅನ್ತೋ, ನ ಅನ್ತೋ ಪಟಿದಿಸ್ಸತಿ [ಪತಿದಿಸ್ಸತಿ (ಸೀ॰) ಜಾ॰ ೧.೪.೫೫]।
ತದಾ ಹಿ ಪಕತಂ ಪಾಪಂ, ತುಯ್ಹಂ ಮಯ್ಹಞ್ಚ ಮಾರಿಸಾ"ತಿ॥

ಅಯಂ ವಿಪಾಕೋ।

೧೨೧. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ವಿಪಾಕೋ ಚ?

"ಅಧಮ್ಮಚಾರೀ ಹಿ ನರೋ ಪಮತ್ತೋ, ಯಹಿಂ ಯಹಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ದುಗ್ಗತಿಂ ಯೋ।
ಸೋ ನಂ ಅಧಮ್ಮೋ ಚರಿತೋ ಹನಾತಿ, ಸಯಂ ಗಹೀತೋ ಯಥಾ ಕಣ್ಹಸಪ್ಪೋ॥

"ನ ಹಿ [ಪಸ್ಸ ಥೇರಗಾ॰ ೩೦೪] ಧಮ್ಮೋ ಅಧಮ್ಮೋ ಚ, ಉಭೋ ಸಮವಿಪಾಕಿನೋ।
ಅಧಮ್ಮೋ ನಿರಯಂ ನೇತಿ, ಧಮ್ಮೋ ಪಾಪೇತಿ ಸುಗ್ಗತಿ"ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ವಿಪಾಕೋ ಚ।

"ಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಞ್ಞಾನಂ ಭಾಯಿತ್ಥ, ಸುಖಸ್ಸೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಧಿವಚನಂ ಇಟ್ಠಸ್ಸ ಕನ್ತಸ್ಸ ಪಿಯಸ್ಸ ಮನಾಪಸ್ಸ ಯದಿದಂ ಪುಞ್ಞಾನಿ। ಅಭಿಜಾನಾಮಿ ಖೋ ಪನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೀಘರತ್ತಂ ಕತಾನಂ ಪುಞ್ಞಾನಂ ಇಟ್ಠಂ [ದೀಘರತ್ತಂ ಇಟ್ಠಂ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಇತಿವು॰ ೨೨] ಕನ್ತಂ ಪಿಯಂ ಮನಾಪಂ ವಿಪಾಕಂ ಪಚ್ಚನುಭೂತಂ, ಸತ್ತ ವಸ್ಸಾನಿ ಮೇತ್ತಚಿತ್ತಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಸತ್ತ ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ನ ಇಮಂ [ನ ಯಿಮಂ (ಇತಿವು॰ ೨೨)] ಲೋಕಂ ಪುನರಾಗಮಾಸಿಂ। ಸಂವಟ್ಟಮಾನೇ ಸುದಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪೇ ಆಭಸ್ಸರೂಪಗೋ ಹೋಮಿ। ವಿವಟ್ಟಮಾನೇ ಕಪ್ಪೇ ಸುಞ್ಞಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಮಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜಾಮಿ। ತತ್ರ ಸುದಾಹಂ [ಸುದಂ (ಇತಿವು॰ ೨೨)], ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬ್ರಹ್ಮಾ ಹೋಮಿ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಅಭಿಭೂ ಅನಭಿಭೂತೋ ಅಞ್ಞದತ್ಥುದಸೋ ವಸವತ್ತೀ। ಛತ್ತಿಂಸಕ್ಖತ್ತುಂ ಖೋ ಪನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಕ್ಕೋ ಅಹೋಸಿಂ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ, ಅನೇಕಸತಕ್ಖತ್ತುಂ ರಾಜಾ ಅಹೋಸಿಂ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ [ಚಕ್ಕವತ್ತಿ (ಕ॰)] ಧಮ್ಮಿಕೋ ಧಮ್ಮರಾಜಾ ಚಾತುರನ್ತೋ ವಿಜಿತಾವೀ ಜನಪದತ್ಥಾವರಿಯಪ್ಪತ್ತೋ ಸತ್ತರತನಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಪದೇಸರಜ್ಜಸ್ಸ? ತಸ್ಸ ಮಯ್ಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏತದಹೋಸಿ 'ಕಿಸ್ಸ ನು ಖೋ ಮೇ ಇದಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಫಲಂ, ಕಿಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ, ಯೇನಾಹಂ ಏತರಹಿ ಏವಂಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಏವಂಮಹಾನುಭಾವೋ'ತಿ। ತಸ್ಸ ಮಯ್ಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏತದಹೋಸಿ 'ತಿಣ್ಣಂ ಖೋ ಮೇ ಇದಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲಂ, ತಿಣ್ಣಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕೋ। ಯೇನಾಹಂ ಏತರಹಿ ಏವಂಮಹಿದ್ಧಿಕೋ

ಏವಂಮಹಾನುಭಾವೋ’ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ, ದಾನಸ್ಸ ದಮಸ್ಸ ಸಂಯಮಸ್ಸಾ”ತಿ। ತತ್ಥ ಯಞ್ಚ ದಾನಂ ಯೋ ಚ ದಮೋ ಯೋ ಚ ಸಂಯಮೋ, ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ। ಯೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ವಿಪಾಕೋ ಪಚ್ಚನುಭೂತೋ, ಅಯಂ ವಿಪಾಕೋ। ತಥಾ ಚೂಳಕಮ್ಮವಿಭಙ್ಗೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ।

ಯಂ ಸುಭಸ್ಸ ಮಾಣವಸ್ಸ ತೋದೇಯ್ಯಪುತ್ತಸ್ಸ ದೇಸಿತಂ। ತತ್ಥ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಪ್ಪಾಯುಕದೀಘಾಯುಕತಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ಬಹ್ವಾಬಾಧಅಪ್ಪಾಬಾಧತಾಯ ಅಪ್ಪೇಸಕ್ಖಮಹೇಸಕ್ಖತಾಯ ದುಬ್ಬಣ್ಣಸುವಣ್ಣತಾಯ ನೀಚಕುಲಿಕಉಚ್ಚಕುಲಿಕತಾಯ ಅಪ್ಪಭೋಗಮಹಾಭೋಗತಾಯ ದುಪ್ಪಞ್ಞಪಞ್ಞವನ್ತತಾಯ ಚ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ, ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ। ಯಾ ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಾಯುಕದೀಘಾಯುಕತಾ… ಪೇ॰… ದುಪ್ಪಞ್ಞಪಞ್ಞವನ್ತತಾ, ಅಯಂ ವಿಪಾಕೋ। ಇದಂ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ವಿಪಾಕೋ ಚ।

೧೨೨. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಕುಸಲಂ?

“ವಾಚಾನುರಕ್ಖೀ ಮನಸಾ ಸುಸಂವುತೋ, ಕಾಯೇನ ಚ ನಾಕುಸಲಂ ಕಯಿರಾ [ಅಕುಸಲಂ ನ ಕಯಿರಾ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೨೮೧]।
ಏತೇ ತಯೋ ಕಮ್ಮಪಥೇ ವಿಸೋಧಯೇ, ಆರಾಧಯೇ ಮಗ್ಗಮಿಸಿಪ್ಪವೇದಿತ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಕುಸಲಂ।

“ಯಸ್ಸ ಕಾಯೇನ ವಾಚಾಯ, ಮನಸಾ ನತ್ಥಿ ದುಕ್ಕಟಂ।
ಸಂವುತಂ ತೀಹಿ ಠಾನೇಹಿ, ತಮಹಂ ಬ್ರೂಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಕುಸಲಂ।

“ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ, ಅದೋಸೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ, ಅಮೋಹೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ। ಇದಂ ಕುಸಲಂ। “ವಿಜ್ಜಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ [ವಿಜ್ಜಾ ಚ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ (ಸಂಯುತ್ತನಿಕಾಯೇ)], ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅನುದೇವ [ಅನ್ವದೇವ (ಸೀ॰ ಕ॰), ಸ್ಯಾದಿಕಣ್ಡೇ (ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇ) ೧೧ ಸುತ್ತಂ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ] ಹಿರೀ ಓತ್ತಪ್ಪಞ್ಚಾ”ತಿ। ಇದಂ ಕುಸಲಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಅಕುಸಲಂ?

“ಯಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ, ಮಾಲುವಾ ಸಾಲಮಿವೋತ್ಥತಂ।
ಕರೋತಿ ಸೋ ತಥತ್ತಾನಂ, ಯಥಾ ನಂ ಇಚ್ಛತೀ ದಿಸೋ”ತಿ॥

ಇದಂ ಅಕುಸಲಂ।

“ಅತ್ತನಾ ಹಿ ಕತಂ ಪಾಪಂ, ಅತ್ತಜಂ ಅತ್ತಸಮ್ಭವಂ।
ಅಭಿಮತ್ಥತಿ [ಅಭಿಮನ್ಥತಿ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೧೬೧] ದುಮ್ಮೇಧಂ, ವಜಿರಂವಸ್ಮಮಯಂ ಮಣಿ”ನ್ತಿ॥

ಇದಂ ಅಕುಸಲಂ।

“ದಸ ಕಮ್ಮಪಥೇ ನಿಸೇವಿಯ, ಅಕುಸಲಾಕುಸಲೇಹಿ ವಿವಜ್ಜಿತಾ।

ಗರಹಾ ಚ ಭವನ್ತಿ ದೇವತೇ, ಬಾಲಮತೀ ನಿರಯೇಸು ಪಚ್ಚರೇ”ತಿ॥

ಇದಂ ಅಕುಸಲಂ।

“ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ [ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೦], ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ, ದೋಸೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ, ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ”। ಇದಂ ಅಕುಸಲಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಕುಸಲಞ್ಚ?

“ಯಾದಿಸಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೬] ವಪತೇ ಬೀಜಂ, ತಾದಿಸಂ ಹರತೇ ಫಲಂ।
ಕಲ್ಯಾಣಕಾರೀ ಕಲ್ಯಾಣಂ, ಪಾಪಕಾರೀ ಚ ಪಾಪಕ”ನ್ತಿ॥

ತತ್ಥ ಯಂ ಆಹ “ಕಲ್ಯಾಣಕಾರೀ ಕಲ್ಯಾಣ”ನ್ತಿ, ಇದಂ ಕುಸಲಂ। ಯಂ ಆಹ “ಪಾಪಕಾರೀ ಚ ಪಾಪಕ”ನ್ತಿ, ಇದಂ ಅಕುಸಲಂ। ಇದಂ ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಕುಸಲಞ್ಚ।

“ಸುಭೇನ ಕಮ್ಮೇನ ವಜನ್ತಿ ಸುಗ್ಗತಿಂ, ಅಪಾಯಭೂಮಿಂ ಅಸುಭೇನ ಕಮ್ಮುನಾ।
ಖಯಾ ಚ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಚೇತಸೋ, ನಿಬ್ಬನ್ತಿ ತೇ ಜೋತಿರಿವಿನ್ಧನಕ್ಖಯಾ”॥

ತತ್ಥ ಯಂ ಆಹ “ಸುಭೇನ ಕಮ್ಮೇನ ವಜನ್ತಿ ಸುಗ್ಗತಿ”ನ್ತಿ, ಇದಂ ಕುಸಲಂ। ಯಂ ಆಹ “ಅಪಾಯಭೂಮಿಂ ಅಸುಭೇನ ಕಮ್ಮುನಾ”ತಿ, ಇದಂ ಅಕುಸಲಂ। ಇದಂ ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಕುಸಲಞ್ಚ।

೧೨೩. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ?

“ಯಥಾಪಿ ಭಮರೋ ಪುಪ್ಫಂ, ವಣ್ಣಗನ್ಧಮಹೇಠಯಂ [ವಣ್ಣಗನ್ಧಂ ಅಹೇಠಯಂ (ಸೀ॰) ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೪೯]।
ಪಲೇತಿ [ಪಳೇತಿ (ಕ॰)] ರಸಮಾದಾಯ, ಏವಂ ಗಾಮೇ ಮುನೀ ಚರೇ”ತಿ॥

ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ।

“ತೀಣಿಮಾನಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಕರಣೀಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ, ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ ವಿಹರತಿ ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋ ಅಣುಮತ್ತೇಸು ವಜ್ಜೇಸು ಭಯದಸ್ಸಾವೀ, ಸಮಾದಾಯ ಸಿಕ್ಖತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸು, ಕಾಯಕಮ್ಮವಚೀಕಮ್ಮೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಕುಸಲೇನ ಪರಿಸುದ್ಧಾಜೀವೋ। ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ಖೋ ಪನ ಹೋತಿ ಥಾಮವಾ ದಳ್ಹಪರಕ್ಕಮೋ ಅನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರೋ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾಯ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ। ಪಞ್ಞವಾ ಖೋ ಪನ ಹೋತಿ ಉದಯತ್ಥಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಾಯ ನಿಬ್ಬೇಧಿಕಾಯ ಸಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಗಾಮಿನಿಯಾ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ ತೀಣಿ ಕರಣೀಯಾನೀ”ತಿ। ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ।

“ದಸಯಿಮೇ [ದಸ ಇಮೇ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೪೮], ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಪಬ್ಬಜಿತೇನ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ। ಕತಮೇ ದಸ? ‘ವೇವಣ್ಣಿಯಮ್ಹಿ ಅಜ್ಝುಪಗತೋ’ತಿ ಪಬ್ಬಜಿತೇನ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ…ಪೇ॰… ಇಮೇ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ದಸ ಧಮ್ಮಾ ಪಬ್ಬಜಿತೇನ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ”ತಿ। ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ।

“ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕರಣೀಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಕಾಯಸುಚರಿತಂ ವಚೀಸುಚರಿತಂ ಮನೋಸುಚರಿತನ್ತಿ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಕರಣೀಯಾನೀ”ತಿ। ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ?

“ನತ್ಥಿ ಪುತ್ತಸಮಂ ಪೇಮಂ, ನತ್ಥಿ ಗೋಸಮಿತಂ [ಗೋಣಸಮಂ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩] ಧನಂ।
ನತ್ಥಿ ಸೂರಿಯಸಮಾ [ಸುರಿಯಸಮಾ (ಸೀ॰)] ಆಭಾ, ಸಮುದ್ದಪರಮಾ ಸರಾ”ತಿ॥

ಭಗವಾ ಆಹ –

“ನತ್ಥಿ ಅತ್ತಸಮಂ ಪೇಮಂ, ನತ್ಥಿ ಧಞ್ಞಸಮಂ ಧನಂ।
ನತ್ಥಿ ಪಞ್ಞಾಸಮಾ ಆಭಾ, ವುಟ್ಠಿವೇಪರಮಾ ಸರಾ”ತಿ॥

ಏತ್ಥ ಯಂ ಪುರಿಮಕಂ, ಇದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ।

“ತೀಣಿಮಾನಿ , ಭಿಕ್ಖವೇಞು ಅಕರಣೀಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಅಕರಣೀಯಾನೀ”ತಿ। ಇದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ।

೧೨೪. ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಅನುಞ್ಞಾತಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಞ್ಚ?

“ಕಿಂಸೂಧ ಭೀತಾ ಜನತಾ ಅನೇಕಾ, ಮಗ್ಗೋ ಚನೇಕಾಯತನೋ ಪವುತ್ತೋ [ಚನೇಕಾಯತನಪ್ಪವುತ್ತಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೭೫)]।
ಪುಚ್ಛಾಮಿ ತಂ ಗೋತಮ ಭೂರಿಪಞ್ಞ, ಕಿಸ್ಮಿಂ ಠಿತೋ ಪರಲೋಕಂ ನ ಭಾಯೇತಿ॥

“ವಾಚಂ ಮನಞ್ಚ ಪಣಿಧಾಯ ಸಮ್ಮಾ, ಕಾಯೇನ ಪಾಪಾನಿ ಅಕುಬ್ಬಮಾನೋ।
ಬಹ್ವನ್ನಪಾನಂ ಘರಮಾವಸನ್ತೋ, ಸದ್ಧೋ ಮುದೂ ಸಂವಿಭಾಗೀ ವದಞ್ಞೂ।
ಏತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಠಿತೋ ಚತೂಸು, ಧಮ್ಮೇ ಠಿತೋ ಪರಲೋಕಂ ನ ಭಾಯೇ”ತಿ॥

ತತ್ಥ ಯಂ ಆಹ “ವಾಚಂ ಮನಞ್ಚ ಪಣಿಧಾಯ ಸಮ್ಮಾ”ತಿ, ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ। “ಕಾಯೇನ ಪಾಪಾನಿ ಅಕುಬ್ಬಮಾನೋ”ತಿ, ಇದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। “ಬಹ್ವನ್ನಪಾನಂ ಘರಮಾವಸನ್ತೋ, ಸದ್ಧೋ ಮುದೂ ಸಂವಿಭಾಗೀ ವದಞ್ಞೂ। ಏತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಠಿತೋ ಚತೂಸು, ಧಮ್ಮೇ ಠಿತೋ ಪರಲೋಕಂ ನ ಭಾಯೇ”ತಿ, ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ। ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಞ್ಚ।

“ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ।
ಸಚಿತ್ತಪರಿಯೋದಾಪನಂ, ಏತಂ ಬುದ್ಧಾನಸಾಸನಂ”॥

ತತ್ಥ ಯಂ ಆಹ “ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣ”ನ್ತಿ, ಇದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ಯಂ ಆಹ “ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ”ತಿ, ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ। ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಞ್ಚ।

“ಕಾಯಸಮಾಚಾರಮ್ಪಾಹಂ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ದುವಿಧೇನ ವದಾಮಿ ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ। ವಚೀಸಮಾಚಾರಮ್ಪಾಹಂ , ದೇವಾನಮಿನ್ದ , ದುವಿಧೇನ ವದಾಮಿ ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ। ಮನೋಸಮಾಚಾರಮ್ಪಾಹಂ ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ದುವಿಧೇನ

ವದಾಮಿ…ಪೇ॰… ಪರಿಯೇಸನಮ್ಪಾಹಂ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ದುವಿಧೇನ ವದಾಮಿ ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ"।

"ಕಾಯಸಮಾಚಾರಮ್ಪಾಹಂ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ದುವಿಧೇನ ವದಾಮಿ ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪೀ"ತಿ ಇತಿ ಖೋ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ, ಕಿಞ್ಚೇತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾರೂಪಞ್ಚ ಖೋ ಕಾಯಸಮಾಚಾರಂ ಸೇವತೋ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತಿ, ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಏವರೂಪೋ ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ಜಞ್ಞಾ ಕಾಯಸಮಾಚಾರಂ "ಇಮಂ [ಇದಂ (ಕ॰) ಪಸ್ಸ ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೪] ಖೋ ಮೇ ಕಾಯಸಮಾಚಾರಂ ಸೇವತೋ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತೀ"ತಿ, ಏವರೂಪೋ ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ। "ಕಾಯಸಮಾಚಾರಮ್ಪಾಹಂ ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ದುವಿಧೇನ ವದಾಮಿ ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪೀ"ತಿ ಇತಿ ಯಂ ತಂ ವುತ್ತಂ, ಇದಮೇತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವುತ್ತಂ। "ವಚೀಸಮಾಚಾರಂ…ಪೇ॰… "ಪರಿಯೇಸನಮ್ಪಾಹಂ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ದುವಿಧೇನ ವದಾಮಿ ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪೀ"ತಿ ಇತಿ ಖೋ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ, ಕಿಞ್ಚೇತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾರೂಪಞ್ಚ ಖೋ ಪರಿಯೇಸನಂ ಸೇವತೋ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತಿ, ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಏವರೂಪಾ ಪರಿಯೇಸನಾ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಯಂ ಜಞ್ಞಾ ಪರಿಯೇಸನಂ "ಇಮಂ ಖೋ ಮೇ ಪರಿಯೇಸನಂ ಸೇವತೋ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತೀ"ತಿ, ಏವರೂಪಾ ಪರಿಯೇಸನಾ ಸೇವಿತಬ್ಬಾ। "ಪರಿಯೇಸನಮ್ಪಾಹಂ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ದುವಿಧೇನ ವದಾಮಿ ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪೀ"ತಿ ಇತಿ ಯಂ ತಂ ವುತ್ತಂ, ಇದಮೇತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಯಂ ಆಹ "ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪೀ"ತಿ, ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ। ಯಂ ಆಹ "ನ ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪೀ"ತಿ, ಇದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ಇದಂ ಅನುಞ್ಞಾತಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಞ್ಚ।

೧೭೦. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಥವೋ?

"ಮಗ್ಗಾನಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ [ಪಸ್ಸ ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೩] ಸೇಟ್ಠೋ, ಸಚ್ಚಾನಂ ಚತುರೋ ಪದಾ।
ವಿರಾಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಧಮ್ಮಾನಂ, ದ್ವಿಪದಾನಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಮಾ"ತಿ॥

ಅಯಂ ಥವೋ।

"ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಗ್ಗಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಅಪದಾ ವಾ ದ್ವಿಪದಾ ವಾ ಚತುಪ್ಪದಾ ವಾ ಬಹುಪ್ಪದಾ ವಾ ರೂಪಿನೋ ವಾ ಅರೂಪಿನೋ ವಾ ಸಞ್ಞಿನೋ ವಾ ಅಸಞ್ಞಿನೋ ವಾ ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞಿನೋ ವಾ, ತಥಾಗತೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ ಸೇಟ್ಠಮಕ್ಖಾಯತಿ ಪವರಮಕ್ಖಾಯತಿ , ಯದಿದಂ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾನಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪; ಇತಿವು॰ ೮೧ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ] ಪಣ್ಣತ್ತಿಸಙ್ಖತಾನಂ ವಾ ಅಸಙ್ಖತಾನಂ ವಾ, ವಿರಾಗೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ ಸೇಟ್ಠಮಕ್ಖಾಯತಿ ಪವರಮಕ್ಖಾಯತಿ, ಯದಿದಂ ಮದನಿಮ್ಮದನೋ…ಪೇ॰… ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಘಾನಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿ ಗಣಾನಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿ ಮಹಾಜನಸನ್ನಿಪಾತಾನಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿ, ತಥಾಗತಸಾವಕಸಙ್ಘೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ ಸೇಟ್ಠಮಕ್ಖಾಯತಿ ಪವರಮಕ್ಖಾಯತಿ, ಯದಿದಂ ಚತ್ತಾರಿ ಪುರಿಸಯುಗಾನಿ ಅಟ್ಠ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಾ…ಪೇ॰… ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಲೋಕಸ್ಸಾತಿ।

"ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತರೋ ಸತ್ಥಾ, ಧಮ್ಮೋ ಚ ಕುಸಲಕ್ಖತೋ [ಕುಸಲಮಕ್ಖತೋ (ಕ॰)]।
ಗಣೋ ಚ ನರಸೀಹಸ್ಸ, ತಾನಿ ತೀಣಿ ವಿಸಿಸ್ಸರೇ॥

"ಸಮಣಪದುಮಸಞ್ಚಯೋ ಗಣೋ, ಧಮ್ಮವರೋ ಚ ವಿದೂನಂ ಸಕ್ಕತೋ।

ನರವರದಮಕೋ ಚ ಚಕ್ಖುಮಾ, ತಾನಿ ತೀಣಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಉತ್ತರಿ॥

“ಸತ್ಥಾ ಚ ಅಪ್ಪಟಿಸಮೋ, ಧಮ್ಮೋ ಚ ಸಬ್ಬೋ ನಿರುಪದಾಹೋ।
ಅರಿಯೋ ಚ ಗಣವರೋ, ತಾನಿ ಖಲು ವಿಸ್ಸಿಸ್ಸರೇ ತೀಣಿ॥

“ಸಚ್ಚನಾಮೋ ಜಿನೋ ಖೇಮೋ ಸಬ್ಬಾಭಿಭೂ, ಸಚ್ಚಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಞ್ಞೋ ತಸ್ಸ ಉತ್ತರಿ।
ಅರಿಯಸಙ್ಘೋ ನಿಚ್ಚಂ ವಿಞ್ಞೂನಂ ಪೂಜಿತೋ, ತಾನಿ ತೀಣಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಉತ್ತರಿ॥

“ಏಕಾಯನಂ ಜಾತಿಖಯನ್ತದಸ್ಸೀ, ಮಗ್ಗಂ ಪಜಾನಾತಿ ಹಿತಾನುಕಮ್ಪೀ।
ಏತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ತರಿಂಸು ಪುಬ್ಬೇ, ತರಿಸ್ಸನ್ತಿ ಯೇ ಚ [ಯೇ ಚಾಪಿ (ಸೀ॰ ಕ॰) ಪಸ್ಸ ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೮೪] ತರನ್ತಿ ಓಘಂ॥

“ತಂ ತಾದಿಸಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಸೇಟ್ಠಂ।
ಸತ್ತಾ ನಮಸ್ಸನ್ತಿ ವಿಸುದ್ಧಿಪೇಕ್ಖಾ”ತಿ॥

ಅಯಂ ಥವೋತಿ।

ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ದ್ವೀಹಿ ಸುತ್ತೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯೇನ ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯೇನ ಚ। ಲೋಕುತ್ತರಂಪಿ ಸುತ್ತಂ ತೀಹಿ ಸುತ್ತೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯೇನ ಚ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯೇನ ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯೇನ ಚ। ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ। ಯಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಯಂ ಯಂ ಪದಂ ದಿಸ್ಸತಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ವಾ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ವಾ, ತೇನ ತೇನ ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಂ ವಾ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯಂ ವಾ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ವಾ ಯಂ ಯಂ ಪದಂ ದಿಸ್ಸತಿ ತೇನ ತೇನ ಲೋಕುತ್ತರನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ।

ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಘಾತಾಯ, ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಘಾತಾಯ, ಭಾವನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾಯ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾಯ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಂ।

ಲೋಕುತ್ತರಂ ಸುತ್ತಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಛಬ್ಬೀಸತಿಯಾ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ತೇ ತೀಹಿ ಸುತ್ತೇಹಿ ಸಮನ್ವೇಸಿತಬ್ಬಾ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯೇನ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯೇನ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯೇನ ಚಾತಿ।

ತತ್ಥ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಪಞ್ಚಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಏಕಬೀಜಿನಾ ಕೋಲಂಕೋಲೇನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೇನ ಸದ್ಧಾನುಸಾರಿನಾ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರಿನಾ ಚಾತಿ, ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಇಮೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಭಾವನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ದ್ವಾದಸಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೇನ, ಸಕದಾಗಾಮಿನಾ, ಅನಾಗಾಮಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೇನ, ಅನಾಗಾಮಿನಾ , ಅನ್ತರಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನಾ, ಉಪಹಚ್ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನಾ, ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನಾ, ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನಾ, ಉದ್ಧಂಸೋತೇನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮಿನಾ, ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೇನ, ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೇನ, ಕಾಯಸಕ್ಖಿನಾ ಚಾತಿ, ಭಾವನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಇಮೇಹಿ ದ್ವಾದಸಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ನವಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೇನ, ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೇನ, ಸುಞ್ಞತವಿಮುತ್ತೇನ, ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮುತ್ತೇನ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮುತ್ತೇನ, ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೇನ ಸಮಸೀಸಿನಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇಹಿ ಚಾತಿ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಇಮೇಹಿ ನವಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಸುತ್ತಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಇಮೇಹಿ ಛಬ್ಬೀಸತಿಯಾ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ।

ಲೋಕಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ತೇ ಚರಿತೇಹಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಸಮನ್ವೇಸಿತಬ್ಬಾ ಕೇಚಿ ರಾಗಚರಿತಾ, ಕೇಚಿ ದೋಸಚರಿತಾ, ಕೇಚಿ ಮೋಹಚರಿತಾ, ಕೇಚಿ ರಾಗಚರಿತಾ ಚ ದೋಸಚರಿತಾ ಚ, ಕೇಚಿ ರಾಗಚರಿತಾ ಚ ಮೋಹಚರಿತಾ ಚ, ಕೇಚಿ ದೋಸಚರಿತಾ ಚ ಮೋಹಚರಿತಾ ಚ, ಕೇಚಿ ರಾಗಚರಿತಾ ಚ ದೋಸಚರಿತಾ ಚ ಮೋಹಚರಿತಾ ಚ, ರಾಗಮುಖೇ ಠಿತೋ ರಾಗಚರಿತೋ, ರಾಗಮುಖೇ ಠಿತೋ ದೋಸಚರಿತೋ, ರಾಗಮುಖೇ ಠಿತೋ ಮೋಹಚರಿತೋ, ರಾಗಮುಖೇ ಠಿತೋ ರಾಗಚರಿತೋ ಚ ದೋಸಚರಿತೋ ಚ ಮೋಹಚರಿತೋ ಚ, ದೋಸಮುಖೇ ಠಿತೋ ದೋಸಚರಿತೋ, ದೋಸಮುಖೇ ಠಿತೋ ಮೋಹಚರಿತೋ, ದೋಸಮುಖೇ ಠಿತೋ ರಾಗಚರಿತೋ, ದೋಸಮುಖೇ ಠಿತೋ ರಾಗಚರಿತೋ ಚ ದೋಸಚರಿತೋ ಚ ಮೋಹಚರಿತೋ ಚ, ಮೋಹಮುಖೇ ಠಿತೋ ಮೋಹಚರಿತೋ, ಮೋಹಮುಖೇ ಠಿತೋ ರಾಗಚರಿತೋ ಮೋಹಮುಖೇ ಠಿತೋ ದೋಸಚರಿತೋ, ಮೋಹಮುಖೇ ಠಿತೋ ರಾಗಚರಿತೋ ಚ ದೋಸಚರಿತೋ ಚ ಮೋಹಚರಿತೋ ಚಾತಿ, ಲೋಕಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಇಮೇಹಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ।

ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸೀಲವನ್ತೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ತೇ ಸೀಲವನ್ತೋ ಪಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಾ ಪಕತಿಸೀಲಂ ಸಮಾದಾನಸೀಲಂ ಚಿತ್ತಪ್ಪಸಾದೋ ಸಮಥೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚಾತಿ, ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಇಮೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ।

ಲೋಕುತ್ತರಂ ಸುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ತೀಹಿ ಸುತ್ತೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯೇನ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯೇನ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯೇನ ಚ।

ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಉಭಯೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ಞಾಣಂ ಪಞ್ಞಾಯ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಪಞ್ಞಾಬಲೇನ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾಯ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ತೀರಣಾಯ ಸನ್ತೀರಣಾಯ ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣೇನ ಅನ್ವಯೇ ಞಾಣೇನ ಖಯೇ ಞಾಣೇನ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣೇನ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಜ್ಜಾಯ ಬುದ್ಧಿಯಾ ಭೂರಿಯಾ ಮೇಧಾಯ, ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನ ಲಬ್ಭತಿ, ತೇನ ತೇನ ಪಞ್ಞಾಧಿವಚನೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ।

ಞೇಯ್ಯಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರೇಹಿ ಹೀನಪ್ಪಣೀತೇಹಿ ದೂರಸನ್ತಿಕೇಹಿ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತೇಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಾ ಛಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ ತದುಭಯೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ಪಞ್ಞಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಞೇಯ್ಯಂ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ ವಾ ಬಾಹಿರಂ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಸಙ್ಖತೇನ ಅಸಙ್ಖತೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ।

ದಸ್ಸನಂ ಭಾವನಾ [ದಸ್ಸನಾ ಭಾವನಾ (ಸೀ॰)] ಸಕವಚನಂ ಪರವಚನಂ ವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕೋತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತದುಭಯಂ ಸುತ್ತೇ ಯಥಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ, ತಥಾ ಉಪಧಾರಯಿತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ಯಂ ವಾ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಭಗವಾ ಅಞ್ಞತರವಚನಂ ಭಾಸತಿ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಧಾರಯಿತಬ್ಬಂ।

ದುವಿಧೋ ಹೇತು ಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಯೇ ಚ ಕಿಲೇಸಾ, ಸಮುದಯೋ ಕಿಲೇಸಾ। ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯೇನ ಸುತ್ತೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ। ಸಮುದಯೋ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯೇನ ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯೇನ ಚ ಸುತ್ತೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಂ ಚತೂಹಿ ಸುತ್ತೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯೇನ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯೇನ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯೇನ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯೇನ ಚ। ಅಕುಸಲಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯೇನ ಸುತ್ತೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ । ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಕುಸಲಞ್ಚ ತದುಭಯೇನ [ತದುಭಯೇಹಿ (ಸೀ॰)] ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಅನುಞ್ಞಾತಂ ಭಗವತೋ ಅನುಞ್ಞಾತಾಯ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಸಂವರೋ ಪಹಾನಂ ಭಾವನಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಕಪ್ಪಿಯಾನುಲೋಮೋತಿ, ಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ ತಾಸು ತಾಸು ಭೂಮೀಸು, ತಂ ಕಪ್ಪಿಯಾನುಲೋಮೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಭಗವತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಕಾರಣೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಅನುಞ್ಞಾತಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಞ್ಚ ತದುಭಯೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಥವೋ ಪಸಂಸಾಯ

ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅರಿಯಸಙ್ಘಸ್ಸ ಅರಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಸಿಕ್ಖಾಯ ಲೋಕಿಯಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾತಿ। ಏವಂ ಥವೋ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಭೂಮಿ ನವಹಿ ಪದೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಕಿಲೇಸಭೂಮಿ ನವಹಿ ಪದೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಏವಮೇತಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಪದಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ನವ ಪದಾನಿ ಕುಸಲಾನಿ ನವ ಪದಾನಿ ಅಕುಸಲಾನೀತಿ, ತಥಾಹಿ ವುತ್ತಂ "ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾ ಕುಹಿಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಸಾಸನಪ್ಪಟ್ಠಾನೇ"ತಿ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ -

"ನವಹಿ ಚ ಪದೇಹಿ ಕುಸಲಾ, ನವಹಿ ಚ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ ಅಕುಸಲಪ್ಪಕ್ಖಾ।
ಏತೇ ಖಲು ಮೂಲಪದಾ, ಭವನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಪದಾನೀ"ತಿ॥

ನಿಯುತ್ತಂ ಸಾಸನಪ್ಪಟ್ಠಾನಂ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಸಮತ್ತಾ ನೇತ್ತಿ ಯಾ ಆಯಸ್ಮತಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೇನ ಭಾಸಿತಾ ಭಗವತಾ ಅನುಮೋದಿತಾ ಮೂಲಸಙ್ಗೀತಿಯಂ ಸಙ್ಗೀತಾತಿ।

ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।